МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Асоціація міжнародного навчання та стажування «АМОС», м. Варна, Болгарія

Навчально-науковий інститут права
Кафедра публічного права

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Збірник тез

VIII Міжнародної науково-практичної конференції

присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, доктора юридичних наук Віктора Тарасовича Білоуса

26 жовтня 2022 року

Ірпінь

2022

УДК 336.1(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)261я431

Ф59

Рекомендовано до друку Вченою радою ННІП
(протокол № 5 від 26 жовтня 2022 року)

Ф 59

Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса. м. Ірпінь, 26 жовтня 2022 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2022. 469 с.

Тези подаються в авторській редакції.
Організатори конференції не несуть відповідальності
за зміст поданих матеріалів.

УДК 336.1(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)261я431

© Державний податковий університет, 2022

ЗМІСТ

Атаманчук Н.І. Роль та місце непрямих податків у забезпеченні фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану……. **10**
Безпала О.В. Новації фінансового законодавства України в умовах воєнного стану…….. **14**
Бєлоусова К.О. Вина платника податків в податковому законодавстві…… **17**
Білінська Ю.О. Фіскальні органи та інші правоохоронні органи у забезпеченні фінансової безпеки держави…… **23**
Більський В.А. Особливості правового регулювання бюджетних відносин в Україні в умовах воєнного стану…… **26**
Бірук О.М. Юридичний аналіз податкових пільг за податковим законодавством……. **30**
Боднарчук О.Г. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану……. **35**
Бойко О.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави через застосування «єдиного морського вікна»…… **39**
Бортник Н.П. Теоретико-методологічне обґрунтування ролі фінансової безпеки через призму структурного аналізу…….. **43**
Брюнчугіна А.Е. Розвиток державного фінансового контролю в умовах євроінтеграції……..... **46**
Бугера Д.М. Забезпечення фінансової безпеки підприємства в сучасних умовах…… **51**
Бугера Д.М. Роль державної служби фінансового моніторингу як підрозділу фінансової розвідки в сучасних умовах……. **55**
Булківська В.А. Державний фінансовий контроль в контексті посилення фінансової стабільності України……. **60**
Буханевич О.М., Бригінець О.О. Особливості боротьби з тіньовою економікою як загрозою економічній безпеці держави……. **64**
Варшамян Т.Г. Фінансова безпека держави та віртуальні валюти: загрози та виклики……. **68**
Вітюк В.В. Податково-правові аспекти функціонування бізнесу в умовах воєнного стану…….. **74**
Віштал В.О. Фінансова стабільність внаслідок війни……. **78**
Віштал В.О. Забезпечення фінансової безпеки в умовах правового режиму воєнного стану…….. **82**
Владовська М.М. Роль банківської системи та її суб'єктів у правовому забезпеченні фінансової безпеки держави……. **87**
Вовкочин І.В. Правове регулювання безпекового сектору держави та його ефективність в сучасних умовах…… **92**
Волинець В.В. Окремі проблеми механізму фінансової безпеки держави…… **96**
Гарбінська-Руденко А.В. Сучасні зміни в бюджетному законодавстві в умовах дії режиму воєнного стану…… **99**
Глушко О.Ю. Методологічні засади дослідження фінансової безпеки України за сучасних умов…….. **103**
Голобська П.Ю. Принципи правового регулювання бюджетної системи…… **106**

Грановська І.В., Шевчук С.Є., Паньків Н.Е. Фінансова безпека підприємств: характерні ознаки, складові, основні загрози й небезпеки……. **110**
Гудима О.О., Фелик В.І. Визначення поняття «правоохоронний орган» за функціональним критерієм……. **114**
Демчук М.В. Правове регулювання проблем фінансової безпеки України в умовах воєнного стану…….. **118**
Дзех Я.А. Фінансова безпека в умовах воєнного стану…… **121**
Дмитерко А.С. Значення фінансової безпеки для забезпечення національних інтересів держави в сучасних умовах……. **124**
Довматюк А.В., Мельник О.П. Забезпечення безпеки банківської системи України як складової національної безпеки……..... **128**
Дорофеєва Л.М. Гуманітарна допомога в умовах воєнного стану: особливості ввезення та контроль використання…… **131**
Дузяк К.В. Сплата митних платежів при розмитненні автомобілів під час дії правового режиму воєнного стану…….. **134**
Зайчук Л.М., Куріло Т.О. Криптовалюта – гроші нового покоління…… **138**
Заросило В.О. Розвиток корупції в російській імперії, радянському союзі та в Україні до отримання незалежності……..... **142**
Ільніцька О.Р. Правове регулювання статусу військових цивільних адміністрацій……. **148**
Калашник О.М., Орєхов О.І. Чи впливає фінансування судів на права учасників цивільного процесу……... **153**
Касьяненко Л.М. Удосконалення податкового законодавства…….. **158**
Климчук С.В. Розвиток електронного урядування у період воєнного стану в Україні…… **162**
Клюс Е.О., Панчук Д.О. Порівняльно-правовий аналіз правового забезпечення фінансової безпеки зарубіжних держав…….. **165**
Коваленко Б.В., Харитонов І.І. Деякі питання адміністративного судочинства під час дії воєнного стану як елемент фінансової безпеки……. **168**
Коваленко Л.П. Деякі питання фінансової безпеки осіб під час дії воєнного стану……..... **172**
Ковальчук Т.С. Характеристика бюджетної політики як основного інструменту забезпечення фінансової безпеки в Україні…… **175**
Ковтунович Н.Л., Шкуренко Н.Г. Договори про попереднє узгодження ціноутворення: поточний стан та перспективи для України…… **179**
Коломієць П.В. Проблематика правового забезпечення податкової безпеки в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України…….. **183**
Кондрат А.В. Наслідки від тіньової економіки для держави (глобалізаційний контекст)……... **187**
Кондратюк В.В. Особливості правового забезпечення фінансової безпеки України в сучасних умовах……. **191**
Кондратюк М.С. Бюджетна безпека як важлива складова фінансової безпеки держави на сучасному етапі…… **195**
Корнева Т.В. Організаційно-правові заходи Держмитслужби України щодо контролю у забезпеченні фінансової безпеки під час воєнного стану…… **199**
Корчинський Б.С. Фінансово-правова відповідальність…… **203**
Крива С.М. Усунення подвійного оподаткування……..... **206**
Кудельська А. О. Державний борг України під час воєнного стану……. **209**

Кулик М.С. Правові основи обігу вогнепальної зброї серед громадян в умовах воєнного стану…….. **213**
Лазаренко Д.О. Стан антикорупційної діяльності в Україні…….. **218**
Лазарчук Д.І. Порівняльно-правовий аналіз правового забезпечення фінансової безпеки Італії, Грузії та Латвії…… **221**
Липницька А.М. Подолання фінансових загроз у банківській сфері……. **226**
Лічковаха Д.Ю. Зарубіжний досвід використання програмно-цільового методу в бюджетному процесі…… **229**
Ліщук У.В., Вербовий А.О. Ефективне використання корпоративних ресурсів як елемент фінансової безпеки підприємств……... **234**
Любас К.Р. Стан банківської системи України та її роль у забезпеченні фінансової безпеки держави…… **238**
Мазур Т.Є., Федан Л.О. Фінансова безпека держави за умов глобалізації……. **242**
Макарчук І.М., Худолій В.В., Рибачок В.О. Обґрунтування стратегії управління фінансовою безпекою підприємства……..... **246**
Малишко В.В., Васильєв М.К., Жук А.С. Способи оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства: переваги та недоліки…… **251**
Манзюк В.В. Основні загрози фінансовій безпеці України на сучасному етапі…… **255**
Маркиш Т.О. Сутність фінансового механізму забезпечення розвитку країни в умовах воєнного стану……. **258**
Макарчук В.В. Фінансові гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері економічної безпеки……..... **262**
Микитенко В.С. Акцизний податок: проблемні аспекти та шляхи вдосконалення……..... **265**
Миколаєнко П.М., Підгородецький В.О. Правове регулювання фінансової безпеки держави в період війни…… **269**
Морозюк М.В. Адвокат як суб'єкт доказування в адміністративному судочинстві України при вирішенні податкових спорів……..... **273**
Морозюк М.В. Правової елементи функціонування фінансової безпеки України… **277**
Нікітчук О.Ю. Фінансова політика в умовах сьогодення…… **280**
Ніколайчук С.В. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання…..... **284**
Оверченко А.П. Адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність……..... **287**
Онищук А.В. Правові основи фінансового контролю за діяльністю господарського товариства…… **290**
Осташевська М.А. Принципи бюджетного права: поняття та система……. **293**
Паланська Б.І. Фінансово-правова відповідальність як ключовий елемент, що забезпечує фінансову безпеку держави……... **297**
Панчук Д.О., Клюс Е.О. Роль цифрових банків у забезпеченні фінансової безпеки України…….. **302**
Пахолок В.Я. Напрями удосконалення діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави в Україні із урахуванням зарубіжного досвіду……..... **305**
Пахолок В.Я. Формування системи безпеки в банківських установах як умова забезпечення фінансової безпеки країни…… **310**
Пенська А.О. Державний борг України під час воєнного стану…… **314**

Перун М.В. Фінансова безпека України в умовах воєнного стану…….. **318**
Пєшков Д.Ю., Гулак О.В. Антикорупційна діяльність в енергетичному секторі як одна з складових фінансової безпеки України: перспективи розвитку в повоєнний час…….. **322**
Плешкун Д.Р. Основні зміни в правовому забезпеченні бюджетного процесу в умовах дії режиму воєнного стану…….. **325**
Плисюк К.О. Особливості забезпечення фінансової безпеки у зарубіжних державах…….. **329**
Попова С.М., Тельний М.А. Правове забезпечення фінансової безпеки підприємницьких структур в Україні……... **333**
Попович О.В. Роль принципу верховенства права у контексті забезпечення фінансової безпеки держави…….. **338**
Ревера А.О. Податкова система України: проблеми та перспективи розвитку…….. **342**
Рябоволик Т.Ф. Аналіз та оцінка фінансової складової економічної безпеки організацій……..... **346**
Рябокінь Я.В., Гулак О.В. Роль та місце громадських організацій у питаннях запобігання та протидії корупції в органах державної влади…… **351**
Савчук Б.С. Порівняльно-правовий аналіз фінансової системи Німеччини та України…… **355**
Сива Б.Ю. Податковий контроль як один з елементів забезпечення економічної безпеки держави……. **358**
Сіротко Ю.Ю. Механізм правового забезпечення фінансової безпеки України…… **362**
Сластьоненко О.О., Лаговська Н.В. Особливості реалізації фінансової безпеки на сучасному етапі…….. **365**
Суббот А.І. Фінансове забезпечення, як основна складова фінансової безпеки правоохоронних органів…… **368**
Субіна Т.В., Орловській Я. Діяльність бюро економічної безпеки України під час повномасштабної війни в країні…… **371**
Сухонос В.В., Сухонос В.В. Глава держави як елемент фінансово-правового регулювання…… **376**
Тарасенко О.В. Проблеми інформаційної безпеки неповнолітніх: кримінальний вплив ЗМІ на світ підлітків……. **381**
Тер-Арутюнян В.М. Фінансова безпека України в умовах війни: проблеми та ризики……. **385**
Терновий Б.В. Правовий статус державної податкової служби України в забезпеченні фінансової безпеки держави……... **388**
Тернущак М.М. План Маршалла для України: джерела, стадійність та спрямування…… **391**
Тимошенко В.В. Роль податків у забезпеченні фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану……..... **395**
Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Фінансова безпека держави і процедура взаємного узгодження…… **398**
Тістечок А.К. Правове регулювання оподаткування доходів від здійснення індивідуальної адвокатської діяльності……... **402**
Трохлюк Л.С. Роль бюджетної політики у забезпеченні фінансової безпеки…… **405**

Туз О.М. Роль державної служби фінансового моніторингу у фінансовій безпеці держави в умовах війни……. **409**
Фрадинський О.А. Еволюція переліку офшорних зон у законодавчому полі України…… **412**
Хлопетчук О.С. Податок як ключовий елемент фінансової стабільності України в умовах воєнного стану……..... **416**
Цимбалюк А.В., Цимбалюк С.Я. Фінансова безпека України як ключовий сегмент національної безпеки держави……... **420**
Чайка Г.О. Основні виклики та загрози у сфері фінансової безпеки України…… **423**
Чепіль А.Р. Щодо проблемних питань фінансової безпеки як частини національної безпеки в умовах воєнного стану…….. **426**
Чепіль С.О. Адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави…….. **430**
Чирик С.В., **Столяр І.** Принципи адміністративного судочинства як правова основа фінансової безпеки діяльності адміністративних судів в умовах воєнного стану……. **433**
Шакірова О.В., Лямзіна О.В. Характеристика ризиків фінансової безпеки України…… **437**
Школяренко Є.А. Порушення бюджетного законодавства: заходи впливу та відповідальність……..... **441**
Шкуропацький О.І., Катещенок Д.А. Правове регулювання регіональної політики України, як елемент фінансової безпеки…….. **445**
Шмигельська О.Д. Порівняльно-правовий аналіз організаційної структури фінансової системи України та США…… **450**
Шульженко О.О. Правові аспекти запобігання корупції у бюджетній сфері……. **454**
Юздепська В.А. Роль державних органів у забезпеченні фінансової стабільності України…… **459**
Якубівська Ю.В. Сплата податків в умовах воєнного стану…… **462**
Яременко Л.М., Гребеножко Р.О., Гребеножко В.О. Підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства як спосіб забезпечення фінансової безпеки підприємства……... **465**

ВСТУПНЕ СЛОВО

Віктор Тарасович Білоус народився 25 жовтня 1949 року в смт. Аули Криничанського району Дніпропетровської області. Закінчив у 1971 році Дніпродзержинський металургійний технікум; у 1979 році Дніпропетровський металургійний інститут; у 1984 році Академію МВССРСР, у 1993 році Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України. Армійську службу проходив з 1968 по 1970 рік у танковій частині Групи Радянських військ в Німеччині. Демобілізований офіцером запасу.

У 1970 році призначений на посаду інспектора відділу боротьби з розкраданням соціалістичної власності УВС Дніпродзержинського міськвиконкому, а у 1975 році переведений до УВС Дніпропетровського облвиконкому, де працював інспектором з особливо важливих справ, начальником відділу.

1984 року призначений на посаду начальника відділу Управління БРСВ МВС Української СРСР. З 1991 по 1992 рік – перший заступник начальника Головного управління боротьби з економічною злочинністю. У квітні-травні 1986 року очолював зведений загін співробітників МВС України, який забезпечував охорону громадського порядку м. Прип’ять при ліквідації аварії на Чорнобильській АС.

У 1992 році як експерт Національного банку України працював у Канаді на банкнотній фабриці, де виготовлялась українська національна валюта – гривня, яка за його ініціативою була доповнена елементами захисту.

З жовтня 1994 по жовтень 1996 року працював начальником управління по боротьбі з кримінальним приховуванням прибутків від оподаткування (податкової міліції) МВС України. Працюючи начальником Головного управління податкової поліції ДПА України, створював законодавчу базу її діяльності. 1996 року пройшов курс навчання в Національному центрі підготовки працівників правоохоронних органів США за програмою підготовки спецагента карного розшуку Служби внутрішніх доходів МінфінуСША.

У 1997 році призначений на посаду начальника факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової поліції Українського фінансово-економічного інституту ДПА України. З 2000 по 2002 рік виконував обов'язки ректора Академії державної податкової служби України.

З лютого 2003 року – перший заступник начальника податкової міліції – начальник Управління по боротьбі з корупцією та безпеки в органах державної податкової служби ДПА України. З вересня 2003 року професор кафедри ОРД Національної академії державної податкової служби України, начальник факультету, а з 2007 року професор Академії управління МВС. Доктор юридичних наук (дисертація на тему «Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною зло- чинністю (адміністративно-правовий аспект)»); кандидат наук з державного управління (дисертація на тему «Управління податковою службою в Україні»), магістр державного управління.

З 2008 року працює професором кафедри фінансового права Національного університету державної податкової служби України (нині – кафедра публічного права Державного податкового університету). Білоус В.Т. здійснює керівництво здобувачами вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, активно займається науковою роботою. Є гарантом освітньої програми «Правове забезпечення фінансової діяльності держави» за спеціальністю «Право».

Атаманчук Наталія Іванівна,

доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник Київського регіонального центру
Національної академії правових наук України

РОЛЬ ТА МІСЦЕ НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогодні наслідки повномаштабної війни на території нашої держави, а також введення в Україні воєнного стану як особливого правового режиму, впливають на усі сфери суспільного життя, у тому числі і фінансову безпеку держави.

На думку Г. Лук'янової та Ю. Заревич «фінансова безпека України, яка перебуває у стані війни, визначається рівнем кругообігу фінансових ресурсів для отримання та спрямування фінансування армії, оборонно-промислового комплексу, здатністю підприємств, регіонів та господарських одиниць захистити країну, забезпечити систематичне відтворення матеріального виробництва» [1, с. 105].

Слушним є твердження Л. Будник та О. Ронської про те, що «щоб вистояти у цій війні, необхідно багато ресурсів, у тому числі й фінансових. Чим довше триватиме війна тим гостріше буде стояти питання фінансів» [2, с. 207].

Успіх у подоланні викликів та загроз, спричинених військовою агресією рф, залежить від дій країни та пошуку нових можливостей для розвитку її економіки, підтримки населення та бізнесу, зокрема щодо вдосконалення податкової системи в частині адміністрування податків. У цих умовах важливого значення набуває непряме оподаткування, яке відіграє важливу роль у становленні загальної системи оподаткування нашої держави та забезпеченні її фінансової безпеки. Адже непрямі податки завжди були і є вагомим джерелом наповнення бюджету. У структурі податкових надходжень України такі податки як податок на додану вартість, акцизний податок та мито, за розміром є значними.

Науковці також зазначають, що «Сучасний стан непрямого оподаткування в Україні визначає домінуючу роль ПДВ, який формує більшу частину податкових надходжень до бюджету. Другим за фіскальним значенням є акцизний податок, особливе призначення якого у більшості випадків полягає у регулюванні вживання шкідливих товарів, які шкодять здоров'ю та екології. Мито серед податків на споживання характеризується найменшим обсягом податкових надходжень, тому митна політика в Україні потребує вдосконалення. Тому перспективним завданням уповноважених органів в Україні на сьогоднішній день можна вважати врегулювання інтересів споживачів товарів, що підлягають оподаткуванню та фіскальних інтересів держави» [3, с. 145].

Зокрема, аналізуючи динаміку надходження акцизного податку потягом 2014-2021 р.р., можна дійти висновку про щорічне зростання його обсягу до бюджету, зокрема: у 2014 р. до державного бюджету надходження становили 44940,9 млн. грн., у 2015 р. – 63110,6 млн. грн., у 2016 р. –90122,5 млн. грн., у 2017 р. – 108293,4 млн. грн., у 2018 р. – 118852,4 млн. грн., у 2019 р. – 123357,9 млн. грн., у 2020 році – 138296,2 млн. грн., у 2021 році – 162451,2 млн. грн. [4]. За даними Державної казначейської служби України станом на 01 січня 2022 року органами ДПС забезпечено фактичних надходжень податків і зборів (обов`язкових платежів) ГУ ДПС – 993 241,1 млн. грн. до Зведеного бюджету України складають, з них 652 076,4 млн. грн., або 65,7% – до Державного бюджету. Найбільшу питому вагу в загальній сумі надходжень до державного бюджету складають надходження з: податку на прибуток підприємств (147 751,7 млн. грн.); податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування (155 774,8 млн. грн.); податку та збору на доходи фізичних осіб (137 555,2 млн. грн.); акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (82 858,4 млн. грн.) [5].

В. Волошина-Сідей зазначає, що «фінансова безпека держави в умовах війни, дійсно, вкрай важливе питання, адже забезпечення фінансової стабільності та забезпечення хоча б на мінімальних рівнях усіх базових фінансових функцій держави та громадян - запорука майбутньої перемоги» [6, с.

41]. На думку цього вченого «для забезпечення фінансової безпеки України необхідно комплексно вирішити такі завдання: удосконалити механізми нагляду та регулювання роботи суб'єктів та фінансової системи держави; розробити єдину класифікацію ризиків та загроз затвердити її на законодавчому рівні; розробити та впровадити систему моніторингу ризиків та загроз фінансовій безпеці держави з метою своєчасного їх виявлення та ідентифікації; розробити заходи, створені задля забезпечення фінансової безпеки та мінімізації ризиків (як у короткостроковому, так і в довгостроковому періоді)» [6, с. 41].

Зауважимо, що важливою умовою забезпечення фінансової безпеки держави є побудова ефективної податкової системи та забезпечення ефективного наповнення дохідної частини бюджету. При цьому, правове регулювання податкових правовідносин в Україні, в умовах воєнного стану, відрізняється від його регулювання у мирний час та має свої особливості, що передбачають застосування не тільки спеціалізованого закону про воєнний час, а також інших нормативно-правових актів відповідної сфери.

В сучасних умовах реформування податкового законодавства дослідження питання фінансової безпеки держави набуває особливого значення, що полягає у мінімізації впливу на платників податків негативних факторів та наслідків дії воєнного стану, підтримці платників податків, забезпеченні справедливого балансу інтересів платників податків та держави, який досягається шляхом подальшого удосконалення законодавства та приділення великої уваги захисту прав платника. Окрім того, підвищення ролі податкових надходжень у формуванні дохідної частини державного та місцевих бюджетів, забезпечення потреб держави та удосконалення положень, інститутів та правових категорій податкового законодавства передбачає розробку функціональної системи податкових правовідносин та втілення ефективної взаємодії між її учасниками.

В умовах сьогодення процес подальшого вдосконалення податкового законодавства щодо непрямого оподаткування у нашій державі потребує виваженого підходу як учених, так і практиків для досягнення певного балансу між прямими і непрямими податками, максимального збалансування

фіскального та регулятивного потенціалу непрямих податків. Оскільки саме реалізація фіскальної та регулювальної функцій непрямих податків визначає їхнє місце у забезпеченні фінансової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лук'янова Г., Заревич Ю. Фінансове право, фінансова система та її безпека під час війни в Україні. *The II International Scientific and Practical Conference «Modern, relevant and popular research of world science»,* October 04 – 07, 2022, Tokyo, Japan. С. 102-106.

2. Будник Л. А., Ронська О. Г. Фінансова безпека держави: загрози в умоваї війни. *Російсько-українська війна: право, безпека, світ*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 29-30 квітня 2022 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 206-210.

3. Західна О.Р., Круглякова В.В., Стахів С.Ф. Непрямі податки у дохідній частині державного бюджету і їх вплив на суспільний добробут. 2021. *Молодий вчений*. №10 (98). С. 142-146.

4. Державна казначейська служба України: Офіційний сайт. URL: https://www.treasury.gov.ua/ua

5. Надходження податків і зборів. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatkiv-i-zboriv--obovyaz/nadhodjennya-podatkiv-i-zboriv/

6. Волошина-Сідей В.В. Фінансова безпека держави в період військових дій. *Colloquium-journal.* 2022. № 14 (137). С. 39-41.

Безпала Олена Василівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Касьяненко Любов Михайлівна,
доктор юридичних наук, професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

НОВАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова стабільність держави, як невід'ємний складовий елемент національної безпеки, є основою економічного розвитку, котрий сприяє підтримці суверенітету та цілісності країни. В умовах воєнного стану, що проголошено Указом Президента України №64 від 24.02.2022 року «Про введення воєнного стану в Україні», питання щодо фінансової стабільності держави та її правового регулювання, набувають собою вагомого значення [1]. Безперечно, підтримки оборонної функції країни, працездатності органів захисту та залучення міжнародної допомоги, спирається на фінансове забезпечення.

Доцільно вказати, що першим нормативно-правовим актом щодо регулювання фінансового сектору України, є Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні» №2463-IX від 27.07.2022 [2]. Нововведення передбачають собою декілька основних пунктів підтримки фінансового сектору. Таким чином, Національному Банкові України надано більше повноважень. Зокрема, в умовах дії особливого періоду воєнного стану та післявоєнної відбудови, регулятор контролюватиме рахунки державних органів щодо забезпечення потреб держави на шляху відсічі збройної агресії проти української держави та ліквідації її наслідків, враховуючи благодійні пожертви та надання гуманітарної допомоги. Також, зосереджено окрему увагу на ринкові кредитних спілок, котрий зазнав суттєвих збитків через агресію. Зазначену увагу відображено на забезпеченні можливості щодо тимчасового

зупинення діяльності кредитних спілок у зв'язку з воєнним станом, включно по її подальше повноцінне відновлення. Ми вважаємо, що даний крок надасть можливості передбачити та запобігти можливим проявам кризи неплатоспроможності на ринкові, вкладнику зберегти власне заощадження.

Зокрема, продовжуючи розгляд питання щодо державних ринків, зазначимо наступне. Підтримка стабільності на страховому ринкові, відіграє собою одну з ключових ролей для фінансового сектору. Таким чином, для підтримки зазначеної стабільності страхового ринку, спрощено процедури щодо можливостей залучення коштів централізованих страхових резервних фондів з метою придбання облігацій внутрішньо-державної позики [3]. Також, доцільно наголосити, що решта прийнятих нормативних актів з питання підтримки фінансового сектору за поточні місяці, свідчать про такі зміни у бюджетному процесі: перенаправлення бюджетних коштів на фінансування обороної та промислової галузей країни, передача фінансових ресурсів між бюджетами реалізується без укладення письмових договорів, реверсні дотації до Державного бюджету з місцевих бюджетів та тимчасового окупованих територій не здійснюються, призупинено фінансовий контроль і моніторинг щодо виконання заходів місцевих бюджетів з метою поступового відновлення роботи в обмеженому режимі [4, с.144].

Варто наголосити на важливості спрямування фінансового обороту державних коштів до підтримки обороноздатності країни. Таким чином, доцільним є здійснення аналізу статистичних даних від Національного Банку України [5]. Станом на 3 жовтня 2022 року, загальний стан залишку коштів на спеціальному рахункові для підтримки лав Збройних Сил України сягає понад 451 мільйон гривень. Зокрема, на загальне забезпечення оборонного сектору за період 26.02 – 03.10 поточного року, виділено понад 20,8 мільярдів гривень: на потреби Національної Гвардії України перераховано 950 мільйонів. На підтримку Національної поліції направлено 1 мільйон 650 тисяч, на Міністерство Оборони 14 мільйонів 401 тисяча, на потреби Державної прикордонної служби 980 мільйонів 200 тисяч, на потреби Державної служби спеціального зв'язку та

захисту інформації 2 мільярди 700 мільйонів. Для Державної служби з надзвичайних ситуацій всього 18 мільйонів 300 тисяч.

Резюмуючи вище викладене, слід зробити наступний висновок. Фінансова стабільність української держави, як складовий елемент не лише економічної безпеки, але й підтримки національної безпеки, має безпосередній вплив на загальний фінансовий сектор країни. Запобігання та протидія руйнуванню економіки в умовах воєнного стану, вимагає собою запровадження стабільного та прозорого державного правового регулювання, котре є націленим на підтримку обороноздатності країни і мінімальному фінансовому навантаженню на суспільство. Спрощення кредитної системи та підтримка ринку державних облігацій, є одним з позитивних кроків до економічної стабілізації країни. Спрямування зазначеної кількості грошових коштів на оборонний сектор та промисловість України, в сучасний час є одним з найважливіших аспектів управління, оскільки пришвидшення протидії збройної агресії та сприяння завершенню воєнного стану, слугує собою найперспективнішим кроком до фінансово-економічної складової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64 від 24.02.2022 року. Офіційний портал Президента України. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення: 17.10.2022)

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні: Закон України №2463-IX від 27.07.2022 року. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2463-20#Text (дата звернення: 17.10.2022)

3. Прийнято Закон, спрямований на підтримання стабільності фінансового сектору України під час війни. Офіційний портал юридичного видання Ліга:Закон. URL: https://bit.ly/3VAZ1Yf

4. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне право. №2. 2022. С.141-146.

5. НБУ перерахував на потреби військових 20,8 млрд грн, за минулий тиждень на спецрахунок надійшло понад 118,5 млн грн. Офіційний портал Національного Банку України. URL: https://bit.ly/3D0A3u0 (дата звернення: 17.10.2022)

Бєлоусова К.О.,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник:
Фелик Василь Іванович,
доктор юридичних наук, професор,
Ректор Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИНА ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ В ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Конституцією України визначено, що Україна є соціальною та правовою державою. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Втілення в життя зазначених приписів неможливе без належного фінансового. Статтею 67 Конституції України передбачено обов’язок кожної особи сплачувати податки і збори у порядку та розмірах, установлених законом, оскільки податки є основою формування державних доходів, що їх одержує держава на підставі своїх владних повноважень для виконання властивих їй функцій. Указаний конституційний обов’язок, у якому втілюється публічний інтерес усіх членів суспільства, а його сумлінне виконання якого справедливо визнається однією з необхідних умов існування соціуму. При цьому, держава не спроможна забезпечити своєчасну сплату податкових внесків у повному обсязі лише за допомогою методу переконання, відтак система оподаткування не здатна ефективно функціонувати без інституту юридичної відповідальності.

Притягнення до юридичної відповідальності можливе лише на підставі наявності складу правопорушення, важливим елементом якого є наявність вини [1, 2]. Серед новел Податкового Кодексу України є закріплення вини як елементу складу фінансового чи то податкового правопорушення.

Актуальність наведених змін доводилася низкою вітчизняних вчених, зокрема М.П. Кучерявенком, О.В. Покатаєвою, О.М. Шуміло та іншими [3, 4, 5]. По-суті означений напрям розвивався відповідно класичного наукового підходу складу правопорушення. Попри це, деякі вчені наприклад, Д.О. Гетманцев вважає, що у податковому праві форма вини не є істотним критерієм для диференціації податкової відповідальності. Для встановлення міри відповідальності не відіграє особливої ролі, чи діяв правопорушник з наміром, чи з необережності. На його думку, «винятком може бути лише склад правопорушення з несплати або неповної сплати сум обов'язкових платежів» [6, с. 95]. З урахуванням закріплення інституту вини в податково-правовому регулюванні є доцільним ґрунтовне дослідження наведеної новації.

Так, відповідно Податковому кодексу України (далі – ПК України) притягнення фізичної або юридичної особи до фінансової відповідальності за податкове правопорушення не звільняє фізичну особу чи посадових (службових) осіб юридичної особи, у передбачених законом випадках, від інших видів юридичної відповідальності [7]. Вказана норма ілюструє теоретичну конструкцію, згідно з якою вчинені правопорушником протиправні діяння можуть потягти за собою застосування кількох видів стягнень у різних правових режимах (видах) відповідальності, що не є порушенням конституційного принципу неможливості притягнути двічі до відповідальності одного виду за скоєне правопорушення.

Водночас притягнення фізичної або юридичної особи до фінансової відповідальності за податкове правопорушення, що передбачає встановлення контролюючими органами вини особи, не передбачає презумпції наявності вини фізичної особи чи посадових (службових) осіб юридичної особи у випадках притягнення фізичної особи чи посадових (службових) осіб юридичної особи до

юридичної відповідальності інших видів та не звільняє від обов'язку її доведення в порядку, передбаченому законом [7].

Законом України від 16.01.2020 р. № 466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» внесено зміни в частині кваліфікації податкового правопорушення. Одним із нововведень, яке діє з 1.01.2021 з набранням чинності відповідних змін до ПК України, є запровадження концепції притягнення платника податків до фінансової відповідальності за вчинення податкових правопорушень за умови наявності в його діянні вини.

Зокрема, пунктом 109.1 статті 109 визначено, що податковим правопорушенням є протиправне, винне діяння (дія чи бездіяльність) платника податку (у тому числі осіб, прирівняних до нього), контролюючих органів та/або їхніх посадових (службових) осіб, інших суб'єктів у випадках, прямо передбачених ПК України. У пункті 109.3 статті 109 ПК України наводиться перелік випадків, у яких встановлення контролюючими органами вини особи є необхідною умовою притягнення її до фінансової відповідальності за вчинення податкового правопорушення [7]. За такого підходу виникає питання щодо наявності випадків, в яких податкові правопорушення можуть вчинятися без вини [8]. Водночас після всіх змін ПК України досі не містить визначення поняття «вина» [9].

Варто звернути увагу, що текст проекту згаданого вище Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» № 1210 від 30.08.2019 р., який запроваджував в межах ПК України принцип винної відповідальності платника податку за податкові правопорушення, теж не містив власне визначення вини. В підпункті 22.2 висновка Головного науково-експертного управління на законопроєкт №112 зазначалось, що питання презумпції невинуватості у податкових правопорушеннях є дещо дискусійним у теоретичному відношенні, зокрема,

зважаючи на те, що сплата податків та зборів є саме обов'язком. На думку експертів управління, для притягнення платника податків до відповідальності за правопорушення, передбачені ПК України, достатньо лише констатації факту вчинення самого порушення без необхідності встановлення форми вини. Разом із тим, зауважили, що презумпція винуватості має стосуватись всіх податкових правопорушень, а не застосовуватись вибірково [10].

Підпункт 2 пункту 109.1 статті 109 ПК України встановлює лише умисну форму вини при вчиненні податкового правопорушення [7]. Відповідно положень галузевого законодавства України (перш за все, кримінального, цивільного та адміністративного) можемо зазначити, що дане твердження ґрунтується на так званій «психологічній концепції вини», що є домінуючою у науковій та практичній сферах (наприклад Е.В. Юрчак зазначає, що вина становить собою психічне ставлення деліктоздатної фізичної особи або особи, уповноваженої на вчинення юридично значущих дій від імені та в інтересах юридичної особи [11]. О.І. Баїк розглядає вину фізичної особи, яка вчинила податкове правопорушення як її психічне ставлення до вчиненого нею протиправного діяння порушенням податкового законодавства та усвідомлення настання суспільно шкідливих (суспільно небезпечних) наслідків від цього [12]). Застосування зазначених аспектів можливе лише по відношенню до фізичної особи, оскільки лише фізична особа наділена розумом, тобто здатністю до вольової дії. Вина у податковому законодавстві, як елемент правопорушення характеризується зовнішніми ознаками самого діяння та не потребує з'ясування психічного ставлення особи до її діянь.Тобто вина розглядається вченими як елемент об'єктивної сторони складу податкового правопорушення і не відноситься до суб'єктивної сторони [15, 16].

Р.Ф. Ханова підкреслює, що установлення вини у вчиненні податкового правопорушення можливе в разі доведення контролюючим органом відповідно до пункту 112.2 статті 112 ПК України: а) що платник податків мав можливість для дотримання правил та норм, за порушення яких цим Кодексом передбачена відповідальність, проте не вжив достатніх заходів щодо їх дотримання; б) що,

вчиняючи певні дії або допускаючи бездіяльність, за які передбачена відповідальність, платник податків діяв нерозумно, недобросовісно та без належної обачності. Чинне податкове законодавство України не містить визначення таких категорій, як «розумність», «добросовісність» та «належна обачність». На погляд вчених [13, 14], вони є оціночними, тобто їх змістове наповнення певною мірою залежатиме від переконання посадової особи, яка буде надавати відповідну оцінку діям конкретного платника податків. Крім того, необхідно зважати на конструкцію викладення статті 112 ПК України, норма побудована таким чином, що критерії вини «розумність, добросовісність та належна обачність» (або їх відсутність) в діях платника податків мають бути доведені у сукупності.

Зважаючи на відсутність чіткого підходу до визначення та застосування концепції вини в податковому праві ставить контролюючі та судові органи в умови вирішення податкових спорів з довільними критеріями. Крім того, недостатності праць учених та юристів-практиків, оскільки інститут вини в податковому праві є досить новим, потребує подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зайчук О.В., Копиленко О.Л., Оніщенко Н.М. Сучасна правова енциклопедія / за заг. ред. О.В. Зайчука. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 384 с.

2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. 2–ге вид., переробл. і доповн. Київ : Вид–во «Юридична думка», 2012. 1020 с.

3. Кушнарьова Т. Правовідносини, що складаються між суб'єктами податкового права, та їх особливості. *Право України.* 2000. № 6. С. 104–108.

4. Селіванов А. Адміністрування податків: нові проблеми в адміністративному та фінансовому праві України. *Право України.* 2002. № 2. С. 60–63.

5. Кучерявенко М.П. Податкове право України : підручник. Харків : Право, 2012. 528 с.

6. Гетманцев Д. До питання про відповідальність за порушення фінансово-правових зобов'язань. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 6. С. 91–98.

7. Податковий кодекс України: кодекс. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

8. Макух О.В. Нові підходи до визначення порушення податкового законодавства. *Право та інновації*. 2021. № 2 (34). С. 75–80.

9. Ханова Р., Барікова А. Оновлена концепція вини в податковому праві. *Судово-юридична газета* URL: https://sud.ua/ru/news/blog/199581-onovlena-kontseptsiya-vini-v-podatkovomu-pravi# (дата звернення: 20.05.2021)

10. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: від 30.08.2019 р. № 1210. URL : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66520

11. Юрчак Е.В. Вина как общеправовой институт: автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.01. Москва, 2016. 28 с.

12. Баїк О.І. Податкові делікти в Україні та їх характеристика. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 4. Vol. 2. С. 13–18.

13. Макух О.В. Нові підходи до визначення порушення податкового законодавства. Право та інновації. 2021. № 2 (34). С. 75–80.

14. Ханова Р, Барікова А. Оновлена концепція вини у податковому праві: кого притягуватимуть до фінансової відповідальності та за яких умов? Вісник Державної фіскальної служби України. 2021. URL: http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100024287-onovlena-kontseptsiya-vini

15. Андрущенко О.П., Шульга Т.М. Значення умислу в податковому правопорушенні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 371–373.

16. Поляничко А. Вина в податковому праві: кінець відповідальності «за того хлопця» чи реінкарнація ділової мети? *Юридична практика*. URL: //pravo.ua/vina-v-podatkovomu-pravi-kinec-vidpovidalnosti-za-togo-hlopcja

Білінська Юлія Олегівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Глух Марина Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІСКАЛЬНІ ОРГАНИ ТА ІНШІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Конституція України, зокрема стаття 17, передбачає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1]. Стан економічної безпеки має чи не найважливіше значення для розвитку і функціонування всіх галузей.

Визначення правового статусу і компетенції розвідувальних та фіскальних органів у сегменті захисту вітчизняної економіки доцільно розпочати з визначення поняття «економічна безпека». Основним нормативно-правовим актом у сфері національної безпеки в Україні є Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. №2469-VIII (далі – Закон №2469-VIII), положення якого хоч і передбачають, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується й на забезпечення економічної безпеки, однак дефініції даному поняттю не надають [2].

Економічна безпека – це комплекс дієвих заходів офіційних державних органів, які забезпечують стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризують здатність національної економіки до розширеного

самовідтворення та задоволення потреб громадян, суспільства і держави на певному визначеному рівні та часовому проміжку.

Також, це стан економіки, при якому забезпечується досить високе і стійке економічне зростання; ефективне задоволення економічних потреб; контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях.

Серед фіскальних та правоохоронних органів які забезпечують фінансову безпеку держави є розвідувальні органи, Національний Банк України, Антимонопольний Кабінет, фіскальні органи.

Головним завданням розвідувальних органів, в загальному розумінні, є збір та обробка розвідувальної інформації, аналізування якої надалі відкриває картину загроз і небезпек у сфері національної економічної та фінансової безпеки.

Розвідувальними органами в Україні є органи, уповноважені законом здійснювати розвідувальну діяльність з метою захисту національних інтересів України від зовнішніх загроз [3].

До розвідувальних органів належать такі структури: Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Служба зовнішньої розвідки України та розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

Щодо Служби зовнішньої розвідки (далі – СЗРУ) – це розвідувальний орган, що існує як окремий самостійний державний орган та не належить до системи органів виконавчої влади. Він функціонує під керівництвом Президента України та демократичним цивільним контролем. СЗРУ здійснює розвідувальну діяльність у зовнішньополітичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній, екологічній сферах, сфері кібербезпеки.

Фіскальні органи держави безпосередньо мають надзвичайно великий вплив та відіграють важливу роль в забезпеченні фінансової безпеки як одного із головних складників економічної системи, основними викликами та загрозами для якої є: втрата доходів бюджету внаслідок поширених явищ «сірого» імпорту

та контрабанди, схем ухилення від оподаткування, поширення явища легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, значний обсяг дефіциту державного бюджету [2].

Фіскальні органи в Україні представлені двома самостійними державними органами: Державна податкова служба та Державна митна служба.

Державна податкова служба України (ДПС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [4].

Державна митна служба України (Держмитслужба) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів [4].

Ще одним органом, головною метою якого є забезпечення економічного добробуту держави, є Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА). АРМА є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, на які може бути накладено або вже накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, або які конфісковано чи стягнено в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими [2].

Також, варто не оминути увагою Бюро економічної безпеки, яке є хоч і новоствореним але ефективним органом.

Кожен із цих органів прямо чи опосередковано стосується сфери фінансової безпеки. І лише за правильного їх функціонування та злагодженої роботи можна запобігти утворенню економічних та фінансовий загроз, що у результаті дає поштовх до нормального та збалансованого розвитку економічної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Колісник, А. (2021). Правовий статус, компетенція фіскальних та розвідувальних органів у секторі економічної безпеки держави. Юридичний вісник, (5), 36-45.

3. Про розвідку: Закон України від 17.09.2020 №912-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text

4. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 06.03.2019 №227. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п#Text

Більський Віктор Анатолійович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова сфера є важливою компонентою для стабільного функціонування держави та здійснення всіх її процесів. Предметом сьогоднішнього аналізу буде саме бюджетна система, яка є частиною фінансової системи. Дивлячись на те, що ефективне правове регулювання бюджетної сфери суттєво впливає на функціонування і навіть життєздатність будь-якої країни світу, законодавство, яке регулює бюджетні відносини, має бути чітко

прописаним, грунтовним і прийматися з урахуванням судової практики та світових надбань. Головним письмовим законодавчим актом, який регулює бюджетні відносини в Україні, є Закон про бюджет. Він визначає правові засади функціонування бюджетної системи України, основи міжбюджетних відносин та бюджетного процесу, її принципи, а також бюджетне законодавство про відповідальність за правопорушення.

Кодекс регулює відносини, які виникають у процесі розгляду, складання, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та нагляду за дотриманням бюджетного законодавства. Також, важливим аспектом є питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, а також визначаються правові засади утворення та погашення державного і місцевого боргу. Бюджетне законодавство є досить різнопланове та об’ємне, його склад визначений статтею 4 Бюджетного кодексу [1]. Даний кодекс забезпечує правове регулювання майже усіх бюджетних питань у державі для забезпечення її нормального функціонування та успішного розвитку.

В умовах воєнного стану надзвичайно важливим є забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання місцевих бюджетів. З метою забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєво необхідних процесів Кабінет Міністрів України постановляє:

- Установити, що Державна аудиторська служба та її міжрегіональні територіальні органи під час воєнного стану та протягом місяця після його припинення або скасування виконують свої повноваження з урахуванням таких особливостей:
- здійснюють заходи державного фінансового контролю з урахуванням воєнного стану;
- до тривалості заходів державного фінансового контролю (інспектування, державного фінансового аудиту, перевірки закупівель) та інших строків, визначених порядками проведення цих заходів державного фінансового контролю, не включається строк, протягом якого такий захід (організація

проведення, оформлення, реалізація) не здійснювався у зв'язку з обставинами, обумовленими воєнним станом;

- надання документів під час заходів державного фінансового контролю, зустрічних звірок, збору інформації та документування процесу державного фінансового контролю, реалізація матеріалів за його результатами здійснюються в паперовій та/або електронній формі [2].

Щодо питань формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану Кабмін встановив, що з метою оперативного та ефективного прийняття управлінських рішень для забезпечення безперебійного функціонування установ і закладів бюджетної сфери, комунальних підприємств та задоволення життєво необхідних потреб жителів територіальних громад у період воєнного стану, введеного Указом Президента України, виконання та формування місцевих бюджетів здійснюється відповідно до бюджетного законодавства з урахуванням таких особливостей:

1) органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації продовжують здійснювати бюджетні повноваження, а у разі утворення військових адміністрацій такі повноваження здійснюють військові адміністрації відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану»;

2) виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації:

- приймають за поданням місцевих фінансових органів рішення про внесення змін до рішень про місцеві бюджети;
- здійснюють без погодження відповідною комісією місцевої ради передачу бюджетних призначень від одного головного розпорядника бюджетних коштів до іншого, перерозподіл видатків бюджету і надання кредитів з бюджету за бюджетними програмами, включаючи резервний фонд бюджету, додаткові дотації та субвенції, у межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів, а також збільшення видатків розвитку за рахунок зменшення інших видатків

(окремо за загальним та спеціальним фондами бюджету) за бюджетною програмою;

- затверджують місцеві (цільові) програми (вносять до них зміни) з дотриманням вимог статті 91 Бюджетного кодексу України [3];

Значний вплив на економіку всіх країн земної кулі має ефективне правове регулювання бюджетних відносин. Створюючи бюджетне законодавство, треба приділяти увагу обов'язковому включенню до нього правових норм, які врегульовують бюджетні відносини в особливих, нестандартних умовах, що могли б виникнути в країні. Прикладом таких «особливих» умов є, наприклад, впровадження воєнного стану. Враховуючи це, можна зробити висновок що надмірно важливим є правильний юридичний аналіз прийнятого після введення в Україні воєнного стану у 2022 році законодавства, яке визначає і регулює бюджетну сферу, виявлення проблем та недоліків цього законодавства , а також прогалин, які було знайдено під час його впровадження. На базі цього стає можливим створення найоптимальніших юридичних конструкцій правових норм, які виконують завдання функціонування бюджетної системи України в надзвичайних для країни умовах – в стані війни.

Отож, правове регулювання бюджетних відносин в Україні в умовах воєнного стану має суттєві відмінності від звичайного регулювання у мирний час і в той самий час має певні особливості. Їх значення полягає в спрощенні правового механізму прийняття рішень в бюджетній сфері, в той час як деякі вагомі норми бюджетного законодавства на деякий час втрачають свою дію . Отож ці правові рішення є ефективними та обґрунтованими в умовах військової агресії проти країни. А також враховуючи те що Україна має з державою-агресором кордон великої протяжності , дуже потрібним є внесення правок до Бюджетного кодексу України та доповнення його окремою главою: «Особливості правового регулювання бюджетних відносин в умовах воєнного стану».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17 (дата звернення: 20.10.2022).

2. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2022р. №561. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 20.10.2022)

3. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2022. №252. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 20.10.2022)

Бірук Олена Миколаївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ЗА ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

На різних етапах соціально-економічного розвитку в державі вирішуються низка питань економічного, соціального і політичного характеру. Важливим елементом податкової системи та податкової політики будь якої економічної системи світу є податкові пільги, через які можна опосередковано регулювати соціально-економічні пропорції, а також здійснювати державне регулювання соціально-економічного розвитку держави, системний внутрішній перерозподіл фінансових ресурсів між окремими суб’єктами господарювання. Реалізація цих

завдань можлива за рахунок застосування різних інструментів, зокрема податкових пільг як стимулюючого важеля розвитку національної економіки. Податкові пільги дають змогу цілеспрямовано впливати на економічну поведінку платників податків та підтримувати пріоритетні напрями господарювання.

Важливість податкових пільг полягає у тому, що вони є інструментом виконання регулюючої та соціальної функцій. А відтак засобами, способами для досягнення цілей реалізації фіскальної політики держави.

Відповідно до ст. 30 ПК України, податкові пільги становлять собою передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності законодавчо визначених підстав. При цьому до таких підстав віднесено особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат. [1] Визначення, надане українським законодавством, є широким, адже воно визначає певні підстави, за допомогою яких можна бути звільненими або частково звільненими від сплати податків, а також вбачає той факт, що платник податку може бути не тільки звільнений від сплати податку та збору, але й звільнений частково.

Водночас пункт 7.1 Податкового кодексу України визначає елементи податку, а пункт 7.2 фіксує, що під час встановлення податку можуть передбачатися податкові пільги та порядок їх застосування. [1] Таким чином, податкові пільги можна вважати додатковим елементом податку. Проте, доцільно вважати, що це визначення, є неповним, адже не розкривається вся сутність податкових пільг, але при цьому зазначається, що пільга є елементом податку, тому без податку не може бути використана пільга.

Переконливими, є міркування Є. Ю. Шаптали, який розглядає податкові пільги не як форму (спосіб) допомоги суб'єктам, а як вид податково-правових стимулів [4, С.71]. На перший погляд можна зробити висновок щодо відсутності єдиного знаменника у державної допомоги суб'єктам господарювання та

стимулів для платників податків. Разом із тим вказані правові явища мають спільні характеристики – вони спрямовані на підтримку відповідних суб’єктів та заохочення. Конструктивним є виокремлення таких ознак податкових пільг: а) законодавчо встановлені підстави для застосування та види податкових пільг. При цьому обов’язковим є урахування вимог законодавства України про захист економічної конкуренції виключно ПК України, рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, прийнятими відповідно до нього; б) метою застосування є зниження податкового навантаження на платників податків; в) стосуються лише однієї складової податкового обов’язку – сплати податків чи зборів (пільг з податкового обліку чи подання податкової звітності законодавством не передбачається); г) виступають одним із проявів забезпечення балансу інтересів зобов’язаної та владної сторони у податкових правовідносинах; д) є правом відповідного платника податків, для реалізації якого потребується виконання певних дій, визначених законодавством (підтвердження наявності умов, за яких надається відповідна податкова пільга). [4, С.72]

Податкові пільги є альтернативою субсидій, дотацій та інших окремих інструментів пільгового кредитування. Тому для впровадження податкових пільг слід додержуватися системного підходу, який має забезпечувати зв'язок усіх цих інструментів у єдиний комплекс. [2]

Застосування податкових пільг має свої специфічні особливості. Платнику податків необхідно враховувати, що пільга — це звільнення саме від сплати, а не від податкового обов'язку, який має три складові: податковий облік, податкову звітність та сплату податку. І якщо платника може бути звільнено від сплати податку, то обов'язок з обліку і звітності в нього залишиться. За Податковим кодексом України податкова пільга надається шляхом [1]: а) податкового вирахування (знижки); б) зменшення податкового зобов’язання після нарахування податку та збору; в) встановлення зниженої ставки податку та збору; г) звільнення від сплати податку та збору.

У Податковому кодексі не знайшли відображення такі види податкових пільг як зменшення (обмеження) бази оподаткування, застосування спеціальних методів податкового обліку та спеціальних податкових режимів, збільшення податкового (звітного) періоду, відстрочення й розстрочення сплати податкових зобов'язань, хоча на сторінках цього законодавчого акту мова про них йдеться. До застосування податкових пільг неможна ставитися однозначно. Найбільша загроза для фінансової системи України – це податкові пільги і привілеї, - зазначається у дослідженні Світового Банку "Україна: податкова політика та адміністрування податків". [3, С. 119]

Отже, сьогодні проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних у процесі розвитку в Україні ринкових відносин та інтегрування національної економіки в світовий ринок. І одним з шляхів її вирішення і зниження податкового навантаження на суб'єктів підприємництва повинно стати застосування пільгового оподаткування як ефективного регулятора економічних процесів. Податкові пільги в Україні справедливо вважаються однією з причин ерозії податкової бази, порушення принципів економічної ефективності та соціальної справедливості, нерівномірного розподілу податкового тягаря, уникнення податків. Пільги потрібні, якщо вони мають цілеспрямований характер – стимулюють інвестиційну та інноваційну діяльність, сприяють виконанню загальнодержавних програм, і мова може йти тільки про пільгові податкові ставки, встановлені на певний термін. Причому, по-перше, надання таких пільг має бути виваженим процесом, а, по-друге, – необхідно водночас вирішувати питання про компенсаційні заходи щодо доходної частини бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/ show/2755-17 (дата звернення: 11.10.2022).

2. Марчак Д. Маркуц Ю. Невидимі субсидії. Хто і скільки втрачає, а хто – отримує в Україні від податкових пільг? URL:

https://www.promoteukraine.org/uk/nevidimi-subsidii-hto-i-skilki-vtrachae-a-hto-otrimue-v-ukraini-vid-podatkovih-pilg/ (дата звернення: 11.10.2022).

3. Федишин Н.І. Інструменти податкового планування суб'єктів господарювання. *Бізнес Інформ*. 2011. № 10. С. 119.

4. Шаптала Є. Ю. Податкові пільги як різновид податково-правових стимулів. *Право та інновації.* 2018. № 3 (23). С. 71-72.

Боднарчук Олег Григорович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри приватного права
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У часи війни загострюються економічні проблеми і виникають нові, що потребує удосконалення чинних правових засад забезпечення фінансової безпеки.

Потрібно відмітити, що фінансова безпека України ще знаходиться на низькому рівні розвитку. Тому сьогодні як ніколи загострюється надзвичайно важливе питання забезпечення фінансової безпеки України, що є одним з найважливіших національних пріоритетів і вимагає посиленої уваги представників владних структур, громадських і політичних рухів, науковців, широких кіл громадськості. Забезпечення фінансової безпеки є гарантом державної незалежності України, умовою її сталого розвитку та зростання добробуту громадян. Проте забезпечення економічної та фінансової безпеки України неможливе без завершення структурної перебудови національної економіки і підвищення її конкурентоспроможності [1, с. 235].

Зауважимо, оскільки фінансова безпека є складовою економічної, яка в свою чергу здійснює вагомий вплив на національну і перебуває під впливом внутрішніх загроз: інфляція, корупція, недостатність фінансових коштів для виконання стратегічних завдань, неврегульованість правового забезпечення; а також зовнішніх загроз: світові фінансові кризи, геополітичне суперництво, боротьба за енергоресурси, діяльність міжнародних організацій, вона має забезпечуватися виконанням чітких функціональних обов’язків органів держави відповідно до прийнятих в установленому законом порядку нормативно-правових актів у фінансовій сфері [2].

Д.В. Коробцова стверджує, що в умовах воєнного стану, що проголошене Указом Президента України від 24.02.2022 р. питання фінансової безпеки держави набувають актуального значення, оскільки оборона країни, армія, функціонування органів оборони та захисту, спирається на достатнє та стабільне фінансове забезпечення, як вітчизняне, так і з залученням міжнародної допомоги. До пріоритетів забезпечення захисту та оборони держави у мирному стані, законодавець відносить «потреби бюджетного фінансування, достатні для досягнення визначених цілей та виконання передбачених завдань, та основні напрями використання фінансових ресурсів». Отже, пошук джерел фінансування та визначення напрямів використання фінансових ресурсів є основою забезпечення захисту і розвитку виробництва в країні у мирні часи і вкрай важливо, у воєнні. Наявні фінансові ресурси, можливість їх акумуляції та стабільного використання на цілі, що забезпечують перемогу над ворогом, усунення загроз державної цілісності Україні та її національних інтересів, захищеність громадян країни, складають елементи фінансової безпеки держави та потребують правового врегулювання [3, с. 142].

Фінансова безпека – це стан фінансово-кредитної сфери країни, що характеризується стійкістю до зовнішніх і внутрішніх загроз, а також здатністю забезпечувати стійкий економічний розвиток держави [4, с. 13–14]. Фінансова безпека держави – це: захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; достатній рівень фінансової незалежності, стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників, що загрожують національним інтересам у фінансовій сфері; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [5, с. 12].

Необхідно зазначити, що фінансова безпека держави, як складова економічної безпеки залежить від її елементів, що мають вплив на забезпечення національної безпеки в цілому. В умовах нарощування збройної агресії з боку Росії для врахування особливостей правового забезпечення фінансової

безпеки держави потрібно враховувати наступні реалії суспільного виробництва: структурні зміни матеріального виробництва, руйнування базових галузей економіки; падіння попиту на промислові товари, руйнування економічних зв'язків; втрата ринків збуту, ринків праці, ринків сировини, ресурсної бази; порушення правового механізму оподаткування та інші [3, с. 144–145].

Зокрема, складові фінансової безпеки деталізуються у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, яка схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. Вказана Концепція була прийнята у часі панування світової економічної кризи і цілком слушно визначала потребу країни у встановленні правових засад щодо уникнення і протистояння викликам та загрозам фінансової стабільності. Стан фінансової безпеки країни, як складової економічної безпеки, загрози та завдання держави щодо забезпечення фінансової безпеки визначені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, що затверджена Указом Президента України від 11.08.2021. У цьому документі стан фінансової безпеки, як і інших видів, надається через аналіз загроз стабільності фінансовому розвитку та механізму їх подолання. Отже, законодавець розглядає фінансову безпеку, як стан організації фінансової системи, яка забезпечується передбаченням загроз і встановленням завдань по їх подоланню [3, с. 142].

Відтак, враховуючи елементи фінансової системи, що мають вплив на забезпечення фінансової безпеки, а саме безпеку бюджетної системи, банківської системи, податкової системи та у сфері фінансів підприємств, що діють в країні в період війни, доцільно забезпечити наступні заходи: систематичне бюджетне фінансування основних галузей оборони за рахунок спрощеного, але стабільного правового механізму оподаткування державних та приватних підприємств; проведення стабільної монетарної політки; спрощення правових засад ведення бізнесу та відкриття малих підприємств, при забезпеченні систематичного надходження податків до доходів бюджетів всіх

рівнів, оскільки звільнення від оподаткування створює неможливі умови для їх наповнення [3, с. 145].

Отже, правове регулювання фінансової безпеки доцільно спрямувати на створення умов, які забезпечують достатність фінансових ресурсів, їх збалансованість та ліквідність, а також ідентифікацію сфер правового регулювання за інститутами фінансової системи, а саме: державні та місцеві фінанси, бюджетні та позабюджетні фонди, фінанси суб'єктів господарювання [6, с. 222].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Романів В. В., Дорошенко Н. О. Фінансова безпека України. *Економіка, управління та адміністрування.* 2019. № 4(90). С. 230–235. URL : Users/user/Downloads/193108-Текст%20статті-430261-1-10-20200127.pdf (дата звернення : 20.10.2022).

2. Заїчко І. В., Білошкурська Н. В. Нормативно-правове та методичне підґрунтя визначення рівня забезпечення і регулювання фінансової безпеки підприємств та держави. *Економіка та суспільство.* 2021. Вип. 34. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-42 (дата звернення : 20.10.2022).

3. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* 2022. № 2. С. 141–146. URL : http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779/258188 (дата звернення : 20.10.2022).

4. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін. ; за заг. ред. А. О. Єпіфанова. Суми : УАБС НБУ, 2009. 295 с.

5. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.

6. Гетманець О. П. Фінансово безпека, як об'єкт правового регулювання. *Підприємство, господарство і право.* 2020. № 3. С. 218–223. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/38.pdf (дата звернення : 20.10.2022).

Бойко Оксана Валеріївна,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності
та цивільно- правових дисциплін Київського університету
інтелектуальної власності та права
Науковий керівник:
Тильчик В'ячеслав В'ячеславович,
доктор юридичних наук, професор,
проректор з наукової роботи Київського
університету власності та права

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ «ЄДИНОГО МОРСЬКОГО ВІКНА»

Згідно зі статистикою, 80% обсягу вантажів у світі переміщуються на морському транспорті, за результатами таких перевезень до бюджетів морських держав надходить значна сума коштів (до 70% доходів) [1, с. 1492]. В Україні, як одній з морських держав світу, до війни обсяг вантажів через морські порти становив більше, ніж 75%. В умовах дії правового режиму воєнного стану в державі, коли формування дохідної частини державного бюджету забезпечується завдяки здійсненню зовнішньої торгівлі пшеницею, кукурудзою лише через морські шляхи, постає потреба в забезпеченні необхідних і достатніх умов для безперебійного функціонування механізму «єдине морське вікно».

Проблему правового регулювання застосування інших заходів адміністративного характеру до товарів, що переміщуються через морські пункти пропуску досліджено у працях таких українських і зарубіжних вчених: Л. Р. Прус (щодо проблем функціонування інформаційної системи портового співтовариства в морських портах України), Л. В. Джулій (щодо процесу управління ризиками в морських пунктах пропуску) [2], Marija Jovic´ (щодо впливу застосування принципу єдиного морського вікна на підтримку бізнесу в морських портах), Enis Kočan (щодо вартісних переваг від застосування принципу єдиного морського вікна) [3] та інших. Попри наявність низки праць вітчизняних вчених дотепер на доктринальному рівні не вдалося сформувати

єдиного розуміння сутності та особливостей застосування адміністративних заходів до товарів в морських пунктах пропуску через державний кордон України, в тексті чинного Митного Кодексу чи Кодексу Торгівельного Мореплавства України не закріплено визначення терміну «єдине морське вікно», не сформовано цілісного правового механізму впровадження концепції «єдине морське вікно» в митну практику. В Україні переміщення товарів через пункти пропуску через державний кордон, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 451, здійснюється за типовою технологічною схемою, без врахування специфіки здійснення вантажних перевезень, а саме,: не розроблено окремої технологічної схеми для пропуску товарів, з використанням механізму «єдине морське вікно» [4]. Враховуючи це, вважаємо, що перед впровадженням в Україні цього механізму на законодавчому рівні слід відмовитися від застосування терміну «типова технологічна схема пропуску» та застосовувати термін «технологічна схема пропуску», що сприятиме підвищенню ефективності надання митних послуг у морських портах. Коло осіб, яких слід залучати до розробки технологічних схем пропуску товарів, що перевозяться на морському транспорті, враховуючи наявний європейський досвід, має включати представників Державної митної служби України (щодо розробки механізмів пропуску товарів і транспортних засобів в морських пунктах пропуску митниць), Державної прикордонної служби України (щодо розробки переліку вимог до зацікавлених осіб, для отримання дозволу на пропуск товарів і транспортних засобів через державний кордон), Адміністрації морських портів України (щодо вироблення ефективних принципів управління в портовій галузі, оновлення систем обміну інформацією в морських портах, а також необхідної інфраструктури). Слід зазначити, що механізм пропуску перевізників в Україні через морські пункти пропуску потребує оновлення, бо по суті він передбачає лише їхню реєстрацію на українській митниці, а єдиної системи контролю за їхньою діяльністю в Україні досі не створено.

Процес надходження коштів в європейських країнах від здійснення державами торгівлі на морі забезпечується через ефективну взаємодію

уповноважених державних службовців з представниками бізнесу, включаючи компанії з морських перевезень вантажів (така ситуація наявна в Франції, ФРН, Італії, Іспанії). Ця взаємодія забезпечується через розробку та вдосконалення необхідних законодавчих актів з питань здійснення експортно-імпортних операцій, з врахуванням практики, що склалася в торговому мореплавстві світу. Серед таких актів : акти з питань спрощення митних формальностей щодо товарів в морських портах, з питань здійснення митної політики та політики торгівлі на морі, положення про інформаційні системи збереження даних в морських портах. Перед впровадженням «єдиного морського вікна» в митну практику України на законодавчому рівні слід закріпити положення про те, на яку саме територію розповсюджуватиметься застосування цієї концепції, а саме,: морський пункт пропуску, морський порт, чи його акваторія, чи все вищезазначене, виробити законодавчий підхід до використання «єдиного морського вікна» під час перевезень «річка-море». Під поняттям «єдине морське вікно» розуміємо концепцію, спрямовану на спрощення торгівлі на морі, що реалізується через стійку взаємодію між державою, в особі Державної митної, Державної прикордонної служб України та Адміністрації морських портів України та всіма зацікавленими сторонами, з застосуванням принципу державно-приватного партнерства та врахуванням державою, рекомендацій Всесвітньої митної організації та Міжнародної морської організації, з кінцевою метою оновлення інформаційних баз даних та удосконалення процесу обміну інформацією під час здійснення митних формальностей з товарами в морських пунктах пропуску через державний кордон України.

Висновки. Через відсутність в тексті чинного Митного Кодексу чи Кодексу Торгівельного Мореплавства України визначення терміну «єдине морське вікно» постає необхідність надання визначення цьому поняттю на доктринальному рівні. Під таким поняттям розуміємо концепцію, спрямовану на спрощення торгівлі на морі, що реалізується через стійку взаємодію між державою, в особі Державної митної, Державної прикордонної служб України та Адміністрації морських портів України та всіма зацікавленими сторонами, з застосуванням

принципу державно-приватного партнерства та врахуванням державою, рекомендацій Всесвітньої митної організації та Міжнародної морської організації, з кінцевою метою оновлення інформаційних баз даних та удосконалення процесу обміну інформацією під час здійснення митних формальностей з товарами в морських пунктах пропуску через державний кордон України. З метою формування цілісного правового механізму впровадження концепції «єдине морське вікно» в митну практику, необхідно визначитися з територією її застосування та виробити законодавчий підхід до такого застосування під час здійснення перевезень «річка-море».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Khaslavskaya A., Roso V. Outcome-Driven Supply Chain Perspective on Dry Ports. *Sustainability*. 2019. №11. P. 1492.

2. Прус Л .Р. Проблеми функціонування інформаційної системи портового співтовариства в морських портах України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2017. № 31. С. 85-94.

3. Tijan E., Agatić A., Jović M., Aksentijević S. Maritime National Single Window–A Prerequisite for Sustainable Seaport Business. *Sustainability*. 2019. № 17. P.1–21.

4. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: Постанова Кабінету Міністрів України № 451 від 21.05.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-п#Text (дата звернення : 11.02.2022)

Бортник Надія Петрівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного та конституційного
права Факультету морського права Національного
університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЛІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СТРУКТУРНОГО АНАЛІЗУ

Проблеми забезпечення національної безпеки України отримали останнім часом надзвичайну гостроту та актуальність, що пов’язано зі зростанням нестабільності, збільшенням кількості загроз соціально-економічному розвитку нашої держави, спричинених широкомасштабним вторгненням на територію нашої держави сусідньої країни-агресора, яка щоденно нищить економіку України та вчиняє терористичні діяння стосовно її цивільного населення. Вочевидь, така ситуація зумовлює гостру потребу у виробленні принципово нових підходів до забезпечення власної безпеки. Особливе значення має економічна безпека, яка включена до системи національної безпеки разом з такими її складовими, як забезпечення надійної обороноздатності країни, підтримання соціальної рівноваги в суспільстві, захист від екологічних катастроф, забезпечення інформаційної та енергетичної незалежності та низкою інших.

Економічна безпека традиційно розглядається як найважливіша якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність забезпечувати реалізацію національно-державних інтересів. Економічна безпека має складну внутрішню структуру, включаючи фінансову, соціальну, продовольчу та інші види безпеки. В особливому положенні сьогодні перебуває фінансова безпека.

Фінансова безпека держави – це основна умова її здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до національних інтересів, з огляду на те, що, виступаючи невід’ємним елементом економічного добробуту, фінансова безпека охоплює широкий спектр національних,

економічних, соціальних, демографічних та інших чинників. У цьому контексті варто підкреслити роль та значення фінансової сфери, які упродовж останніх років кардинально змінилися, перетворивши фінансову царину з механізму обслуговування економічних процесів на джерело розвитку економіки та суспільства, а в окремих випадках на самостійний сегмент економіки, що наділений значним потенціалом.

Отож, вочевидь, що національна безпека сучасної України нині як ніколи залежить від стійкості економіки держави, елементом якої є фінанси, що сприяють її стабільному розвитку та функціонуванню.

На думку авторів навчального посібника «Фінансова безпека», Н. Я. Кравчук, О. Я. Колісник та О. Ю. Мелих, «забезпечення фінансової безпеки набуває особливої актуальності у період фінансово-економічної кризи, яка супроводжується частковою втратою внутрішньої та зовнішньої платоспроможності, нестабільністю курсу національної грошової одиниці, зниженням рівня доходів населення, інфляцією, скороченням надходжень до бюджетів усіх рівнів та цільових фондів тощо [1, с. 4].

Натомість, Л.С. Крючко, вважає, що під фінансовою безпекою варто розуміти «такий стан фінансової системи, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування економічної системи та її зростання» [2, с. 50].

Варто погодитись з думкою, висловленою А. С. Полторак та А. О. Зайко, стосовно того, що «формування фінансової безпеки як основної передумови ефективного функціонування держави має враховувати вплив чинників, що можуть суттєво змінити її рівень, взаємозв’язок та взаємний вплив розвитку окремих елементів фінансової безпеки» [3, с. 66].

При аналізі безпекових питань економічної системи з погляду її структури та її фінансової складової, першочерговим завданням є визначення теоретико-методологічних підходів, що при цьому використовуються. Такий структурний аналіз зумовлює використання певного набору теоретичних і методологічних

підходів, що дозволяє повною мірою розкрити широкий спектр структури фінансової системи, як елемента економіки, визначити певні загрози, що впливатимуть на стан її безпеки.

Варто зауважити, що структурний аналіз один із найбільш розроблених методів, який став своєрідним методологічним ядром економічного та фінансового аналізу. Його подальше вдосконалення і застосування є об'єктивною необхідністю з метою оцінки стану безпеки економіки загалом та її фінансової складової, зокрема, визначенню рівня управління ефективністю функціонування цієї сфери. Відтак, необхідно підкреслити практичне значення структурного аналізу, який може стати реальною основою для розробки та формування ефективної економічної політики держави, і загалом, і для окремих її напрямів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2010. 277 с.

2. Крючко Л. С. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 15. С. 49–52.

3. Полторак А. С., Зайко А. О. Методологічні засади систематизації фінансової безпеки держави. *Агросвіт*. 2018. № 21. С. 65–71.

Брюнчугіна Аліна Едуардівна
здобувач вищої освіти (першого) бакалаврського рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сучасному етапі радикальних реформ в Україні особливої уваги набувають питання вдосконалення управління. Найважливішою складовою системи державної фінансової діяльності, а отже й управління державою, є ефективний фінансовий контроль.

Державний фінансовий контроль є найважливішою функцією державного управління, з його допомогою проводиться оцінка рівня законності, доцільності і ефективності витрачання бюджетних коштів. Особливе значення даний вид контролю набуває в період проведення соціально-економічних реформ. Це обумовлено зміною умов і принципів планування, надходження і використання державних коштів і майна.

Значний внесок у розв’язання питання реформування системи державного фінансового контролю в Україні зробили такі провідні вчені як: Дікань Л.В., Слободяник Ю. Б., Чумакова І.Ю., Хмельков А.В., Шевчук О.А. та інші вчені-економісти.

Модернізація контролю у державному секторі передбачає адаптацію його до сучасних вимог міжнародної практики, усунення існуючих проблем, вдосконалення нормативно-правової бази, яка регламентує державний фінансовий контроль. На організації державного фінансового контролю не могли не відобразитися глобалізаційні процеси, в тому числі і інтеграція України в Європейський Союз. У ході зазначених процесів виникають і наднаціональні

контролюючі органи, які здійснюють контроль за публічними фінансами різного роду економічних та фінансових спілок, на кшталт Європейського суду аудиторів, який діє від імені Європейського парламенту.

Важливого значення набуває теоретичне осмислення ролі державного фінансового контролю в глобальній економіці. Що ж стосується України, то вона має долучитися до співпраці європейських країн у цій сфері, активно сприяти діяльності цих міжнародних інституцій на власній території. Питання державного фінансового контролю в умовах євроінтеграційного процесу стали предметом обговорень Кабінету Міністрів з міжнародними фінансовими інституціями [2, с. 15].

Організаційні види та форми здійснення контролю утворюються, розвиваються та вдосконалюються відповідно до потреб держави, зокрема її економіки. Євроінтеграція змінила напрямок державної політики у сфері фінансового контролю за бюджетними коштами. Виникла необхідність впровадження нових видів контролю за використанням кошти бюджету з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема Стандартів аудиту державних фінансів, прийнятих Міжнародною організацією вищих органів аудиту (International Organization of Supreme Audit Institutions (далі – INTOSAI)).

Зазначена неурядова організація, яка була створена в 1953 і налічує вже 194 країни, серед яких 190 мають повне і 4 - асоційоване членство [3], є самостійною, незалежною та неполітичною організацією, що має на меті забезпечення обміну ідеями та досвідом між вищими органами аудиту різних країн світу.

Основне завдання системи державного контролю полягає у підвищенні ефективної діяльності органів державної влади щодо захисту інтересів держави та її громадян шляхом посилення відповідальності цих органів та їх посадових осіб за виконання покладених на них обов’язків.

29 грудня 2021 року на засіданні Уряду прийнято розпорядження «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами

на 2022-2025 роки». Стратегія передбачає подальше удосконалення системи управління публічними фінансами як на державному, так і на місцевому рівні.

Метою Стратегії є побудова сучасної, стійкої та ефективної системи управління державними фінансами, спрямованої на збереження фінансової стабільності держави та створення умов для сталого зростання соціально-інклюзивної економіки через підвищення результативності мобілізації та витрачання державних коштів.

Стратегія передбачає подальше удосконалення системи управління державними фінансами.

Завдання і заходи Стратегії спрямовані на:

- покращення функціонування податкової та митної систем;

- завчасне виявлення фіскальних ризиків та вжиття заходів для уникнення та/або мінімізації їх впливу на бюджет;

- забезпечення передбачуваності та збалансованості бюджетно-податкової політики на середньострокову перспективу та посилення стратегічного підходу до бюджетного планування;

- підвищення ефективності та результативності використання бюджетних коштів;

- посилення управлінської підзвітності на всіх рівнях державного сектору, підвищення ефективності внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в державних органах;

- посилення ролі та підвищення ефективності зовнішнього фінансового контролю відповідно до стандартів INTOSAI;

- підвищення прозорості та доступності інформації про бюджет;

- посилення кадрового потенціалу для ефективного формування та реалізації державної політики у сфері державних фінансів.

Результатом реалізації Стратегії має стати більш ефективна система управління державними фінансами, яка спільно з реформованою системою державного управління сприятиме сталому соціально-економічному розвитку

держави, конкурентоспроможності економіки та динамічній інтеграції України в міжнародні ринки, зокрема у спільний ринок ЄС [4].

З метою вдосконалення системи державного управління, впровадження інноваційних досягнень з урахуванням інституційних змін необхідно проводити оцінку державного фінансового контролю для приведення його у відповідність з етапом соціально-економічного розвитку. Крім того, необхідно вирішити питання організації та функціонування державного фінансового контролю у системі органів державного управління шляхом упорядкування бази понять та проведення аналізу системи державного фінансового контролю, визначення стратегічних напрямів та основних етапів його розвитку.

Посилення державного фінансового контролю за раціональним та ефективним використанням фінансових та матеріальних ресурсів держави набуває першорядного значення, оскільки кількість порушень у державному секторі залишається настільки значною, що потребує безперервного контролю за ефективністю управління бюджетними коштами.

Крім того, значимість уваги до глобалізаційних процесів та європейської інтеграції при організації державного фінансового контролю зумовлена необхідністю обліку при формуванні системи забезпечення фінансової безпеки держави транснаціонального характеру загроз, що виходять з функціонування світової фінансової системи та світового валютного ринку.

В даний час система державного фінансового контролю в Україні частково враховує основні засади систем державного фінансового контролю у країнах ЄС, складовими яких є фінансове управління та контроль, внутрішній аудит та їх гармонізація на центральний рівень. У сучасних моделях державного управління базовим елементом системи державного внутрішнього фінансового контролю є загальна відповідальність керівників органів державного та комунального секторів перед парламентом та громадськістю, тому в країнах ЄС таким елементом є фінансове управління та контроль як функція керівників, відповідальних за діяльність конкретного органу.

Отже, з урахуванням перетворень, які відбуваються останнім часом, система державного фінансового контролю набуває все новіших ознак та відбувається різка зміна її загальної побудови.

Таким чином, впровадження реформування ефективної системи фінансового контролю України на євроінтеграційних засадах дозволить гармонізувати існуючу систему ДФК та дасть змогу на раціональне використання державних коштів, створення системи державного фінансового контролю та забезпечення її ефективного функціонування, звичайно, потребують подальших досліджень щодо пошуку конкретних форм, методів і технологій реалізації. Виникає необхідність в об'єктивному та ґрунтовному аналізі можливих наслідків впровадження запропонованих рекомендацій з використанням іноземного досвіду формування системи державного фінансового контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний фінансовий контроль: навчальний посібник у схемах і таблицях / Л.В. Дікань, І.О. Шевченко, Є.В. Дейнеко, Д.В. Калінкін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 275 с.

2. Губанова Т.О. Значення досвіду країн ЄС для подальшого реформування системи державного фінансового контролю в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015. С. 14-17.

3. International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI). URL: http://www.intosai.org/about-us.html (дата звернення 14.10.2022) .

4. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805 (дата звернення 14.10.2022) .

Бугера Дар'я Михайлівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах правового режиму воєнного стану підприємству необхідно мати можливість успішно протистояти різним загрозам і ризикам: як вже існуючим, так і потенційним, здатним завдати шкоди його діяльності. Високий рівень фінансової безпеки є основним фактором здатності підприємства підтримувати основну стратегію розвитку. Цього досягти можна за фінансової стабільності та незалежності, злагодженості роботи на всіх рівнях і грамотному захисті фінансових інтересів підприємства.

В умовах воєнного стану, що проголошене Указом Президента України від 24.02.2022 р. питання фінансової безпеки держави набувають актуального значення, оскільки оборона країни, армія, функціонування органів оборони та захисту, спирається на достатнє та стабільне фінансове забезпечення, як вітчизняне, так і з залученням міжнародної допомоги. До пріоритетів забезпечення захисту та оборони держави у мирному стані, законодавець відносить «потреби бюджетного фінансування, достатні для досягнення визначених цілей та виконання передбачених завдань, та основні напрями використання фінансових ресурсів» [1]. Отже, пошук джерел фінансування та визначення напрямів використання фінансових ресурсів є основою забезпечення захисту і розвитку виробництва в країні у мирні часи і вкрай важливо, у воєнні.

Фінансова безпека підприємства, як головного суб'єкта господарювання сучасної економіки, займає вагоме місце серед показників фінансової безпеки

різних рівнів, оскільки безпека саме підприємства є підґрунтям як економічної безпеки загалом, так і фінансової зокрема.

Фінансова безпека відіграє значну роль в управлінні підприємством, сприяє захищеності його фінансово-економічних інтересів від негативних внутрішніх і зовнішніх загроз, захищає фінансові інтереси власників підприємства, здійснює контроль за фінансовими ресурсами підприємства, здатна протистояти існуючим і виникаючим небезпекам, які завдають фінансової шкоди підприємству або непередбачувано змінюють структуру власного капіталу.

Фінансова безпека досліджувалась у працях вчених, як категорія юридичної, економічної науки, політології, соціології, науки державного управління тощо, проте законодавчого визначення та одностайного зрозуміння сутності не отримала [4, с. 142].

В сучасній економіці дуже важливе значення має фінансова стабільність, ефективна грошово-кредитна політика, стабільність грошової одиниці, без кризова банківська система. Всі ці складові стабільної економіки вимагають управляння поведінкою економічних агентів. Основними організаторами та спонсорами програми фінансової грамотності повинні виступати як держава, так і неурядові організації та комерційні структури. Враховуючи також стан української економіки та обмеженість бюджетних ресурсів, на нашу думку, фінансове забезпечення реалізації Стратегії та Програми доцільно формувати на основі приватно-державного партнерства [3, с.8].

15 серпня 2012 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 569-р було схвалено Концепцію забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, в якій деталізуються складові фінансової безпеки. Вказана Концепція була прийнята у часі панування світової економічної кризи і цілком слушно визначала потребу країни у встановленні правових засад щодо уникнення і протистояння викликам та загрозам фінансової стабільності. В 2021 році Указом Президента України була затверджена Стратегія економічної безпеки України на період до

2025 року, яка визначає стан фінансової безпеки країни, як складової економічної безпеки[2].

У цьому документі стан фінансової безпеки надається через аналіз загроз стабільності фінансовому розвитку та механізму їх подолання.

Отже, законодавець розглядає фінансову безпеку, як стан організації фінансової системи, яка забезпечується передбаченням загроз і встановленням завдань по їх подоланню.

Сьогодні фінансові можливості нашої держави, які залежать від обсягу фінансових ресурсів, залишаються досить обмеженими. Ці обмеження та недостатні фінансові ресурси призвели до збільшення зовнішнього та внутрішнього боргу країни, зростання інфляції та розвиток тіньової економіки. Тільки розробка відповідних заходів для державного регулювання, яке буде спрямоване на зміцнення фінансової безпеки України, гарантує вирішення економічних завдань, що стоять перед країною, регіоном і підприємством.

Саме тому складна військово-політична ситуація, в якій перебуває наша країна потребує ретельного дослідження багаторівневої концепції безпеки підприємств. Це дозволить передбачити зовнішні загрози та зміцнити фінансове становище кампанії. Це означає, що необхідно переходити до стратегії фінансової підтримки сталого зростання підприємства, яка повинна бути спрямована на досягнення необхідного рівня фінансової безпеки підприємства при балансуванні різних параметрів обмеженого зростання операційної діяльності.

Очевидно, що в умовах економічної нестабільності підприємство повинно дотримуватися консервативного типу фінансової політики, методів та стилю прийняття управлінських рішень, які спрямовані на мінімізацію фінансових ризиків. Необхідно переглядати і вдосконалювати чинну нормативно-правову база у сфері фінансової безпеки України, на її основі розробити концепцію фінансової безпеки держави, яка б враховувала специфіки кожного регіону, тим самим посилюючи економічну безпеку кожного підприємства.

Доцільно запровадити єдине вікно отримання бюджетної допомоги цільовим групам підприємств (наприклад переміщеним, новостворених чи тих, що мають критичне значення), яка буде фінансуватися за рахунок розміщення державних цільових військових облігацій чи спеціального фонду міжнародної допомоги на відновлення країни.

Отже, під час воєнних дій доцільно обмежитись простими формами державного замовлення на ті чи інші товари та послуги без складних довгострокових контрактів. В умовах війни бізнес повинен стати пліч-о-пліч з державою для перемоги над ворогом, а держава має створити для цього всі необхідні умови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 07 2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення - 18.10.2022).

2. Стратегія економічної безпека України на період до 2025: Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/n0048525-21#Text (дата звернення - 18.10.2022).

3. Білоус І. І. Основні чинники впливу та загрози фінансовій безпеці домогосподарства. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: http:// www. economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8104 (дата звернення - 18.10.2022).

4. Коробцова Д. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 142. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779 (дата звернення - 18.10.2022).

Бугера Дар'я Михайлівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
НН права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК ПІДРОЗДІЛУ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

З початком повномасштабної збройної агресії росії проти України у лютому 2022 року, питання наявного російського бізнесу на території України стало критичним. У світлі останніх жахливих терористичних атак, вчинених рф в Україні, існує нагальна потреба належної жорсткої реакції відповідних інституцій, які опікуються питаннями глобальної безпеки, зокрема фінансової.

3 березня 2022 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів» № 2116-IX [2].

Цим законом було врегульовано публічно-правові відносини між Україною та юридичними особами, що здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства на території України, засновником або бенефіціаром яких прямо або опосередковано є росія.

Відповідно до Міжнародних Стандартів FATF та Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинних шляхом, та про фінансування тероризму, що ратифікована Україною 17.11.2010 р., у кожній країні має функціонувати підрозділ фінансової розвідки, який є національним центром для отримання та аналізу повідомлень про підозрілі операції.

Згідно із Законом України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним

шляхом, та про фінансування тероризму» Державна служба фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг) є органом, уповноваженим Україною на виконання функцій підрозділу фінансової розвідки [5].

Роль Держфінмоніторингу полягає в тому, що він відпрацьовує отримані від суб'єктів первинного фінансового моніторингу повідомлення про підозрілі фінансові операції і передає правоохоронним і розвідувальним органам України узагальнені матеріали у разі наявності підозр щодо відмивання коштів чи фінансування тероризму.

Державна служба фінансового моніторингу України як підрозділ фінансової розвідки України період правового режиму воєнного стану вживає посилених практичних та організаційних заходів щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, які базуються на реалізації Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1], актів Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України; основних напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року.

Пріоритети діяльності Держфінмоніторингу на період правового режиму воєнного стану, затверджені Міністерством фінансів України. Ця робота ведеться у координації з національними та міжнародними партнерами щодо вжиття ефективних практичних заходів, у тому числі міжнародно-правового характеру, з метою застосування ефективних санкцій до дій держави-терориста.

У зв'язку із складною ситуацією в Україні,спричиненою збройною агресією наслідком якої є захоплення заручників, цивільних та військових об'єктів, загострення суспільно-політичної обстановки та людські жертви, актуальним є питання позбавлення осіб, пов'язаних із терористичною та сепаратистською діяльністю, джерел фінансування.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» [1] суб'єкт первинного фінансового моніторингу (далі - суб'єкт) повинен:

1) виявляти фінансові операції, стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму та в день їх виявлення або спроби їх проведення інформувати про це Держфінмоніторинг України та визначені законом правоохоронні органи, зокрема Службу безпеки України;

2) здійснювати класифікацію своїх клієнтів з урахуванням критеріїв ризиків, визначених Держфінмоніторингом України та органами, що здійснюють регулювання та нагляд за їх діяльністю, під час проведення ними фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, і вживати застережних заходів щодо клієнтів, діяльність яких свідчить про підвищений ризик проведення ними таких операцій.

Під час аналізу фінансових операцій на наявність підозр що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму суб'єктам необхідно мати чітке розуміння того, що фінансування тероризму може здійснюватись, зокрема, як терористичними організаціями, які вдають із себе законних юридичних осіб, так і шляхом використання законних юридичних осіб, як каналів для фінансування тероризму.

14.10.2022 року Комітет Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики підтримав за основу і в цілому урядовий законопроект № 8008 щодо захисту фінансової системи України від дій держави, яка здійснює збройну агресію проти України, яким передбачено недопущення до керівництва та управління суб’єктами первинного фінансового моніторингу осіб, які є громадянами рф; розширення переліку високоризикових клієнтів на громадян та юридичних осіб, які є резидентами рф, та/або діяльність яких пов’язана з нею; встановлення обов’язку для суб’єктів первинного фінансового моніторингу

звітувати в Держфінмоніторинг про порогові операції з суб’єктами, пов’язаними з рф [3].

Фінансова розвідка України ідентифікує активи осіб, які причетні до агресії рф в Україні. Держфінмоніторингом опрацьовуються законодавчі ініціативи щодо удосконалення санкційного законодавства з метою звернення до бюджету активів підсанкційних осіб.

Держфінмоніторинг України домігся виключення росії з низки міжнародних організацій, окрім того, вони розшукують криптообмінники, пов'язані з підсанкційними банками, знаходять майно тих, хто причетний до військової агресії росії [4].

Наразі, основним напрямком діяльності Держфінмоніторингу є встановлення каналів фінансування осіб, які можуть бути пов’язані з військовою агресією з боку російської федерації (РФ) та республіки білорусь (РБ) щодо України, у т.ч. диверсійно-розвідувальних груп.

Так, у І кварталі 2022 р. Держфінмоніторингом до правоохоронних органів направлено 14 матеріалів щодо фінансових операцій 83-х осіб, щодо яких є обґрунтовані підозри, що вони є колоборантами/зрадниками та можуть бути пов’язані з військовою агресією РФ та РБ щодо України [6].

Отже, в умовах збройної агресії росії проти України, ефективний захист національної економіки великою мірою залежить від роботи, яка проводиться у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Налагодження ефективної взаємодії між Держфінмоніторингом та міжнародними організаціями з питань своєчасного взаємного інформування; проведення суміжних заходів є нагальною потребою сьогодення. З початку широкомасштабного вторгнення окупаційних військ росії, Державна служба фінансового моніторингу України, як підрозділ фінансової розвідки України, докладає максимум зусиль міжнародного характеру у чіткій координації з іншими державними органами для притягнення до суворої відповідальності російської федерації та її поплічника республіку білорусь за їх злочини проти

людства, у тому числі за фінансування тероризму та фінансування зброї масового знищення. У напрямку міжнародної діяльності Держфінмоніторингом вживається широкий комплекс заходів, які направлені на позбавлення росії та білорусі фінансово-економічного потенціалу для продовження кровопролитної агресії в Україні й невідворотності повного відшкодування усієї шкоди, яку завдав агресор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення Закон України: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX: за станом на 02.09.2022 // Відомості Верховної Ради України. 2020. № 25 (дата звернення (14.10.2022)

2. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів: Закон України № 2116-IX від 03.03.2022 // Офіційний вісник України. 2022. № 33 (дата звернення (17.10.2022)

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення щодо захисту фінансової системи України від дій держави, яка здійснює збройну агресію проти України, та адаптації законодавства до окремих стандартів FATF і вимог Директиви ЄС 2018/843: Проект Закону України № 8008 від 07.09.2022 // Верховна Рада України. 2022. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40434

4. Informing on the results of the State Financial Monitoring Service of Ukraine work for the 1st half of 2022: 20.07.2022 // Офіційний сайт «The State Financial Monitoring Service of Ukraine». URL: https://fiu.gov.ua/en/pages/dijalnist/funkcional/news/Informuvannya-pro-rezultati-roboti-derzhfinmonitoringu-za-I-pivrichchya-2022-roku.html

5. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинних шляхом, та про фінансування тероризму, що

ратифікована Україною від 16.05.2005р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text (дата звернення 17.10.2022)

6. Держфінмоніторинг посилив роботу в умовах воєнного часу від 19.04.2022. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/derzhfinmonitoring-posiliv-robotu-v-umovah-voyennogo-chasu

Булківська Віолетта Андріївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В КОНТЕКСТІ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Фінансова політика є важливою складовою частиною економічної політики держави. Враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку законодавства України важливе значення для подальшого економічного розвитку України є ефективне та цільове використання державних фінансів, яке можна досягти шляхом системного удосконалення діяльності органів державного і комунального сектору, підвищенням рівня культури державного управління та правового забезпечення. Таким чином, в умовах сьогодення особливого значення набуває контроль за використанням державних фінансових ресурсів, адже система фінансового контролю є двигуном якісних змін у всій економіці України.

Державний фінансовий контроль - комплекс цілеспрямованих заходів органів, їх підрозділів чи службових осіб, які здійснюють державний фінансовий контроль у межах повноважень, встановлених законодавством України, з метою упередження, виявлення та припинення фінансових правопорушень на

підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності, а також забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективності формування і витрачання коштів, відшкодування збитків та встановлення міри відповідальності у разі порушення фінансового та бюджетного законодавства [1].

В Україні державний фінансовий контроль характеризується станом незавершеності. Зростання обсягів фінансових правопорушень в Україні внаслідок несформованої інституціональної моделі фінансової політики, прогалин у забезпеченні процесу нагляду та використання застарілих форм контролю унеможливлюють здатність держави до ефективного забезпечення фінансової політики і призводить до зниження ефективності контрольних функцій державних органів. Проте, в попередні два роки можна помітити позитивні зрушення в даному напрямку, державна статистика показує, що контролюючі органи працюють над розв’язанням цього питання [3, 4].

Так, до прикладу, у звіті за 2021 рік зазначено: «Загалом за результатами ревізій та перевірок у звітному періоді виявлено втрат фінансових і матеріальних ресурсів на суму понад 14,7 млрд гривень. Зокрема, внаслідок неправомірних дій окремих керівників, реалізації товарів, робіт та послуг за заниженою вартістю, безоплатного надання в оренду природних і матеріальних ресурсів тощо бюджетами усіх рівнів, бюджетними установами та організаціями, підприємствами всіх форм власності втрачена можливість отримати належні їм доходи на суму понад 5,8 млрд грн, у тому числі бюджетами різних рівнів – більш як 3,8 млрд гривень. На більш як 1,1 тис. підприємств, установ і організацій встановлено понад 8,9 млрд грн незаконних і не за цільовим призначенням проведених витрат та недостач матеріальних і фінансових ресурсів, у тому числі 4,9 млрд грн – за операціями з бюджетними коштами» [4]. Співвідношення зазначених порушень наведено на рис. 1.

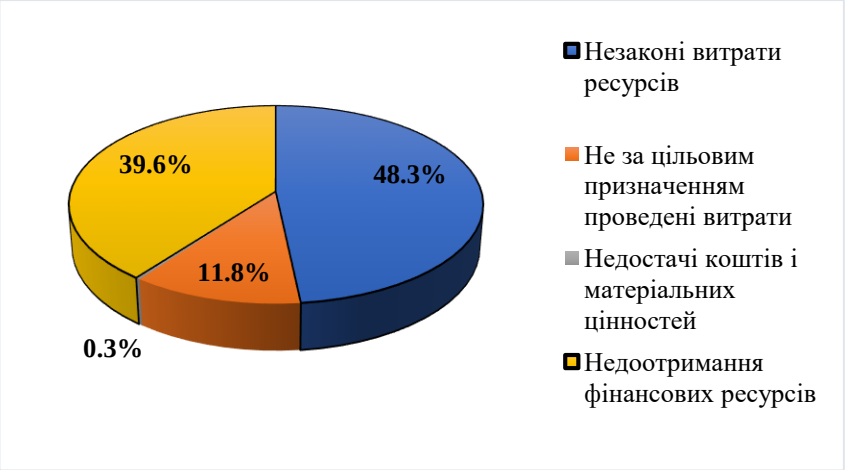

Рис.1. Структура порушень, що призвели до втрат ресурсів, виявлених органами Держаудит служби за січень-грудень 2021 року

Джерело: складено на основі [4]

Очевидним є той факт, що значним потрясінням, що мало негативну дію на здійснення державного контролю, як і на всю економічну політику України, стало повномасштабне вторгнення російських військ. Проте, варто відзначити оперативну адаптацію законодавства до складних умов здійснення фінансового контролю.

Так, до прикладу, 7 травня 2022 року стала чинною постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану» № 561, якою встановлено, що Державна аудиторська служба та її міжрегіональні територіальні органи під час воєнного стану та протягом місяця після його припинення або скасування виконують свої повноваження враховуючи такі особливості [2]:

1. необхідно здійснювати заходи державного фінансового контролю враховуючи воєнний стан;

2. до тривалості заходів державного фінансового контролю та інших строків, що визначенні порядками проведення відповідних заходів державного фінансового контролю, не включається такий строк, протягом якого захід (організація проведення, оформлення, реалізація) не міг бути здійснений через обставини, пов’язані з воєнним станом;

3. передбачена можливість подання документів під час заходів державного фінансового контролю, зустрічних звірок, збору інформації та документування процесу державного фінансового контролю, реалізація матеріалів за його результатами як в паперовій так і в електронній формах.

Незважаючи на введення особливого правового режиму (воєнного стану), здійснення державного фінансового контролю не припиняється. Так, згідно з звітом про результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів в період з січня по серпень 2022 року проведено 249 ревізій та 185 перевірок закупівель, під час яких перевірено 413 підприємств, установ і організацій [5].

Можна зробити висновок, що однією з важливих адміністративних функцій держави є функція державного фінансового контролю, завдяки вдосконаленню якої країна може ефективно використовувати державні кошти для задоволення фінансово-економічних потреб громадян та підвищення авторитету країни перед світовою спільнотою. Саме тому пріоритетним завданням має стати модернізація, використання інновацій, забезпечення чіткого, безперебійного функціонування кожного органу управління, кожної посадової особи, апарату державного управління в цілому на основі дотримання законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний фінансовий контроль. *Вікіпедія:* веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення: 12.05.2022).

2. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану: Постанова Каб. Міністрів України від 07.05.2022 р. № 561. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-п#Text (дата звернення: 16.10.2022).

3. Звіт про результати діяльності Державної аудиторської служби України, її міжрегіональних територіальних органів за 2020 рік. URL: https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/71 (дата звернення: 16.10.2022).

4. Звіт про результати діяльності Державної аудиторської служби України, її міжрегіональних територіальних органів за 2021 рік. URL: https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/1985 (дата звернення: 16.10.2022).

5. Звіт про результати діяльності Державної аудиторської служби України, її міжрегіональних територіальних органів за 2022 рік. URL: https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/2652 (дата звернення: 16.10.2022).

Буханевич Олександр Миколайович,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений юрист України, завідувач Навчально-наукової лабораторії дослідження проблем публічного адміністрування та децентралізації влади Науково-дослідного інституту місцевого самоврядування та децентралізації влади Національної академії правових наук України, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
Бригінець Олександр Олексійович
доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ОСОБЛИВОСТІ БОРОТЬБИ З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ ЯК ЗАГРОЗОЮ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

За статистичним даними останні кілька років поспіль фіксується незначне зменшення рівня тіньової економіки, що відбулося на тлі адаптування суб’єктів господарювання до діяльності в умовах непрогнозованих у часі карантинних та воєнних обмежень. Водночас, це також може бути непрямим підтвердженням гіпотези про утворення суб’єктами господарювання в умовах неординарних умов нових схем і каналів тіньової діяльності, обсяги якої лише частково охоплюються існуючими методами оцінки рівня тіньової економіки [1].

В сучасних непростих умовах розвитку нашої держави важливим фактором, що фінансово «живить» тіньовий ринок, є недосконаліть та переважно фіскальний характер податкової політики, а також нестабільність її законодавчої бази. Чинне податкове законодавство України не завжди стимулює суб'єктів ведення господарства інвестувати капітали в легальну економіку. Податкове навантаження у нашій державі перевищує цей показник у групі сусідніх держав, що стимулює приховування реальних обсягів економічної діяльності, виведення їх у «тінь». Потрібно зазначити, що обтяжливість податкової системи України визначається не завжди величиною податкових ставок, а досить часто нерівномірністю податкового навантаження на суб'єктів господарювання, заплутаністю і нестабільністю податкового законодавства. Тобто, існуючі недоліки податкової системи України стримують процеси майбутнього збільшення інвестицій в економіку нашої держави, а це гальмує зростання виробництва та знижує рівень вітчизняної фінансової безпеки держави.

На нашу думку, подальше обмеження впливу тіньової економіки не може базуватися лише на силових методах, бо вони можуть давати лише тимчасовий ефект. Успіх може забезпечити лише цілісна система дій, спрямована, передусім, на зменшення розповсюдження передумов цих явищ та процесів у суспільстві. Для цього необхідна нова стратегія детінізації економіки, що передбачає, в першу чергу, створення сприятливих умов для легальної економічної діяльності на основі максимального врахування інтересів суб'єктів господарювання.

Заслуговує на увагу думка Т. О. Шматковської, яка стверджує, що чим швидше держава буде спроможна перевести власну фінансову систему у нове нормативно-правове середовище, тим більше можливостей з'явиться щодо обмеження фінансово небезпечних, насамперед, криміналізованих складових фінансової системи держави [2, с. 177-185].

Потрібно зазначити, що весь комплекс дій, які застосовуються органами державної влади сьогодні для боротьби зі злочинністю у сфері фінансів, для зниження рівня «криміналізації» та «тінізації» окремих ланок фінансової

системи держави, та правове забезпечення фінансової безпеки держави не є достатніми. Але можливості відповідних органів державної влади у цій сфері використовуються не повною мірою. Тіньовий сектор економіки здійснює негативний вплив на стан фінансової безпеки нашої держави. Наслідком цього є ослаблення та істотне зниження темпів майбутнього розвитку держави в результаті невикористання значної кількості внутрішніх фінансових ресурсів. Вищезгадані обставини знижують рівень ефективності вітчизняної податкової та бюджетної діяльності держави. Недооцінка вищезгаданих масштабів значно знижує рівень фінансової безпеки нашої держави та може негативно вплинути на макроекономічну політику держави і міжнародні економічні відносини.

Основним засобами протидії загрозам є впровадження стратегії ефективного державного управління економікою, удосконалення системи оподаткування, зменшення податкового тиску та посилення адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності за несплату податків. Водночас, тіньова економіка, де зосереджено певну частку реального виробництва товарів і послуг, певною мірою стимулює процес нагромадження капіталу і є іноді єдиним джерелом доходів для населення, зайнятого в ній. Тож функціонування тіньового сектору економіки, з одного боку, знімає ряд соціальних проблем, а з іншого, – сприяє подальшій диференціації суспільства, будучи загрозою належного функціонування фінансової безпеки держави [3, с. 99-109]. З метою детінізації економіки України необхідним є використання заходів, що сприяли б підвищенню рівня інвестиційного клімату держави, зниженню фіскального та регуляторного тиску на суб’єкти господарювання за рахунок спрощення існуючої системи оподаткування. Досить необхідною є подальша дерегуляція підприємницької діяльності, а також підтримка малого та середнього бізнесу, у першу чергу, у сфері дозвільної системи та ліцензування.

Разом з тим досить багато питань у сфері фінансової злочинності, які стосуються державно-правового механізму боротьби зі злочинністю у сфері фінансової системи держави, та правовому забезпеченню фінансової безпеки

держави поки-що залишаються недостатньо дослідженими і представляють інтерес для подальших глибоких досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тенденції тіньової економіки. Статистичні дані Міністерства економіки України. URL: me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki (дата звернення: 18.10.2022).

2. Шматковська Т. О. Тіньова економіка: дефініція, структура, причини виникнення та шляхи мінімізації. Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2014. С. 177-185.

3. Бригінець О.О. Вплив тіньової економіки на стан вітчизняної фінансової безпеки. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2014. № 1. С. 99-109.

Варшамян Тигран Гарушович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
кафедри публічного права ННІ права
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Білоус Віктор Тарасович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА ВІРТУАЛЬНІ ВАЛЮТИ: ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ

Необхідною умовою фінансової безпеки будь-якої держави є повний контроль над грошово-кредитною системою, який дає можливість не тільки виконувати завдання, що поставлені у сфері регулювання суспільних процесів, а й прогнозувати подальший їх розвиток, визначати пріоритети та напрямки.

Під фінансовою безпекою держави розуміють ступень захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, митної, розрахункової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [1, 2, 3, 4].

Система фінансової безпеки – це сукупність інструментів та відповідного забезпечення фінансової безпеки, яка виконує функції контролю, аналізу, регулювання, прогнозу фінансового стану учасника фінансового ринку з метою досягнення цілей економічної діяльності та ефективної протидії зовнішнім і внутрішнім негативним впливам (загрозам).

Законодавчо були врегульовані такі види фінансової безпеки як бюджетна, податкова, банківська, грошово-кредитна, валютна, інвестиційна, боргова та інші. Правовідносини, що складаються в межах даних напрямів фінансової

діяльності держави зрозумілі її учасникам, вони функціонують у матеріальному («фізичному») світі і держава тільки коригує їх шляхом внесення змін та доповнень до вже існуючих правових норм та законів.

Стрімкий розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій (далі – «ІТТ») (інколи цей процес називають ще цифровою революцією) проник у всі сфері життєдіяльності суспільства. Виокремлюють три головні сфери застосування ІТТ: 1) виробництво; 2) торгівля, у праві це називається «електронна комерція»; 3) грошова-кредитна сфера. Остання характеризується як Фінтех, тобто «Фінансові технології». Отже, у інформаційно-телекомунікаційних технологіях існує напрямок, що працює над вдосконаленням саме фінансових технологій.

Мовиться про нові технології, що впроваджуються у різні види фінансового бізнеса: банківська справа, страхування, біржові операції, управління активами, грошові перекази, високочастотний трейдинг, фінансовий автопілот та ін. Було б дивним, якби у таких умовах інформаційно-технологічного прориву хтось не спробував застосувати досягнення фінансових технологій саме з метою створення головного фінансового активу – грошей. Тому революційним відкриттям у сфері фінансових технологій можна без сумніву вважати створення віртуальної валюти або кріптовалюти, тобто віртуальних грошей.

Поява нової віртуальної валюти, грошей які зароджуються, існують та безповоротно зникають у віртуальному просторі є у повному сенсі слова новим викликом фінансовій безпеці держави. Детально врегулювати обіг віртуальної валюти на законодавчому рівні є завданням непростим, тому що сам алгоритм її функціонування, закладений первісно засновниками, ставить за мету уникнення такої регуляції. В основу обігу та дії віртуальної валюти закладено математичні схеми та формули, що, власне, надає їй стійкість до будь-якої державної та централізованої регуляції.

Віртуальна валюта має серйозні переваги над традиційними централізованими видами валют. Головною перевагою є її анонімність.

Персональні дані власника електронного гаманця зберігаються в таємниці і тому неможливо дізнатися ім’я чи адресу такого користувача. Іноді і самі транзакції (інформація про них) містять таку складну та заплутану схему руху, яка взагалі зникає на теренах віртуального простору. Обіг віртуальної валюти не контролюється державою. Криптовалюту можна охарактеризувати як цифровий актив, особливий платіжний засіб. Вона відрізняється від інших валют та платіжних систем децентралізованістю структури, відсутністю єдиного центру контролю за обігом, працює автономно та цілодобово, її неможливо підробити, зберігається вона в електронному гаманці.

Метою будь-якої держави у сфері обігу є повний контроль над рухом віртуальної валюти при здійсненні будь-яких господарських та фінансових операцій користувачами. І, безумовно, підпорядкувати дану систему механізмам оподаткування, примусового фінансового стягнення, погашення кредитів, а в цілому – повністю охопити всі аспекти користування віртуальною системою платежів зі сторони користувачів, щоб знову контролювати їх фінансове життя та впливати на нього, як це робиться у традиційній фінансовій системі, є питанням фінансової безпеки держави.

Державне втручання та регулювання ринку обігу віртуальної валюти несумісне з основним принципом її функціонування – анонімності транзакцій та анонімності власника або користувача. Для держави існує єдина можливість контролювати використання даної віртуальної системи: заборона принципу анонімності і створення для органів державної влади можливості отримання інформації про операції конкретного користувача та його транзакції.

Держава має підстави для втручання в регулювання обігу криптовалют, тому що існують цілком реальні загрози від існування віртуальної децентралізованої системи криптовалют. Ці загрози можна розподілити по сферах фінансової діяльності держави та виокремити найголовніші з них. Це банківська сфера, грошово-кредитна сфера, податкова та пов’язана з нею бюджетна сфера, правовідносини, що складаються у сфері фінансового моніторингу, та боргова сфера.

Впровадження цифрових валют та технологій «блокчейн» несе загрозу знищення банківської системи у її традиційному вигляді. Ці дві інновації (віртуальні валюти та блокчейн) зародилися за межами банківського світу і, по суті, були спрямовані проти традиційних депозитно-кредитних організацій. Банк – це, перш за все, фінансовий посередник. Він приймає гроші на депозити, а потім передає їх далі у вигляді кредитів. Але вся ця конструкція банківського посередництва, що створювалася століттями може впасти під тиском дії віртуальних валют.

Справа в тому, що нові технології (віртуальні валюти та блокчейн) дають можливість безпосереднього «економічного спілкування» будь-яким суб'єктам (фізичним, юридичним тощо), минаючи будь-яких посередників, що призводить до знищення витрат на транзакції. А сучасні банки і є такими класичними посередниками, до того ж монопольного типу. При цьому учасники економічних відносин, що базуються на використанні віртуальних валют, зберігають свою анонімність, знаходяться поза сферою будь-якого контролю та нагляду, мають «імунітет» від різного роду санкцій та штрафів. У той же час, у самій банківській системі, навпаки, йде процес стрімкого руйнування інституту банківської таємниці, що сприяє росту недовіри зі сторони клієнтів. Крім того, в Україні щомісяця з'являється новий збанкрутілий банк, клієнти масово втрачають свої депозитні кошти, тому що гроші знецінюються через інфляцію, а відсотки за депозитами вже давно не покривають інфляційних втрат.

Можна зазначити, що відбуватиметься поступова та постійна зміна балансу сил між традиційним банківським сектором (сектор фінансових послуг) та сектором фінансових технологій, під яким мається на увазі використання віртуальних валют, на користь останнього.

Державна фіскальна служба України у своїй індивідуальній податковій консультації від 25.10.2019 № 282/к/99-99-13-01-02-14/ІПК «Щодо порядку оподаткування доходів деяких операцій» зазначає, що природа криптовалют не дозволяє їх визнати ні грошовими коштами, ні валютою і платіжним засобом іншої країни, ні валютною цінністю, ні електронними грошима, ні цінними

паперами, ні грошовим сурогатом. Отже, така позиція податкової служби повністю узгоджується з позиціями НБУ та НКЦПФР. Проте, така позиція призводить до виникнення труднощів при оподаткуванні та взаємодії з контролюючими органами. Наприклад, відповідальні особи декларують криптовалюту, при цьому трактуючи їх по різному: як кошти, як майно. Від такої невизначеності виникають труднощі з оподаткуванням, бухгалтерським обліком операцій, оподаткуванням ПДВ, визначенням місця постачання. Деякі ж платники взагалі переводять свою фінансову діяльність у світ віртуальної валюти де є всі можливості для того, щоб взагалі ухилятися від оподаткування. Цьому сприяє сам принцип дії такої валюти – анонімність користувачів та транзакцій. У цьому сенсі, можна з повною справедливістю дійти висновку, що ринок віртуальної валюти – це і є класичний сектор тіньової цифрової економіки.

Ризики щодо ухилення від сплати податків у сфері обігу віртуальних валют створюють загрози спочатку у податковій сфері, руйнуючи можливість держави захищати свої економічні інтереси, можливість реалізації і розвитку податкового потенціалу країни, а потім створюють загрози і бюджетній безпеці держави.

Віртуальні валюти, які можна обміняти на реальні гроші або інші віртуальні валюти несуть в собі загрозу їх незаконного використання з метою відмивання грошей і фінансування тероризму. Вони можуть забезпечити більш високу ступінь анонімності в порівнянні з традиційними способами безготівкових платежів. Системи віртуальних валют, якими можна торгувати через Інтернет, характеризуються відсутністю прямої взаємодії з користувачами і можуть дозволити здійснювати анонімне фінансування (фінансування готівкою або фінансування третіми особами через віртуальні обмінні пункти, в яких не ідентифікується належним чином джерело фінансування). У такій ситуації відсутній контролюючий орган, за допомогою якого можна було б відслідковувати і виявляти схеми підозрілих операцій. Правоохоронні органи не в змозі визначити ані центральне місце, ані особу (адміністратора) для проведення розслідувань або арешту активів.

Віртуальні валюти, що дозволяють здійснювати анонімні операції між особами, існують у цифровому просторі, який повністю недоступний для будь-якої окремої держави. Можна навести приклади сервісів, призначених для приховування джерел отримання віртуальних валют, операцій з ними та повного забезпечення анонімності. Так, анонімайзер означає «темні мережі» і «міксери», що призначені для таких видів операцій. Їх видами є мережа Tor (анонімна мережа), Dark Wallet (сервіс анонімної мережі), Bitcoin Laundry (міксер), Cold Storage (холодне зберігання), Hot Storage (Гаряче зберігання).

Таким чином, поява віртуальної валюти (її різновидів) стала причиною виникнення ще одного виду загрози у сфері фінансової безпеки держави, який пронизує усі сектори публічної фінансової діяльності (податковий, бюджетний, банківській тощо), протистояння якому для держави є питанням її безпосереднього існування та подальшого розвитку

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левоквець Н. П., Бабич Л.М., Теслюк Н.П., Наконечна С.А., Гуцалюк О.І. Фінансова безпека страхових компаній в умовах інституційних змін. Ефективна економіка. 2021. №8. URL:http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9155 (звернення 20.10.2022).

2. Жукова Т.А., Басанець І.В., Плікус І.Й. Антикризове управління в забезпеченні фінансової безпеки бізнесу. Вісник СумДУ. 2021. №1. С.58-67.

3. Захаркіна Л.С., Чухно Р.Ю., Веремієнко Є.В. Транспарентність публічних фінансів як фактор забезпечення фінансової безпеки держави. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. №4. С.122-130.

4. Салтикова Г. В., Захаркін О.О., Тарасенко Я. Ю. Раціональна боргова політика в системі забезпечення фінансової безпеки держави. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. №3. С.137-144.

Вітюк Владислав Вадимович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПОДАТКОВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сучасної практики український бізнес зіткнувся з новим випробуванням у вигляді повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, яке спричинило просто безпрецедентні наслідки. Багато підприємств було знищено або залишилось на окупованій території, без жодної можливості відновити роботу, руйнування критичної інфраструктури, блокування портів та розірвання логістичних ланцюжків призводили до дефіциту товарів, який супроводжувався високою інфляцією та девальвацією гривні [1, с. 41].

Важливим моментом є те, щоб знову запустити внутрішню економіку України, забезпечити обіг коштів і зберегти хоч якусь платоспроможність населення, було розроблено низку законопроєктів, спрямованих на стимулювання українського бізнесу, який надалі забезпечив би наповнення бюджету. Проте актуальним виступає те, що звертаючи увагу на значну підтримку зі сторони держави, важливим є те, аби у свою чергу бізнес був доброчесним та не намагався зловживати наданими пільгами.

Давайте розглянемо пару прикладів підтримки бізнесу зі сторони держави. Першою спробою послабити тиск на український бізнес було прийняття Закону України № 2118-IX від 03.03.2022 р., який, зокрема, зупинив перебіг строків, визначених податковим та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. Закон встановив і звільнення від

відповідальності, передбаченої податковим законодавством, платника податків, який не мав змоги своєчасно виконати свій податковий обов'язок, наприклад, щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних, розрахунків коригування. Проте на нього покладалось зобов'язання виконати такі обов'язки протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні [2; 3].

Наступним кроком стало прийняття Верховною Радою України Закону України № 2120-IX від 15.03.2022 р., яким уведено низку пільг з метою суттєвого зменшення податкового навантаження на бізнес та стимулювання швидкого його відновлення після вимушеної паузи. Зокрема, сплата єдиного податку для фізичних осіб – підприємців першої та другої групи ставала добровільною до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України [4].

На період дії воєнного стану та дванадцяти місяців після нього фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку та особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність, і члени фермерських господарств звільнялись від сплати єдиного соціального внеску за себе. Також на період дії воєнного стану та протягом трьох місяців після нього припиняється нарахування штрафів та пені за несвоєчасну сплату єдиного соціального внеску.

Варто також зазначити про те, що розширення кола осіб, які могли перейти на спрощену систему оподаткування зі ставкою 2%, було заманливим, але чимало питань виникало з приводу податку на додану вартість. Більшість із них відпала з прийняттям Закону України № 2142 від 24.03.2022 р. [5]. Слушно зазначено юристкою «Stron Legal Services» А. Палій, що зокрема, було уточнено, що на період переходу на 2% реєстрація платником податку на додану вартість не анулюється, а призупиняється, тому не потрібно проводити умовний продаж товарних залишків, визнавати податкові зобов'язання, складати та реєструвати податкові накладні та подавати податкову звітність. Разом з тим у цей час при купівлі товарів/послуг у платників податку на додану вартість втрачалася

можливість формувати податковий кредит, що суттєво вплинуло на прийняття рішення про перехід на таку систему оподаткування [2].

Слід підкреслити, що жодні стимули не перекривають того, що існує постійна загроза знищення важливої інфраструктури, логістична карта змінюється просто на очах, проблема із сировиною тільки загострюється, особливо з огляду на жорстке валютне регулювання, купівельна спроможність населення зменшується з геометричною прогресією та й, якщо відверто, існує серйозна проблема з нестачею персоналу, пов'язана із аномальними міграційними процесами та мобілізацією. Проте, навіть в таких умовах праці бізнес повинен бути доброчесним із державою та не зловживати наданими пільгами.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що дії уряду України з підтримки бізнесу під час війни, є цілком раціональними і враховують особливості кожного з видів бізнесу і створюють умови, для його успішного відновлення та функціонування. Таким чином, за підтримки держави, український бізнес буде відновлювати економіку України і нарощувати спроможність держави перемогти країну-окупанта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковтун Т.Ю. Особливості державної підтримки бізнесу у воєнний час. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні»*. Том ІІ. Київ. 2022. С. 41-44.

2. Палій А. Стимул чи стусан: зменшення навантаження на бізнес під час війни. *Юридична газета*. URL: https://cutt.ly/qVe6456 (дата звернення 16.09.2022 р.)

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» № 2118-IX від 03.03.2022 р.

Відомості Верховної Ради. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 16.09.2022 р.)

4. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 р. *Відомості Верховної Ради.* URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 16.09.2022 р.)

5. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» № 2142 від 24.03.2022 р. *Відомості Верховної Ради*. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 16.09.2022 р.)

Віштал Владислав Олегович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Починаючи з 24 лютого 2022 року відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні почався новий етап багатовікової українсько-російської війни та початок європейського цивілізаційного зламу[1].

Актуальність теми зумовлена посиленням загрози фінансовій стабільності України. Глибока економічна та фінансова кризи, обумовлені повномасштабною війною росії проти України, матимуть суттєві негативні та довготривалі наслідки для фінансового сектору.

Проблемні аспекти забезпечення фінансової стабільності та особливостей її прояву є предметом наукових досліджень як провідних українських вчених, таких як Г.Возняк, Я. Белінська, І. Чирак, В. Коваленко, Ю. Гаркуша, так із зарубіжних, зокрема: О. Аспеч.

Військова агресія росії в Україні спричинила катастрофічні руйнування військових об’єктів, транспортної, енергетичної, промислової та житлової інфраструктури, завдала значних економічних та фінансових втрат, негативні наслідки яких спостерігатимемо не лише в Україні, а й далеко за її межами.

Внаслідок повномасштабного вторгнення доходи державного та місцевих бюджетів зменшуються, а видатки на оборону зростають. Уряд України робить усі необхідні кроки для збереження макрофінансової стабільності. У період воєнного стану Уряд фінансує лише критично необхідні видатки, зокрема армію, виплачує пенсії, зарплати вчителям і медичним працівникам, а також усі соціальні та гуманітарні потреби [5].

З початку повномасштабного вторгнення рф Міністерство фінансів України розпочало активну роботу з залучення міжнародних коштів для подолання наслідків війни. Загальний обсяг пільгового фінансування, залученого з 24 лютого, становить майже 18 млрд доларів США. Серед ключових донорів: Сполучені Штати Америки, Канада, Великобританія, Японія, Франція, Італія. Але щомісячний дефіцит у 5 млрд доларів США так і не був повністю профінансований [5].

Фінансова безпека показана як один із ключових елементів економічної безпеки, при цьому стан державних фінансів безпосередньо пов'язаний зі станом національної економіки, тоді як економічний добробут країни значною мірою залежить від рівня фінансової безпеки, наданої кожній людині, суспільства і нації в цілому.

Банківський сектор залишається операційно прибутковим, незважаючи на нижчі, внаслідок воєнних дій, темпи зростання операційних доходів.

Завдяки тимчасовій фіксації обмінного курсу вдалося уникнути неконтрольованого знецінення. Водночас тиск на валютний ринок зберігається. Національний банк України (далі-НБУ) втручається в ринок, продаючи великі обсяги іноземної валюти, щоб згладити коливання обмінного курсу. НБУ також різко підвищив облікову ставку в червні, щоб зробити гривневі депозити більш привабливими та зменшити тиск на валютний ринок, серед іншого. Це рішення додатково спонукає банки підвищувати процентні ставки за депозитами. Дохідність внутрішніх державних боргових цінних паперів також має зрости.

НБУ з метою підтримки фінансової стабільності в країні миттєво вжив заходів, які довели свою ефективність, серед яких: фіксація обмінного курсу, обмеження щоденного зняття готівки в національній і іноземній валюті, що дало змогу стримати паніку на готівковому ринку; відтермінування рішення щодо зміни розміру облікової ставки в умовах війни; призупинення усіх операцій з державним боргом, окрім операцій Міністерства фінансів України; пряме фінансування державного бюджету (що зазвичай неприйнятно в мирний час) шляхом викупу військових облігацій внутрішніх державних позик; відкликання

ліцензій у російських державних банків (дочірніх російських банків Сбєрбанку, Промінвестбанку і Внєшкомбанку) для забезпечення безпеки та фінансової стабільності банківської системи; забезпечення безперебійної роботи системи електронних платежів в частині зняття лімітів за кредитами рефінансування; введення мораторію на санкції за порушення банками вимог до обсягів капіталу, нормативів ліквідності та кредитного ризику, обмежень валютної позиції та звітності [2].

Таким чином, банки отримали дозвіл на «кредитні канікули» та неврахування протермінування за кредитами та на реструктуризацію кредитів боржникам, що постраждали через агресію росії. Незважаючи на те, що війна триває, банки продовжують кредитувати, але лише певні підприємства та сектори, зокрема сільське господарство, потребують збільшення фінансування.

Вперше за п'ять років банківський сектор став збитковим через різке зростання резервів. Через війну та економічну кризу банки можуть втратити щонайменше 20% свого кредитного портфеля [3].

Лібералізація податкової системи неминуче призведе до зменшення очікуваних надходжень та посилення бюджетних дисбалансів, а тому все більшої ваги набуває фінансова підтримка від міжнародних донорів (з акцентуванням на грантах, для попередження накопичення боргів, на кшталт плану Маршала, де 90% коштів становили гранти). Серед потенційних джерел допомоги, окрім грантів, можуть бути використані кредитні гарантії, одержання матеріально-технічної допомоги. При цьому доцільно максимально дотримуватися принципів цільового витрачання коштів та адміністрування у повній відповідності до стандартів і процедур ЄС [4].

Останнім часом значна увага приділяється питанням післявоєнної відбудови України, в тому числі джерелам ресурсів, які можуть бути задіяні в цьому процесі.

Прозорість у відображенні фінансового стану банків і НБУ стане ключем до швидкого відновлення фінансової системи після кризи. Маючи достатню

інформацію про розвиток сектору, НБУ зможе більш ефективно реагувати на поточні виклики та забезпечувати фінансову стабільність.

Все це ще раз підтверджує готовність всіх державних структур України як до ефективної фінансової оборони так і до наступальних дій щодо відновлення нашої держави.

Отже, незважаючи на брак коштів через війну та катастрофічну ситуацію в економіці, Міністерство фінансів України, який відповідає за держвидатки, та Національний банк України, що опікується інфляцією, курсом гривні та банківською системою, загалом змогли втримати ситуацію.

Повномасштабна війна росії проти України спровокувала глибоку кризу, яка матиме далекосяжні наслідки для фінансового сектора. Внаслідок війни ВВП впаде більш ніж на третину, а інфляція зросте у багато разів від цільового рівня.

Логічно, що в умовах війни державні фінанси переорієнтовуються на оборону та забезпечення життєдіяльності населення країни. Першочерговим завданням Уряду є забезпечення фінансово-економічної стабільності, а вже потім – відновлення і структурна перебудова економіки. Забезпечення фінансової стабільності в Україні в умовах війни, а також післявоєнного відновлення економіки потребують нових підходів до реалізації бюджетно-податкової та боргової політики держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (редакція від 29.09.2022). Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19 (дата звернення: 18.10.2022).

2. Про особливості припинення діяльності банків в умовах воєнного стану. Постанова Правління Національного банку України. Офіційний вісник України. 2022. № 19. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0019500-22#Text (дата звернення 18.10.2022).

3. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. 2022. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist. (дата звернення 18.10.2022).

4. Возняк Г., Дмитрик О. Фінансова стабільність та напрями її зміцнення: кейс для України в умовах війни. *Світ фінансів*. 2022. № 2(71). С. 70-80. (дата звернення 18.10.2022).

5. Марченко С. Фінансова політика та економічна стабільність останніх років допомогли впоратися з першими наслідками війни. Урядовий портал. 2022. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/serhii-marchenko-na-imc2022-finansova-polityka-ta-ekonomichna-stabilnist-ostannikh-rokiv-dopomohly-vporatysia-z-pershymy-naslidkamy-viiny (дата звернення 18.10.2022).

6. Чирак І. Фінансова стабільність, фінансова нестабільність і фінансова стійкість економіки. Світ фінансів. 2020. № 2 (63). С. 115–125 (дата звернення 18.10.2022).

Віштал Владислав Олегович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Керуючись Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», наша держава вже понад сім місяців веде повномасштабну війну проти росії [2]. По всій території України діє правовий режим воєнного стану відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Активні бойові дії по всій країні супроводжуються масштабними руйнуваннями інфраструктури, уповільненням бізнес-активності, міграцією працездатного населення у західні регіони та в сусідні дружні країни.

Стійкість функціонування економіки України в умовах війни вимагає чіткого зважения наявних і потенційних ризиків фінансовій безпеці, як успадкованих з диспропорцій довоєнного періоду, так і тих, що сформувалися внаслідок війни.

У процесі розвитку світових глобалізаційних процесів, економічна безпека є важливою проблемою. Одним із сегментів економічної безпеки є фінансова складова, яка виступає її гарантом ефективного та сталого розвитку країни з моменту утворення. Фінансова безпека є головною передумовою будь-якої економіки. В кожній країні фінансова безпека характеризується певними показниками, зокрема, рівнем безробіття, фінансовою незалежністю, зовнішнім і внутрішнім боргом, характером фінансово-кредитної політики, політичним кліматом, рівнем ресурсів, забезпечення системи охорони здоров'я, культури, освіти, науки [5].

Зі звичного механізму обслуговування економічних процесів фінанси перетворилися на основу сучасного розвитку економіки та суспільства, роль якої, зростаюча глобалізація світогосподарських зв'язків, тільки посилює.

Фінансова система повинна мати певний запас міцності в настанні непередбачених і надзвичайних обставин, зокрема, щоб державні органи та інші суб’єкти господарювання могли своєчасно реагувати на будь-які загрози та запобігати, нейтралізувати чи принаймні мінімізувати можливі соціально-економічні втрати. Таким чином, одним із найважливіших завдань країни є протидіяти загрозам фінансовій безпеці та створювати ефективну систему управління для забезпечення належного рівня розвитку економічної та національної безпеки.

Найвагомішими ризиками для фінансової безпеки України потрібно вважати наступні:

1. Втрати податкових надходжень державного та місцевих бюджетів унаслідок звуження податкової бази й нагромадження податкового боргу. У зв'язку з бойовими діями та інтенсивним переміщенням населення понад половину податкових платежів перебувають у зоні ризику.

2. Вичерпання можливостей авансової сплати великих платежів до бюджету, що може призвести до збільшення недонадходження відповідних коштів у майбутньому.

3. Неспроможність податкових і митних органів повноцінно виконувати свої функціональні обов'язки на значній території через ризики та загрози: безпеці працівників; знищення будівель, комп'ютерного обладнання, баз даних та/або робочих документів; неможливість потрапляння працівників на робочі місця. Крім того, через гуманітарні проблеми існує ризик погіршення взаємодії податкових та митних органів із територіальними органами казначейства та/або місцевими фінансовими органами для забезпечення бюджетного процесу.

4. Істотне збільшення бюджетного дефіциту.

5. Зростання обсягів державного та гарантованого державою боргу України та видатків на його обслуговування під впливом дії макроекономічних шоків у короткостроковій та середньостроковій перспективі.

6. Практична відсутність можливостей України здійснювати рефінансування державного та гарантованого державою боргу (передусім зовнішнього) на відкритому ринку.

7. Зменшення обсягу міжнародних резервів унаслідок значного скорочення експорту, що обмежуватиме надходження в країну іноземної валюти.

8. Пришвидшення інфляції як наслідок скорочення обсягів промислового виробництва, зниження виробництва сільгосппродукції, логістичних проблем, ажіотажного попиту населення на споживчі товари на тлі активного рефінансування банків, що збільшує грошову масу.

9. Скорочення ресурсної бази банків внаслідок вилучення коштів до запитання (зарплатних, пенсійних та інших видів поточних рахунків) і строкових

вкладів населення (після закінчення термінів дії угод), а також коштів юридичних осіб.

10. Погіршення якості кредитного портфеля (зростання частки непрацюючих кредитів, NPL) пов'язане з погіршенням платіжної дисципліни позичальників, що з об'єктивних і суб'єктивних причин припиняють своєчасне погашення отриманих кредитів та сплату відсотків за ними.

11. Збитковість банківської системи, викликана скороченням доходів від кредитної та іншої операційної діяльності та зростанням витрат на формування страхових резервів за «новими» NPL.

12. Скорочення капіталу банків внаслідок їхньої збитковості, що погіршуватиме їхню фінансову стійкість, обмежуватиме можливості здійснювати активні операції та провокуватиме порушення нормативів Національного банку України.

13. Зниження рівня фінансової інклюзії внаслідок закриття значної кількості відділень банків, складнощів із підкріпленням готівкою банкоматів, обмеження доступу до транспортної інфраструктури, електропостачання, стаціонарного та мобільного інтернету в зонах бойових дій та на прилеглих територіях [4].

В умовах нарощування збройної агресії з боку росії для врахування особливостей правового забезпечення фінансової безпеки держави слід враховувати наступні реалії суспільного виробництва: структурні зміни матеріального виробництва, руйнування базових галузей економіки; падіння попиту на промислові товари, руйнування економічних зв'язків; втрата ринків збуту, ринків праці, ринків сировини, ресурсної бази; порушення правового механізму оподаткування та інші [6].

Не зважаючи на те, що наша держава, що знаходиться у режимі воєнного стану, фінансові ресурси мобілізовані з метою забезпечення фінансування армії, оборонної галузі, здатністю підприємств, регіонів, суб'єктів підприємницької діяльності, їх головним завданням є отримати та направити фінансові ресурси на

захист країни, на забезпечення систематичного відтворення матеріального виробництва.

Презентований Урядом проект бюджету на 2023 рік виглядає як щось дуже умовне та незрозуміле. Бюджет країни, що воює, громадяни та компанії зможуть наповнити лише наполовину. Загальний обсяг державних доходів у 2023 році становитиме 1,279 трлн грн, чого ледве вистачить для покриття видатків на оборону. За розрахунками Уряду, податкові надходження порівняно з планом на 2022 рік суттєво скоротяться. Не допоможе наповнити державну скарбницю навіть 30-відсоткова інфляція. На державних доходах позначиться вимушена міграція мільйонів українців, внаслідок чого зменшиться обсяг споживання та, відповідно, непрямих податків. Зібраних податкових та неподаткових надходжень державі вистачить, щоб покрити близько половини видатків. Іншу половину перекриватимуть за допомогою запозичень, обсяг яких у 2023 році наблизиться до 1,7 трлн грн [3].

Отже, забезпечення фінансової безпеки держави у стані війни потребує подальшого визначення на законавчому рівні, оскільки, в умовах воєнного стану пріоритетом державного бюджету на наступний рік буде сектор безпеки і оборони, а також забезпечення усіх соціальних зобов’язань держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (редакція від 29.09.2022). Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19 (дата звернення: 18.10.2022).

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.10.2022 № 64/2022 (редакція від 29.09.2022). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення: 18.10.2022).

3. Про висновки та пропозиції до проекту Закону України про Державний бюджет України на 2023 рік: Постанова Верховної Ради України від 07.10.2022

№ 2666-IX. Голос України. 2022. № 211. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2666-20 (дата звернення: 18.10.2022).

4. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р. Урядовий кур'єр. 2012. № 164. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/569-2012 (дата звернення: 17.10.2022).

5. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. 356 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2964 (дата звернення: 14.10.2022).

6. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* № 2. 2022. С.141-146. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779 (дата звернення: 18.10.2022).

Владовська Марина Миколаївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ СУБ'ЄКТІВ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Насамперед, банківська система та фінансова безпека держави є інтегрованими, тобто взаємопов'язаними та взаємозалежними між собою. Банківська система є складовою більш широкої системи, а саме фінансової безпеки держави. В свою чергу, фінансова безпека держави, як складова

економічної безпеки залежить від її елементів, що мають вплив на забезпечення національної безпеки в цілому.

Тому, забезпечення фінансової безпеки банківської системи займає досить вагоме місце для економічного розвитку держави. В умовах глобалізації фінансова безпека банківської системи починає набувати все більшої актуальності і стає не тільки національною, але і міжнародною проблемою. Згідно з формулювання, банківська система – це складна, внутрішньо організована та динамічна система, яка посідає одне з з невід'ємних і важливих місць у структурі ринкової економіки включає комплекс різноманітних банківських інституцій, діяльність яких законодавчо регламентована і спрямована на обслуговування потреб економіки та суспільства, а також забезпечення фінансової стабільності країни [2, с.51].

В Україні нова банківська система стала функціонувати починаючи із прийняття Закону України «Про банки і банківську діяльність» (20.03.1991 р.) [1]. Проте, Закон України «Про Національний банк України» був прийнятий у 1999 році.

Посилаючись на чинну редакцію статті 4 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України. Сутність банківської системи, якій сприяє саме забезпечення фінансовою безпекою полягає в захисті повноцінного функціонування, які гарантують якісний захист прав і інтересів банку, зростання статутного капіталу, підвищення ліквідності активів, забезпечення зворотності кредитів, схоронність фінансових і матеріальних цінностей [4, с.123-124].

Із фінансовою безпекою банківської системи тісно пов'язана фінансова безпека окремого банку. Безпека банку відзначається певним станом захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз фінансово-економічних інтересів власників, керівництва і клієнтів банку, матеріальних цінностей та інформаційних ресурсів.

У банківській системі суб’єкти поділяються на такі як: комерційні, ощадні, кооперативні банки, ощадні та кредитні асоціації [5, с.129-130].

На практиці, ощадні банки являють собою фінансові інститути, які використовують кошти інвесторів під вигляді депозитів та сприяють наданню позики під заставу нерухомості, і при цьому основа такого виду діяльності інститутів є фінансування купівлі нерухомості.

Кредитні та ощадні асоціації створюються у вигляді акціонерних товариств або взаємних фондів. Головним джерелами фінансових ресурсів виступають різні види депозитів такі як: ощадні, строкові та чекові.

Кооперативні банки – це спеціальні фінансово-кредитні інститути, що створюються на приватних засадах товаровиробниками для задоволення взаємних потреб у кредитів та банківських послугах.

Спеціалізовані банки функціонують на більш вузьких секторах грошового ринку та займаються вузьким колом банківських операцій, де необхідні особливі технічні прийоми та спеціальні знання [3, с.183].

Фахівці, такі як: І. В. Бураковський, О. С., О. Барановського, І. Бінька, О. Василика, Є. Ведути досліджуючи банківську систему дійшли висновку, що правове забезпечення безпеки як банківської системи загалом, так і окремих банків є складною і багатогранною проблемою. Саме забезпечення належної організації банківської структури являється важливим і необхідним процесом, від якого буде залежати діяльність як одного конкретного банку так і всієї банківської системи і ієрархічно впливати на економічну системи держави [6].

Фінансова система потребує від банківських закладів прийняття першочергових заходів по підвищенню рівня своєї діяльності, поліпшення ефективності кредитування, попередженню посягань кримінальних елементів на кошти банків та їх клієнтів. І в цих умовах значно підвищується значення банківських підрозділів, які займаються забезпеченням безпеки та охорони [7, с.79].

Правову основу фінансової безпеки складає Конституція України та загальні законодавчі акти, що стосуються фінансової сфери такі як: Цивільний

Кодекс, Податковий Кодекс, Закон України “Про національну безпеки України”, “Про засади зовнішньої і внутрішньої політики” та інші.

Практична реалізація прийнятих нормативно-правових актів набуває все більшого значення у банківській сфері. З ціллю покращення функціонування і адаптації банківської системи України до стандартів ЄС 30 червня 2021 року Верховна Рада прийняла закон “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення питань організації корпоративного управління в банках та інших питань функціонування банківської системи”, завдяки якому вводилась трирівнева система внутрішнього контролю банків і розширила повноваження НБУ у сфері нагляду. Банк утворює постійно діючий підрозділ з управління ризиками та підрозділів контролю за дотриманням норм і забезпечення об'єктивного і належного виконання поставлених обов'язків цими підрозділами.

Існування нормативно-правових актів у правовій системі виступає багаторівневою структурою суспільних відносин, що потребують і законодавчого регулювання і в деяких випадках правового регулювання з метою оперативного вирішення проблемних ситуацій. І під час розробки нових нормативно-правових актів потрібно звертати увагу на досвід зарубіжних країн з вищим рівнем розвитку у правовій і економічній сфері та включати міжнародні стандарти у сфері забезпечення фінансової безпеки держави.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, значну роль у сфері фінансової безпеки та економічної сфери цілої країни несе банківська система. У разі ненадійного правового забезпечення фінансової безпеки банківської системи призведе до значного погіршення функцій фінансової безпеки, розкрадання засобів клієнтів та здійснення шахрайських операцій.

Рівень фінансової безпеки зростатиме при умові стабільності банківської системи, збільшення прибутку та оптимального використання її ресурсів для розвитку країни. Таким чином, зростає актуальність проблеми забезпечення фінансової безпеки як однієї із найважливіших складових національної

економічної безпеки кожної держави та проблеми, що долаючи національні кордони прогресуючими темпами стає глобальною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (дата звернення : 10.11.2022 р.).

2. Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник. Тернопіль. 2010. 277 с.

3. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів. 2020. 356 с.

4. Мелих О. О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз.* 2013. Випуск 12. Ч. 3. 266-272 с.

5. Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О. Банківська система: навчальний посібник. Львів. 2020. 580 с.

6. Стратегія економічної безпека України на період до 2025. Указ Президента України від 11.08.2021. № 347/2021. *Урядовий кур'єр* від 13.08.2021.№ 156 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text (дата звернення: 10.11.2022 р.)

7. Романів В.В., Дорошенко Н.О. Фінансова безпека України. Економіка, управління та адміністрування. 2019. 235 с.

Вовкочин Інна Василівна,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
кафедри публічного права
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Касьяненко Любов Михайлівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕКТОРУ ДЕРЖАВИ ТА ЙОГО ЕФЕКТИВНІСТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сектор національної безпеки і оборони є ключовим елементом забезпечення суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Саме тому безпека країни та її громадян стає стратегічною метою діяльності влади, що спрямовується на здійснення контролю державних, політичних, управлінських і соціально-економічних процесів. При цьому досягнення вказаної мети неможливе без ефективної та злагодженої роботи безпекового сектору. Адже він виступає основоположним аспектом гарантій суверенності, незалежності, територіальної цілісності, а також недоторканності держави.

Із огляду на нестабільну ситуацію в Україні та світі, де мають місце міждержавні й внутрішні збройні конфлікти, техногенні катастрофи й терористичні акти, інші фактори, що несуть загрозу безпеці країн в цілому, все важливішими стають дослідження, вивчення й аналіз проблемних питань безпекового сектору, а також набувають пріоритетного значення їх виявлення, усунення та запобігання.

Безпека – це різноаспектне та складне соціально-політичне і економічне явище, що поєднує в собі систему взаємодоповнюючих елементів. Така система складається з певного набору концепцій та положень, правових аспектів, певних засобів, методів та форм, що забезпечують адекватну реакцію на небезпеки та загрози, які виникають в суспільстві. Так, на думку В. О. Антонова,

функціонування системи безпеки здійснюється в рамках державної безпекової політики. Відповідно до якої прогнозуються, плануються, організовуються і здійснюються заходи безпекового характеру (доктрини, стратегії, концепції і програми), та безпосередньо спрямовуються на захист національних інтересів країни [1, с. 25-26].

Безумовно, функціонування безпекового сектору держави повинне здійснюватися в рамках правового поля, а тому важливе значення відіграє його правова основа. Відтак, правове регулювання, на переконання І. І. Лукашука, варто розглядати як здійснюваний в інтересах суспільства за допомогою норм права, вплив на поведінку учасників суспільних відносин з метою встановлення й упорядкування останніх [2, с. 62]. О. Ф. Скакун визначає категорію правого регулювання не лише як здійснюване державою за допомогою права й сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, а й їх юридичне закріплення, охорону і розвиток [3, с. 488]. Вчена акцентує увагу на тому, що правовий вплив з усією його багатоманітністю здійснюється на суспільне життя, свідомість та поведінку людей за допомогою правових і неправових засобів. При цьому М. В. Цвік та О. В. Петришин пропонують розглядати вказану правову конструкцію як здійснюваний за допомогою юридичних засобів процес упорядкування суспільних відносин із метою забезпечення певної сукупності соціальних інтересів, які вимагають правового гарантування [4, с. 207-208].

Основою сектору національної безпеки і оборони є нормативно-правова база, що забезпечує регулювання відносин у цій сфері, сприяє формуванню державної політики безпекового сектору та слугує підставою для її реалізації. З-поміж значної кількості нормативно-правових актів варто виокремити ті, на яких базується безпековий сектор держави: Закони України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 № 794-VIII; «Про державну таємницю» від 21.01.1994 № 3855-XII; «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII; «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 № 2411-VI; «Про

Збройні Сили України» від 06.12.1991 № 1934-XII; «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII; «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII; «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII; «Про оборону України» від 06.12.1991 № 1932-XII; «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII; «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII; «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 05.03.1998 № 183/98-ВР; «Про розвідку» від 17.09.2020 № 912-IX; «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 № 2229-XII та інші.

Принагідно зауважити, що чільне місце у правовому регулюванні безпекового сектору держави належить Стратегії забезпечення державної безпеки, затвердженій Указом Президента України від 16.02.2022 року № 56/2022, а також Воєнній доктрині України, затвердженій Указом Президента України від 24.09.2015 року № 555/2015. Поряд з тим, задля забезпечення ефективності правового регулювання безпекового сектору в Україні, прийнято значну кількість підзаконних нормативних актів та положень, які відповідають Конституції України і спрямовані на виконання, реалізацію та дотримання галузевих документів.

У зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України та з метою забезпечення національної безпеки й оборони держави, Верховною Радою України були внесені зміни до значної кількості законодавчих актів України, зокрема Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, Законів України «Про правовий режим воєнного стану», «Про Державний бюджет України на 2022 рік» та інших.

Вищезазначені нормативно-правові акти є основою безпекового сектору держави в сучасних умовах та безпосередньо впливають і координують діяльність, спрямовану на дотримання затвердженої державної політики в цій царині.

Отже, з огляду на чинну національну законодавчу базу та теоретичні здобутки вчених під правовим регулюванням безпекового сектору держави варто

розуміти систематизовану та взаємопов’язану сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, що регулюють відносини з приводу організації та функціонування сектору національної безпеки і оборони, та які спрямовані на захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз. Відтак, здійснивши аналіз законодавчого забезпечення, сучасного стану сектору національної безпеки і оборони, пропонуємо здійснити такі перетворення, що сприятимуть врегулюванню та підвищенню ефективності безпекового сектору держави шляхом налагодження управлінської діяльності в досліджуваній галузі; посилити взаємодію та координацію суб’єктів сектору національної безпеки і оборони; сформувати єдину державну політику у вказаній сфері із закріпленням дієвих правових інструментів її забезпечення; вдосконалити нормативно-правову базу, що регулює правовідносини у сфері безпеки й оборони, із врахуванням європейських стандартів та мотиваційної складової, а також працювати над розвитком міжнародного співробітництва з метою дотримання безпеки та миру не тільки в Україні, а й за її межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: авто реф. дис. … д-ра юрид. наук. Київ, 2018. 37 с.

2. Лукашук И. И. Механизм международно-правового регулирования. К.: Вища школа, 1980. С. 62.

3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підруч. Харків: Консум, 2001. С. 488.

4. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. Загальна теорія держави і права: підручник. Харків: Право, 2009. 584 с.

Волинець Валерія Володимирівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового Університету

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів посилюється вплив внутрішніх і зовнішніх ризиків на фінансову систему України. З цієї причини особливого значення набуває питання функціонування ефективного механізму забезпечення національної безпеки та фінансової безпеки як окремого виду в державі з метою збереження та підтримання правового порядку та належного захисту та захисту фінансової системи України. Для досягнення цієї мети необхідні відповідні зміни в організації діяльності щодо протидії негативному впливу різних факторів на фінансову систему України, у тому числі вдосконалення правового регулювання такої діяльності. Тому сьогодні, в умовах реформування сфери публічної фінансової діяльності, визначення змісту механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави та проблеми у цій сфері потребують науково та практично обґрунтованого дослідження.

Дослідженням даної проблематики займалися наступні науковці: С.Д. Гелей, М.Д. Лесечко, Я.Й. Малик, А.І. Сухоруков та інші.

Метою роботи є розгляд окремих проблем механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави.

Основними методами дослідження є метод дефініційного аналізу – був застосований для того, щоб пояснити сутність поняття «фінансова безпека» та описово-аналітичний метод застосований для підбиття підсумків.

У загальному вигляді можна сказати, що фінансова безпека – це стан захищеності та захисту фінансових інтересів особи, суспільства, держави чи окремих її адміністративно-територіальних одиниць і захищеність їх від різноманітних загроз. Механізм забезпечення фінансової безпеки є досить складною та глибоко структурованою системою реагування на сучасні виклики, яка включає такі елементи, як: об’єкт; предмети; завдання; показники; список загроз; види фінансового забезпечення [3].

Окремою проблемою механізму правового забезпечення фінансової безпеки є безпосередньо безпека банківської системи України – це стан захищеності та забезпечення життєвоважливих фінансових інтересів громадян, суспільства і держави в цій сфері та їх захист від певних загроз. За елементами механізму аналізованого виду фінансової безпеки його суб’єктом є банківська система України в цілому та окремі банки, а суб’єктами безпеки є органи, які виконують функції у цій сфері: Національний банк України, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Державна служба фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг) [2, с. 68].

На нашу думку, механізм забезпечення безпеки банківської системи України включає виконання таких завдань: оперативне реагування на виявлені зміни та негативні тенденції в банківській системі України; своєчасне виявлення загроз і вжиття заходів щодо їх нейтралізації; запобігання незаконним втручанням у банківську систему України та пом'якшення шкідливих наслідків у разі їх вчинення.

Проте стан безпеки банківської системи України більшою мірою характеризується її стійкістю до впливу різноманітних загроз, основними з яких є недосконаліть правової, організаційної та інституційної бази у цій сфері, політична нестабільність, масштаби тіньової економіки та масштаби корупції в державі. Серед інших загроз: загострення загальної кризи дефолту в державі; відмивання «брудних» коштів та їх легалізація; слабкий захист банківських телекомунікацій від несанкціонованого розкриття фіктивних і підроблених банківських документів; використання банківської застави (векселів) для

здійснення операцій з незаконного переведення коштів у готівку; розподіл грошей в обігу від небанківських установ; несвоєчасне та неефективне вжиття заходів щодо захисту інтересів вкладників банку; слабка роль НБУ у контролі за діяльністю банків щодо запобігання їх неплатоспроможності та банкрутства тощо [1, с. 95].

Разом з тим, недостатній обсяг безготівкових розрахунків в обігу, використання готівкових розрахунків підприємствами з метою ухилення від сплати податків та проблеми з розрахунками пластиковими картками є чинниками, які не сприяють забезпеченню фінансової безпеки банківської системи України.

Враховуючи викладене, можна підсумувати, що змістом правового механізму забезпечення фінансової безпеки є здійснення уповноваженими особами діяльності, спрямованої на підтримання безпечного рівня функціонування фінансової системи та своєчасне виявлення загроз у цій сфері.

З метою мінімізації негативного впливу загроз стабільності фінансової системи України доцільно, серед іншого, внести відповідні зміни до фінансових та інших нормативно-правових актів, удосконалити механізм фінансового контролю та банківського нагляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бригінець О.О. Правове забезпечення фінансової безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес». Ірпінь. 2017. 464 с.

2. Горячківська І.В. Регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання як засіб мінімізації загроз фінансовій безпеці держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 101-105.

3. Марченко О.М., Пушак Я.Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. С. 356. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2964/1/FinansovaBezpeka_30-04_2020.pdf

Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

СУЧАСНІ ЗМІНИ В БЮДЖЕТНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ В УМОВАХ ДІЇ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах військової агресії, нестабільної економіки, дефіциту бюджетних коштів, зростання державного боргу все більшого значення набуває вдосконалення правового регулювання бюджетних правовідносин. Війна – це шок для економіки та країни в цілому. Значна кількість підприємств призупинили роботу через інфраструктурні руйнування та окупацію. Очевидно, що все це негативно позначилось й на наповненні бюджетів. Скорочення доходів через падіння економіки, зниженння, відміна окремих податків, з одного боку, та зростання видатків, з іншого боку, на оборонні, гуманітарні та соціальні потреби держави, викликають необхідність оперативного внесення змін до бюджетного законодавства.

Кабінетом міністрів України системно вживаються заходи, що спрямовані на забезпечення належного виконання бюджетів в умовах оперативного вирішення проблем в реаліях воєнного стану. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 10 березня 2022 р. № 245 [1] було скорочено низку трансфертів місцевим бюджетам з метою спрямування даних фінансових резервів до резервного фонду державного бюджету для забезпечення фінансування заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, комунальних підприємств у період воєнного стану.

Для оборони від воєнної агресії держава має акумулювати всі необхідні фінансові ресурси. На сьогодні, військовий бюджет – це три чверті всього бюджету України. Річний бюджет української армії до війни складав близько 156 млрд. грн., то на даний час його сума складає близько 130 мільярдів гривень

щомісяця. Одним з головних джерел підтримки української армії та інших інституції сектору безпеки та оборони є кошти резервного фонду державного бюджету України. Згідно норм Бюджетного кодексу України, резервний фонд бюджету формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проєкту бюджету. З осені 2021 року почали надходити повідомлення про можливе повномасштабне вторгнення рф. Але оцінюючи обсяги залучення коштів з резервного фонду, можна зробити висновок, що бюджет на 2022 рік не розглядався як «бюджет війни» [2].

Також помітним додатковим джерелом у формуванні спеціального фонду Державного бюджету України на 2023 році буде надходження коштів, пов'язаних з виконанням норм Закону України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів» (Проект Закону України «Про державний бюджет на 2023 рік») [3]. Зокрема, у своєму відеозверненні 5 серпня 2022 року Президент України повідомив про конфісковані кошти російських активів в Україні на суму 28 мільярдів гривень.

Важливим є і те, що в державному бюджеті на 2023 рік передбачається і створення нових фондів, які спрямують свою діяльність на усунення та ліквідацію наслідків спричинених збройною агресією російської федерації, наприклад, стаття 29 Проекту Закону України «Про Державний бюджет на 2023 рік» передбачає створення фонду ліквідації наслідків збройної агресії у складі спеціального фонду Державного бюджету України з метою подолання наслідків війни (у тому числі гуманітарних, соціальних, економічних) [3].

Кошти з даного фонду ліквідації наслідків збройної агресії мають бути спрямовані на:

- будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт) громадських будівель (з урахуванням вимог безпеки щодо захисних споруд цивільного захисту), захисних споруд цивільного захисту;

- реконструкцію, капітальний ремонт об’єктів критичної інфраструктури, пов’язаних з наданням послуг з водопостачання, водовідведення, теплопостачання;

- реконструкцію, капітальний ремонт будівель для забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб та осіб, які втратили його внаслідок військових дій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України; (Проект Закону України «Про державний бюджет на 2023 рік», № 8000, від 14 вересня 2022 року) [3] .

Діяльність вказаного фонду є вкрай необхідною, оскільки, за останніми даними вже знищено більше 30% української інфраструктури в результаті нападу росії на Україну.

Вважаємо, що умовах воєнного стану урядом було прийнято ефективні рішення по зміні пріоритетних напрямів бюджетної політики, що вплине і на стан виконання державного бюджету 2022 року. Важливим є і те, що розвивається та посилюється міжнародна фінансова підтримка Україні від інших держав та міжнародних організацій. З огляду на це, на нашу думку, пріоритетними напрямами в середньостроковій перспективі у бюджетній сфері мають стати: продовження реформ в системі державних фінансів; підвищення ефективності бюджетної політики та перегляд її окремих пріоритетів; впровадження стимулюючих заходів, спрямованих на пожвавлення економічної діяльності. Зміни в бюджетній політиці нашої держави в реаліях сьогодення є зваженим та необхідним кроком органів державної влади. Ці зміни передбачають зокрема і систематичне внесення змін до бюджетного законодавства. Внесення змін до місцевого бюджету сьогодні приймається не тільки виконавчими комітетами місцевих рад, місцевими державними адміністраціями, а й також військово-цивільними адміністраціями або військовими адміністраціями за поданням місцевих фінансових органів без ухвалення відповідного рішення Верховною Радою або відповідною місцевою радою.

На жаль, війни «на виснаження» не є чимось новим в світовій історії. Вони потребують надзвичайного акумулювання економічних та соціальних резервів

держави, скорочення цільових видатків бюджету (тобто майже усіх). Однак, віримо, що Збройні сили України, міжнародне кредитування, підтримка України міжнародними неурядовими організаціями та згуртованість всього українського народу навколо ідеї перемоги зрештою забезпечать Україні перемогу та подальший економічний добробут.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету: Постанова КМУ від 10 березня 2022 р. № 245. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/245-2022-%D0%BF#Text (дата звернення 15.10.2022 р.).

2. Бюджет оборони: як змінилися бюджетні видатки через війну. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/8/689001/ (дата звернення 15.10.2022 р.).

3. Проєкт Закону України «Про державний бюджет на 2023 рік» від 14.09.2022 р. № 8000. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40472 (дата звернення 15.10.2022 р.).

Глушко Олексій Юрійович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

Актуальністю теми дослідження є глибока соціально-економічна та політична криза, яку переживає зараз Україна у зв'язку із широкомасштабним неспровокованим та невиправданим вторгненням російської федерації, що спричинило нову стадію війни. Дослідження методологічних засад фінансової безпеки України є актуальним, оскільки наша держава прагне фінансової самостійності та економічної стабільності, захист національних інтересів незалежної держави виступає пріоритетним завданням.

Методологію даного питання сформовано на основі наукових напрацювань В.Т. Білоуса, О.О. Бригінця, О.Д. Ладюка та інших, проте державні процеси зазнають постійних змін, що зумовлює проведення подальших досліджень зазначеного напрямку, де особливу увагу слід приділити нормативно-правовому забезпеченню фінансової безпеки у державі [1, с. 243].

Теоретичне обґрунтування природи фінансової безпеки можна знайти у працях О.І. Барановського, який вважає, що фінансова безпека є важливою складовою національної економічної безпеки, що базується на незалежності, ефективності та конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, досягається через систему стандартів і показників, що характеризують фінансову рівновагу, достатню ліквідність активів і наявність необхідних валютних і золотовалютних резервів, а також ступінь захисту фінансових інтересів у

фінансових відносинах на всіх рівнях для відображення стану руху капіталу в економіці, що характеризується збалансованістю механізмів нагляду та саморегуляції. Фактори виникнення та посилення загроз фінансовій безпеці є проблемою, розв'язання якої може дати адекватне пояснення відповідним кількісним показникам [2].

Наступним етапом є розробка заходів і механізмів запобігання виникненню подібних загроз та/або заходів щодо їх усунення. Серед основних загроз національній фінансовій безпеці найчастіше виникають: неефективна податкова політика; нецільове використання бюджетних коштів; ухилення від сплати податків; зростання державного та гарантованого державою боргу; різкі коливання курсу національної валюти; надмірна соціальна диференціація в суспільстві; падіння рівень безпеки; невеликий обсяг довгострокових банківських позик і непомірно високі кредитні ставки; стримування інвестиційної активності; розкрадання майна; криміналізація економіки; втеча капіталу тощо [3, с. 356].

Також уряд має мобілізувати більше ресурсів для покращення свого фіскального становища, щоб країна могла фінансувати свої величезні військові витрати та забезпечити необхідні державні витрати в економіці. Бюджетний дефіцит становить близько 5 мільярдів доларів на місяць, або близько 30 відсотків довоєнного місячного ВВП. Метою повинно стати збільшення податкових надходжень до бюджету. Наприклад, закриваючи лазівки, запроваджуючи нові податки, підвищуючи податкові ставки та переводячи податки на більш прогресивні [4].

Варто реформувати систему політичної влади, розробити ефективні алгоритми та створити компетентні органи для боротьби з корупцією, а головне – вдосконалити законодавчу базу у сфері національної фінансової безпеки. Відповідно, потрібно попрацювати над законодавством, а саме розробити закон, із чітким визначенням фінансової безпеки, її складових, органів та уповноважених осіб на здійснення функцій та створити перелік заходів, котрі допоможуть уникнути загроз економічній безпеці, вказати строгу

відповідальність за порушення вимог закону в умовах воєнного стану. Крім того, при формуванні документа необхідно звернутись до досвіду країн з вищим рівнем економічного й правового розвитку та імплементувати міжнародні стандарти забезпечення національної фінансової безпеки [5, с. 35-39].

Отже, в сучасних українських реаліях питання фінансової безпеки є надзвичайно актуальним. Фінансово-економічна безпека країни напряму залежить від взаємоузгодженої стабільної фінансової системи. У разі внутрішніх та зовнішніх економічних криз існують фактори ризику, які каталізують негативні процеси в системі фінансової безпеки країни, для боротьби з якими необхідно сформулювати ефективний механізм гарантування порядку, а саме: удосконалити нормативно-правову базу регулювання фінансової безпеки з урахуванням іноземного досвіду, створити ефективний орган та відповідну систему подолання кризи, знайти шляхи виведення коштів із тіньової економіки та мобілізувати ресурси шляхом збільшення податкових надходжень до бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. В. М. Соболєв, А. М. Монохонова, М. В. Соболєва Фінансизація економічних відносин та її протиріччя в умовах глобалізації, Харів, 2014. 243 с.

2. Лисяк Л.В., Подлужна Я.Ю. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України. Ефективна економіка. 2015. № 12 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4690 (дата звернення 12.10.2022).

3. О.М. Марченко, Я.Я. Пушак, І.О. Ревак.: Фінансова безпека держави, навчальний посібник, Львів, 2020. 356 с.

4. Беккер Т., Айхенгрін Б., Городніченко Ю., Гурієв Ю.: Тривала війна стає все більш вірогідною. Яка економічна політика потрібна Україні? Економічна правда, 2022 URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/14/690382/ (дата звернення 12.10.2022).

5. Носань Н.С. Актуальні загрози та ризики фінансової безпеки України на межі пост-кризового та євроінтеграційного періодів. *Причорноморські економічні студії: економіка та управління національним господарством.* 2019. Вип. 40. 35-39 с.

Голобська Поліна Юріївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права,
Державного податкового університету

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

Найважливішим питанням державних фінансів в Україні є організація відносин в межах бюджетної системи, а саме між державним бюджетом і бюджетами органів місцевого самоврядування, ефективний перерозподіл бюджетних ресурсів в зв'язку з регіональними відмінностями в соціально-економічному розвитку та здійснення бюджетного регулювання з метою не лише фінансового вирівнювання місцевих бюджетів за допомогою державних трансфертів для забезпечення конституційними гарантіями населення, а й задля зростання рівня зацікавленості органів місцевого самоврядування в економічному розвитку територій та збільшенні податкового потенціалу.

Значний вклад у вивчення поставленої проблеми зробили вчені-правознавці, а зокрема особливої уваги заслуговують роботи М. А. Гурвіча, М. С. Пожидаєвої, О. Б. Горової, О. П. Орлюка, Монаєнко А. О., Фоменко Ю. О. та інших.

Взагалі, питання правових принципів, які посідають особливе місце серед принципів, що стосуються суспільного життя, а в даному випадку бюджетного регулювання, завжди були і залишаються актуальними в юридичній науці,

оскільки є свого роду певним стрижнем усієї правової матерії. В цьому напрямі досить слушними є фундаментальні міркування О. Б. Горової, які полягають у тому, що еволюція права походить від ідей до норм, потім через реалізацію норм – до суспільної практики. Починаючи з виникнення ідеї, а ідея дуже часто формується у вигляді правового принципу, принцип визначає і направляє розвиток права. [1, с. 195].

Не можна не погодитись з М. С. Пожидаєвою, яка стверджує, що різниця між правовими принципами та принципами права може бути проведена лише умовно, оскільки, будучи втіленими в системі права, правові принципи залишаються принципами правової свідомості і виявляють вплив на функціонування всієї системи правового регулювання [2, с. 67]. Водночас, як зазначає О. П. Орлюк [3, с. 108-109], а згодом і Монаєнко А. О. [4, с. 38], істотна різниця існує між принципами права та принципами правового регулювання.

Заслуговує на увагу думка Фоменко Ю. О., що бюджет повинен бути наочним і доступним для кожної людини. Тільки у цьому випадку прийняті в рамках бюджетної політики рішення одночасно відповідатимуть критеріям необхідності та економії коштів. Науковиця чітко зазначає, що правове значення бюджету пов’язане з його нормативним, а саме законодавчим регулюванням як у сфері бюджетних взаємовідносин, так і його складання та виконання, зокрема як фінансового плану держави [5, с. 16].

Бюджетний кодекс України загалом закріплює близько десяти принципів, на яких ґрунтується бюджетна система України, серед яких, єдності, збалансованості, самостійності, повноти, обгрунтованості, ефективності і результативності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості і неупередженості, публічності та прозорості [6, с. 58 – 67].

Виходячи з цього, принципи правового регулювання бюджетної системи України є не тільки узагальненою правовою категорією, а й природньо визначають її фундаментальну сутність та перспективи розвитку. Загальні є найбільш важливими та стабільними, оскільки охоплюють собою ідеї

верховенства права, законності, справедливості, гуманізму тощо. Ці ідеї в результаті зумовлюють існування держави та її функціонування.

Реалізація будь-якої державної функції потребує адекватного фінансового забезпечення, яке здійснюється через формування, розподіл та використання, зокрема, державного та місцевих бюджетів, які і являються неодмінним засобом для існування та розвитку держави. Такі ідеї, як правило, значаться у положеннях Конституції України, під впливом яких формуються уже ідеї галузевого фінансово-правового змісту, а також втілюються у Бюджетному Кодексі України [7].

Разом з тим, в Україні спостерігається розбалансованість бюджетної системи та достатньо високий ступінь централізації бюджетних видатків. Децентралізація влади, що відбувається в Україні, повинна супроводжуватись передачею більшої частини бюджетних ресурсів на місцевий рівень паралельно з розширенням завдань місцевих органів влади.

На нашу думку, з одного боку, має бути збережена місцева ініціатива й зацікавленість у пошуку й мобілізації місцевих резервів фінансових ресурсів. З іншого, необхідно забезпечити формування належного фінансового потенціалу окремих адміністративно-територіальних одиниць і рівнозначне та справедливе надання громадянам суспільних благ в усіх регіонах країни. Чітке й раціональне розмежування видаткових повноважень має забезпечити належну ефективність суспільного сектору, а оптимальний розподіл доходів – можливості повноцінного функціонування місцевого самоврядування.

У результаті можна дійти висновку, що це не має залишатися ідеєю на рівні правосвідомості, а це саме та ідея, яка повинна бути втіленою, зокрема, за допомогою такого інструменту як розвиток економіки та фінансового сектору регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теорія держави та права: навч. посіб. / Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний, Н.В. Заяць та ін.; за заг. ред. С.Д. Гусарєва, О.Д. Тихомирова. К.: НАВС, Освіта України, 2017. С. 195

2. Пожидаєва М. А. Бюджетне, податкове та митне законодавство. Адвокатський іспит: підготовчий курс: навчальний посібник / О. В. Баулін, В. І. Лебідь, П. С. Матвєєв, С. П. Матвєєва, М. А. Пожидаєва. 7-ме вид., доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2019. С. 67

3. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2010. С. 108-109

4. Монаєнко А. О. Бюджетне право України: навч. посібник. Запоріжжя: КПУ, 2009. С. 38

5. Фоменко Ю. О. Правове регулювання бюджетного процесу в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. : 12.00.07. Ірпінь, 2019. С. 16

6. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / Т.А. Латковської. К. : «Центр учбової літератури», 2016. С. 58-67

7. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text

Грановська Інна Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
обліку і оподаткування,
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Шевчук С. Є.,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Паньків Н.Е.,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Університет уГригорія Сковороди в Переяславі

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ: ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ, СКЛАДОВІ, ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ Й НЕБЕЗПЕКИ

Спроможність підприємства динамічно розвиватися та здійснювати ефективну господарську діяльність залежить від стійкості його фінансового стану, ефективності фінансової діяльності, а також здатності протистояти різноманітним викликам, ризикам, внутрішнім та зовнішнім деструктивним чинникам та загрозам. З метою досягнення бажаних результатів фінансово-господарської діяльності, забезпечення стійкого та динамічного економічного розвитку, примноження власного потенціалу, підприємству необхідного дбати про відповідний рівень своєї безпеки, у тому числі й фінансової. Власне фінансова безпека підприємства передбачає його фінансову стійкість, конкурентоспроможність та фінансову незалежність, що є важливою умовою для забезпечення життєдіяльності господарюючого суб'єкта. Саме цим зумовлена актуальність дослідження проблематики забезпечення фінансової безпеки підприємства, що є запорукою його стабільного та успішного розвитку [1].

Найважливішою складовою безпеки підприємства є його економічна безпека. У фаховій економічній літературі зустрічаються різні погляди щодо інтерпретації "економічної безпеки підприємства". Дослідження сутності поняття "економічна безпека підприємства" спонукає до комплексного дослідження основних функціональних складових економічної безпеки підприємства. Існує різноманітність поглядів науковців щодо складових

економічної безпеки підприємства. Основними її складниками виступають: фінансова безпека, політико-правова безпека, силова безпека, міжнародна безпека, ринкова безпека, інформаційна безпека, кадрово-інтелектуальна безпека, інтерфейсна безпека, ресурсна безпека, екологічна безпека, техніко-технологічна безпека [3]. Основними сутнісними характеристиками фінансової безпеки підприємства можна визначити [5]:

- основний елемент економічної безпеки підприємства;

- диференційований рівень кількісних і якісних параметрів захищеності фінансових інтересів підприємства, адекватний його фінансовій філософії;

- система кількісних та якісних параметрів фінансового стану підприємства, які в комплексі відображають рівень його фінансової захищеності;

- система пріоритетних збалансованих фінансових інтересів підприємства, що потребує захисту в процесі його фінансової діяльності;

- ідентифікована система реальних й потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру фінансовим інтересам підприємства;

- система, що забезпечує стабільність найважливіших фінансових пропорцій розвитку підприємства, які формують захищеність його фінансових інтересів;

- система, направлена на створення необхідних фінансових передумов зростання підприємства у теперішньому, а також у перспективному періодах;

- система, що спрямована на створення (коригування) і реалізацію ефективної фінансової стратегії за динамічних умов розвитку ринку;

- система, що спрямована на ефективне управління фінансовими ризиками підприємства.

Всі фінансові відносини підприємства поділяються на внутрішні й зовнішні. До зовнішніх фінансових відносин підприємства належать: відносини обміну (взаємовідносини між суб’єктами господарювання, у вигляді розрахунків із постачальниками та покупцями) і відносини розподілу (взаємовідносини із бюджетом - платежі й асигнування; взаємовідносини із фондами цільового призначення - внески та надходження; взаємовідносини із страховими

компаніями - страхові платежі та страхові відшкодування; взаємовідносини із банками - відкриття і ведення рахунків, зберігання коштів на депозитах, отримання й погашення кредитів, отримання й сплата відсотків і т.д.; взаємовідносини із інституціями фінансового ринку - розміщення власних цінних паперів й інвестування тимчасово вільних коштів; взаємовідносини із галузевими й корпоративними органами - внески в централізовані фонди й надходження з них. Внутрішні фінансові відносини підприємства мають розподільний характер й включають: розподіл доходу та формування прибутку; розподіл чистого прибутку та його використання; формування і використання амортизаційних відрахувань; утворення і використання фондів підприємств [1].

Виділяють такі структурні елементи фінансової безпеки підприємства: грошову, кредитну, інвестиційну, бюджетно-податкову, фондову і страхову.

Кожна з складових елементів фінансової безпеки підприємства повинна забезпечувати високий рівень фінансової безпеки і створювати певні умови для протидії деструктивним чинникам й загрозам зовнішнього і внутрішнього характеру. Фінансовій безпеці підприємства притаманні різного роду ризики: процентний, ліквідності, інфляційний, валютний, неплатоспроможності, зниження фінансової стійкості, кредитний; втраченої вигоди, банкрутства, політико-правовий, інвестиційний, інформаційний, криміногенний, неплатоспроможності, інноваційний, депозитний, селективний [2].

На сьогодні, фінансова безпека підприємств може бути забезпечена лише в тому разі, якщо буде визначена та побудована адекватна схема ідентифікації та нейтралізації загроз і небезпек. Загрози і небезпеки фінансовій безпеці підприємств можна розподілити відповідно до її структурних складових [3]: на бюджетно-податкові; на страхові; на інвестиційні; внутрішні загрози; зовнішні загрози; на фондові; на грошові; на кредитні.

Варто зауважити, що серед вагомих загроз фінансовій безпеці підприємства виділяють наступні: втрата фінансової самостійності; зниження ефективності діяльності підприємства; зниження вартості підприємства;

зниження ліквідності; втрата прибутковості та здатності до самоокупності і розвитку; нестійкого розвитку підприємства у результаті недотримання “золотого економічного правила”; нарощування боргів; неплатоспроможності підприємства [4].

Отже, механізм забезпечення фінансової безпеки реалізується через формування відповідної методології, визначення стратегічних та тактичних цілей й шляхів їх досягнення (концептуальне забезпечення), підготовки нормативних правових актів, що регулюють фінансову сферу, організаційно-виконавчої діяльності державних органів в межах їх владних повноважень з забезпечення фінансової безпеки (організаційно-управлінське забезпечення), залучення необхідних ресурсів задля досягнення прийнятного рівня фінансової безпеки й слідування національним фінансовим інтересам (ресурсне забезпечення).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Л. М. Інституціональні засади стабілізації економічної системи України в умовах фінансової кризи. Наука й економіка. 2009. № 3. С. 304-309.

2. Долбнєва Д. В. Значення санаційного аудиту в системі антикризового управління підприємством. Економічний аналіз. 2018. Том 21. № 2. С. 75-80.

3. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3 / [С.В. Мочерний та ін.]. К. Видавничий центр "Академія". 2012. 952 с.

4. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія. К. Київ. нац. торг.екон. ун-т. 2001. 508 с.

5. Мартинець В.В. Особливості антикризового управління промисловим підприємством. Науковий вісник Херсонського університету. 2018. Випуск 11. Частина 4. С.48 – 51.

Гудима Олег Олександрович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Київського університету інтелектуальної власності та права
Фелик Василь Іванович,
доктор юридичних наук, професор,
Ректор Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН» ЗА ФУНКЦІОНАЛЬНИМ КРИТЕРІЄМ

Перелік правоохоронних органів, представлений у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» в межах наукових пошуків багатьох вітчизняних вчених трактується неоднозначно. Так, одні, опираючись на здобутки радянської юридичної науки, формують підхід, відповідно якого до правоохоронних органів відносять більшість органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, Верховну Раду України, суди. Такий підхід повною мірою відповідає аналізованим нормативним положенням, а суть його полягає у тому, що правоохоронна функція властива всім органам державної влади і є складовим елементом діяльності інших органів, організацій, установ, посадових осіб. Однак, на думку деяких науковців, така діяльність для більшості органів та організацій не є основною [1, 2]. Одним зі складників цього процесу є уточнення правового статусу окремих органів державної влади, що має дискусійний характер з точки зору їх належності до правоохоронних органів.

Так, В.Я. Тацій зазначає, що у результаті широкого тлумачення правоохоронної функції до правоохоронних органів включаються майже всі органи виконавчої влади, які в тій чи іншій мірі займаються виконанням правоохоронних функцій, тобто опосередковано й правоохоронною діяльністю. Разом із тим, за своєю правовою природою та поставленими перед ними завданнями до правоохоронних органів не мають жодного відношення [3].

Крізь призму поняття «правоохоронна діяльність» відносять органи державної влади до правоохоронних, зокрема В.М. Гіріч, під яким розуміє –

державний орган, головним призначенням якого є здійснення правоохоронної діяльності (система контрольно-ревізійних, оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних та адміністративно-примусових заходів, які здійснюються в порядку, визначеному законодавством, з метою підтримання правопорядку, виявлення і безпосереднього припинення правопорушень, що підпадають під дію Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також виконання кримінальних і адміністративних санкцій щодо правопорушників) [4]. Наведене поняття додатково потребує уточнення окремих ознак, зокрема аргументації щодо необхідності включення до правоохоронної діяльності – контрольно-наглядової, оскільки контроль (нагляд) визнається самостійною функцією органів державної влади. Зрозуміло, що наділення органу державної влади одночасно правоохоронною та контрольною функцією в окремих сферах суспільної діяльності (наприклад: господарювання, економіки, інших) визнавалося ефективним. Однак, функціонування таких центральних органів виконавчої влади допускалося лише на «ранніх стадіях» формування системи протидії масовості окремих видів правопорушень.

До прикладу: в системі Державної податкової адміністрації України, а згодом Державної податкової служби, Міністерства доходів і зборів, Державної фіскальної служби України функціонували підрозділи податкової міліції. Останні були створені з метою протидії правопорушенням у сфері оподаткування. Пори це, підрозділи податкової міліції не здійснювали функції контролю у формі перевірки дотримання податкового законодавства платниками податків, а реалізовували правоохоронну функцію (правоохоронну діяльність) котра була основною саме для таких підрозділів. Серед завдань, що виконувалися у межах реалізації функції контролю, – оперативне супроводження діяльності уповноважених підрозділів, котрі проводили податковий аудит юридичних осіб та контрольно-перевірочну роботу фізичних осіб – платників податків. У подальшому, в наслідок реорганізації податкових органів було утворено окремі підрозділи за функціональним принципом. Такий принцип

передбачав автономне функціонування підрозділів, що здійснювали правоохоронну діяльність та підрозділів, які реалізовували функцію податкового контролю. Після ліквідації податкової міліції, підрозділи якої залишились в межах організаційного утворення Державної фіскальної служби України, новоутворений орган (Бюро економічної безпеки) нормативно не наділений функцією контролю у сфері економіки. Зважаючи, що, як вже було зазначено, найбільша результативність діяльності податкової міліції оцінювалась у період «належної» координації цивільних та мілітаризованих структурних підрозділів, перед законодавцем постало завдання ефективності діяльності новоствореного органу (Бюро економічної безпеки).

Підсумовуючи, варто зазначити, що функція контролю не властива органам, що здійснюють правоохоронну діяльність, а відтак, вказаний критерій (контрольно-ревізійна функція, чи то діяльність) віднесення органу державної влади до правоохоронних органів котрий сформований у вітчизняній юридичній науці (у багатьох працях (наприклад, А. Янчук [5]), не застосовується.

Розмежування правоохоронної та контрольної функції є важливим критерієм для ідентифікації працівників правоохоронного органу, оскільки, останній є суб'єктом владних повноважень у правовідносинах, які виникають при здійсненні заходів адміністративного попередження, припинення чи загалом провадження у справах про адміністративні правопорушення. Більше того окремі підходи сформульовані таким чином, що зараховують до правоохоронної діяльності й здійснення забезпечувальних заходів у сфері оподаткування (у зв'язку із порушенням виконання податкового обов'язку в наслідок чого виникає податковий борг) та застосування до платників податків фінансової відповідальності. Вважаємо, що це надає можливість безпідставно розширювати коло суб'єктів, котрі характеризуються як працівники правоохоронних органів.

Варто зазначити, що на підставі аналізу, проведеного вище, в сучасних умовах реформування центральних органів державної влади, термін «правоохоронні органи» в законодавстві використаний для позначення суб'єктів забезпечення безпеки осіб та держави шляхом реалізації правоохоронної

функції, до якої зараховується діяльність уповноважених підрозділів/осіб, які здійснюють: досудове розслідування кримінальних правопорушень/проступків, оперативно-розшукову діяльність, а також забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Лише наведені види діяльності слугують ознакою віднесення органів державної влади до правоохоронних. Зважаючи на відмінність державних завдань, котрі закріплені в нормативно-правових актах, що визначають статус органів державної влади, шляхом, зокрема й реалізацією правоохоронної функції поряд з іншими, вважаємо застосування до таких органів поняття «правоохоронний орган» узагальнюючим. Наведений підхід з однієї сторони дає можливість сформувати коло органів державної влади які реалізують правоохоронну функцію, а з іншої стає ґрунтом для дослідження поняття «працівник правоохоронного органу».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України : монографія. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2004. 756 с.

2. Судебные и правоохранительные органы Украины: Учебник / А. М. Бандурка и др. Харьков: Ун-т внутренних дел. 1999. 350 с.

3. Тацій В.Я. Визначення поняття та системи правоохоронних органів у концепції змін до Конституції України (концептуальні підходи). *Право України*. 2012. № 11-12. С. 233-240.

4. Гірич В. М. До проблеми визначення базових понять у контексті реформування правоохоронних органів. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 13 травня 2013 р. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/do-problemi-viznachennya-bazovikh-ponyat-u-kontekstireformuvannya

5. Янчук А. О. Науково-нормативні підходи до визначення поняття «правоохоронні органи» в умовах їх реформування. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 2. С. 110–120.

Демчук Марія Василівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мацелик Тетяна Олександрівна,
Доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З моменту вторгнення російських окупантів на наші землі, Україна зазнала великих втрат. Ця війна змінила життя мільйонів. Важко це усвідомлювати, але боротьба України за свою незалежність переходить у затяжний формат виснаження. Поки наші хоробрі захисники перебуваючи на бойовому фронті, ціною свого життя оберігають наші домівки, нам також слід оберігати свій «фронт», фінансовий. Адже від того як ми будемо піклуватись про фінансову безпеку країни, залежить доля наших військовослужбовців. Тримати «фінансовий фронт» слід не сьогодні, і не завтра, а до тих пір, поки наші Збройні Сили України не виженуть останнього ворога з нашої землі.

Українські вчені В. Шлемко та І. Бінько під фінансовою безпекою розуміють такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [1, с. 267].

За період введення воєнного стану економіка нашої держави пережила багато плачевних втрат в матеріальних, трудових, фінансових ресурсах, структурних перетворень в галузях виробництва та руйнування і спад виробництва у приватному підприємстві. Україна поставила перед собою основні завдання: налагодити процес фінансування армії, її матеріальне-технічне

забезпечення, продовольча, медична та соціальна допомога армії та громадянам. Від того, як Україна зможе справитися з цими завданнями, залежить перемога і безпекова складова існування держави та інтересів населення.

Зосередимо своє зацікавлення на основних видах фінансової безпеки окремих провідних її складових, а саме бюджетного процесу, боргових зобов'язань та міжнародної фінансової допомоги, оскільки саме ці напрями фінансової безпеки найбільше регулюють фінансову підтримку нашої держави у період війни.

В даний час бюджетний процес в Україні дещо змінився. Такі зміни зумовлені переформуванням доходів та видатків Державного бюджету України на 2022 рік. Правове регулювання Державного бюджету здійснюється на підставі рішень уряду.

Платежі Уряду України виконуються без застережень, відповідно до законів України про воєнний стан, грошових ресурсів, вистачить, щоб фінансувати видатки та погасити боргові зобов'язання. Слід відмітити, що чимало вітчизняних підприємств не припиняють сплачувати податки до державного бюджету, а дехто сплачують їх завчасно. [2] У період дії воєнного стану в Україні, вкрай важливо забезпечити оперативне, належне та безперервне виконання місцевих бюджетів. Для підтримання ефективного функціонування бюджетного процесу Офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України та інші органи виконавчої влади ухвалюють швидкі та ефективні рішення.

Під час дії воєнного стану, наша держава не забуває і про свої обов'язки - виконувати свої боргові зобов'язання. Станом на 31.08.2022 в сумі Україна заборгувала 3 584 763,0 мільйонів гривень. Для контролю сплати державних боргів створено Фонд обслуговування та погашення державного боргу. У березні 2022 р. Україна здійснила платіж у сумі 292 млн дол. США за єврооблігаціями, деномінованими в доларах, термін погашення яких спливає у вересні поточного року, і продовжуватиме виконувати свої зобов'язання, щоб уникнути дефолту або реструктуризації. [2]

Наразі, Міністерство фінансів України плідно трудиться над отриманням міжнародної фінансової допомоги. Завдяки допомозі наших країн-союзників, підтримується економіка країни, фінансується обороноздатність та вирішуються гуманітарні питання.

Вітчизняна економіка не спроможна профінансувати війну самостійно: падіння ВВП на третину у 2022 році згідно прогнозу НБУ неминуче тягне за собою значне падіння податкових надходжень до бюджету І тут, для України, постає два шляхи вирішення того, як можна збагатити державний бюджет: підтримка зі сторони інших держав-союзників чи друк коштів. Друк коштів спричиняє диспозитивні наслідки у вигляді інфляції, яка дуже вплине на всіх громадян України. [3]

Україна 20 травня отримала другий транш макрофінансової допомоги Європейського Союзу в розмірі 600 мільйонів євро. Лідери Європейського Союзу на засіданні Європейської ради 30 травня домовились надати Україні допомогу в розмірі дев’яти мільярдів доларів на повоєнну відбудову.

Крім того, в березні Євросоюз виділив перший транш у розмірі 500 млн євро для допомоги біженцям із України, а також передав 45 мільйонів євро на гуманітарну допомогу. Рада Європейського Союзу 24 травня погодила четвертий транш безпекової допомоги Україні через Європейський інструмент миру (EPF) у розмірі 500 мільйонів євро. Загальна безпекова допомога ЄС із початку повномасштабної війни, таким чином, становить два мільярди євро.

Отже, на жаль, наразі, фінансова безпека країни проходить складний етап в своєму розвитку. Аналізуючи усе вищевказане, можна зробити висновок, що "фінансовий фронт" можна достойно відстоювати за рахунок, державного регулювання, що націлене на систематичне забезпечення доходів бюджету за рахунок, як власної виробничої бази, зокрема розвитком малого підприємництва, так і збереженням державних підприємств у промисловості та сільському господарстві, на територіях вільних від бойових дій, на не окупованих територіях. Нормативно-правове регулювання державно-приватного механізму

господарювання забезпечує здатність фінансової системи країни вижити, тобто фінансову безпеку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мелих О.Ю. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення // Економічний аналіз. 2013.№ 12. С. 266-272

2. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні : коментарі експертів URL : https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho (дата звернення: 26.09.2022)

3. Самойлюк М. С. Фінансова допомога від міжнародних партнерів: скільки Україна отримала на 1 серпня // Економічна правда. 2022. URL : https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/2/689933/ (дата звернення: 26.09.2022)

Дзех Яна Антонівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова безпека України – важлива складова економіки, яка вказує на рівень розвитку суверенної держави та можливість забезпечити гідне життя кожному громадянину. В умовах воєнного стану економіка зазнала суттєвої руйнації та постало таке питання , як фінансова безпека, адже завдяки їй ми маємо достатнє та стабільне забезпечення, а також допомогу іноземних держав. Наявність фінансових ресурсів, можливість їх правильного розподілу

забезпечать перемогу над ворогом, усунуть загрозу зазіхання на суверенність та її національні інтереси. Саме вищевказане є елементом фінансової захищеності.

Важливими ресурсами, які наповнювали Державний бюджет до війни з країною загарбником були надходження від експортерів агропродукції, металургії та ІТ-послуг. Від початку збройної агресії компанії зазнали великих змін та поразок, тому наповнення поступово зменшувалися та призупинялися повністю або частково. Таким чином відбувся перерозподіл бюджетних коштів для забезпечення видатків на пріоритетні воєнні напрями, національну безпеку і оборону ці зміни були затверджені в Законі України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»[1].

За оперативними даними переважна більшість компаній, які відповідали за половину державного ВВП, знаходяться на непідконтрольних окупованих територіях або ж знищені окупантами, тому уряд не покладає великих надій на поповнення бюджету завдяки підприємствам. Знизився показник надходження від сплати податку на імпорт товарів, замість очікуваних 39 млрд. грн надійшло 7 млрд. грн. Згодом державні виробництва та Нацбанк були змушені достроково переказати доходи за 2021 р. Основним джерелом стало надходження від випуску військових облігацій завдяки цьому вдалося залучити 27,7 млрд грн [2]. Позики в іноземних фінансових організаціях та ЄС. За початкові місяці вдалося отримати пільгових запозичень на суму, еквівалентну 96,7 млрд грн. Зокрема, від МВФ – 41,3 млрд грн, від Єврокомісії – 19,5 млрд грн. Отримання грантового фінансування на безповоротній основі в умовах війни, частину з яких буде спрямовано на погашення боргів [3].

Прийняті за 210 днів повномасштабного вторгнення Закони України, Постанови Кабінету Міністрів та Укази Президента України вносять певні перебудування до розподілу державних фінансів. А саме: внесено зміни до місцевого бюджету, підтримка біженців, фінансування тероборони, перерозподіл видатків, але пріоритетом залишаються затрати на національну безпеку, оборону України, погашення державного боргу, забезпечення виплат пенсій, покриття нестачі коштів в Пенсійному фонді України, забезпечення

безперервного захисту та роботи об’єктів критичної інформаційної інфраструктури – електронних інформаційних ресурсів та інформаційно-комунікаційних систем держави. Ці заходи є обов’язковим рішенням для покращення виконання невідкладних завдань, які покладено на державу в час відсічі воєнної агресії РФ про України, а також за для забезпечення належної соціальної підтримки громадян. [4].

Отже, Фінансова безпека є початком національної безпеки, адже завдяки їй забезпечується гарантована охорона економічних інтересів, підтримка соціальної стабільності життя та розвитку, створюються умови збереження системи фінансів навіть при найбільших загрозах – суверенітету держави. Тому за для протистояння впроваджено зміни правової регуляції в секторі економіки та підприємництві таким чином країна отримує ресурси на захист і забезпечення систематичної роботи виробництв, але на цьому зупинятися не слід. Потрібно працювати над правовими засадами стабільної діяльності бюджетного процесу, банківського та підприємницького процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.«Про Державний бюджет України на 2022 рік» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text (дата звернення: 20.09.2022).

2.Вінокуров Я. Що з державними фінансами та чи вистачить Україні грошей. Роз'яснення. URL:https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/5/685230/#1_____(дата звернення: 22.09.2022).

3. Що з державними фінансами та чи вистачить Україні грошей URL: https://zmi.ck.ua/sotsium/scho-z-derjavnimi-fnansami-ta-chi-vistachit-ukran-groshey.html (дата звернення 20.09.2022)

4. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану (оновлюється) URL: https://decentralization.gov.ua/news/14654 (дата звернення: 22.09.2022).

Дмитерко Аліна Сергіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах особливу роль відіграє система фінансової безпеки держави як базова складова національної безпеки держави загалом. Необхідно зазначити, що це зумовлено посиленням фінансової глобалізації, послабленням державного контролю за розвитком грошово-кредитних відносин, лібералізацією зовнішньоекономічних зв'язків, особливо підвищенням значення валютних відносин і зростанням міжнародної мобільності капіталу й посиленням впливу валютної сфери на процеси, що відбуваються в сучасному секторі фінансової складової.

Забезпечення фінансової безпеки держави особливо актуально для країн з транзитивною економікою, в яких система державних фінансів не є досить стійкою, що, зокрема, стосується і України. Дана безпека регулюється чинними законодавством, зокрема, Законом України «Про національну безпеку України» [1], адже саме фінансова складова є її невід'ємним і визначальним елементом.

Варто зазначити, що фінансова безпека виступає ґрунтовною складовою національної безпеки держави, фінанси – кров економічної системи держави. В даному трактуванні обґрунтовується необхідність забезпечення та підтримки фінансової безпеки держави, тому що вона стосується не лише держави загалом, а й усіх галузей національного господарства, приватних підприємців, усього суспільства. Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей, банкрутства підприємств і,

зрештою, підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її суверенітету [2, с. 26].

Зазначимо, що під фінансовою безпекою слід розуміти захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної системи та стале зростання [2, с. 26].

Забезпечення фінансової безпеки, з одного боку, залежить від взаємозв'язку її складових, з іншого – від економічної безпеки, складовою якої вона є. Її дезорганізація, створює загрозу національній безпеці України та призводить до негативних наслідків [3, с. 145].

Варто зауважити, що фінансовій безпеці притаманний ряд загроз, у числі внутрішніх та зовнішніх. До внутрішніх варто віднести, такі як: недосконаліть бюджетної політики і нецільове використання коштів бюджету; ефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків; значні обсяги державного та гарантованого державою боргу, проблеми з його обслуговування; різкі зміни рівня цін і курсу національної валюти; значна різниця співвідношення доходів найбільш і найменш забезпеченого населення та недостатня соціальна захищеність певних груп населення; невисокий рівень капіталізації банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень відсоткових ставок із кредитів [3, с. 147].

У свою чергу до зовнішніх загроз фінансовій безпеці слід віднести наступне, а саме:

- стрімкий розвиток процесу транснаціоналізації економічних зв'язків, інтернаціоналізації світового господарства (глобалізація);
- постійне збільшення величезної маси капіталів, крайня рухливість яких створює напружену обстановку, високий ступінь концентрації фінансових ресурсів як на макроекономічному рівні (бюджетні системи держав і

міжнародних організацій), так і на глобальному рівні (міждержавна економічна інтеграція, включаючи її фінансову і валютну складову);

- високий ступінь мобільності та взаємозв'язку фінансових ринків на базі новітніх інформаційних технологій;
- різноманіття фінансових інструментів і високий ступінь їх динамізму; безпрецедентне взаємопроникнення внутрішньої та зовнішньої політики держав, які все більше залежать від світових фінансів;
- посилення конкуренції і непорозумінь між державами в економічній та інших сферах, використання потужними економічними факторами стратегій завоювання світового економічного простору [5, с. 148].

Варто наголосити на тому, що система фінансової безпеки відіграє роль надсистеми, одночасно вона є і підсистемою економічної безпеки держави (яка, в свою чергу є складовою національної безпеки держави та міжнародної економічної безпеки). Фінансова безпека є надзвичайно складною багаторівневою системою, яку утворюють ряд підсистем (секторів), кожна з яких має власну структуру і логіку розвитку [4, с. 271].

Фінансова безпека держави являється основною умовою його здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідності до своїх національних інтересів. Виходячи з цього, зауважимо на тому, що саме зміст фінансової політики, її основні напрями залежать від існуючих теоретичних концепцій, які визначають ступінь участі держави в управлінні економікою та використанні окремих інструментів реалізації фінансової політики, тобто конкретних форм організації фінансових відносин.

У розрізі даного питання, варто зазначити, що чинне законодавство значно спростило ведення бізнесу у період воєнного часу на території України, зокрема тимчасово не сплачується плата за землю, екологічний податок, податок на нерухоме майно, окремі підприємці звільнюються від сплати єдиного соціального внеску, запропоновано мораторій на проведення податкових перевірок, диференційовані ставки акцизного збору, рентної плати за

видобування газу природного та інші зміни, які впливають на господарську діяльність і як наслідок, на доходи місцевих бюджетів [6].

Отже, можемо дійти висновку, що фінансова безпека, що є основним підґрунтям національної безпеки, яке у свою чергу потребує постійного моніторингу її стану, особливо у період війни. Зазначимо, що вихід країни на світові фінансові ринки в умовах фінансової глобалізації є складним і небезпечним процесом, в якому головна роль належить державі, її грамотній фінансовій політиці. І доки в Україні не буде забезпечена політична стабільність, важко очікувати стабільного економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 15.06.2022 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua_ (дата звернення 13.10.2022 р.)

2. Зварич М.С. Механізм забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні. *Дисертація.* Київ. 2020. С. 23-35.

3. Калантай А.М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України.* 2012. № 1. С. 143-153.

4. Коляда Т.А., Гуз М.В. Оцінка впливу дефіциту бюджету на фінансову безпеку держави. *Бізнес Інформ*. 2019. №7. С. 266-272.

5. Іващенко О. В., Гельман В. М. Фінансово-економічна безпека держави. *Таврійський державний агротехнологічний університет. Збірник наукових праць*. 2013. № 2. С. 122-130.

6. Закон України «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України» № 2134-IX від 15.03.2022 р. «*Голос України».* URL: https://auc.org.ua/novyna/nabuly-chynnosti-zminy-do-byudzhetnogo-kodeksu-ukrayiny-shchodo-zalyshkiv-subvenciy-ta. (дата звернення 13.10.2022 р.)

Довматюк Анастасія Володимирівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
кафедри публічного права
Державного податкового університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення національної безпеки – одна з основних функцій держави, яка гарантує громадянам стан захищеності у всіх сферах життєдіяльності: економічна, соціальна, політична й духовна сфери. Україна активно рухається до Європи та її рівня розвитку, тому необхідно відповідати європейським стандартам зокрема підвищувати ефективність та захищеність економічної політики. Однією з складових економічної сфери виступає безпека банківської системи, від якої напряму залежить рівень розвитку України та її стресостійкості та готовності до можливих загроз.

Банківська система є невід'ємною складовою фінансової системи та економіки країни в цілому. Через банківську систему діє механізм розподілу фінансових ресурсів та грошових коштів, відбувається їх мобілізація та залучення в економічний обіг. Не менш важливою функцією банківської системи є кредитування економіки та забезпечення фінансової стабільності [1, с.83]. Простежується взаємозалежність понять «національна безпека» та «безпека банківської системи», де перше буде основним, а друге виступатиме як його невід'ємна складова.

Ефективне функціонування банківської системи забезпечить стабільну роботу фінансового та економічного сектору держави, дасть можливість досягти планової мети, виконувати достатній рівень фінансових ресурсів для виконання фінансових зобов'язань.

Безпека банку – це система заходів, які забезпечують захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва банку від зовнішніх і внутрішніх загроз. Рівень захищеності характеризується здатністю банку протистояти спробам як прямого несанкціонованого проникнення до приміщень банку зі злочинною метою, так і спробам завдати шкоди банку з боку конкурентів і кримінальних структур шляхом втручання в банківську діяльність, набуття впливу на банк із метою здійснення фінансових афер і махінацій, відмивання «брудних грошей», незаконних переказів їх за кордон тощо [2, с.680].

Важливим етапом забезпечення системи банківської безпеки є своєчасне визначення можливих загроз та альтернативних шляхів їх вирішення. Ключовим завданням є мінімізація негативних наслідків, для стабільності діяльності банків в Україні, де основним виступає Національний банк України.

Виділяють такі види загроз безпеці банківським установам: загрози з боку держави, загрози з боку громадян держави, загрози з боку клієнтів банку, з боку конкурентів банку, з боку партнерів банку, загрози з боку власників, менеджерів, адміністрації банку та спеціалістів. Виходячи з цього можна стверджувати, що загрози можуть бути як зовнішні, так і зароджуватися у внутрішньому середовищі самого банку. У першому випадку носіями негативних впливів можуть виступати безпосередньо клієнти, партнери, конкуренти банків, а в другому сам персонал банку та його безпосередня діяльність.

Кубах Т.Г. серед основних загроз фінансовій безпеці банків виділяє такі:

– високий рівень частки простроченої заборгованості;

– монополізація ринку декількома банками як наслідок зменшення конкуренції призведе до підвищення ставок кредитування та зниження ставок за депозитами;

– концентрація значних коштів у достатньо малої групи банків;

– невисокий рівень довіри населення до економічних агентів;

– низький рівень ділової активності суб’єктів господарювання;

– високий рівень вкладання капіталу в ОВДП;

– недостатній рівень капіталізації банків [3, с.55] .

Основними завданнями забезпечення безпеки банківської системи можна виокремити:

– прогнозування, виявлення та знешкодження загроз,

– створення механізму та умов оперативного реагування на загрози безпеки,

– віднесення інформації до категорії обмеженого доступу,

– створення умов для максимально можливої локалізації загроз, що нанесені фізичними і юридичними особами.

Підводячи підсумок, варто зауважити, що для ефективного функціонування діяльності України у сфері безпеки необхідне стабільне забезпечення безпеки банківської системи та її складових. Держава повинна забезпечити належний рівень роботи банків, як показника високорозвиненості на світовому рівні, брати до уваги досвід європейських держав.

Для мінімізації можливих ризиків потрібне запровадження та реалізація надійних та ефективних механізмів захисту банківських систем різних рівнів. Це дасть змогу говорити про здатність України протидіяти небажаним загрозам не тільки на локальному рівні, але й на державному для забезпечення фінансової та економічної стабільності та розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Золотарьова О.В., Галаганов В.О. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2017. № 1. С. 83-98.

2.Енциклопедія банківської справи України. К.: Молодь, 2001. 680 с.

3. Кубах, Т.Г., Руденко Є.Ю. Оцінювання взаємозв’язку фінансової стійкості банківської системи та фінансової безпеки держави. *Modern Economics*. 2021. № 26. С. 55-63.

Дорофеєва Лілія Максимівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету,
начальник юридичного управління
Закарпатської митниці

ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ ВВЕЗЕННЯ ТА КОНТРОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ

Вже вісім місяців Україна живе в надзвичайно складних умовах, - з того дня, коли через військову агресію російської федерації проти України 24 лютого 2022 року було запроваджено воєнний стан. Відтоді військове командування країни разом з органами виконавчої влади приступили до забезпечення заходів і повноважень, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

Уряд у терміновому порядку переводив економіку країни на роботу в нових для нас умовах. Активні новації відбувались в організації здійснення та правовому забезпеченні митної діяльності в умовах воєнного часу. Було змінено підходи до митно-тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД, спрощено процедури та митні формальності, знято існуючі обмеження та паперову бюрократію, чим було значно прискорено здійснення митного оформлення. Держава продемонструвала здатність впливати на процеси збереження економіки в умовах нової реальності. Завдяки тому, що було блискавично вжито ряд адміністративно-правових заходів у сфері регулювання митної справи, стало можливим максимально швидко забезпечити надходження та оформлення величезних обсягів ввезеної гуманітарної допомоги як цивільного так і військового призначення.

В міжнародному та національному праві гуманітарну допомогу прийнято розуміти як цільову адресну безоплатну допомогу в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних

пожертвувань, або допомогу у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги.

З перших шокуючих хвилин російської військової агресії, без перебільшення, увесь цивілізований демократичний світ спрямував зусилля на допомогу українцям, приймаючи наших біженців та направляючи фінансову допомогу й гуманітарні вантажі. Серед останніх найбільша питома вага припадала на продукти харчування, лікарські засоби й медичні препарати, засоби гігієни, одяг та інші побутові речі першої необхідності для цивільного населення. А перші партії таких вантажів були доставлені у пункти пропуску на державному кордоні України вже через 5 годин після введення воєнного стану. Не менш активно доправлялись товари військового призначення та подвійного використання, пальне і транспортні засоби.

Відтак, питання ввезення в Україну та митного оформлення гуманітарних вантажів постало надзвичайно гостро, зволікання на кордоні було неприпустимим. В умовах мирного часу донори зобов'язані були звертатися до спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги та проходити процедуру визнання допомоги гуманітарною, що потребувало по 3-6 місяців часу. Відповідно, діючий в звичайних умовах складний та громіздкий механізм визнання й пропуску гуманітарної допомоги, не міг застосовуватись, оскільки був нездатний забезпечити швидке доставлення товарів, терміново необхідних для військових та цивільних споживачів.

В умовах воєнного стану уряд кардинально спростив процедуру ввезення гуманітарної допомоги. До постанови Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 р. № 174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» за неповні три місяці були внесені 8 змін та доповнень, кожна з яких вдосконалювала умови та порядок перевезення, визнання та оформлення такого роду вантажів. Завдяки спрощенню уведених процедур такі товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом і не потребують прийняття відповідного рішення спеціально

уповноважених державних органів, їх пропуск здійснюється за місцем перетину митного кордону шляхом подання мінімуму товаросупровідних документів, заяви або декларації, заповненої особою, що перевозить даний товар, при цьому заходи нетарифного регулювання ЗЕД не застосовуються.

Таким чином, через гнучкий механізм оперативного впровадження змін до порядку дій та організації здійснення в Україні процедур митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, в умовах викликів воєнного стану вдається забезпечувати невідкладне направлення соціально значимих товарів громадянам та необхідних предметів і техніки військовим формуванням, які потребують такої допомоги.

Нажаль, на фоні згуртування громадянського суспільства в питаннях надання взаємодопомоги у складний для українців час, мають місце і абсолютно цинічні випадки привласнення фінансової допомоги, продажу товарів, які надійшли на митну територію в якості гуманітарної допомоги, незаконне використання коштів благодійних пожертв, безоплатної допомоги та інші способи незаконного розпорядження таким майном з метою отримання прибутку.

Тому надзвичайної актуальності сьогодні набуває контроль за цільовим використанням такої допомоги. Своєчасною реакцією стало визнання таких дій кримінальними злочинами та доповнення 24 березня 2022 року Кримінального кодексу України статтею 201-2, нормами якої передбачена кримінальна відповідальність за такі діяння, у тому числі у вигляді штрафів, виправних робіт, обмеження волі, а в окремих випадках - позбавлення волі.

На нашу думку, цілком справедливо, що в умовах воєнного стану такі дії однозначно будуть кваліфікуватись за частиною 3 статті 201-2 КК України, якою передбачено достатньо суворе покарання у вигляді позбавленням волі на строк від п’яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

За інформацією Національної поліції, лише за перші 4 місяці дії цієї норми було розпочато 320 кримінальних проваджень щодо незаконних оборудок з

гуманітарною допомогою. Сподіваємось, що зусиллями правоохоронних органів максимально швидко будуть вжиті необхідні заходи щодо викриття не доброчесних набувачів гуманітарної допомоги та притягнення винних осіб до відповідальності.

Дузяк Катерина Василівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

СПЛАТА МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ПРИ РОЗМИТНЕННІ АВТОМОБІЛІВ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Внаслідок повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року російської федерації на території нашої держави, було запроваджено правовий режим воєнного стану. Результатом такого запровадження стала низка кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя. Відповідно, зазнала суттєвих змін і податкова система України, оскільки надходження податків до бюджету країни, яка знаходиться в стані війни, є надзвичайно важливим. Саме через це, всі громадяни нашої держави спрямовують свою діяльність на допомогу країні, таким чином, створюючи своєрідний «внутрішній» захист від агресора. Держава, у цей нелегкий час, в свою чергу намагається створити найбільш сприятливі умови для життя свої громадян. Верховна Рада України прийняла низку важливих законів, які спрямовані на зменшення податкового навантаження та підтримку бізнесу й громадян, а також забезпечення відновлення економіки держави після війни.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, багато людей втратили свої домівки та автомобілі. Для багатьох автомобіль став інструментом порятунку, який дозволив евакуюватися людям з небезпечних регіонів України.

Саме через це, під час дії воєнного стану з метою спрощення процедури заповнення митної декларації та з метою зменшення черг на кордонах було ухвалено Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану» [1].

Відповідно до вказаного Закону, з 1 квітня 2022 року звільняються від оподаткування митними платежами операції щодо ввезення фізичними особами на митну територію України таких транспортних засобів як: легкові автомобілі, кузови до них; причепи та напівпричепи; мотоцикли; транспортні засоби, призначені для перевезення десяти і більше осіб; транспортні засоби для перевезення вантажів [1]. З прийняттям цього Закону, розмитнення, яке раніше в середньому обходилося близько 2000 доларів, нічого не коштує. Водночас за різними даними, громадяни України за перший місяць введення «нульового» розмитнення купили близько 100 тис. автомобілів з-за кордону, а державний бюджет, в свою чергу, недоотримав більше 10 мільярдів гривень.

Законодавець не зазначив, чи «нульове розмитнення» стосується нових автомобілі чи вживаних. Проте зазначено, що для вживаних авто, які ввозяться є певні обмеження за віком, які зазначаються в інших нормативно-правових актах. Також вказано, що дане звільнення від оподаткування митними платежами не буде застосовано до операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі товарів, що мають походження з країни, визнаної державою окупантом та/або визнаною державою-агресором щодо України, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України.

Офіційна заява Президента України Володимира Зеленського, що «вантажі для оборони та людей завозитимуть в Україну настільки легко, наскільки це дозволяють закони фізики» майже повністю справдилась: імпорт без митних платежів – податку на додану вартість, акцизного податку та ввізного мита –став

реальністю для України. Можливим це стало завдяки тому, що держава відмовилася від найбільшого джерела доходів, щоб уникнути дефіциту товарів та спростити умови ведення бізнесу.

Зі слів першого заступника голови Державної митної служби України Олександра Шуцького, державний бюджет міг би отримати більше десяти мільярдів гривень у разі сплати митних платежів при ввезенні цих транспортних засобів. Але завдяки тому, що митні платежі були скасовані, всі ці гроші залишилися в українських сім'ях.

Однією з причин скасування «нульового» розмитнення, є так зване зловживання пільгами спекулянтами, які під ввезенням авто без сплати митних платежів мають на меті збагачення. Результатом цього були величезні черги на кордоні з ЄС з автомобілів, які прямували в Україну. 13 травня на пропускному пункті Будомеж/Грушів було зафіксовано чергу завдовжки 14 км. За словами в.о. начальника Львівської митниці Д. Меньшикова, швидкість проходження кордону гуманітарними вантажами суттєво знизилася. Внаслідок цього в країну не могли оперативно ввезти гуманітарну допомогу та автомобілі для Збройних сил України. При цьому митники помітили, що частина автомобілів, які завозяться, належать до категорії предметів розкоші. «На даний момент середня вартість більшості транспорту, що завозиться, – €5-10 000. І десь 30% – це автомобілі преміум-класу, вартістю від €20 000 і вище», –розповів перший заступник голови ДМСУ О. Щуцький [2].

Вказані причини стали результатом того, що 21 червня Верховна Рада України ухвалила законопроєкт №7418, скасувавши пільги для ввезення автомобілів з-за кордону, які діяли в період війни, і скасували «нульове» розмитнення з 1 липня 2022 року.

Скасуванням «нульового» розмитнення відбулось повернення до системи розмитнення 2018 року. Відповідно до нового «старого» закону акцизний податок на ввезення авто вартістю 4-5 тис. дол. США може становити 200-300% від їх вартості, що є економічно невигідним. Результат є невтішним: замість

десятків тисяч ввезених вживаних авто в місяць, імпортуються лише декілька тисяч, а замість додаткових надходжень бюджет отримав тільки втрати.

Перші місяці з моменту скасування «нульового» розмитнення українці змушені в більшості купувати автомобілі на внутрішньому ринку. Паралельно зі скороченням пропозицій на ринку вживаних авто, що були привезені «під нуль», ціни на автомобілі в Україні поступово зростають. По-перше це стосується популярних моделей легкових автомобілів. До кінця 2022 року подорожчання може становити близько 30% від їх вартості та навіть більше, у випадку загострення кризи та дефіциту автомобілів на світовому ринку.

Отже, режим «нульового» розмитнення дав можливість для безперешкодного та оперативного ввезення авто для використання в Збройних силах України, а громадянам швидко та доступно купувати та ввозити транспортні засоби для власних потреб. Автомобілі залишаються необхідним інструментом функціонування практично усіх сфер суспільного життя, з доставки людей до місць роботи до їх евакуації або доставляння гуманітарних вантажів. Тому суспільство очікує від влади нашої держави виваженого підходу до преференційної податкової політики та вжиття необхідних заходів для збільшення рівня автомобілізації українців, модернізації процесу розмитнення авто з урахуванням зарубіжного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX 1. URL: http://www.golos.com.ua/article/358269.

2. За один місяць 100 тисяч авто: які найпопулярніші марки купують українці під час війни. META (2022). URL: https://meta.ua/uk/news/tech/47303-za-odin-misyats-100-tisyach-avto-yaki-naipopulyarnishi-marki-kupuyut-ukrayintsi-pid-chas-viini/

Зайчук ЛіліяМиколаївна,
Куріло Тетяна Олександрівна,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Субіна Тетяна Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

КРИПТОВАЛЮТА - ГРОШІ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

За вікном 2022 рік, все більшої популярності набувають інформаційні технології та віртуальні гроші. На сьогодні однією з найвідоміших цифрових валют є криптовалюти, проте і досі мала кількість людей розуміє що це та як працює. Насправді перша «crypto» з'явилася понад десять років тому, проте ще недавно ми не спостерігали за розповсюдженням такої великої кількості інформації про криптовалюти, біржі та зміни курсів у щоденних новинах. Сьогодні криптовалюта набуває статусу грошей нового покоління. Тому, певна річ, необхідно розібратися, що це і як з нею взаємодіяти.

Криптовалюта – різновид цифрової валюти, емісія та облік якої здійснюється децентралізованою платіжною системою в повністю автоматичному режимі. Першою і найбільш відомою криптовалютою у світі став Bitcoin, який, як і будь-яка інша криптовалюта, побудований на основі технології Blockchain [1].

Блокчейн (Blockchain) – це розподілена база даних, що зберігає впорядкований ланцюжок записів (так званих блоків), що постійно довшає. Блокчейн є своєрідною архівною книгою запису всіх операцій. Кожен блок містить часову позначку, хеш попереднього блоку та дані транзакцій. Захистом від підробки чи зміни служить включення хешу кожного блоку у наступний блок [2].

Головною особливістю криптовалюти є повна незалежність від будь-яких фінансових установ. Тобто можна сказати, що немає потреби довіряти гроші, та

операції з ними, третім особам. Вся відповідальність за випуск та збереження грошей перекладається на особливий математичний алгоритм – криптографічну модель [3].

Собівартість випуску криптовалюти складається з енергозатрат на її створення, тобто від вартості електроенергії, яку використовує комп'ютер. Ринковий курс біткоїна й інших криптовалют залежить від таких чинників [4]:

- ❖ Попит на валюту з боку інвесторів та біржових спекулянтів;
- ❖ Можливість використання для оплати за товари;
- ❖ Вартість транзакцій, грошові перекази без комісії або з мінімальною комісією (до 0.1%);
- ❖ Безпека операцій, кількість хакерських атак з метою дешифрування.

З поняттям розібралися, вартістю також, тепер необхідно зрозуміти, як можна купити криптовалюту.

Етапи купівлі криптовалюти [5]:

Вибір платформи. Тобто, необхідно вибрати між традиційним брокером і біржею криптовалюти. Традиційні брокери пропонують: придбати або продати криптовалюту, а також акції, облігації та інші фінансові активи за нижчою ціною, але з меншою кількістю криптовалютних функцій. Криптовалютні біржі, своєю чергою, пропонують: різні види криптовалют, варіанти їх зберігання, однак вони найчастіше стягують комісію на основі активів.

Поповнення рахунку. Простими словами, після вибору платформи, необхідно поповнити рахунок, для того аби купувати та продавати криптовалюту. Більшість бірж дозволяють використовувати долари США, британські фунти стерлінги, євро та інші випущені урядом купюри. Деякі платформи надають можливість користування дебетовими та кредитними картками.

Оформлення замовлення. Останній етап полягає в розміщенні замовлення, це можна зробити через мобільну або вебплатформу обраного брокера чи біржі.

А що ж стосовно розвитку криптовалюти в Україні?

Криптоіндустрія потребує розумних та раціональних законодавчих правил. Президент України Володимир Зеленський підписав закон «Про віртуальні активи», який ухвалила Верховна Рада України 17 лютого. Відтепер криптовалюта офіційно легалізована в Україні. Але для початку на цей законопроєкт президент наклав вето, тому, що ним передбачалось створення нового регулятора. Глава держави відправив документ на доопрацювання у Раду. Нова редакція законопроєкту, який вже підписав Зеленський, передбачає, що регулювати новий ринок криптоактивів в Україні буде Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку та НБУ [6].

Законом визначено, що віртуальний актив – це нематеріальне благо, об’єкт цивільних прав, який має вартість і представлений в електронній формі у вигляді набору даних. Проаналізувавши концепцію віртуальних активів, запропоновану конкретним законом, можна виділити наступні характеристики [7, с. 92]:

- нематеріальне благо;

- є об'єктом цивільних прав;

- має вартість;

- віртуальний актив виражається (існує) в електронній формі у вигляді сукупності даних;

- існування забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів.

Проаналізувавши деякі положення закону, виникають питання щодо невизначеності самого розуміння суті віртуального активу. Найчастішими питаннями, які виникають є ці: чи тотожний віртуальний актив криптовалюті або ж як співвідносяться віртуальний актив з електронними грошима. Чинне законодавство не містить визначення криптовалюти, дехто з правників та представників фінансового сектору вважає, що криптовалюта (Bitcoin, Ethereum) є підвидом електронних грошей. Якщо приймати таку точку зору, то тоді Закон криптовалют не стосується [8].

Якщо ж аналізувати визначення віртуального активу та його ознаки, то криптовалюта під це визначення підходить. Але цифрові токени, ігрові скіни або

NFT також відповідають визначенню віртуальні активи оскільки їх ознаки збгаються. NFT підходить найліпше для кращого розуміння класичного віртуального активу. Таким чином, якщо говорити про тотожність віртуального активу та криптовалюти, остання хоч і має певні ознаки віртуального активу, не є тотожним поняттям. До того ж криптовалюта є засобом платежу, що по сутності, є її провідною ознакою. Водночас віртуальний актив не може бути використаний для розрахунку за товар чи надання послуг та не є засобом платежу на території України [9].

Виходячи з вищевикладеного, можна констатувати наступне. Цифрові технології за короткий період внесли зміни до ринку фінансових послуг. Рухаючись у напрямі диджиталізації, Україна намагається відповідати сучасним світовим стандартам. Аналізований законопроєкт дозволить Україні запровадити ринок віртуальних активів та забезпечити його повноцінне функціонування. Проте певні його норми потребують врегулювання та доопрацювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке криптовалюта і як її оподатковують. Юридичний факультет ЧНУ ім. Ю.Федьковича. URL: http://surl.li/dgnpq.
2. Криптовалюта – що це за гроші?. URL: http://surl.li/dgnps.
3. Що таке криптовалюта?. Радіо Свобода Україна. URL: http://surl.li/ccmrt.
4. Новини криптовалют сьогодні - Криптоновини. URL: http://surl.li/dgnpx.
5. Що таке криптовалюта? – Володимирець. City. URL: http://surl.li/dgnqa.
6. Запустити цифру: що потрібно знати про регулювання криптовалют в Україні. Mind.ua. URL: http://surl.li/dhavy.

7. Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри. Матеріали Науково-практичного круглого столу. Суми: Сумський державний університет, 2022. С. 92.

8. Закон про криптовалюти (віртуальні активи): аналіз і перспективи. URL: http://surl.li/dhawe.

9. Володимир Фурман. Регулювання криптовалют в Україні: що передбачає Закон про віртуальні активи. URL: http://surl.li/dhawi.

Заросило Володимир Олексійович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри правоохоронної та
антикорупційної діяльності
ННІ права ім. Князя Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом

РОЗВИТОК КОРУПЦІЇ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ, РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ ТА В УКРАЇНІ ДО ОТРИМАННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Російська імперія, куди входила Україна не стояла осторонь основних напрямів розвитку корупції

У Російській Імперії час корупція для чиновників була законним видом діяльності. Офіційно До XVIII століття російські державні чиновники використовували так звану систему «годувань». Тобто державні чиновники в більшості випадків жили на кошти від осіб, якими вони керували і отримання тих чи інших благ залежало від наглості чиновників [8].

З 1715 року в Російській Імперії отримання хабарів в будь-якій формі перестало бути офіційно признаним і стало вважатися злочином. Відповідно до рішень Петра I чиновникам стали платити встановлену державою фіксовану зарплату. Разом з тим кількість чиновників помітно зросла. У державі не було достатньо коштів для виплати чиновникам, платню виплачувалося нерегулярно,

і відповідно хабарі, стали основним джерелом доходу. Це стосувалося в більшості випадків чиновників нижчих рангів

Петро І, який перебудовував державу відповідно до Європи намагався боротися з корупцією. Він видав цілий ряд указів, стратив багатьох посадовців за корупційні правопорушення проте всі його намагання не допомогли [9]. Після Кончини Петра І в Російській Імперії знову хабарництво стало нормою життя

Катерина І відновила заробітну плату чиновникам, проте вона виплачувалася нерегулярно і паперовими грошима, що також сприяло розвитку корупції. Платня чиновникам видавалася паперовими грошима, які на початку XIX століття почали сильно знецінюватися в порівнянні з металом з якого виготовлялися металеві гроші що також сприяло розвитку корупції. Крім того бюрократизація всього суспільного життя призводила певною мірою до підвищення корупції.

В Україні питання корупції також піднімалося і здійснювалися різноманітні заходи з метою протидії. Наприклад, у Конституції гетьмана Війська Запорозького П. Орлика корупція визначається як явище, яке згубно діє на державний устрій і є протиправним. У Конституції наводиться певний перелік корупційних діянь та формується думка щодо необхідності боротьби з ними.

У Запорізькій Січі Велика отаманам та старшинам було заборонено використовувати на особисті потреби військову казну. Якщо отаман чи старшина робив певні кроки стосовно корх правопорушень то він міг бути навіть покараний смертною карою [10]

Слід зазначити, що революція та зміна державного ладу в Російській Імперії і після 1917 року не ліквідувала в цілому корупцію як явище, але породила нові форми корупції .

Перший нормативний документ стосовно корупції в Радянській Росії був прийнятий у травні 1918 р. Зазначений декрет передбачав кримінальну відповідальність за хабарництво. Пізніше з розвитком законодавства відповідальність за хабарництво стала більш суворою.

Наприклад, у Кримінальному кодексі УРСР 1927 року за отримання хабара при

окремих обтяжуючих обставинах застосувалася виключна міра соціального захисту – розстріл. Таким чином з боку радянської влади було зроблено окремі кроки стосовно запобігання і протидії корупції при цьому вони були досить радикальними.

Разом з тим як свідчать дослідження, що як в будь-якому тоталітарному суспільстві такі жорстокі заходи на першому етапі існування Радянського Союзу мали певний результат.

Партійна та політична диктатура Сталіна, яка перетворила СРСР на єдиний концентраційний табір, як в довоєнний період так і у післявоєнний період жорстокими заходами стримувала розвиток корупції. Як свідчать дослідження більшість населення СРСР було бідним, всі питання стосовно цивільного обороту, а саме торгівлі землею, нерухомістю та т. ін. вирішувалося державою і тому питання про корупцію практично не піднімалося.

В філософській, економічній та юридичній науці того часу в Радянському Союзі питання корупції не розглядалося. В Радянському Союзі корупції не було і тому вивчати також не було що. Тим більше, що жорсткий контроль за населенням не давав можливості використовувати державні посади для свого збагачення.

Окремі дослідники вважають, що корупція в Радянському Союзі зросла і почала розвиватися більш активно вже ближче до кінця 60 років минулого сторіччя.

Для корупції почала створюватися відповідна приваблива атмосфера. Перш за все розвиток промисловості та сільського господарства дав можливість робітникам більше отримувати грошей. Цей зріст заробітної плати сприяв також і зростанню попиту на товари більш високої якості. Проте зазначені товари в той час в Радянському Союзі були досить великим дефіцитом.

Окремі товари в Радянському Союзі не вироблялися, їх завозили з за кордону. Дефіцит на споживчі створювався в більшості випадків штучно, особи, які мали можливість розподілу зазначених товарів почали використовувати ці можливості і виникли різноманітні схеми розподілу дефіциту.

Крім того до дефіцитних товарів також було віднесено ліки, харчі та т. ін. Тільки партійні керівники могли користуватися зазначеними товарами, без черги,

всі інші громадяни, повинні були або переплачувати за зазначені товари чи послуги або їх не мати.

Це стосувалося більшості загальновживаних предметів : тобто одягу, взуття, електронної техніки та т. ін. .

В.Д Гвоздецький у своєму дослідженні стверджував, що широкомасштабні корупційні правопорушення в Радянському Союзі в більшості випадків почалися знизу. Разом з тим інші дослідники стверджують, що вони почалися з вищих партійних керівників.

Мабуть можна констатувати, що корупція почала розвиватися як знизу так і зверху, тому що рівні корупції виникли різноманітні. Наверху були секретарі ЦК Компартій республік, особливо це стосувалося Кавказу Та Середньої Азії а внизу керівники рай спожив спілок та директори у керівники підприємств, установ та організацій

Першими почали виникати відповідні корупційні схеми в яких брали участь завідувачі магазинів, ресторанів, різноманітні складів і баз , а також інші особи, які мали стосунок до розподілу або продажу різних товарів.

Стало зрозуміло, що без корумпованих зв’язків з вищими державними структурами та структурами, де відбувалися розподіл товарів та цінностей низовим корупціонерам складно буде мати прибутки. Тим більше їх треба було приховувати щоб вони ніде не світилися. Це вимагало вже зв'язків з правоохоронними органами

Тому, аби сформувати відповідні корупційні схеми, а також зберегти посади та прибутки, низові корупційні структури мали ділитися частиною зароблено з тими, хто призначав їх на посади, , а також з тими, хто вирішував питання щодо притягнення до відповідальності за допущені порушення якщо вони виявлялися попри всі зусилля їх сховати, тобто міліцією, прокурорами та суддями.

Проте у всіх схемах головними залишалися керівники, які приймали рішення про розподіл матеріалів, товарів та інших речей. Вони могли приймати різні рішення і тому їх треба було підкормлювати

Уже в цей час почалася формуватися схема передачи накрадених та придбаних за рахунок інших громадян речей і грошей від дрібних крадіїв до їхніх керівників, від рядових продавців до завідувачів магазинів, від завідувачів магазинів відповідно до директорів трестів та управлінь торгівлі та забезпечення, від директорів трестів та управлінь до керівників республіканського рівня зазначених установ а потім до найвищих державних чиновників і партійних керівників.

Зазначений процес поступово набув великого масштабу. Темпи зростання визначалися тим, що підвищилася платіжоспроможність населення, певною мірою зріс рівень життя громадян Це відбулося завдяки тому, що в країні зросла кількість грошових коштів, які було отримано за продаж нафти і газу, хоч значна частина цих коштів витрачалася на озброєння та допомогу різноманітним визвольним рухам в Азії та Африці.

В країні вже з'являється організована економічна злочинність. Командно-адміністративна система управління економікою країни стала панівною і водночас, водночас почався і її занепад. У ці роки корупція в Радянському Союзі набуває нових форм Перш за все в країні з'являються перші злочинні угрупування, які і самостійно і за сприяння міжнародних злочинних синдикатів, які теж зацікавлені у отриманні певних незаконних прибутків, починають заробляти надприбутки. Виникають вже окремі угрупування осіб, для яких немає обмежень в законодавстві . Вони стають над усіма, проте вони не висвітлюють ні свої статки ні свою діяльність.

Від них певною мірою залежать цілі галузі народного господарства , а також розподіл товарів та послуг.

Торгівля, яка за відомим виразом є двигуном прогресу стає головним видом отримання надприбутків [11,12]. Товари, які надходять до торгівельних точок у плановому порядку згідно з державними замовленнями могли оцінюватися по різному. Все залежало від того які це товари і яка їх споживча якість.

Починається відповідне балансування та зміни цін. Таке балансування навіть у межах одного населеного пункту в більшості випадків сприяє

отриманню великих прибутків для торгівельних працівників. Водночас, ці прибутки передаються наверх до тих керівників, хто призначав зазначених торгівельних працівників на посади.

Таким чином можна констатувати, що корупція починалася знизу, а потім вже подарунки у виді різних сум або конкретних товарів передавалися наверх з метою збереження відповідних посад та відповідного стану, який всіх задовольняв.

Виникає так званий клан «цеховиків». Цеховики організовують підпільні напівзаконні підприємства використовують недоліки в законодавстві, які існують у сфері розподілу сировини та матеріалів. З отриманої сировини та матеріалів виробляється відповідна продукція, яка певною мірою вища за якістю у порівнянні з тією, що виробляється державними підприємствами того ж спрямування. Поступово керівники всіх структур, які займаються поставками сировини і матеріал , а також та розподілом товарів стають однією з державних мафіозних структур і вони вже самостійно забезпечують виробництво, постачання, транспортування та продаж товарів.

Корупція в Радянському Союзі поступово набирає відповідних форм, які в більшості випадків відсутні за кордоном. Проте вже з’являється мафіозна злочинність, яка чітко контролює сферу корупції у самій країні, і крім того налагоджує зв'язок з зарубіжними та транснаціональними злочинними угрупуваннями.

У другій половині XX століття починає формуватися система міжнародних монополій. І корупція все більше стає вже міжнародною проблемою. Це починають розуміти за кордоном і у кінці XX сторіччя приймаються відповідні нормативні акти стосовно запобігання і протидії корупції. При цьому вони спочатку приймаються у Європі а потім вже на рівні Організації Об’єднаних націй

Підкуп та шантаж корпораціями та іншими видами економічних об'єднань вищих посадових осіб в різних країнах набуває масового характеру. Глобалізація, яка починає розвиватися призводить до того, що корупція в одній

країні починає негативно позначається на розвитку промисловості та сільського господарства багатьох країн.

Таким чином в Україні, яка входила до Радянського Союзу ще до оголошення незалежності вже було сформовано досить чіткі корупційні схеми, які в подальшому почали впливати в цілому на політику та розвиток країни

Зв'язок між корумпованою вже повністю партійною верхівкою з організованими злочинними групами дає можливість формувати певний розподіл сфер впливу. Вони контролюють певні галузі виробництва, землю та інші сфери Виникає прошарок олігархів які поступово ділять всю економіку України і диктують і ціни і політику.

Ільніцька Олександра Ростиславівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мацелик Тетяна Олександрівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВИХ ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

В умовах повномасштабної війни російської федерації щодо України гостро постало питання щодо мобільного та оперативного прийняття рішень стосовно державного управління в військових реаліях. Втіленням даної реакції держави стала поява військово-цивільних адміністрацій по всій території України, що здійснюють управління та адміністрування територіями, а також їхніми соціально-економічними, військовими, публічно-політичними процесами. На цю мить на теренах України продовжують свою роботу військово-цивільні адміністрації, котрі забезпечують стабільне, а головне безпечне

існування територій, закріплених за даним тимчасово утвореним державним органом.

Як і переважна більшість державних органів нашої країни, військово-цивільні адміністрації мають власну законодавчу базу, найвагомішу роль у якій відіграють саме акти адміністративного права.

Серед вітчизняних вчених, котрі займалися питаннями щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу військово-цивільних адміністрацій виділяють наступних: Є.П. Вакуленко, А. М. Лисенко, В.М. Тарасов, С.А. Трофимов та ін.

Застаріла модель територіальної організації влади та місцевого самоврядування не відповідає сьогочасним зовнішнім викликам, що спрямовані проти суверенітету та незалежності України.

Враховуючи принципи міжнародного права, зокрема дипломатичного, країни повинні вирішувати конфлікти виключно мирним шляхом, без застосування збройних сил та військової сили загалом. Проте міжнародне право також допускає можливість із застосування армії, якщо це стосується:

- самозахисту від агресії;
- реалізації права на самовизначення;
- у випадку залучення збройних сил ООН.

Дії держав під час війни регулюються принципами та нормами, що належать до міжнародного права, яке застосовується в період збройних конфліктів і визначає припустимість засобів і методів ведення дій, забезпечує захист жертв, встановлює взаємовідносини між державами, що воюють, і такими, що не воюють, тощо [1, с. 156].

Сучасні геополітичні та геоекономічні реалії обумовлюють впровадження комплексу скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення діяльності збройних сил російської федерації. Слід зазначити, що світовою практикою (зокрема, практикою НАТО) вироблено низку принципів організації ЦВС, головними і важливими з точки зору сучасного досвіду України є такі:

– до керівного складу ЦВС належить посадова особа штабу ЗСУ, повністю обізнана з оперативно-тактичною обстановкою та уповноважена координувати діяльність ЦВС та ЗСУ, в тому числі реалізації проектів (швидкого впливу) у зоні проведення об'єднаних бойових операцій;

– діяльність ЦВС є невід'ємною частиною плану командувача ЗСУ, сприяє виконанню ЗСУ завдань з метою якнайшвидшого ефективного досягнення бажаного результату;

– ЗСУ намагаються узгоджувати свою діяльність з представниками ЦВС та громадськості територій проведення;

– діяльність інституцій ЦВС, що здійснюється з метою сприяння розвитку територій та подолання військового опору супротивника, є тимчасовою та має на меті своєчасну передачу зобов'язань відповідним цивільним організаціям чи місцевій владі [2, с. 69].

Загальні засади діяльності військово-цивільних адміністрацій закріплені у Законі Україні «Про військово-цивільні адміністрації», відповідно до норм якого військово-цивільні адміністрації - це тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України або у складі Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії актам збройної агресії, диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі відсічі збройної агресії російської федерації, зокрема проведення антитерористичної операції. Військово-цивільні адміністрації є юридичними особами публічного права і наділяються цим та іншими законами повноваженнями, в межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закона [3].

Розрізняють два види військово-цивільних адміністрацій: військово-цивільні адміністрації областей та районів, що створюються на базі обласних та районних державних адміністрацій, та військово-цивільні адміністрації

населених пунктів. Військово-цивільні адміністрації населених пунктів створюються фактично з нуля для забезпечення насамперед охорони безпеки та цивільного правопорядку на відповідних територіях, а також для забезпечення якісного надання державних послуг населенню. До складу даних органів окрім військового контингенту входять також і цивільне населення. Основна функція цих адміністрацій – забезпечення нормальної роботи влади на місцях на певних територіях, що межують із зоною бойових дій (на цю мить це вся територія України). Наразі частина місцевих рад на окупованих територіях не функціонує. Крім того, на територіях, необхідно забезпечувати охорону громадського порядку, тому військово-цивільним адміністрації займаються питаннями, котрі до цього були підзвітні силовим відомствам. Це стосується права на організацію евакуації населення, забезпечення у разі потреби водою, ліками, їжею на певній території, посилення контролю документального підтвердження певних осіб та інше.

Головним завданням військово-цивільних адміністрацій є, перш за все, злагоджена співпраця з органами місцевого самоврядування, з цивільним населенням, а також з іншими органами військового спрямування, котрі перебувають у встановлених територіальних межах. Військово-цивільні адміністрації перебувають під підпорядкуванням:

- Антитерористичному центру при СБУ;
- Президенту України;
- Верховній Раді України;
- Кабінету Міністрів України.

Повноваження Військово-цивільних адміністрацій можна розподілити за сферами державно-управлінського впливу на:

1) у сфері економічного забезпечення: підготовка та затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

- забезпечення збалансованого економічного розвитку території;

- залучення підприємств, установ та організацій до участі у комплексному соціально-економічному розвитку території тощо;

2) у сфері соціального забезпечення:

- забезпечення збалансованого соціального розвитку території;

- управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, оздоровчими закладами

- забезпечення соціально-культурних закладів, які перебувають у комунальній власності;

- забезпечення централізованого тимчасового зберігання архівних документів тощо.

3) у сфері комунального господарства:

- залучення підприємств, установ та організацій до участі у комплексному соціально-економічному розвитку території;

- вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин;

- створення відповідно до законодавства комунальної аварійно-рятувальної служби;

- вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів тощо;

4) у сфері публічно-політичного адміністрування:

- здійснення заходів щодо військово-патріотичного виховання населення;

- сприяння діяльності органів суду, прокуратури, юстиції, служби безпеки, Національної поліції, адвокатури, Національного антикорупційного бюро України і Державної кримінально-виконавчої служби України;

- скасування актів виконавчих органів відповідної ради, які не відповідають Конституції України, законам України тощо;

Таким чином, військово-цивільні адміністрації є невід'єною частиною загальнонаціональної системи державного управління в умовах воєнного часу що здійснює управління адміністративно-територіальною одиницею (область, район, місто, село, селище), яка належить до території проведення ООС, здійснюючи при цьому координацію військової та цивільної адміністрацій в

питаннях соціального, економічного розвитку території та забезпечення ЗСУ, інших військових формувань у процесі виконання ними завдань в зоні ООС та під час повномасштабного вторгнення росії на терени нашої суверенної та незалежної держави!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М.В. Буроменського. К.: Юрінком Інтер, 2006.

2. Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО: навч. посіб. К.: Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, 2015. 87 с.

Калашник Олена Миколаївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного права,
факультету права та міжнародних відносин
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
адвокат
Орєхов Олександр Ігорович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету права та міжнародних відносин
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ЧИ ВПЛИВАЄ ФІНАНСУВАННЯ СУДІВ НА ПРАВА УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Забезпечення особливого порядку фінансування судів є однією із найважливіших конституційних гарантій незалежності суддів. Україна багато років намагалась виконати це пріоритетне завдання. На жаль, після 24 лютого 2022 року фінансувати суди в Україні стало набагато складніше. Однак, відсутність належного фінансування судів негативно впливає на якість здійснення судочинства в Україні, а також на права учасників судового процесу, у тому числі, учасників цивільного судочинства.

Так, 13 вересня на своєму засіданні Кабінет Міністрів України затвердив проект Державного бюджету на 2023 рік. Фінансування судової влади зменшиться за загальним фондом на 2,7 млрд грн. Проте, так як, суддівська винагорода не може бути зменшена з метою забезпечення незалежності суддів, то урізання видатків може торкнутися апаратів судів, технічного та організаційного забезпечення судової влади.

Однак, вже 6 жовтня 2022 року Верховний Суд повідомив про тимчасове припинення відправлення із суду поштової кореспонденції (судових повісток, повідомлень тощо), у тому числі процесуальних документів (копій судових рішень, виконавчих листів тощо), поштовим зв'язком у зв'язку із заборгованістю перед Акціонерним товариством «Укрпошта» через недофінансування коштів загального фонду бюджету. В оголошені акцентовано увагу, що при зверненні до суду потрібно повідомляти всі можливі засоби зв'язку, у тому числі із учасниками справ: офіційні адреси, адреси електронної пошти, номери телефонів [6]. Все це свідчить про недостатність фінансування судової системи.

Відповідно до частини 1 статті 130 Конституції України, держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя [1].

З огляду на положення викладені в абзаці 1 пункту 3.2 рішення Конституційного Суду України від 11.03.2010 року № 7-рп/2010, забезпечення державного фінансування функціонування судів і діяльності суддів є однією з умов стабільності їхньої роботи, на що неодноразово у своїх рішеннях звертав увагу Конституційний Суд України [4].

Зі змісту викладених положень можна зробити висновок, щодо процесуального значення механізму фінансування органів судової влади, як однієї із фундаментальних гарантій, що дозволяє забезпечувати належні економічні умови для повного і незалежного здійснення правосуддя, та гарантування судової діяльності на основі принципів і приписів Конституції України.

Розмір фінансування технічного та організаційного забезпечення судової влади прямо впливає на права учасників цивільного процесу.

Адже, відповідно до частини 1 статті 8 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), ніхто не може бути позбавлений права на інформацію про дату, час і місце розгляду своєї справи або обмежений у праві отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа, яка не є учасником справи, має право на доступ до судових рішень у порядку, встановленому законом [5].

Натомість, доречно зазначити, що процедура інформування учасників справи, як однієї із умов належного функціонування судів прямо залежна від фінансування функціонування судів. На перший погляд з огляду на існування відповідних законодавчих положень, може скластися уявлення щодо належного функціонування даного процесуального механізму, але на практиці учасники справи стикаються із рядом проблем, зумовлених недостатнім фінансуванням функціонування судів.

У зв'язку із оперативним розглядом цивільних справ, необхідно зазначити, що процедура повідомлення учасників процесу повідомлення в порядку застосування засобів поштового зв’язку та кур’єрської служби має тенденцію, щодо поступово скорочення. Здебільшого, така новела практичного застосування цивільного процесуального законодавства зумовлюється зниженням ефективності застосування цих засобів зв’язку. Поміж загальної правової тенденції щодо діджиталізації багатьох процедур, такі зміни зумовлені відсутністю достатнього рівня державного фінансування функціонування судів, що спричиняє ряд процесуальних порушень учасників справи. Такими причинами, зокрема, є відсутність поштових марок, конвертів, що унеможливлює повідомлення учасників справи шляхом застосування засобів поштового зв’язку.

Водночас, розглядаючи дане питання більш детально, варто відзначити альтернативні засоби зв’язку із учасниками справи, а саме SMS-повідомлення та повідомлення на офіційну електронну адресу, звернути увагу на практику їх

застосування. Не зважаючи на зростаючу популярність їх застосування, вони й досі характеризуються, як найбільш спірні та проблемні засоби зв'язку при застосуванні, оскільки в дійсності не можуть, в повній мірі, реалізувати гарантії права учасників справи на поінформованість у межах цивільного судочинства.

На захист цієї позиції виступають Постанови Верховного Суду, зокрема Постанова Другої судової палати Касаційного цивільного суду Верховного Суду у справі № 201/6092/17 від 27.03.2019 року, відповідно до якої, у матеріалах справи відсутня заява особи про намір отримання судової повістки в електронному вигляді за допомогою SMS-повідомлення. За таких обставин не можна вважати, що апеляційний суд належним чином повідомив особу про дату, час і місце судового засідання [3].

З огляду на вищезазначене, судовий виклик за допомогою SMS-повідомлення є належним лише у разі подання учасником справи відповідної заяви про таке інформування.

Відповідно до Постанови Першої судової палати Касаційного цивільного суду Верховного Суду по справі № 761/14537/15-ц від 13.07.2022 року, з матеріалів справи вбачається, що особа зазначила свою офіційну електронну адресу, і користувалась нею протягом всього часу розгляду справи, зокрема, надсилала з даної електронної адреси процесуальні заяви до Київського апеляційного суду. Київський апеляційний суд направляв особі на вказану ним електронну адресу судову повістку про виклик до суду на 07 квітня 2021 року. Таким чином, апеляційний суд виконав обов`язок щодо повідомлення особи про дату, час та місце розгляду справи [2].

Враховуючи вказане, доцільно зазначити, що для встановлення факту належності повідомлення сторони про судові виклики та інші процесуальні рішення, матеріали справи повинні містити докази наявності у сторони офіційної електронної адреси або сторона сама повинна зазначити про неї в процесуальних документах, що подаються нею до суду. При цьому зазначення іншими учасниками про наявність у сторони офіційної електронної адреси без надання доказів, не звільняє суд від обов'язку направлення документів такому учаснику

рекомендованим листом з повідомленням про вручення. Натомість, відсутність належного фінансування судів, позбавляє можливості особи вчасно отримати такі документи від суду. Те саме стосується і рішень судів, що в подальшому ускладнює або унеможливлює подання стороною апеляційної або касаційної скарги на відповідне рішення суду.

З огляду на вищевикладене, можна зазначити, що в процесі аналізу законодавства було виявлено прямий зв'язок забезпечення державного фінансування функціонування судів та дотримання прав учасників цивільного процесу. У процесі аналізу цивільного процесуального законодавства та практики його застосування судами щодо відправлення із суду поштової кореспонденції (судових повісток, повідомлень тощо), у тому числі, процесуальних документів (копій судових рішень, виконавчих листів тощо) учасникам цивільного процесу було виявлено ряд проблем щодо їх сповіщення із застосуванням технічних приладів, у тому числі, за допомогою засобів мобільного зв'язку, а також повідомлення на офіційну електронну адресу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 20.10.2022).

2. Постанова Верховного Суду від 13.07.2022 № 761/14537/15-ц. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/105325048 (дата звернення: 20.10.2022).

3. Постанова Верховного Суду від 27.03.2019 № 201/6092/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/80783087 (дата звернення: 20.10.2022).

4. Рішення Конституційного Суду України від 11.03.2010 № 7-рп/2010. Офіційний вісник України. 2010. № 21. С.28.Ст.881 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-10#Text (дата звернення: 20.10.2022).

5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. №40-41, 42. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (дата звернення: 20.10.2022).

6. Оголошення про тимчасове припинення відправлення поштової кореспонденції. Судова влада України: веб-сайт. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1330069/ (дата звернення: 20.10.2022).

Касьяненко Любов Михайлівна,
доктор юридичнтх наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Одним з пріоритетних напрямків функціонування будь-якої держави є забезпечення формування публічних фінансів у обсягах, необхідних для ефективного виконання покладених на неї завдань та функцій. Передумовою формування таких фінансів є в першу чергу наявність ефективної податкової системи. Питання встановлення дієвих економічних інструментів податкової політики, а також формування свідомої поведінки платників податків набувають все більшої актуальності у сучасному світі. Створення ефективної системи оподаткування є стратегічно надважливим і в той же час надскладним завданням. Можна часто почути про необхідність стабільного податкового законодавства, але з іншої сторони його удосконалення є також необхідною складовою.

Цікавий зарубіжний досвід заслуговує на увагу і більш ретельне його вивчення. Наприклад, надходження від податку з доходів фізичних осіб становлять вагому частину усіх податкових надходжень, що забезпечує наповнення бюджетів різних рівнів. Сучасна система податку з доходів фізичних осіб, попри зміни, які періодично вносяться до податкового законодавства, у нашій державі є відносно стабільною, однак дискусії у контексті порівняння її із

зарубіжними системами оподаткування доходів незмінно тривають. Наприклад, у Німеччин, і в Австрії існує неоподатковуваний мінімум, і з сум, що не перевищують його, податок не сплачується. У Німеччині ця сума становить 9984 євро, Австрії - 11000 євро на рік і відповідно оподатковується той дохід, який залишився у особи після здійснення витрат на задоволення базових потреб (які по суті і є тим самим неоподатковуваним мінімумом).

Варто зауважити, що у разі запровадження в Україні механізму зменшення бази оподаткування на суму реального неоподатковуваного мінімуму, можливо тоді варто буде скасувати податкову соціальну пільгу, котра наразі не є реально працюючою, і у правовій площині вступатиме у правову колізію.

Взявши до уваги напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених щодо перспектив вдосконалення законодавства, аналізуючи зарубіжний досвід оподаткування можемо переконатися, що, застосовуючи правильний підхід, податок на нерухомість приносить значну частину доходів до бюджетів різних держав. Він забезпечує до 95% надходжень до місцевих бюджетів у Нідерландах, 81% - у Канаді, 52% - у Франції, від 10% до 70% - у США. За даними Світового Банку, податок на нерухомість в країнах з економікою, що розвивається, становить від 40% до 80% платежів до місцевих бюджетів.

У багатьох державах саме вартість майна є базою оподаткування. Наприклад, у найбільш економічно успішному штаті США, Каліфорнії, ставка податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки встановлена у розмірі 1,25% на рік від ціни купленого нерухомого майна. Сума податку оплачується двома однаковими за сумою платежами двічі на рік.

У європейських країнах податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки не запроваджено в Андоррі, Ліхтенштейні, Мальті, Монако, Сан-Марино та Ватикані [1].

На нашу думку, включення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, до складу комплексного податку на майно є помилкою. Адже він є окремим самостійним обов’язковим платежем, як і плата за землю та транспортний податок.

Враховуючи реалії сучасної цифрової економіки, стає зрозумілим необхідність переосмислення способів ведення господарської діяльності нерезидента. Україна, як юрисдикція, надає можливість нерезиденту реалізовувати свою податкову правосуб'єктність, встановлюючи відповідні правила його оподаткування в ПКУ. Одним із найважливіших питань у розрізі податкового статусу нерезидента є оподаткування господарської діяльності такого нерезидента через постійне представництво. У національне податкове законодавство варто внести зміни щодо справедливо оподаткування діяльності нерезидента в сфері є-комерції. Одним із таких варіантів є відмова від обов'язкової прив'язки податкової концепції постійного представництва до фізичної присутності, та введення додаткових ознак, які б надавали можливість робити оцінку споживання продукції такого нерезидента в Україні, зміщуючи фокус з фізичного місця здійснення діяльності до місця фактичного генерування прибутку.

Ще одне з актуальних питань залишається не вирішеним. В Україні питання правового регулювання віртуальних активів занадто тривалий час залишалось невизначеним. Незважаючи на те, що ринок у сфері віртуальних активів в Україні останніми роками все більше набирає популярності, невизначеність правового статусу віртуальних активів з погляду оподаткування, податкових наслідків, операцій з ними, призводить до того, що позбавляє Україну можливості брати активну участь в побудові нової індустрії на основі технології розподіленого реєстру більш відомої як «блокчейн».

Прийняття Закону України «Про віртуальні активи» 17.02 2022 року стало важливим кроком для становлення нашої держави як перспективної юрисдикції для майбутніх проектів у сфері обігу віртуальних активів. Законом передбачено комплексне врегулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з обігом віртуальних активів в Україні, визначено права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, засади державної політики у сфері обігу віртуальних активів.

Разом з тим, його положення не набрали чинності. Розділ VI Закону визначає, що “Закон набирає чинності з дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами”. У законопроекті № 7150 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами» пропонується внести зміни, у яких визначаються особливості оподаткування податком на прибуток підприємств, податком на доходи фізичних осіб, податком на додану вартість операцій з віртуальними активами, під якими розуміється «будь-яка форма запису в рамках розподіленого реєстру записів у цифровій формі, що може використовуватися як засіб обміну, одиниця обліку чи як засіб збереження вартості», та різновидами якого є «криптовалюти та токен-активи».

Варто зазначити, що поряд з новими можливостями з’являються, також, різноманітні ризики, зокрема, ризики для користувачів, учасників ринку, існуючих платіжних систем, банківської та фінансової систем. Віртуальні активи як об'єкт правовідносин потребують фінансово-правового регулювання.

Отже, технологічний та інноваційний розвиток створює появу нових відносин, що веде за собою необхідність закріплення нових явищ у доктрині, а також і на законодавчому рівні.

Забезпечення фінансової безпеки держави передбачає необхідність визначення тих правових рис, що найбільш повною мірою відображатимуть інтереси всього суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Richard Almy. A Global Compendium and Meta-Analysis of Property Tax System. Lincoln Institute of Land Police. Working Paper. 2013. c. 155. URL: http://www.lincolninst.edu/pubs/2395_A-Global-Compendium-and-Meta-Analysis-of-Property-Tax-Systems.

Климчук Соломія Вікторівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мацелик Тетяна Олександрівна
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день серед людства популярним є перехід до інформаційного суспільства, де основна роль належить управлінню інформацією. У такому цифровому світі, ми по новому розуміємо сутність процесів публічного урядування, що ґрунтуються на «баченні системи органів публічного управління як цифрової технологічної платформи мережевих взаємозв'язків та взаємодій держави, її громадян, інститутів та організації громадянського суспільства» [2, с. 82].

Цифровізація, або як її ще називають діджиталізація, є процесом глобалізаційного характеру, що спричинює зміну традиційних систем державного управління на синергетичний потенціал мобільних технологій, «хмарних» чи соціальних, а також таких технологій аналізу даних, що у сукупності призведуть до ефективнішого, реактивнішого та ціннісного державного сектору України.

Спираючись на дослідження University Taubman Center for Public Policy, ми можемо зазначити, що перехід від традиційного управління до інформаційного «цифрового суспільства» проходить у п'ять етапів.

Ще декілька років тому, електронне урядування в Україні вважалося на третьому етапі. Однак враховуючи те, що за останні роки його розвиток стрімко зріс, то «на сьогоднішній день наша країна перебуває на рівні четвертого. Це

спричинене стійким курсом держави на впровадження електронних послуг, відкриття реєстрів тощо» [1, с. 246].

Унаслідок запровадження на території України воєнного стану та початку повномасштабної війни, доступ до багатьох державних реєстрів був обмежений, що унеможливлювало більшість операцій.

Якщо брати до уваги позитивні нововведення, то ними є подальша цифровізація державних послуг, які ми можемо отримати через такі портали як: «Е-допомога» та «Дія». Завдяки їм приватні особи можуть повідомити про майно, яке було пошкоджене внаслідок збройної агресії РФ; отримати у цифровій формі документи, що посвідчують особу, навіть ті, що не є біометричними, документи на транспортні засоби, COVID – сертифікати, свідоцтво про народження дитини; отримати статус внутрішньо-переміщеної особи (далі – ВПО), подавши заявку на порталі «Дія».

Разом із цим існують такі проблеми:

1) Особи які до 24.02.2022 року мали статус ВПО, для отримання допомоги повинні витрачати більше часу, аніж ті, які його не мали. Вони не можуть подати заявку через додаток «Дія», а повинні особисто звернутися до відповідних органів, що спричинює як додатковий тягар на відповідні установи, так і те, що не завжди це можливо зробити у зручний для таких осіб час. Це все призводить до того, що суб'єкти допомогу отримують пізніше. Навіть особи, які після 2014 року отримали статус внутрішньо переміщеної особи, а потім зареєструвалися на постійне місце проживання в іншій області, за законодавством позбулися цього статусу, але як виявляється на сьогодні, що відповідна інформація в офіційних базах даних відсутня, оскільки такі особи повинні були самостійно звернутися до відповідного органу про анулювання статусу ВПО. У результаті того, що таку операцію мало хто здійснив, виникають проблеми [1, с. 248].

2) Через велику кількість звернень, технічні проблеми тощо, більшість осіб, яка подала заявку на отримання ВПО та грошової допомоги залишилися без підтримки держави. Зараз над вирішенням цієї проблеми працюють Мінсоцполітика та Мінцифри, а саме над автоматичним призначенням статусу

ВПО та виплат. На утворення цієї проблеми можуть впливати не тільки технічні проблеми застосунків, а ще й низький рівень цифрової грамотності серед публічних службовців у тих місцях, де долучають до опрацювання електронних заяв. Якщо ж перший чинник легко усувається, то другий потребує певного проміжку часу. Саме для усунення цього недоліку була прийнята постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам», у якій зазначено, що: «якщо ВПО подала заявку, але не отримала відповіді, то їй надається можливість зробити це ще раз через орган соцзахисту населення» [3].

Отже, підсумовуючи вище зазначене, ми можемо зробити висновок, що введення воєнного стану на території України вплинуло на функціонування інструментів електронного урядування, що спричинило незручності та обмеження для приватних та пересічних осіб. Такі обмеження постійного характеру не мають, тому одразу після закінчення війни будуть зняті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бєлікова М.І. Вплив воєнного стану на розвиток електронного урядування в Україні. *Наукові перспективи*. 2022. №8 (26). С. 243–250. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/np/issue/view/80/120 (дата звернення 08.09.2022).

2. Шандрик В.І. Цифровізація в публічному врядуванні як глобальний тренд сучасності. 2022. С. 82–85. URL: http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-23.pdf#page=83 (дата звернення 08.09.2022).

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Про внесення змін до Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» від 19 серпня 2022р. № 923. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/923-2022-п#Text (дата звернення 08.09.2022).

Клюс Ельвіра Олександрівна,
Панчук Діана Олександрівна,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Субіна Тетяна Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

Фінансова безпека є дуже важливою для кожної держави, без її забезпечення практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою. Фінансова безпека- це така багаторівнева система, яка складається з підсистем, які взаємопов'язані, тому фінансова безпека залежить від кожного компонента. Розглянемо такі країни як США, Японія Німеччина та проаналізуємо які в них є відмінності та схожості між собою.

Почнемо з такої країни, як США, вона є однією із найпотужніших за економічним потенціалом і рівнем економічного розвитку країн світу. Характерна риса фінансової політики є саме підвищення рівня науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, це є одним із основних завдань держави, за допомогою якого відбувається економічне процвітання. Ще до таких завдань належать освоєння нових ринків збуту та створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності американських товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках, зменшення залежності країни від іноземних кредитів, зміцнення її можливостей щодо виконання міжнародних зобов'язань у торговельно-економічній та інших сферах [1].

Іншою особливістю є саме сфери послуг в США, тут їм надається велика роль і масштаби і ВВП припадає більше половини від інших сфер. Головну роль в утворюванні бюджету відіграють прямі податки, їх питома вага в доходах коливається в межах 50,0-57,5% сукупного обсягу ресурсів. Щодо організації

системи федеральних фінансів в США кожен з рівнів управління самостійно проводить бюджетну і податкову політику. США займають перше місце в світі за обсягом капіталізації ринку акцій.

Переходимо до Японії, основною її проблемою є те, що протягом багатьох років вона була в самоізоляції від світу, і тому її фінансова система виражалась в закритості від іноземних суб'єктів, державному контролі та жорсткій монетарній політиці [2].

Японія також особливу увага приділяє до потреб науки й освіти, оскільки вони стали визначальним структурним фактором економічного зростання.

Особливістю фінансової системи Японії є те, що поряд з бюджетним фінансуванням державних потреб, паралельно діє система фінансування економічних проектів за рахунок позабюджетних коштів.

Японські інститути мають вагомий вплив на світову фінансову система, до прикладу місто Токіо є світовим фінансовим центром, оскільки через нього мобілізуються та перерозподіляються значні обсяги фінансових ресурсів.

Також у Японії розвинута система спеціальних фондів соціального та економічного призначення. Для країни характерний достатньо високий рівень проникнення страхування співвідношення між страховими преміями та ВВП), який складає близько 10% порівняно з 4% у США[3]. За своїм обсягом ринок облігацій Японії поступається тільки ринку США.

Ще однією із країн, яку ми проаналізуємо буде Німеччина. Взагалі це така країна, яка в час за обсягом ВВП XX-XXI ст. поступалася тільки США, КНР і Японії. Вона має: високий рівень концентрації виробництва і капіталу (концерни«Фольксваген», «Тіссен», «Сіменс», «Бош»)[4]. підвищення конкурентоздатності продукції за рахунок високої якості і екологічної безпеки; також значну роль відіграє іноземний капітал.

Розвиток системи оподаткування в цій країні відбувається на принципових засадах створення умов для активного розвитку економіки за рахунок збалансування інтересів усіх учасників фіскальних відносин. Бюджет є основною ланкою бюджетної системи країни і концентрує близько половини

сукупного обсягу бюджетних ресурсів. Формування доходів федерального бюджету здійснюється шляхом акумуляції податкових і неподаткових надходжень.

Після світової фінансової кризи економіка впала,але заходи щодо стимулювання бізнесу, реформи в податковій та бюджетній сферах призвели до поліпшення економічної ситуації і відновлення зростання ВВП. Водночас, існує ряд факторів (зокрема, демографічна ситуація (старіння населення) і необхідність підтримки високих соціальних стандартів), які не дозволять кардинально змінити параметри фіскальної політики. Тому модифікація фіскально-бюджетних заходів пов'язується скоріше зі зміною традиційних підходів: адресною допомогою малозабезпеченим і поступовим переходом до добровільного медичного страхування замість системи соціальної допомоги[5].

Отже, якщо брати ці всі 3 країни, а саме США, Японію та Німеччину можемо прослідкувати, що всі ці держави одними із найрозвинутіших у світі. Вони мають такі спільні риси: підвищують рівень науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, оскільки це є показником економічного процвітання; високий рівень страхування; освоюють нові ринки збуту та створюють нових робочих місця, , найвищі показники обсягу ВВП по всьому світі, значну роль відіграє іноземний капітал. Щож до відмінностей, то: в кожного по-різному формується бюджет; кожна країна має свої особливості щодо проведення фінансової політики, оскільки в кожної є свої соціально-економічні фактори.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жаліло Я. Економічна стратегія як категорія сучасної економічної науки. *Економіка України*. 2005. № 1. С. 19.

2. Мельник В.І. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки держави (на прикладі країн Східної та Центральної Європи). *Науковий вісник Академії муніципального управління.* Серія: Право. 2015. Вип. 1 (2). С. 50-57.

3. Притула Н.В. Досвід забезпечення економічної безпеки в зарубіжних країнах. *Економіка та управління національним господарством: стан, тенденції та перспективи*: тези доп. І Міжн. наук.-практ. конф. Одеса: Пальміра, 2014. С. 41-44.

4. Горин В.П. Зарубіжний досвід регулювання доходів державного бюджету в умовах економічної нестабільності. *Світ фінансів*. 2011. Вип. 4 (29). С. 186- 199.

5. Савастєєва О.М. Фінансові системи зарубіжних країн: навчальний посібник. К.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 177 с.

Коваленко Богдан В'ячеславович,
доктор філософії,
аспірант кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету
Харитонов Ігор Ігорович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
факультету слідчої та детективної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Введення воєнного стану в Україні у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації фактично створило нову правову дійсність. У зв'язку з цим держава Україна зіткнулась з принципово новими проблемами, які вперше почали оголятися після введення надзвичайного адміністративно-правового режиму воєнного стану. Перед законодавцем кожного дня постає питання стосовно належного регулювання відповідних правовідносин, які прямо або опосередковано пов'язані із відсіччю збройної агресії проти України. Головною метою законодавця у такий складний час є ефективне регулювання нагальних проблем чинного законодавства, що з одного боку повинно зміцнити нормативну базу та пристосувати її для якомога потужної протидії агресору, а з іншого –

зобов’язане забезпечити належне функціонування засад конституціоналізму, та гарантованих Основним Законом України прав та свобод [1, с. 12].

Однією з новел адміністративного процесуального законодавства стало доповнення частини третьої статті 151 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) пунктом 10, який утворює наступну заборону: «Не допускається забезпечення позову шляхом зупинення наказу або розпорядження командира (начальника), відданого військовослужбовцю в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці».

Згідно з Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022, військовому командуванню разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати передбачені Законом України "Про правовий режим воєнного стану" заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави [2, с. 23].

Відповідно до п. п. 9, 11 Статуту внутрішньої служби збройних сил України (далі – Статут ВСЗСУ), необхідність виконання завдань оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, а також завдань, визначених міжнародними зобов'язаннями України, покладає на військовослужбовців обов’язок беззастережно виконувати накази командирів (начальників) і захищати їх у бою, як святиню оберігати Бойовий Прапор своєї частини.

Згідно з п.35 Статуту ВСЗСУ, накази віддаються, як правило, в порядку підпорядкованості. Відповідно до п. 36 Статуту ВСЗСУ, командир (начальник) відповідає за відданий наказ, його наслідки та відповідність законодавству, а також за невжиття заходів для його виконання, за зловживання, перевищення влади чи службових повноважень. За віддання і виконання явно злочинного наказу (розпорядження) винні особи притягаються до відповідальності згідно із законом.

Виходячи з комплексного тлумачення вищенаведених норм Статуту ВСЗСУ та специфіки відповідних правовідносин, наказ (розпорядження) є

формою закріплення обов’язкових до беззастережного виконання норм на правах єдиноначальності. Імперативність такого індивідуального акту визначається суворою вертикаллю управління внутрішньою структурою Збройних Сил України. Невиконання наказу (розпорядження) командира (начальника), вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці може привести до непередбачуваних наслідків, зокрема, у вигляді смерті військовослужбовців, цивільного населення, заподіяння шкоди національним інтересам та національній безпеці України тощо [3, с. 40].

Водночас, Основний Закон України у ст.60 закріплює норму, згідно до якої ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази. Таким чином, Конституцією України встановлене фундаментальне правило, яке гарантує особам імунітет від невиконання явно злочинного наказу (розпорядження).

Відповідно до ст.19 КАС України, рішення суб’єктів владних повноважень можуть бути оскаржені до адміністративного суду. Таким чином, до доповнення ст.151 нормою, яка унеможливлює забезпечення позову шляхом зупинення наказу або розпорядження командира (начальника), відданого військовослужбовцю в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці - військовослужбовець, отримавши відповідний наказ, міг звернутися до суду із заявою про забезпечення позову шляхом зупинення дії індивідуального акту в порядку ст. ст. 150, 151, 152, 153 КАС України. Отримавши ухвалу про забезпечення позову, військовослужбовець мав законну можливість не виконувати наказ. Така можливість з одного боку може забезпечувати захист законних інтересів військовослужбовця, а з іншого – створює підставу для зловживання процесуальними правами, що в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці може призвести до незворотних наслідків [4, с. 11].

Відповідно до пояснювальної записки до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 151 Кодексу адміністративного судочинства України щодо забезпечення позовів у виді зупинення наказу під час воєнного стану чи в бойовій обстановці», метою проекту Закону є забезпечення безумовного

виконання військовослужбовцями законних наказів командирів (начальників), відданих в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці. Цілком зрозумілий мотив законодавця при розробці відповідних змін, але можна констатувати, що впровадження норми п.10 ч.3 ст.151 КАС України фактично позбавляє військовослужбовця можливості досягти вжиття заходів щодо охорони порушених на його думку законних інтересів від можливих недобросовісних дій відповідача та оперативно отримати реальні сприятливі умови для ефективного виконання рішення суду.

Але на даний момент найбільш доцільним є виправдання вказаних змін пропорційністю відносно мети, оскільки правовий режим воєнного стану та реальна відсіч збройної агресії вимагає необхідних змін законодавства, навіть якщо це створює фактичну втрату певних процесуальних прав та існуючих раніше гарантій. Нагальна правова реальність є принципово новою та ті проблеми, з якими раніше не зустрічалася судова практика мають вирішуватися з урахуванням наявного специфічного адміністративно-правового режиму та оточуючої дійсності, забезпечуючи найбільш ефективний захист національних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про оборону: Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1932-XII. Верховна Рада України: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text .

2. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 берез. 2000 р. № 1550-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 23. Ст. 176. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text.

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.

4. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 берез. 2003 р. № 638-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. Ст. 180. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text.

Коваленко Лариса Павлівна,
доктор юридичних наук, професор,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету ім. Я.Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОСІБ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

У системі колективної безпеки така юридична категорія як «фінансова безпека осіб під час дії воєнного стану» не є загальновживаною та розповсюдженою. Але виходячи з формування та реалізації політики міжнародної спільноти можна зробити висновок, що «фінансова безпека осіб під час дії воєнного стану» входить до ключових міжнародно-правових засобів забезпечення міжнародної безпеки, яка є сукупністю правових та інших способів і методів, що відповідають основним принципам міжнародного права, спрямованим на забезпечення миру та запобігання війні, а в разі потреби – застосування державами колективних заходів проти актів агресії та військових ситуацій, що загрожують миру й безпеці народів [1; с. 6]. Проте «фінансова безпека осіб під час дії воєнного стану» як правове явище, є багатогранним та залишає ряд питань, бо має відособлені характерні риси та рамковий характер, спеціальне юридичне регулювання конкретних суспільних відносин, які пов’язані з конкретним об’єктом, а також стосується публічного права. В українському законодавстві є ряд нормативно-правових актів, які регламентують це питання. Звідси можна сформулювати наступне визначення правового режиму фінансової безпеки осіб під час дії воєнного стану: це установлений законодавством спеціальний правовий порядок діяльності (поведінки) відповідних суб’єктів щодо фінансової безпека осіб під час збройних конфліктів,

з метою забезпечення життєво важливих інтересів суспільства, гарантій прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб [2; с.12]. Правові режими воєнного та надзвичайного стану, враховуючи їх зміст та наділені законодавцем особливості, безпосередньо впливають на правовий режим фінансової безпеки осіб в умовах збройного конфлікту, а останній в свою чергу виступає як ключовий елемент цих правових режимів [3; с. 13]. Разом з тим, враховуючи що фінансова безпека осіб в умовах збройного конфлікту складається із сукупності специфічних методів, принципів, типів правового регулювання та має поєднувати в собі закріплені на законодавчому рівні дозволи, заборони, а також позитивні приписи («компенсаційні норми») доцільно допустити, що фінансова безпека осіб є галузевим інститутом.

З огляду на зазначене, автори в тезах, досліджують лише деякі види інструментів фінансового захисту осіб під час дії воєнного стану.

1. Користування житлово-комунальними послугами безоплатно.

Постановою КМУ від 05.03.2022 № 206 під час дії воєнного стану заборонено припиняти надавати житлово-комунальні послуги населенню через їх несплату, нараховувати та стягувати неустойку (штраф/пеню) інфляційних нарахувань, процентів річних, нарахованих на заборгованість, утворену за несвоєчасне та/або неповне внесення населенням плати за житлово-комунальні послуги.

2. Отримання матеріальної допомоги.

Постановою КМУ від 04.03.2022 № 199 вирішено надати одноразову матеріальну допомогу особам, які внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні втратили частину доходу. Зокрема, наразі послуга працює у Чернігівській, Сумській, Харківській, Херсонській, Миколаївській, Запорізькій, Донецькій, Луганській, Житомирській, Одеській, Волинській, Київській областях та у місті Київ. Сума допомоги становить 6 500 грн, отримати її можуть наймані працівники, за яких сплачується соціальний внесок, чинні ФОП 1-4-ї груп, які подали звітність за квартал або 2021 рік. Оформити допомогу можна через застосунок “Дія”.

3. Призначення винагороди.

Постановою уряду від 28.02.2022 № 168 встановлено, що на період дії воєнного стану військовослужбовцям ЗСУ, СБУ, ДПС, НАБУ та іншим виплачується додаткова винагорода в розмірі 30 000 гривень щомісяця. А ті з них, хто беруть безпосередню участь у бойових діях, мають право отримувати додаткову винагороду у розмірі до 100 000 гривень на місяць у розрахунку за час безпосередньої участі у бойових діях.

Сім'ям загиблих осіб, зокрема військовослужбовцям ЗСУ та іншим, уряд постановив виплачувати одноразову грошову допомогу у розмірі 15 000 000 гривень.

4. Користування рахунками на які накладено арешт.

У зв'язку із дією воєнного стану фізичним особам надано право здійснювати видаткові операції з рахунків, на які накладено арешт органами державної виконавчої служби. Однак, щоб скористатись цим правом, сума стягнення за виконавчим документом не може перевищувати 100 000 гривень. Це встановлено розпорядженням КМУ від 02.03.2022 № 198-р.

5. Грошова компенсація.

На період запровадження воєнного стану та одного місяця після його припинення або скасування використання грошової компенсації вартості одноразової натуральної допомоги "пакунок малюка" може бути здійснено у будь-якому закладі торгівлі. Також, Постановою КМУ від 05.03.2022 № 204 надано право отримувати грошову компенсацію на будь-який рахунок відкритий у АТ КБ "ПриватБанк", однак лише у тому разі, коли відкриття рахунку із спеціальним режимом використання є неможливим.

Отже, фінансова безпека осіб під час дії воєнного стану - соціально-економічна категорія, яка показує рівень матеріального забезпечення для задоволення фінансових потреб осіб, а також важлива складова фінансової безпеки та один із найважливіших показників під час дії воєнного стану для забезпечення фінансових прав осіб. Суб'єктом фінансової безпеки особи є, насамперед, держава, адже саме вона визначає рівень та види інструментів

фінансового захисту осіб під час дії воєнного стану шляхом надання соціальних гарантій та стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.

2. Про оборону: Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1932-XII. Верховна Рада України : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text.

3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 берез. 2000 р. № 1550-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 23. Ст. 176. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text.

Ковальчук Тетяна Сергіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ХАРАКТЕРИСТИКА БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ОСНОВНОГО ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Вагоме місце в всесвітньому економічному просторі посідає бюджетна система, яка проектуючи та розподіляючи майбутні та існуючі доходи і видатки має змогу кардинально змінити стан економіки, але, на жаль, не тільки в позитивну сторону. Одною з основних проблем, з якою стикається кожна держава є забезпечення стабільного та ефективного розвитку фінансового сектору країни, що є пріоритетним завданням в сучасних умовах функціонування економіки. Наразі, постає питання розкриття основних особливостей бюджетної

політики, а також якісного дослідження впливу бюджетної політики на фінансову безпеку нашої держави.

В умовах воєнного стану в країні надзвичайно важливим є забезпечення належного виконання та використання державного бюджету. Вагомі зміни, які спричинило вторгнення держави-агресора 24 лютого 2022 року, дуже сильно похитнули економіку країни та змусили її видозмінювати свою фінансову систему. Тому від швидкого узгодження ланок бюджетної політики залежить утримання фінансової стійкості країни, а також недопущення виникнення макроекономічних криз [3].

Характеризуючи бюджетну політику, як складову фінансової політики держави, можна сказати, що вона є стимулом для соціально-економічних процесів у суспільстві, який здійснюється під час використання коштів централізованого грошового фонду для того, щоб забезпечувати належне функціонування і розвиток економіки, соціального захисту, управління, оборони, а також іншої внутрішньої та зовнішньої економічної діяльності. Бюджетна політика має формуватися і втілюватися на наукових засадах, а також повністю відповідати економічній стратегії країни та суспільним інтересам.

Утворення та організація бюджетної політики є вкрай важливим та складним явищем, адже її роль у суспільстві є двоїстою, багатоаспектною, специфічною та залежить від суб’єктивних та об’єктивних чинників, таких як модель економічної системи, рівень соціального та економічного розвитку тощо. Найбільшою складністю у бюджетній політиці є об’єднання суперечливих, але в той же час взаємопов’язаних між собою призначень бюджетного регулювання в умовах звуження бюджетних ресурсів та наявності особливих інтересів різноманітних соціальних груп [4].

Наразі, у надзвичайно складний для нашої країни період воєнного стану, вкрай важливо стрімко та виважено провадити бюджетну політику, а також здійснювати фінансування пріоритетних цілей країни, таких як оборона та соціальне забезпечення.

31 травня 2021 року Урядом України було схвалено Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки та подано на розгляд до Верховної Ради України. В Бюджетній декларації Уряду було визначено основні бюджетні показники, цілі бюджетної політики з показниками їх досягнення, показники доходів та фінансування державного бюджету, загальні показники видатків державного бюджету, прожитковий мінімум, а також визначення взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами тощо.

Декларацією було визначено посилення безпеки та обороноздатності країни, формування безпечного довкілля, розвиток та цифровізація адміністративних послуг, створення досконалого порядку здійснення пенсійного забезпечення та соціальної підтримки населення, а також підвищення рівня доступності та прозорості в управлінні фінансами України [2].

В свою чергу, 15 липня 2021 року Верховною Радою України було затверджено Постанову «Про бюджетну декларацію на 2022-2024 роки» якою було схвалено «Рекомендації щодо бюджетної політики». Даною Постановою Верховна Рада України надала рекомендації Кабінету міністрів України при підготовці проекту Закону України про Державний бюджет України на 2022 рік, а також складанні Бюджетної декларації на 2023-2025 роки підготувати та вжити заходи з вирішення питань пов’язаних із збільшенням доходів проекту державного бюджету, затвердженням Стратегії управління державним боргом на 2022-2024 роки і затвердження плану заходів з її реалізації, збільшенням розміру мінімальної заробітної плати зважаючи на прогнозний індекс споживчих цін тощо [1].

Станом на 31 травня 2022 року впродовж війни Урядом було внесено більше ніж 160 змін до бюджетного та податкового законодавства України. На потреби війни з 24 лютого 2022 року було додатково виокремлено 314 мільярдів гривень, та лише 181 мільярдів гривень з них було фінансовано коштом перерозподілу інших видатків [5].

Після початку широкомасштабної війни, яку розгорнула держава-агресор проти України, перед державою з’явилися нові виклики в сфері бюджетної

політики щодо радикального та оперативного перерозподілу обмежених бюджетних коштів. Основним інструментом управління нині є резервний фонд держбюджету. Верховною Радою України було запроваджено зміни до Державного бюджету України для того, щоб збільшити його обсяг. Кабінет Міністрів України регулярно реалізовує виділення коштів з резервного фонду для = потреб Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ [6].

Отже, на сьогоднішній день надзвичайно актуальним та важливим завданням нашої держави є запровадження проведення подальших заходів, спрямованих на використання дієвих інструментів та шляхів покращання бюджетної політики в умовах воєнного стану. Сучасний стан в країні свідчить про те, що деякі фактори в державі враховуються не у повному масштабі. При формуванні та здійсненні бюджетної політики тяжко врахувати абсолютно всі негативні фактори, адже у ній змішуються інтереси різних соціальних груп, які часто можуть бути розбіжними. Тому державі необхідно при підготовці напрямків здійснення та реалізації бюджетної політики обрати пріоритети в такій діяльності, визначити їхнє місце в послідовності проведення, врахувати ймовірні відхилення, критичні обставини, що зможуть негативно вплинути на ефективність та якість здійснення бюджетної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки: Постанова Верховної Ради України від 15.07.2021 р. № 1652-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-IX#Text

2. Бюджетна декларація на 2022-2022 роки. *Міністерство Фінансів України.* URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%91%D0%94%202022-2024%20(02_06_21)%20(1).pdf

3. Канєва Т., Галабурда А. Бюджетна політика держави в умовах воєнного стану. *Фінанси та банківська справа, № 4*. 2022. Ст. 98-109. URL: http://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1349/1291

4. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетної політики. *Світ фінансів. 2017. Вип. 1(10).* Ст. 19-34. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/13406/1/2007%20Demianyshyn%20VH%20Teoretychni%20zasady%20biudzhetnoi%20polityky.pdf

5. Як змінилися пріоритети бюджету 2022 впродовж війни. *CASE Україна. Центр соціально-економічних досліджень.* 2022. URL: https://case-ukraine.com.ua/news/yak-zminylysya-priorytety-byudzhetu-2022-vprodovzh-vijny/

6. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості у період воєнного стану в Україні (16.04-30.04.2022). *Національний інститут стратегічних досліджень.* 2022. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-1

Ковтунович Наталія Леонідівна,
старший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту фінансової політики
Державного податкового університету
Шкуренко Наталія Григорівна,
науковий співробітник
Науково-дослідного інституту фінансової політики
Державного податкового університету

ДОГОВОРИ ПРО ПОПЕРЕДНЄ УЗГОДЖЕННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Для забезпечення взаємодії між платниками податків та ДПС, врахування прав та обов'язків платників податків та контролюючих органів під час контролю за трансфертним ціноутворенням істотна роль відводиться процедурі попереднього узгодження ціноутворення (Advanced pricing agreement (далі – APA), яка використовується в розвинених державах світу вже десятки років.

Наразі інформація щодо укладення таких договорів в Україні відсутня, незважаючи на те, що вітчизняне законодавство передбачає таку можливість вже близько 7 років, а тому дослідження даного питання є актуальним.

Ключові положення здійснення АРА в Україні закріплені у п. 39.6 ст. 39 Податкового кодексу України [1] та Порядку попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, за результатами якого укладаються договори, що мають односторонній, двосторонній та багатосторонній характер, для цілей трансфертного ціноутворення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2021 № 1114 [2], що набув чинності 01.01.2022.

Відповідно до зазначено вище Порядку, договором АРА, що має односторонній, двосторонній або багатосторонній характер, є письмова угода, що укладається між великим платником податків та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику за результатами проведення процедури узгодження ціноутворення, під час якої узгоджуються критерії визначення відповідності умов контрольованих операцій, що здійснюються або будуть здійснені платником податків, принципу «витягнутої руки».

Практика укладання договорів про попереднє узгодження ціноутворення почалась більше 30 років тому і стала досить поширеним явищем у світі. Так, можливість укладання договорів про попереднє узгодження ціноутворення була запровадження в США та Японії ще на початку 90-тих років. Впродовж наступного десятиліття позитивну практику цих країн перейняли інші держави і на початок 2001 року таке регулювання було у 18 країнах світу, а в 2019 році – 30. Першими європейськими державами, які ввели процедуру АРА, були Іспанія та Бельгія. Наразі процедура АРА існує в більшості розвинених країн світу, зокрема, в Сполученому Королівстві, Франції, Німеччині, США, Швеції тощо.

Дослідження практики застосування процедури АРА в державах-членах і не членах ЄС та ОЕСР дало можливість встановити, що у більшості європейських держав дозволені всі типи договорів, але є держави, які законодавчо обмежили цей вибір. Так, зокрема, у Естонії можливі двосторонні АРА в рамках процедури взаємного узгодження (Mutual Agreement Procedure); у Німеччині можливі дво- і

багатосторонні АРА (односторонні АРА можливі лише як виключення); у Ірландії в рамках реалізації угод про уникнення подвійного оподаткування можливі двосторонні АРА; у Латвії можливі односторонні АРА; у Швеції можливе укладення лише дво- і багатосторонніх АРА; у Сполученому Королівстві можливе укладення одно- і двосторонніх АРА.

Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) у вересні 2022 року оприлюднено Керівництво з двосторонньої попередньої домовленості про ціноутворення (Bilateral Advance Pricing Arrangement Manual, далі – Керівництво) [3], яке містить рекомендації для контролюючих органів та платників податків щодо оптимізації двостороннього процесу АРА (далі – ВАРА) за рахунок підвищення прозорості та взаємодії між контролюючими органами та платниками податків шляхом мінімізації тривалості їх укладання, які спричинені відмінностями в процесах ВАРА в окремих державах-членах і не членах ЄС та ОЕСР.

Процес укладання ВАРА в кожній країні є унікальним і розроблений на основі внутрішніх норм та структури управління ризиками, але в цілому, можна виділити такі основні етапи проведення процедури ВАРА: 1) попереднє обговорення та подача документів; 2) подання офіційної заявки; 3) розгляд та прийняття ВАРА; 4) збір інформації; 5) розробка позиційних документів; 6) обговорення компетентними органами; 7) підписання та реалізація; 8) моніторинг виконання ВАРА.

Позиція ОЕСР щодо надання переваги саме використанню двосторонньої попередньої домовленості про ціноутворення ґрунтується на досвіді як платників податків так і контролюючих органів, які зазначають що ВАРА є ефективним механізмом вирішення податкових спорів та уникнення подвійного оподаткування. Але водночас, варто враховувати, що в процесі укладення ВАРА можуть виникати ускладнення пов’язанні з залучення додаткових ресурсів контролюючих органів на збір інформації та обробку документів щодо укладання ВАРА, а також відсутністю компетентного персоналу. Відтак, платники податків та контролюючі органи зазначають, що кумулятивний ефект

від зазначених вище ускладнень призводить до недостатнього використання ВАРА як інструменту попередньої податкової визначеності.

У цьому контексті варто зазначити, що Керівництво містить опис найкращої практики, яка вважається найбільш ефективним та результативним способом оптимізації процесу ВАРА або вирішення процедурних питань, а саме: 1) сприяння спільному процесу укладання ВАРА; 2) надання чітких вказівок щодо процесу укладання ВАРА; 3) впровадження технологій, налагодження комунікації та прозорості для підвищення ефективності створення реалістичних очікувань щодо ймовірної тривалості процесу ВАРА; 4) забезпечення перспективності ВАРА; 5) забезпечення відповідних ресурсів та наявності кваліфікованого персоналу.

Отже, враховуючи те, що Україна є достатньо інтегрованою до європейських процесів та структур, слідування рекомендаціям ОЕСР сприятиме формуванню належної системи національного законодавства в частині здійснення процедури двостороннього попереднього узгодження ціноутворення в контрольованих операціях шляхом перегляду чинних норм та їх адаптацію до світового підходу, спираючись на міжнародний досвід і взаємодіючи з ОЕСР та державними органами інших економічно розвинених країн світу, що в майбутньому сприятиме зростанню кількості запитів від платників податків до контролюючих органів та, відповідно, кількості укладених договорів про попереднє узгодження ціноутворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-V. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1329730624868809.

2. Про затвердження Порядку попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, за результатами якого укладаються договори, що мають односторонній, двосторонній та багатосторонній характер, для цілей трансфертного ціноутворення : постанова Кабінету Міністрів України від

28.10.2021 № 1114. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1114-2021-%D0%BF#Text

3. OECD (2022), Bilateral Advance Pricing Arrangement Manual, OECD Forum on Tax Administration, OECD, Paris, URL: https://doi.org/10.1787/c34863fa-en

Коломієць Павло Віталійович,
кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Підставою для розгляду зазначеної вище теми наукової розвідки є постанова Верховної Ради України від 29.07.2022 року № 2483-IX «Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції» (далі – постанова ВР України) [1], яка набрала чинності 03.08.2022 року. Пунктом 1 цієї постанови встановлено, що адаптація законодавства України до положень права ЄС (acquis ЄС), забезпечення відповідності актів ВР України зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, праву ЄС (acquis ЄС) є одним з головних завдань ВР України, що реалізується спільно з Кабінетом Міністрів України (далі – КМ України), який є основним суб'єктом ініціювання відповідних законопроектів, шляхом забезпечення узгодження підготовки, включення до порядку денного ВР України, розгляду та остаточного прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права ЄС (acquis ЄС), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

Акцентуємо нашу увагу на тому факті, що адаптація законодавства України до положень права ЄС (acquis ЄС), як одного з головних завдань ВР України, що реалізується спільно з КМ України, набирає своїх обертів в частині

законотворчої діяльності саме з 03.08.2022 року. Постає питання, а як бути з вже діючим Закон України від 18.03.2004 року № 1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [2], прийнявши який наша держава в положеннях розділу V цього Закону регламентувала мету та завдання першого етапу виконання Програми, зокрема і в галузі оподаткування? Але, як свідчать результати сучасних реалій у вітчизняній сфері оподаткування, прогресу в цій сфері на сьогодні, українська спільнота, досягла набагато менше, ніж чекала. Вітчизняне податкове законодавство, як і раніше, знаходиться в кризовому стані. Звернемося до положень розділу V Закону України від 18 березня 2004 року № 1629-IV і поміркуємо над тим, чи виконані на даний час, бодай деякі із задекларованих ВР України норм цього розділу стосовно завдань першого етапу виконання Програми, зокрема у галузі оподаткування? А поміркувавши, маємо констатувати, що незважаючи на деякі успіхи, більшість завдань вирішити не вдалося, в той час як з'явилися нові проблеми, що гальмують їх виконання. І чи не є справедливим факт існування розбіжності між національною податковою політикою, задекларованою в законодавстві, і дійсним його станом? Зокрема, на першому етапі виконання Програми, необхідно було: 1) забезпечити розробку глосарію термінів acquis communautaire для адекватності їхнього розуміння та уніфікованого застосування у процесі адаптації; 2) розробити і запровадити єдині вимоги до перекладів актів acquis communautaire на українську мову; 3) створити централізовану систему перекладів. Минуло вже більше 18 років! А чи було виконано це завдання на сьогодні, зокрема в частині системи оподаткування?...

У даному випадку постає наступне питання, – а як бути з вже діючим Податковим кодексом України (далі – ПК України)? У контексті Закону України від 21.04.2022 року № 2215-IX «Про дерадянізацію законодавства України» [3], що набрав чинності 07.05.2022 року, звернемо нашу увагу на аргументацію в Науково-практичному коментарі до ПК України про те, що ПК України написаний таким чином, щоб його норми співвідносилися з «податковими

законодавствами пострадянських держав» [4, с. 40-41]. Як відомо, з першого січня 2011 року набрав чинності ПК України [5]. Чи була проведена перевірка його проекту на предмет відповідності acquis ЄС? Напевно ні, оскільки не викликає жодних сумнівів, що основними джерелами-стандартами для запровадження ПК України, відповідно Довідки про ратифікацію документів та виконання внутрішньодержавних процедур щодо документів, прийнятих Радою глав держав, Радою глав урядів та Економічною радою Співдружності Незалежних Держав в частині питань оподаткування [6], серед інших, були: 1) пункт 28 додатку 2, пункти 2, 28, 55, 94, 105, 128 додатку 3; 2) Модельний податковий кодекс для держав-учасниць СНД [7].

23 червня 2022 року Європейська рада ухвалила рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. Це історичне рішення відкриває перед Україною широкі можливості та водночас покладає на українську владу додаткові зобов'язання щодо виконання вимог з адаптації законодавства України до права Європейського Союзу та здійснення докорінних політичних, соціально-економічних, правових та інституційних реформ, спрямованих на розбудову розвинутої і сталої демократії та ринкової економіки [1]. Дивлячись із позитивом у майбутнє, нами розглянуто лише один із аспектів проблематики правового забезпечення податкової безпеки України як в умовах воєнного стану, так і у повоєнних умовах, коли після перемоги Україна перейде в новий для себе етап – відновлення та відбудови ефективної економіки з метою досягнення найвищих стандартів добробуту і безпеки Українського Славетного Народу. Серед загроз податковій безпеці, що ускладнюють реалізацію національних інтересів України у сфері оподаткування, не останнє місце займає відсутність її правового регулювання. Правове регулювання податкової безпеки, як складової економічної безпеки, і досі не введено в національне законодавство України, як того вимагає норма-принцип частини першої статті 17 Конституції України, відповідно до якої забезпечення економічної безпеки, а отже і податкової безпеки України, є однією з найважливіших функцій держави. Поки

що поняття «податкова безпека» майже абстрактне, яке потрібно наповнювати нормативними вимірами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції: Постанова Верховної Ради України від 29.07.2022 № 2483-IX. *Голос України*. 2022. № 158.

2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367.

3. Про дерадянізацію законодавства України: Закон України від 21.04.2022 № 2215-IX. *Голос України.* 2022. № 98.

4. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: у 3 т. Київ. Мінфін України, Нац. університет ДПС України, 2010. Т. 1. 662 с.

5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.

6. Довідка про ратифікацію документів та виконання внутрішньодержавних процедур щодо документів, прийнятих Радою глав держав, Радою глав урядів та Економічною радою Співдружності Незалежних Держав СНД: Міжнародний документ від 01.09.2004. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_747. (дата звернення: 22.11.2021).

7. Модельний податковий кодекс для держав-учасниць СНД. Міжнародний документ СНД. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_a32; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_a33; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_g29; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_g26; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_g30; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_k86; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_k87. (дата звернення: 08.08.2022).

Кондрат Анастасія Василівна,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Київського інституту інтелектуальної власності
та права Національного університету
«Одеська юридична академія»

НАСЛІДКИ ВІД ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ДЕРЖАВИ (ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ)

Нові реалії вносять корективи до життя кожного українця. Варто визнати, що повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України посягнула на низку основоположних прав, свобод та інтересів громадян. Нині, у засобах масової інформації представниками європейського співтовариства, уряду та на побутовому рівні постійно обговорюється питання відновлення України, зокрема вітчизняної економіки. Така проблема потребує чіткого, виваженого комплексу заходів економіко-правового характеру. До переліку означених заходів мають входити й такі, що спрямовуються на вивільнення коштів, котрі містяться у «тіньовому секторі» економіки. На наше переконання, «вивільнені» кошти дозволять здійснити значні кроки до стабілізації вітчизняної економіки у напрямку мінімізації наслідків від протистояння збройній агресії. У період з 24 лютого 2022 року частина критичної інфраструктури України знищено у наслідок бойових дій. Вітчизняні економічні процеси на разі мобілізуються з метою забезпечення потреб сил безпеки і оборони, правоохоронних органів, відновлення об’єктів критичної інфраструктури, фінансової системи, забезпечення низки соціальних, економічних, інших потреб громадян, у тому числі тих, хто змушений був шукати прихисток у більше безпечних регіонах України чи за кордоном. За таких обставин більшість громадян мають на меті зберегти соціальні блага, які перебувають під загрозою втрати, зокрема це валютні заощадження, цінні папери, коштовні метали та каміння, витвори мистецтва, тощо. З урахуванням цього можна констатувати ріст процесів тінізації економіки та збільшення об’єму тіньового сектору.

Відповідно до результатів аналітичного аналізу представниками Міністерства економіки, робиться висновок, що поки що тенденція до зменшення рівня тіні є слабо вираженою через «природне» бажання суб'єктів господарювання зменшити ризики втрати лімітованих ресурсів в умовах неординарних проявів коронакризи, що наразі залишаються непрогнозованими у часі. Високою є імовірність, що наслідками пригніченої під час пандемії та дії запроваджених карантинних протиепідемічних заходів загальної активності стали обмеження не лише діяльності суб'єктів у легальному секторі економіки, а й можливостей розширювати «тіньові» операції. Водночас є гіпотеза, що звуження можливості з використання традиційних каналів тінізації призвело до появи нових, які охоплюються існуючими методами оцінки рівня тіньової економіки лише частково [2]. Щодо умов, які передували сучасним, – криза, спричинена розповсюдженням коронавірусом, котра спричинила серйозні наслідки для вітчизняної економіки посилилась в рази. За таких умов маса «тіньового капіталу» стала неконтрольованою. Йдеться саме про кошти, які мали б легалізуватися у наслідок застосування заходів по «детінізації», – так званий «податковий компроміс», а також окремі, пов'язані із застосуванням окремих видів по контролю у сфері господарської діяльності, працевлаштуванням, здійснення фінансового моніторингу, тощо.

Оцінка наслідків від тіньової економіки в царині вітчизняної науки здійснюється неоднозначно. Наведене опосередковано, з однієї сторони, визнанням на нормативному рівні тінізації економіки загрозою національній безпеці, а з іншого підходу, відповідно якого такий феномен виконує соціально-позитивну функцію. Так, з набранням чинності Закону України «Про основи національної безпеки» (нині втратив чинність на підставі Закону України «Про національну безпеку»), в публіцистичних джерелах тіньова економіка визначалась, як ключова форма системи інституціональних загроз – економічна діяльність суб'єктів господарювання, яка не враховується, не контролюється й не оподатковується державою та/або спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства системні наслідки тінізації в Україні, якими

називає втрату дієвості важелів грошово-кредитної політики внаслідок значного обсягу оборотів гривневої та валютної маси, який не підпадає під регулювання засобами банківської системи; втрату дієвості фіскальних інструментів, марнотратство дефіцитних бюджетних ресурсів; утрату потенціалу соціальної політики, занепад соціальної сфери, поширення тіньової зайнятості, зростання диференціації доходів населення; зниження рівня нагромадження в суспільстві й утрату ним інвестиційного потенціалу; гальмування переходу до інноваційної моделі розвитку у зв'язку з недостатнім розвитком інвестування та неефективним відтворенням людського капіталу тощо (З.С. Варналій) [3; 4, с. 29-30].

О.В. Тильчик, виходячи із взаємозалежності та взаємообумовленості економіко-правових явищ формує інтегральний підхід до визначення маси так званого «тіньового» доходу, оскільки за основу автори наведених вище висновків беруть функцію тіньової економіки, яка опосередковується негативними наслідками для економіки загалом. Застосувавши вказану формулу, можливо встановити, що «тіньовий дохід», опосередкований негативними факторами його існування, рівний за обсягом шкоді, завданій так званій «легальній економіці», яка становить відправну (первинну) точку для розвитку перелічених наслідків у соціальній сфері. Дослідниця аргументовано зазначає, що за такого підходу увага акцентується на шкоді державі, а не загалом національним інтересам, при співвідношенні яких (шкоди державі та національним інтересам) можна отримати дещо протилежний результат, оскільки, отримавши дохід, будь-яка особа задовольняє власний (приватний) інтерес, останній не завжди стає об'єктом протидії, в окремих випадках навіть об'єктом захисту (охорони) [5, с. 25]. Наведена інтерпретація наслідків, в юридичному доробку вітчизняних вчених, у форматі який поєднує ознаки шкідливості для держави і позитивний соціальний ефект вважаємо недопустимим. У зв'язку із цим, вважаємо за доцільне доєднатися до критики такої позиції вчених.

Що ж до країн в котрих менш розвинена ринкова економіка – то вважаємо, що формат тінізації економіки, поряд з іншими детермінантами, спричинений відсутністю інституту розвиненої демократії в країнах із тоталітарним режимом управління. Прикладом слугує Російська Федерація, де спираючись на інститути держави й суспільства, аналізоване явище (тіньова економіка) здатне трансформувати правопорядок у певну систему відносин, які є хоча і легальні, однак не сприяють розвитку добробуту суспільства у цілому та конкретного громадянина зокрема. Складність описуваної ситуації полягає у тому, що у наведених умовах політичні еліти «легально» (без урахування інтересів та потреб соціуму) формують глобальний тіньовий сектор економічних відносин, а посадові особи (представники органів державної влади) нижчого рівня продукують розвиток тотальних корупційних проявів. Причому, самі ж громадяни змушені пристосовуватися до таких умов здійснення економічної діяльності. Симбіоз наведених деструктивних явищ та обставин й визначає так звані «правила ведення бізнесу», котрі завідомо виступають альтернативою легальним процедурам та технологіям прийняття управлінських рішень в сфері економіки. Протидія тінізації економіки, враховуючи наведені вище умови, зводиться до окремих заходів, не здійснюється системно, і спрямовується на найманих працівників та малий бізнес.

Резюмуючи, варто наголосити на тому, що ідентифікація явища «тіньова економіка», її стійких форм і проявів має гуртуватися на особливостях конкретної країни – її економічної та правової системах. В глобальному масштабі за основу можливо взяти критерії відповідності країни для набуття повноправного члена Європейського Союзу – так звані «копенгагенські критерії» [16] (політичний – стабільність установ, які гарантують демократію, верховенство права, дотримання прав людини; економічний – дієва ринкова економіка; тощо). Лише поєднання наведених критеріїв та їх дотримання дасть можливість створити такі умови, за яких «тінізація» економічної діяльності не виступатиме невід’ємною складовою добробуту громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке Тіньова економіка і скільки вона «краде» грошей від ВВП? URL: https://kse.ua/ua/community/stories/shho-take-tinova-ekonomika-i-skilki-vona-krade-vid-vvp/

3. Варналій З.С. Конкуренція і підприємництво: монографія. К., Знання України, 2015. 463 с.

4. Варналій З.С. Тіньова економіка в системі інституціональних загроз економічній безпеці України. *Тіньова економіка: світові тенденції та українські реалії: матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції* (Київ, 23 червня 2017 р.) / редкол.: В.В. Чернєй, С.С. Чернявський, В.І. Шакун та ін. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 29–32.

5. Тильчик О.В. Адміністративно-правове забезпечення протидії тінізації економіки: теорія і практика: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2018. 477 с.

6. Копенгагенські критерії URL: https://uk.wikipedia.org/wiki

Кондратюк Вікторія Вікторівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мацелик Тетна Олександрівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сучасному етапі державотворчого національного процесу, в нашій державі планомірно і закономірно збільшується потреба у наданні дійсного значення загальновизнаним у всьому світі демократичним ідеалам та цінностям. Однак, розбудова нашої держави як соціальної, демократичної і правової

держави буде результативною та ефективною тільки при умові належного теоретичного забезпечення відповідних правотворчих і державотворчих явищ та процесів. Одним із них є саме фінансова безпека держави, що відіграє досить важливу роль в системі національної безпеки, від рівня стану котрої безпосередньо залежить реалізація відповідних національних інтересів та стабільний розвиток в цілому держави.

В нашій державі на високому рівні виконано велику кількість наукових досліджень, присвячених певним окремим питанням правового та економічного регулювання фінансової безпеки країни. Однак, в українській науці фінансового та адміністративного права до нашого часу не проводились комплексні дослідження, котрі б розглядали саме фінансову безпеку держави як державоутворюючий феномен правового характеру. Враховуючи вище викладене, постає питання стосовно правового всебічного забезпечення фінансової безпеки країни, без котрого фактично неможливо вирішити жодну із проблем фінансової достатності та незалежності держави, а також більш широкого використання інвестицій [1, с. 74].

Власне, проблеми правового забезпечення фінансової безпеки держави являються ще не достатньо вирішеними, про що й свідчать відповідні дані статистики міжнародних організацій, де у значній кількості міжнародних рейтингів наша держава займає останні місця. У результаті повної відсутності досить продуманої фінансової політики фінансова безпека нашої країни перебуває на другому місці після фінансових інтересів груп олігархів. За даними Business Insider, наша держава являється однією із найбільш слабких, в аспекті фінансової безпеки, оскільки її економіка досить сильно постраждала під час світової фінансової кризи.

Отже, сучасний стан забезпечення фінансової безпеки нашої держави являється досить неефективним, а наявна система нормативно-правових актів містить такі норми, зміст котрих має очевидні суперечності, що обумовлює певну нестабільність національного законодавства та зовсім не сприяє загальному розвитку аналізованої сфери.

Дефініція «фінансова безпека держави», на жаль, не знайшла в юридичній належного відображення, тому, що українські практики та дослідники приділяли увагу йому тільки фрагментарно. Дослідження, які було проведено в даній сфері, чітко не сформулювали послідовного та зваженого підходу до розкриття основних складових визначеної проблематики [2, с. 38].

Недосконаліть вітчизняного законодавства в сфері саме фінансової безпеки держави, досить низька ефективність його використання призводять до неналежного забезпечення саме фінансової безпеки нашої країни, що не дає змоги у повній мірі реалізовувати загальнодержавні інтереси у сфері фінансів.

За всі роки незалежності в нашій державі було прийнято цілу низку правових актів, з використанням яких проводиться забезпечення саме фінансової безпеки нашої країни, це зокрема: Конституцію України, Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України, Митний кодекс України, Закони України «Про національну безпеку України», «Про Раду національної безпеки та оборони України» та інші [3, с. 219].

Також, нормативно-правовими актами, які є основоположними, в сфері забезпечення фінансової безпеки нашої держави є: Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, Стратегія національної безпеки України, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2030». Вище представлені та інші правові джерела заклали основне підґрунтя для організації функціонування механізму правового забезпечення фінансової безпеки нашої держави.

Події, які мали місце останнім часом являються прямим наслідком досить повільної реалізації самою державою своїх фінансово-правових інтересів, а відповідні питання правового забезпечення саме її фінансової безпеки стали основним фактором гарантування існування України та її досить успішного протистояння новим виникаючим кожного дня загрозам. Власне, проблема правового забезпечення фінансової безпеки нашої держави виникла ще на початку становлення державності, проте ніколи не була такою актуальною, як в теперішній складний час прямої війни з російською федерацією.

В наш час, в умовах загострення наявних проблем не тільки політичного, а і правового, економічного та соціального змісту в нашій державі найбільш актуальними є питання створення відповідних належних умов забезпечення саме фінансової безпеки держави. Окреслене має стати одним із найбільш важливих пріоритетів України.

З ціллю безпосереднього уникнення зовнішніх загроз саме фінансовій системі держави, приведенням її до відповідних стандартів Європейського Союзу, а також стабільної роботи та розвитку враховуючи національні інтереси, доцільним вважається відповідне поновлення роботи над удосконаленням Концепції національної безпеки у фінансовій сфері, яка була схвалена урядом у 2012 році та підтримана дослідниками як основна Концепція фінансової безпеки, що більш точніше відповідає існуючим завданням її запровадження. Досить актуальною на сучасному етапі також є розробка та прийняття саме такого нормативного та правого акта, який визначатиме засоби та види захисту фінансових інтересів господарюючих суб'єктів із урахуванням організаційно-правових особливостей забезпечення безпеки фінансової діяльності, з врахуванням інститутів фінансової системи держави [3, с. 220].

Таким чином, правове регулювання фінансової безпеки необхідно направляти саме на створення умов, що забезпечують відповідну достатність фінансових ресурсів, їх ліквідність та збалансованість, а також ідентифікацію сфер правового регулювання за відповідними інститутами фінансової системи, а саме: місцеві та державні фінанси, позабюджетні та бюджетні фонди, фінанси господарюючих суб'єктів. Фінансова безпека із позицій правого регулювання безпеки роботи інститутів фінансової системи має забезпечувати загальний розвиток кожної підсистеми з ціллю забезпечення захищеності, стабільності, а також розвитку фінансової системи в загальному .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус В. Правові питання розв'язання проблем фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Серія: Юридичні науки. 2018. № 902. С. 74-81.

2. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Серія : Юридичні науки. 2016. № 837. С. 36-41.

3. Гетманець О. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 218-223.

Кондратюк Марина Сергіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету податкової справи, обліку та аудиту
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права,
Державного податкового університету

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У сучасному світі проблему національної безпеки виділено в окремий напрям, значення якого постійно зростає. Від рівня національної безпеки залежить саме існування та розвиток людини, суспільства, держави. Так, проблема національної безпеки держави має важливе значення в контексті загального розвитку країни та реалізації її національних інтересів. Розглядаючи ті, чи інші сторони національної безпеки, особливу увагу варто приділити її економічним аспектам, адже реалізація будь-яких інтересів держави можлива лише у випадку відповідного розвитку економіки. На сьогодні саме вона є найбільш вразливим елементом національної безпеки держави, а тому

забезпечення її ефективної системи є одним із головних завдань розвитку України. Слід зазначити, що основним завданням державної політики, спрямованої на забезпечення економічної безпеки держави, є впровадження системи заходів, спрямованих на забезпечення соціально-економічних інтересів суспільства та досягнення стабільності національної економіки. Тому базовою складовою в ієрархії економічної безпеки держави є, без сумніву, фінансова безпека. Ще у 1997 році Цзян Цземінь підкреслив, що економічна безпека країни не може бути забезпечена без фінансової безпеки. Тому що, фінансова безпека є ґрунтовною складовою економічної безпеки держави. На фінансах базується будь-яка економіка, фінанси – кров економічної системи держави. Підтримка фінансової безпеки держави є найактуальнішою, тому, що вона зачіпає не лише державу загалом, а й усі галузі національного господарства, приватних підприємців, усі прошарки населення, суспільство [1, с. 7-11]. Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її фінансової незалежності та суверенітету. Поняття «фінансова безпека» є відносно новим як для науки, так і для практики та ще потребує додаткових досліджень. Це поняття належить до категорії тих, які, з одного боку, усім зрозумілі, а з іншого, – важкі для визначення у достатньо вичерпній формі.

Важливою складовою фінансової безпеки є бюджетна безпека. Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», бюджетна безпека визначається наступними індикаторами:

- відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків;
- дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП;
- рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків
- відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків [2].

Бюджетні показники є ключовими в оцінюванні загального стану національної безпеки країни, а збільшення обсягів доходів та збільшення ефективності видатків є свідченням її загального розвитку. У зв'язку з цим, бюджетна система являє собою фінансовий сектор, який потребує особливої уваги. Через бюджет країни перерозподіляється частина національного доходу, що зумовлює необхідність створення централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для забезпечення суспільних потреб та повного виконання державою своїх функцій. Тому питання побудови ефективної системи забезпечення бюджетної безпеки країни є надзвичайно важливим. Для підвищення рівня фінансової безпеки держави потрібні такі дії, які мають містити механізми у сфері бюджетної та монетарної політики, фондового ринку, у сфері регулювання корпоративного сектора економіки. Система заходів щодо зміцнення фінансової безпеки України зводиться до такого:

– реформування бюджетної системи: прогнозування основних бюджетних параметрів на середньо та довгострокову перспективу в рамках єдиної макроекономічної і грошово-кредитної політики; удосконалення системи бюджетної статистики та діагностики у системному аналізі з індикаторами грошово-кредитної, боргової та валютної безпеки; наявність і дотримання формалізованих правил і процедур щорічного коригування та подовження середньострокових бюджетних прогнозі;

– удосконалення монетарної політики: зниження темпів інфляції (за індексом споживчих цін) до рівня однозначного показника; забезпечення потреб економічного зростання країни шляхом лібералізації характеру грошово-кредитної політики;

– удосконалення валютної політики: зменшення рівня доларизації економіки країни засобами проведення політики цілеспрямованої підтримки національної грошової одиниці, стимулювання здійснення операцій із її використанням; оптимізація структури золотовалютних резервів шляхом нарощення в них частки золота;

– регулювання фондового ринку: забезпечення грошовим капіталом потреб економіки країни шляхом створення механізму акумулювання, розподілу та перерозподілу фондів коштів від особи, яка володіє вільними інвестиційними ресурсами, до особи, якій необхідні такі ресурси для розвитку; розвиток фондового ринку України має бути тісно пов'язаним із розвитком інших сегментів фінансового ринку (банківського, страхового, сектору пенсійного забезпечення тощо);

Отже, бюджетна безпека як характеристика дій держави є ґрунтовним критерієм ефективності її бюджетної політики, характер якої, вирішальною мірою, визначає вектори національної стратегії розвитку. З огляду на це, гарантування бюджетної безпеки є пріоритетним завданням діяльності держави у забезпеченні її соціально-економічного розвитку. Дослідження теоретичних засад бюджетної безпеки доводить правомірність її розгляду як домінантної складової фінансової безпеки держави, невід'ємним атрибутом якої є бюджет. Концентруючи в собі ключові вектори життя суспільства, він трансформує грошові відносини між державою, громадянами та бізнесом у суспільні блага, значні масштаби яких визначають актуальність бюджетної проблематики загалом та гарантування бюджетної безпеки зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінансова безпека держави: навчальний посібник / О.М. Марченко, Я.Я. Пушак, І.О. Ревак. Львів, 2020. 356 с.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства Економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року №1277. URL https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text (дата звернення 11.10.2022)

Корнева Тетяна Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права
та галузевих дисциплін,
Національного університету
водного господарства та природокористування

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ ЩОДО КОНТРОЛЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан, глобалізація світової економіки, високий рівень інтеграції України в світове господарство та, відповідно, залежність соціально-економічного розвитку і фінансової безпеки від динаміки і тенденцій розвитку господарських процесів вимагає від України цілісної, ефективної та системної митної політики як реалізації власних національних економічних інтересів в глобальній економіці.

Як відомо від стану бюджетної, податкової, валютної, інвестиційної, митно-тарифної і розрахункової систем, які є складовими фінансової безпеки залежить ступінь захищеності фінансових інтересів України. Важливу роль у формуванні і функціонуванні перерахованих систем відіграють саме митні органи України.

Ключовим питанням діяльності митної служби є нормативно-правова база, яка встановлює правовий статус і повноваження митних органів (їх посадових осіб). Основою митного законодавства в Україні є Митний кодекс, в якому встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з

порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної митної політики [1].

Українська економіка поступово відроджується. Якщо на початку війни 45% економіки України було під ударом, тепер ця цифра зменшилась до 10-15%. Відновлення економіки дозволить Україні збирати більше податків, а внутрішні заощадження, не лише кошти зовнішніх донорів, стануть джерелом фінансування для держбюджету наступного року. Після надзвичайного фінансування цього року, за яким МВФ виділив Україні 2,7 млрд дол, тепер МВФ працюватиме над новою програмою з Україною, в якій передбачались би реформи та нагляд МВФ за економічною політикою країни [2].

Україна приєдналася до Європейської конвенції процедури спільного транзиту [3].З 1 жовтня 2022 року українські виробники зможуть відправляти товари безпосередньо зі своїх складів щонайменше у 35 країн- учасниць Конвенції, отже український бізнес отримає зелене світло для використання переваг та спрощень спільного транзиту, за принципом «один транспортний засіб – одна декларація – одна фінансова гарантія».

Проте важлива не лише Конвенція, а й організаційно-правові заходи та технології, які її підтримують. Надалі Держмитслужба України матиме можливість разом із державами-членами ЄС взяти участь у зустрічах з розробки нових ІТ-систем ЄС для електронної митниці та повною мірою скористатися перевагами такої співпраці.

Але для реалізації переваг наданих учасникам Конвенції Україні ще потрібно врегулювати всі експортно-імпортні правила, які затягують процедуру транзиту в часі.

На сьогодні назріла гостра потреба нових підходів в нормотворчої діяльності державних органів (від законів до підзаконних актів, що визначають порядок дій і проведення митних процедур), а саме проведення діалогу з бізнесом, з метою обмеження рамками законодавства дискреційних повноважень митних органів та зменшення негативних явищ, включаючи корупцію та зловживання владою.

Очікувана перевага від підписання митних угод з ЄС – це ефективний засіб запобігання корупції, шахрайству та іншим правопорушенням. Це була одна із головних причин ухвалення нового Митного кодексу у ЄС. Як результат було зменшено кількість митних процедур, вони стали більш зрозумілими та публічними, впроваджено ІТ-інструменти для зменшення впливу людського фактору. Україна зараз теж рухається у цьому напрямку.

У 2022 році в країнах ЄС запрацювала нова система управління митними ризиками (CRMS2). Слідом за Європейським Союзом Україна також впровадила систему управління ризиками, яка дозволить частіше та ретельніше перевіряти недобросовісних підприємців. Щоб мінімізувати вплив людського фактору, система управління ризиками ЄС постійно оновлюється.

Водночас процес інтеграції в митний союз з ЄС потребуватиме від України нових змін унормування митних процедур. Так, на сьогодні, експорт з України закривається тільки на кордоні, через це водію все одно доведеться проходити митницю, а у країнах ЄС цю проблему вирішує новий функціонал системи експортного контролю з новою роллю митниці – Офісу виходу (Office of Exit). Цей механізм дає змогу розпочати транзит одразу, завдяки чому відсутня потреба заходити на митницю на кордоні. А як результат – зникають і черги на кордоні, що в умовах воєнного стану особливо важливо.

Пройшли перші важки місяці війни, отже настав час зробити аналіз помилок і поміркувати, що зроблено неефективно і що можна зробити краще. Є потреба при переміщенні через митний кордон України товарів перелаштовуватись з «терміново, всім і зараз» на планомірну діяльність з чітко визначеними митними процедурами.

Ефективність таких змін в чинному законодавстві України потребує ґрунтовних досліджень з метою вивчення всіх аспектів життя суспільства. Перед науковцями стоїть завдання допомогти суспільству знайти відповіді на складні питання, що виникають в сучасний період існування воєнного стану та забезпечити об’єктивний аналіз дослідження з урахуванням публічних та

приватних інтересів для дотримання стандартів безпеки та надійності усіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Для розв'язання проблем, що виникають при митному контролі та митному оформленні під час воєнного стану з метою забезпечення фінансової безпеки держави необхідно визначити наступні кроки:

- гармонізувати митне законодавство з сусідніми країнами членами ЄС на час воєнного стану в Україні шляхом пошуку нових правових інструментів;
- відмовитися від паперового документообігу на митниці і продовжити активне запровадження технології «віртуальної митниці» - оформлення усіх необхідних документів в електронному вигляді;
- головним завданням Державної митної служби вважати розробку спільно з Міністерством цифровізації інформаційної стратегії, замовлення інформаційних технологій та належний контроль за їх втіленням в митну практику;
- забезпечити відповідність створених електронних митних послуг стандартам електронної системи управління гарантіями ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text (дата звернення 19.10.2022).

2. Бедратенко Оксана. «Економіка України відновлюється». Чого очікувати українцям наступного року? Інтерв'ю з високопосадовцем МВФ Альфредом Кеммером». 17 жовтеня, 2022 / URL: https://ukrainian.voanews.com/a/ekonomika-vidnovlennja/6793003.html?fbclid=IwAR1xhcZRMV4bslH2vtnS-uWU4Rk8KxDxuT98cpP6A_A0ywkYp1sA3SWB8XE (дата звернення 19.10.2022).

3. Європейська конвенція процедури спільного транзиту. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (дата звернення 19.10.2022).

Корчинський Богдан Сергійович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Касьяненко Любов Михайлівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Юридична відповідальність є важливим засобом забезпечення законності й правопорядку у державі, належної реалізації Конституції України та чинного законодавства. У кожній правовій системі формується система юридичної відповідальності, що забезпечує найбільш ефективну реалізацію правових приписів держави. Юридична відповідальність виконує функцію гаранта дотримання приписів правових норм, реалізації суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків учасниками правовідносин.

Фінансово-правова відповідальність – це державний осуд, який полягає в нормативному і забезпеченому державою примусом обов’язку суб’єктів суспільних відносин зазнавати заходів державного примусу за вчинене правопорушення.

Основними принципами фінансово-правової відповідальності є: законність, справедливість, доцільність, своєчасність, обґрунтованість.

До основних функцій фінансово-правової відповідальності належать: регулятивна, превентивна, каральна, виховна.

За вчинення фінансових правопорушень, застосовуються фінансово-правові санкції, які є обов’язковими елементами норм фінансового права, що мають майновий характер та забезпечуються державним примусом, застосовуються в спеціальному процесуальному порядку уповноваженими на це державними органами у випадку невиконання або неналежного виконання суб’єктами (фізичною чи юридичною особою) вимог.

Для фінансово-правової відповідальності характерні такі ознаки юридичної відповідальності.

1. Фактичною підставою фінансово-правової відповідальності є правопорушення. Поняття фінансове правопорушення в законодавстві відсутнє.

2. Мета фінансово-правової відповідальності, завдати правопорушнику негативних наслідків майнового характеру. Це зумовлене специфікою фінансово-правової санкції.

3. Дана відповідальність реалізується в особливій процесуальній формі.

1) в одних випадках, вона може застосовуватися на вимогу керівника державного органу, а в інших – в обов'язковому порядку;

2) ФПВ, застосовується через певний час, після попередження про усунення недоліків;

4) реалізація фінансово-правової норми має продовжуваний характер, і її припинення залежить, від активних позитивних дій правопорушника;

За порушення законів, фінансова відповідальність встановлюється та застосовується згідно Податкового Кодексу та іншими законам.

У межах фінансово-правової відповідальності як одного із видів юридичної відповідальності можна, виділити бюджетно-правову відповідальність.

Бюджетно-правова відповідальність або як її ще називають фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства, характеризується наступними ознаками:

1) ця відповідальність встановлена безпосередньо бюджетним законодавством;

2) до відповідальності притягується лише суб'єкт бюджетного правовідношення;

3) відповідальність передбачає застосування мір покарання до особи, яка винна у невиконанні чи неналежному виконанні приписів, що передбачені нормами бюджетного законодавства;

4) в основі відповідальності лежить порушення бюджетного законодавства;

5) відповідальність полягає у застосуванні специфічних бюджетних санкцій;

6) притягнення до бюджетно-правової відповідальності здійснюють органи, що здійснюють виконання бюджету;

7) бюджетно-правова відповідальність є засобом забезпечення належного виконання вимог бюджетного законодавства.

Можна сказати, що бюджетно-правова відповідальність – це застосування уповноваженими органами, що виконують бюджет, до порушника бюджетного законодавства, певних мір юридичної відповідальності, встановлених цим законодавством, що покладають на правопорушника додаткові обтяження майнового характеру.

Отже, можна сказати, що фінансово-правова відповідальність – це імперативні, процесуальні правовідносини, які виникають з наявного юридичного факту вчинення фінансового правопорушення. Державний примус, виступає гарантом додержання фінансово правових норм. Фінансово-правова відповідальність займає важливе місце серед інших видів юридичної відповідальності. Її виникнення було цілком закономірним явищем обумовленим розвитком механізмів реалізації та захисту фінансово-правових норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22 листопада 1996 року, № 543/96-ВР. Дата оновлення: 11.07.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96 (дата звернення 15.10.2022).

2. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю: Закон України від 16 жовтня 2012, № 5463-VI. Дата оновлення: 29.07.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12 (дата звернення: 15.10.2022).

Крива Світлана Михайлівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

УСУНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

В умовах сучасної практики зростання економіки і торгівлі як на території України, так і за її межами призвело до появи «подвійного оподаткування». Одразу звернемо увагу на думку В.М. Слугоцької, яка зазначає, що з одного боку, в Україні відзначено високий рівень тіньової економіки, ухилення від сплати податків, низький рівень культури оподаткування вітчизняних платників, а з іншого боку, держава прагне забезпечити необхідні фінансові ресурси для бюджету та потребує пошуку дієвого механізму уникнення подвійного оподаткування. Законодавство різних країн світу має певні особливості оподаткування доходів громадян, а рівень розвитку країн і податкове навантаження є різними, що призводить до міжнародного подвійного оподаткування [1, с. 137].

Варто підкреслити, що саме внаслідок недосконалості національного податкового законодавства виникає подвійне оподаткування в межах країни. У свою чергу, в податковому законодавстві кожної країни, окрім внутрішнього, можна виділити також відносини, які будь-яким чином залучають іноземні фактори. До цього зв’язку належать усі ситуації, які відбуваються у певній країні, але об’єктом оподаткування або платником податку є іноземна держава, а також поведінка громадян інших країн. У таких випадках виникає проблема подвійного оподаткування, тобто оподаткування певного податкового об’єкта або відповідного платника тим самим податком за один податковий період.

Унаслідок цього виникає ідентичність податкового платежу, тотожність об’єкта і суб’єкта оподаткування, термінів сплати податків [1, с. 137].

О.Ю. Дубовик слушно зазначає, що проблема подвійного оподаткування виникає у таких випадках:

– оподаткування іноземних доходів, отриманих резидентами (у цьому випадку резидент повинен сплатити податки як на території держави фактичного здійснення своєї господарської діяльності, так і на території держави, на якій він є резидентом);

– у разі змішаного порядку сплати податку (суб’єкти господарювання мають сплачувати податок, а також подавати декларацію про доходи у різних країнах);

– оподаткування частини прибутку підприємств, що розподіляється (водночас прибуток, що розподіляється, обкладають податком удвічі). У цьому випадку можливим є використання різних ставок для розподіленого і нерозподіленого прибутку, повне або часткове звільнення від оподаткування або розподіленого прибутку [2, с. 574].

Варто звернути увагу на те, що під подвійним оподаткуванням розуміють оподаткування одного податкового об’єкта (окремого платника) одним (чи аналогічним) податком або збором за той самий період (податковий період). Щодо законодавчого аспекту уникнення подвійного оподаткування, то відповідно до статті 103 Податкового кодексу України застосування правил міжнародного договору України здійснюється шляхом звільнення від оподаткування доходів із джерелом їх походження з України, зменшення ставки податку або шляхом повернення різниці між сплаченою сумою податку і сумою, яку нерезиденту потрібно сплатити відповідно до міжнародного договору України [3; 4, с. 2].

Одним з ефективних методів уникнення міжнародного подвійного оподаткування є метод усунення міжнародного подвійного оподаткування, який у свою чергу виступає самостійним комплексним інститутом, який застосовують задля того, щоб повністю ліквідувати явище подвійного оподаткування після

застосування інституту резидентства або інституту обмеженої податкової юрисдикції і спеціальних правил про звільнення від оподаткування окремих видів доходів [4, с. 5].

Можемо підсумувати, що проблема подвійного оподаткування продовжує залишатися досить актуальною у сучасних умовах розвитку держав та їхнього економічного і правового співробітництва, спричинюючи значні перешкоди для юридичних осіб, які отримують доходи за кордоном або які володіють майном за кордоном.

Отже, на сьогоднішній день добробут країни найчастіше залежить від обсягу інвестицій у національну економіку й створення сприятливого клімату щодо цього. Саме тому в запобіганні подвійного оподаткування доходів майна чи активів зацікавлені не тільки самі платники податку, але й держава в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слугоцька В.М. Теоретико-правові аспекти уникнення подвійного оподаткування в Україні. *Нове українське право*. Вип. 6. 2021. С. 136-141.

2. Дубовик О. Ю. Проблеми усунення подвійного оподаткування в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць*. 2009. Вип. 35. С. 190-196.

3. Податковий кодекс України від 03.09.2022 р. №2755-VI. *Відомості Верховної Ради*. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 25.09.2022 р.).

4. Пархуць В. В. Природа подвійного оподаткування. *Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал*. 2020. № 12. С. 1-5.

Кудельська Аліна Олександрівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альна Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року відбулася подія, яка змінила життя усього українського народу – повномасштабне вторгнення росії. У зв’язку з цим, велика частка видатків державного бюджету була направлена на задоволення потреб Збройних сил України та на забезпечення соціальних гарантій внутрішньо переміщених осіб. У зв’язку з постійним дефіцитом державного бюджету, перевищенням темпів зростання державних видатків над темпами зростання державних доходів, залученням коштів нерезидентів, аби підтримати стабільність національної валюти, а також з початком повномасштабної війни, довелося звернутися за грошовою допомогою, - тому державний борг України почав зростати.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [1].

Державний борг зазвичай поділяють на два види [2, с. 830]:

- зовнішній державний борг, тобто заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям або ж іншим особам;
- внутрішній державний борг являє собою заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам.

Зовнішній державний борг України – це насамперед заборгованість за кредитами, отриманими від міжнародних організацій, таких як [3]:

- ~ Світовий банк;
- ~ Організація об’єднаних націй (ООН);
- ~ Європейського Союзу (ЄС);
- ~ Міжнародного банку реконструкції та розвитку;
- ~ Міжнародного валютного фонду (МВФ) тощо.

Також це заборгованість за кредитами, отриманими від урядів інших держав – Великобританії, Польщі, США, Канада, Австралія та інших.

Зовнішній державний борг також охоплює кредити, отримані від іноземних комерційних банків та фінансових установ [4]: Cargill, Chase Manhattan Bank, Credit Agricole Corporate and Investment Bank, Deutsche Bank і подібні.

Також варто зазначити, що до складу зовнішнього державного боргу входить заборгованість за випущеними Україною облігаціями зовнішньої державної позики з 2013 до 2021 року.

Державним внутрішнім боргом України є строкові боргові зобов'язання Уряду України у грошовій формі. Державний внутрішній борг гарантується всім майном, що перебуває у загальнодержавній власності [5].

Структура внутрішнього боргу містить в своєму складі: заборгованість за випущеними цінними паперами на внутрішньому ринку (ОВДП) та заборгованість держави перед банківськими та іншими фінансовими організаціями [3].

Вже у 2023 році, відповідно до розрахунків, загальний обсяг державного та гарантованого боргу України перевищить розмір прогнозованого валового внутрішнього продукту (ВВП). Зростання Державного боргу, що рівний розміру ВВП країни, є негативною тенденцією, хоча й цілком зрозумілою в умовах війни.

Граничний розмір Державного боргу України у проєкті Закону становить біля 6,4 трильйона гривень. Це трохи більше за прогнозований розмір валового внутрішнього продукту (ВВП) країни на наступний рік (5,99 трлн грн). Загальні виплати боргових зобов’язань складуть трохи більше 740 мільярдів гривень [6].

Лише на погашення запозичень піде близько 415 мільярдів гривень. З яких тільки 98,95 млрд грн – на виплати за зовнішнім боргом, а решта – 316 млрд грн – на погашення внутрішніх запозичень [7].

Також 326,3 мільярда гривень спрямують на обслуговування державного боргу – тобто на виплати відсотків. Менший розмір виплат безпосередньо за самим боргом, особливо зовнішнім, наявний саме завдяки домовленості українського уряду з більшістю кредиторів про відтермінування виплат до 2024 року [8].

В офіційній інформації також повідомлялося про реструктуризацію зовнішніх боргів на суму приблизно 20 мільярдів доларів – за поточним курсом це більше 800 мільярдів гривень. Наразі не йдеться про списання боргу чи якоїсь його частини, але Україна до 2024 року не буде ані погашати цей борг, ані сплачувати за ним відсотки. Через постійне залучення нових кредитів Державний борг України, особливо зовнішній, доволі сильно перевищив зазначену для реструктуризації суму і, судячи з показників проєкту бюджету на 2023 рік, і надалі суттєво зростатиме [9].

Також хотілося б зазначити, що 14 вересня міністр фінансів України Сергій Марченко підписав Меморандум про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за державним та гарантованим державою боргом з групою офіційних кредиторів України з країн G7 і Паризького клубу, маючи за мету пом’якшення економічних наслідків агресивної війни країни-агресора проти України. Угода була укладена як продовження оголошеного 20 липня групою офіційних кредиторів України наміру призупинити виплати основної суми та відсотків за двосторонніми боргами з 1 серпня 2022 року до кінця 2023 року з можливістю продовження призупинення на додатковий рік [10].

Підсумовуючи все вищезазначене, варто відмітити, що у зв’язку з нелегким воєнним періодом нашої країни, вимушеними кредитами, великими витратами держави на забезпечення оборони України, а також зі швидким збільшенням державного боргу в гривнях, що пов'язаний з девальвацією національної валюти, - спостерігається активне зростання державного боргового

зобов’язання. Станом на 31.08.2022 рік Державний борг України складав 358, 5 мільярдів, що майже на мільярд гривень перевищує Державний борг за 31.12.2022 року [7]. Попри доволі негативні дані, наші міжнародні союзники ставляться до цього з розумінням і продовжують допомагати нам у цій нелегкій боротьбі за Державність України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02.12.2021 р. №1928-IX. Дата оновлення: 14.09.2022р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text (дата звернення: 04.10.2022).

2. Шелест А., Сидоренко О. Державний борг України на сучасному етапі розвитку. Економіка та держава. 2018. № 18. С. 827–835.

3. Державний борг України: основні тенденції та загроза дефолту. URL: https://finance.ua/ua/credits/derzhavnyj-borg-ukrainy (дата звернення: 04.10.2022).

4. Список міжнародної допомоги Україні (з 2014). Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_міжнародної_допомоги_Україні_(з_2014)#Фінансова_допомога (дата звернення: 04.10.2022).

5. Державний борг України (2009-2022). Мінфін. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/ (дата звернення: 04.10.2022).

6. Уряд схвалив проект Державного бюджету України на 2023 рік. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_proekt_derzhavnogo_biudzhetu_ukraini_na_2023_rik-3603 (дата звернення: 04.10.2022).

7. Зовнішній державний борг України (2009-2022). Мінфін. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/ (дата звернення: 04.10.2022).

8. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення: 04.10.2022).

9. Державний борг та гарантований державою борг. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg (дата звернення: 04.10.2022).

10. Шевчук Н., Децик О. Загрози: що не так з державним боргом України. Дорослий погляд на світ. URL: https://lb.ua/economics/2022/09/29/530912_zagrozi_shcho_z_derzhavnim_borgom.html (дата звернення: 04.10.2022).

Кулик Михайло Сергійович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Київського університету інтелектуальної власності та права

ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ СЕРЕД ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після нанесення російськими військами артилерійських, авіаційних та ракетних ударів по військовим, а також цивільним об’єктам вітчизняної інфраструктури та фактичного розв’язання збройної агресії проти України, Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан строком на 30 діб [1].

До початку збройної агресії Російської Федерації проти України, науковці, які займались дослідженням адміністративно-правового режиму обігу зброї відмічали єдину глобальну проблему – відсутність в України загального закону щодо зброї. [6, с. 167] [7, с. 194] [8, с. 63].

В грудні 2021 року, заступник Міністра внутрішніх справ України Б.Є. Драп’ятий зауважив, що Україна – фактично єдина держава в Європі, у якій відсутній спеціальний закон щодо регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї. А наявне дотичне законодавство є фрагментарним, неузгодженим і не відповідає принципу правової визначеності. Перед самим початком збройної

агресії, 23.02.2022 Верховна Рада України ухвалила у першому читанні законопроект «Про цивільний обіг зброї» № 5708. Метою законопроекту є посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю [12].

На виконання вказаного Закон України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 року (№ 1702-IX) та, з метою реалізації його окремих положень Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову «Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад від 29 грудня 2021 р. № 1449» [14] та «Про затвердження Порядку застосування членами добровольчих формувань територіальних громад» (далі - ДФТГ) особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони від 29 грудня 2021 р. № 1448 [15]. Характеризуючи наведені нормативно-правові актів щодо функціонування ДФТГ варто резюмувати, що наразі цивільні особи, які отримали статус «добровольця ДФТГ» мають право використання не тільки власної, законно отриманої до введення воєнного стану зброї, але і повноцінних армійських зразків озброєння, які видаються останнім через командира ДФТГ, а той у свою чергу отримує її в діючих підрозділах Збройних сил України (Сил територіальної оборони ЗСУ, далі – Сили ТО ЗСУ), яким підпорядковується підрозділ в частині виконання бойових розпоряджень та завдань.

Відтак, адміністративно-правовий режим обігу зброї серед цивільних осіб – членів ДФТГ, контроль такого обігу забезпечується безпосередньо командиром ДФТГ, також цивільною особою, яка пройшла спеціальну перевірку в СБУ і Національній поліції та була призначена командувачем Сил ТО ЗСУ за погодженням з Командувачем Сил спеціальних операцій Збройних Сил, а також командиром тієї військової частини сил ТО ЗСУ в підпорядкуванні якої перебуває формування за територіальним принципом [17, п. п. 3, 11].

Другим, найважливішим нормативно-правовим актом, який повністю змінив підхід держави до регулювання обігу зброї під час воєнного стану серед цивільного населення став Закон України «Про забезпечення участі цивільних

осіб у захисті України» № 2114-IX від 03.03.2022. [18, ст. ст. 1-6] де передбачено, що у період дії воєнного стану громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України (далі - цивільні особи), можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав, у тому числі отримати вогнепальну зброю і боєприпаси до неї відповідно до порядку та вимог, встановлених Міністерством внутрішніх справ України.

Фактично, даним Законом України органам внутрішніх справ надано право видавати цивільним особам, у тому числі іноземцям та особам без громадянства бойову вогнепальну зброю із одночасною фіксацією такої видачі в інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України».

Аналізуючи наведені у статті нормативно-правові акти, які покликані забезпечити адміністративно-правовий режим обігу зброї серед цивільного населення в України, під час дії воєнного стану, необхідно вказати принципові відмінності між ними.

Так, Закон України «Про основи національного спротиву» та підзаконні нормативно-правові акти, прийняті з метою реалізацій положень даного Закону визначають:

– суб’єктів реалізації права на отримання зброї, як виключно громадян України, які досягли 18-и річного віку, уклали контракт добровольця ДФТГ та не є військовослужбовцями або працівниками правоохоронних органів (цивільні особи в розумінні військової термінології);

– типи зброї, які можуть отримати суб’єкти: від автоматичної нарізної вогнепальної зброї, короткоствольної вогнепальної нарізної зброї (пістолетів) до артилерійського озброєння та ракетних систем, гранатометів, вогнеметів, мін, гранат;

– суб’єктів контролю: командира ДФТГ (призначену цивільну особу) та командира військової частини Сил ТО ЗСУ (військовослужбовець).

У свою чергу, Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» та наказ МВС України визначає:

– суб'єктів реалізації права на отримання зброї, як цивільних осіб в розумінні громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України;

– типи зброї, які можуть отримати суб'єкти: лише вогнепальна зброя і боєприпаси до неї без важкого озброєння, артилерійських систем, тощо;

– суб'єктів контролю: органи Національної поліції України.

З огляду на прийняті Закони, триваючу збройну агресію Російської Федерації, видану зброю цивільним особам та існуючий адміністративно-правовий режим обігу такої зброї, вбачається за необхідне провести комплексне дослідження можливостей введення принципово нового нормативно-правового регулювання такого обігу, після закінчення бойових дій та перемоги України.

Метою такого дослідження також повинна стати розробка конструктивних пропозицій щодо вдосконалення законопроекту «Про цивільний обіг зброї» № 5708 з огляду на утримання цивільними особами мільйонів одиниць не тільки стрілецького, але й важкого озброєння, боєприпасів та вибухових речовин після закінчення війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397.

6. Бокій О.М. Адміністративно-правовий режим обігу зброї в України: монографія. Одеса. ОДУВС, 2012. 167 с.

7. Корнієць А.В. Сутність режимів обігу зброї та вибухових речовин, як об'єктів дозвільної системи. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 194

8. Андрєєв Д.В. Поняття та види незаконного обігу зброї. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка.* 2017. № 2 (78) С. 63.

12. Про право на цивільну вогнепальну зброю: проект Закону України № 5708 від 25.06.2021. Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України. URL:https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190.

14. Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України № 1449 від 29.12.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text.

15. Про затвердження Порядку застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1448. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-2021-%D0%BF#n12.

16. Порядок застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1448, п. 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-2021-%D0%BF#n12.

17. Положення про добровольчі формування територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України № 1449 від 29.12.2021, п. п. 3, 11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text.

18. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України № 2114-IX від 03.03.2022, ст. ст. 1-6. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text.

Лазаренко Денис Олександрович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мацелик Тетяна Олександрывна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

СТАН АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Корупцію сьогодні можна назвати як одним із найбільш негативних явищ, що поширює свій вплив майже на всі сфери життя. Вона з роками все більше укорінюється як швидкий та ефективний протиправний засіб вирішення різних життєвих проблем. Тому питання запобіганню корупцію потребує особливої уваги.

Так, розуміючи значимість відсутності системності, визначеності антикорупційних дій, в 2014 році було ухвалено Закон України “Про запобігання корупції”, де закріплюються основні принципи антикорупційної політики в Україні.

Також у ньому встановлюється уповноважена особа, яка буде здійснювати відповідну діяльність, а саме Національне агентство з питань запобігання корупції (далі - НАЗК), робота якого виявилася досить дієвою. Так, наприклад, ним було ухвалено 75 нормативно-правових актів, а також єдиний державний реєстр фізичний чи юридичних осіб, які вчинили корупційні або пов’язані з корупцією правопорушення уже має 44127 записів.

Окрім того, не можна не згадати про залучення звичайних громадян до діяльності щодо протидії корупції. Так, статтею 21 Закону України “Про запобігання корупції” громадянам України надаються певні права щодо здійснення заходів, які не суперечать законам та направленні на виявлення, запобігання корупційних дій. Також держава надає гарантії особам, які допомагають протидії корупції, тому що відповідно до статті 53 ЗУ “Про

запобігання корупції" "Викривачі, їх близькі особи перебувають під захистом держави" [1]. При тому важливим слід вважати можливість надання інформації про корупційні дії певних осіб до відповідних органів анонімно та наявність у викривача права на конфіденційність. Оскільки вона значно зменшує вірогідність нанесення будь-якої шкоди викривачу, особами які в результаті його допомоги НАЗК понесли покарання за свої корупційні дії.

Не мало важливими є два інших механізми протидії корупції, а саме: антикорупційна експертиза нормативно-правових актів та спеціальна перевірка. Перший із вище сказаних механізмів направлений на запобігання виникненню корупції на законодавчому рівні. Оскільки в нормативно- правових актах можуть міститися значні прогалини, які будуть сприяти корупційним діям. Інший механізм, спеціальна перевірка, направлений на осіб, які претендують на посаду, що має значний вплив на будь-які сфера життя. Вона встановлює відповідність поданої автобіографії призначуваної особи дійсності, та вимогам, які встановлені законодавством для зайняття відповідної посади. Недоліком антикорупційної політики можна вважати можливість проведення даної перевірки лише за письмової згоди самої особи. Оскільки відмова уже може вказувати на непрофесійність призначуваної особи.

Також сучасним національним законодавством визначається чіткий механізм надання тимчасових відомостей органами державної влади Національному антикорупційному бюро України задля виконання покладених на нього функцій. До такої інформації можна віднести документацію щодо доходів та видатків Державного бюджету України, використання комунального та державного майна, фінансових зобов'язань осіб тощо [2]. Існування такого механізму істотно полегшує та покращує якість здійснення антикорупційної діяльності, оскільки може значно зекономити ресурси на пошук та отримання потрібних даних.

Окрім того, важливим кроком у покращенні ефективності антикорупційної діяльності можна вважати створення Вищого антикорупційного суду України як одного із вищих спеціалізованих судів першої інстанції з розгляду окремих

категорій справ [3, с. 37]. Оскільки посада судді має підвищений корупційний ризик, необхідним було створення нового судового органу, який ґрунтувався би на принципах професіоналізму та незалежності, та який мав би прозору та неупереджену систему відбору судів.

Отже, виходячи з вище перечисллений фактів можна дійти висновку, що стан антикорупційної діяльності на сьогодні перебуває на досить високому рівні. Оскільки вона, наприклад, характеризується своєю визначеністю та системністю. Однак важливо пам'ятати, що питання корупції в Україні все ще потребує особливої уваги та пріоритетності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18 (дата звернення: 18.10.2022)

2. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1698-18 (дата звернення: 18.10.2022)

3. Безпалова О.І. Створення Вищого антикорупційного суду як важливий крок у напрямі здійснення судової реформи в Україні. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу:* тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. адмін. права і процесу ф-ту № 3. 2017. С 36-39 URL: https://core.ac.uk/download/pdf/187223883.pdf (дата звернення: 18.10.2022)

Лазарчук Дарина Іванівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ІТАЛІЇ, ГРУЗІЇ ТА ЛАТВІЇ

В рамках євро-інтеграційних процесів, Україна взяла на себе зобов'язання щодо забезпечення ефективного і дієвого функціонування державних інституцій, які гарантують забезпечення принципів законності в країні, верховенства права та додержання і захисту законних інтересів громадян. Тому поняття фінансової безпеки та порядку її регулювання має бути пріоритетним для формування сучасної та безпечної держави.

Складові фінансової безпеки деталізуються у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, яка схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р.№569-р [5]. Стан фінансової безпеки країни, як складової економічної безпеки, загрози та завдання держави щодо забезпечення фінансової безпеки визначені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, що затверджена Указом Президента України від 11.08.2021 [2]. Отже, законодавчо фінансову безпеку розглядають, як стан організації фінансової системи, яка забезпечується передбаченням загроз і встановленням завдань по їх подоланню.

На сьогодні в Україні функціонує ряд правоохоронних органів, котрі є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки. Разом з тим, це створює передумови для відсутності єдиного підходу в розподілі повноважень та чіткого розмежування завдань в сфері забезпечення фінансової безпеки та попередження, виявлення, розслідування економічних злочинів. У відповідності

до ст. 214 Кримінально-процесуального кодексу України, економічні злочини підслідні таким органам як: Бюро економічної безпеки України, Національна поліція України, Національне антикорупційне бюро України, СБУ, Державному бюро розслідування [1].

Перерахований перелік фактично підтверджує відсутність державного органу відповідального за фінансову безпеку країни. Сучасні тенденції у сфері забезпечення фінансової безпеки держави направлені на впровадження центрального підходу організації у сфері управління і забезпечення фінансової безпеки, а також організацію чіткого розподілу повноважень між органами контролю та адміністрування. Особливе місце центрального підходу займає функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави, беручі до уваги досвід зарубіжних країн, які ефективно впровадили для себе даний підхід.

Тому для успішного впровадження системи єдиного правоохоронного органу в Україні необхідно опиратись на зарубіжний досвід, для порівняння, в таблиці 1, було обрано три країни світу: Італія, Грузія та Латвія. З різними роками впровадження та різною структурою органу, для більш ефективної оцінки та можливості запровадження даної системи в Україні.

Таблиця 1.

Критерії порівняння	**Країна**		
	Італія	**Грузія**	**Латвія**
1. Назва органу	Фінансова гвардія Італії	Слідча служба Міністерства фінансів	Служба державних доходів
2. Підстави існування	Заснована як легкий піхотний загін 1 жовтня 1774 року, назва «Легіон Світла». Сьогодні Фінансова гвардія Італії здійснює правоохоронні функції у галузі фінансів.	На підставі Закону Грузії «Про Слідчу службу Міністерства фінансів Грузії» від 11.03.2009 року.	На підставі Закону Республіки Латвії «Про Службу державних доходів» від 28.10.1993.

3. Головні завдання діяльності	В 1929 році передано повноваження щодо перевірки та припинення фінансових правопорушень; в 2001 році – передані господарсько-фінансові повноваження, повноваження припинення контрабанди, боротьба з організованою злочинністю, з ухиленням від сплати податків, з незаконним обігом наркотичних засобів, з відмиванням доходів від злочинної діяльності, з фінансовим тероризмом тощо; в 2016 році – контроль над сухопутним та морським кордоном країни, здійснення митного та податкового контролю; нагляд за акцизами; нагляд за проведенням торгів та здійсненням державних закупівель; захист патентів та авторських прав; захист культурної та археологічної спадщини Італії; організація взаємодії з усіма правоохоронними та контролюючими органами тощо.	Попередження, виявлення економічних злочинів, проведення слідства в повному обсязі, організація та проведення експертиз; здійснення превентивних заходів в фінансово-економічній сфері та виявлення адміністративних правопорушень; здійснення превентивних заходів, виявлення та попередження правопорушень щодо вчинення корупційних злочинів в фінансово-економічній сфері.	Виконує ряд повноважень, пов'язаних із стягненням податків та зборів, зокрема реєстрація платників податків та об'єктів оподаткування, стягнення податкової заборгованості, ведення обліку державного майна та забезпечення контролю за його оцінкою, купівлею, продажем, безоплатною передачею, знищенням, надання рекомендацій платникам податків щодо порядку оформлення податкових декларацій тощо. *Не здійснює заходи пов'язані з попередженням, виявленням, розслідування правопорушень у сфері фінансово-економічної безпеки країни та не є правоохоронним органом*
4. Структура органу	Складається з 20 обласних командувань, 6 міжобласних командувань, командування спеціальних відділів, інспекторське управління підготовки кадрів, повітряно-морського центрального командування, 20 відділів тилової, технічної, адміністративної підготовки, 102 командування в провінції.	Державна підвідомча установа, що входить до складу Міністерства фінансів Грузії та здійснює боротьбу із злочинами у фінансово-економічній сфері.	Фактично даний орган було створено на підставі об'єднання повноважень в 1993 р. Державної фінансової інспекції Республіки Латвії та Митного департаменту Міністерства фінансів Республіки Латвії.

5. Головні департаменти	Центральна служба кримінальних розслідувань – SCICO; Антитерористичне відомство – ATPI; підрозділ по боротьбі з організованою злочинністю – GICO; входить підрозділ по боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів – GOA; інші відділення.	Відсутні. Служба є спеціальним правоохоронним органом, який входить до системи Міністерства фінансів Грузії як державна підвідомча установа.	До складу Служби державних доходів належать податкова та митна поліція, котрі були створені 19.07.2017 р. на підставі ліквідації єдиного органу – фінансової поліції.
6. Країни-послідовники	Греція, Ісландія, Туреччина, Норвегія, Македонія, Румунія	-	-

Джерело: складено автором на основі [3], [6], [7].

Італійська модель фінансової безпеки держави була запозичена багатьма країнами та видозмінена у відповідності до правової системи цих країн та системі існуючих державних органів. Позитивний ефект від функціонування Фінансової гвардії Італії зумовлює така побудова системи, при якій одному органу надається максимально широке коло повноважень.

Але успіх роботи Фінансової гвардії Італії пояснюється також тим, що цей орган не має повноважень щодо самостійного застосування карних заходів до правопорушників, адже після проведення розслідування всі матеріали передаються до органів прокуратури. А податкові злочини, які кваліфікуються як незначні правопорушення та не відносяться до її компетенції, передаються до податкової служби.

Система органу фінансової безпеки Грузії, Слідча служба Міністерства фінансів Грузії, має вже значно вужче коло повноважень та виконує менше завдань, у порівнянні з моделлю Італії, вона більш спрямована на здійснення превентивних заходів, виявлення та попередження правопорушень.

Латвія пішла протилежним шляхом та замість слідування вектору побудови єдиного суб'єкту забезпечення фінансової безпеки в країні, розділила повноваження на кілька державних установ, що найбільш наближена до сучасної системи України.

Отже, використання іноземного досвіду, має допомогти Україні не лише в інституційно-організаційному аспекті функціонування системи, а й в процесі

розробки законодавчої бази. Ми вважаємо, найбільш вдалим є досвіт організації італійської моделі, її довговічність та результати може стати базисом в побудові фундаменту вирішення проблеми фінансової безпеки держави. Однак, для України, всі нововведення в даній сфері, мають бути направлені на захист соціально-економічних інтересів країни, її територіальної цілісності, суверенітету та незалежності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (в редакції від 01.10.2022 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/4651-17#Text (дата звернення 30.09.2022).

2. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021. URL: https://drive.google.com/ file/d/1oqjabxZiTempwJja (дата звернення: 30.09.2022).

3. Про Слідчу службу Міністерства фінансів Грузії: Закон Грузії від 11.03.2009 року № 3086. URL: https://matsne.gov.ge/ka/document/view/ 90304?publication=13 (дата звернення: 30.09.2022).

4. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. №2469-VIII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/page. (дата звернення: 30.09.2022).

5. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012 (дата звернення: 30.09.2022).

6. Про Службу державних доходів: Закон Республіки Латвії від 28.10.1993 р. № 331/96-ВР. URL: http://likumi.lv/doc.php?id=59902 (дата звернення: 30.09.2022).

7. Лежненко І.П. Організаційно-правові засади функціонування Фінансової гвардії Італії. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика).* 2018. Вип. 1-2 (10-11). 142-179 с.

Липницька Аліна Миколаївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права,
Державного податкового університету

ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВИХ ЗАГРОЗ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

На сучасному етапі тема подолання та усунення загроз у сфері фінансової безпеки є актуальною та пріоритетною, оскільки сутністю фінансової безпеки як фундаментальної складової економічної безпеки є стійкість фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів. Фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносинах, для яких притаманні такі ознаки як: стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз; здатність забезпечити ефективне функціонування; здатність підтримання стабільності національної економіки та забезпечувати економічне зростання держави [1, с. 12]. Особливої уваги сьогодні також потребує банківська сфера, де необхідно звернути увагу на забезпечення фінансової безпеки з метою подолання фінансових загроз.

В умовах воєнного часу здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання є пріоритетним. Розбудова економічної стійкості є одним із пріоритетних напрямів фінансової безпеки України на сучасному етапі. На 2022 рік ми можемо визначити ряд зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих факторів, що впливають на стан фінансової системи країни, а саме:

- воєнні дії на території країни, що є найбільшою загрозою у сфері фінансової безпеки;
- застаріла система пенсійного забезпечення та соціального захисту;
- низький рівень інвестицій у державний та приватний сектор економіки;

- зростання ймовірності дефолту;
- істотне збільшення бюджетного дефіциту;
- пришвидшення інфляції через скорочення обсягів промислового виробництва;
- погіршення платіжної дисципліни позичальників [2, с. 61].

Саме ці та інші проблеми піднімають в своїх працях такі науковці як О. Гетманець, А. Денисов, О. Барановський, А. Даниленко.

Основним викликом перед фінансовою системою країни виокремлюють суттєве збільшення видатків на оборону та, водночас, значне зменшення податкових надходжень через війну На противагу цьому, можна зазначити що гранти і кредити від партнерів дозволять направити більше власних бюджетних коштів для фінансування військових потреб. Також одним із інструментів збалансування бюджету є залучення додаткового фінансування. В одному із своїх інтерв'ю Міністр фінансів України Сергій Марченко зазначив, що на даний час ведуться переговори з МВФ щодо нової кредитної програми, яка допоможе врегулювати фінансову систему і допоможе забезпечити достатнє фінансування бюджету в 2023 році. Також він відзначив, що Пріоритетами державного бюджету на 2023 рік будуть фінансування армії, підтримка населення та збереження макрофінансової стабільності.

Можна простежити і напрями попередження загрозам у банківській системі. Задля збереження стабільності банківської системи та підтримки вкладників українських банків пішли на такі кроки:

– запровадження норми про повне відшкодування коштів за вкладами, рішення про виведення з ринку яких прийнято після 13.04.2022;

– запровадження дистанційних виплат гарантованого відшкодування [3; 4].

Проаналізувавши дослідження науковців та аналітичні виступи політиків щодо сучасних актуальних загроз фінансовій безпеці країни можна дійти висновку, що вкладники банків, переданих в управління Фонду, можуть отримати гарантовані їм виплати дистанційно, не відвідуючи відділення банків-

агентів. Це на даному етапі допоможе вкладникам активно використовувати свої фінансові ресурси та підтримувати банківську систему в належному робочому стані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінансова безпека держави: навчальний посібник / О.М. Марченко, Я.Я. Пушак, І.О. Ревак. Львів, 2020. 356 с.

2. Гетманець О.П. Правові аспекти подолання загроз у сфері фінансової безпеки. *Економічна безпека держави в контексті національних інтересів*. 2021. С. 60–63.

3. Національний інститут стратегічних досліджень. Моніторинг актуальних ризиків для фінансової безпеки. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/monitorynh-aktualnykh-ryzykiv-dlya-finansovoyi-bezpeky-2402-7042022-roku (дата звернення 09.04.2022).

4. Білай О. Повне відшкодування вкладів під час війни – важлива умова фінансової безпеки України. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. 2022. URL:https://www.fg.gov.ua/articles/51278-povne-vidshkoduvannya-vkladiv-pid-chas-viyni--vazhliva-umova-finansovo-bezpeki-ukrani----olga-bilay.html (дата звернення 01.07.2022).

Лічковаха Дар'я Юріївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Бюджетна політика, як і загальнодержавна економічна політика в цілому, залежить від сформованого правового поля та органів влади, управління в процесі реалізації функцій держави та забезпечення легітимності фінансових відносин. Цілеспрямована фінансово-бюджетна політика в Україні потребувала запровадження стратегічного планування на середньостроковий період.

Запровадження програмно-цільоовго методу (далі-ПЦМ) при фінансуванні з бюджетів набуває надзвичайної актуальності в умовах інтеграції України до Європейського Союзу, оскільки підготовка бюджету на декілька років є однією з вимог до країн-членів ЄС та кандидатів на вступ до Європейського Союзу.

Отже, використання прогресивних технологій у бюджетному процесі України є важливою складовою сучасного етапу розвитку держаних фінансів, що покликані пошуком ефективних механізмів витрачання ресурсів на постійно зростаючі потреби та вимогами міжнародних організацій на шляху до повноцінного членства нашої країни у європейській спільноті.

В Україні ПЦМ у бюджетному процесі запроваджено у практику ще з 2002 року із прийняттям Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 № 538. Концепцією визначено, що метою застосування ПЦМ є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання. Зазначені такі елементи ПЦМ як: формування

бюджету у розрізі бюджетних програм; відповідальні виконавці бюджетних програм; прив'язка коду бюджетної програми до коду функціональної класифікації видатків бюджету; складники бюджетної програми (мета, завдання, напрями діяльності, показ-ники результативності); застосування середньострокового бюджетного планування; паспорт бюджетної програми [1].

Згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України (далі - БК України) ПЦМ у бюджетному процесі - метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу [2]. БК України передбачено обов'язковість застосування ПЦМ на державному та місцевому рівнях із проведенням оцінки ефективності бюджетних програм [2].

БК України також передбачається формування головними розпорядниками бюджетних коштів прогнозу бюджетних показників на наступні за плановим два бюджетні періоди [2] узгоджено із завданнями та пріоритетами соціально-економічного розвитку країни як підґрунтя для переходу в перспективі до формування середньостроко- вого бюджету [3, с. 47].

Таким чином, в основу ПЦМ в бюджетному процесі в Україні покладено підхід, особливістю якого є те, що спочатку визначаються результати, яких необхідно досягти, а вже потім вирішується питання про те, які бюджетні кошти необхідні для досягнення цих результатів.

В ході проведення реформ в бюджетній сфері, важливим є дослідження зарубіжних країн, і вважаємо доцільним розглянути досвід країни-сусідки з Європейського Союзу – Польщу.

В Польщі, концепція бюджетування заснована на програмній та результативній ознаках, воно називається (поль.) «Budzetowanie zadaniowe», що дослівно перекладається як «бюджетування по завданням». Проте за суттю це адаптована назва (з англ.) «Performance Program Budgeting», або програмно - цільовий метод, як аналогічна модель українського зразка [4].

Основним юридичним документом, що регулює процес використання програмно-цільового методу у Республіці Польща є Закон «Про публічні фінанси» від 27 серпня 2009 року [5]. В цьому документі встановлюються правила, що спрямовані на підвищення прозорості та ефективності використання державних фінансів шляхом використання довгострокового механізму фінансового планування, а також, нової структури бюджету в розрізі програмних елементів. Законом було закладено юридичні підвалини для загальної імплементації програмного методу, надано конкретні повноваження міністру фінансів для підготовки низхідних нормативно-правових документів й можливості застосування санкцій, здійснення моніторингу та повного контролю процесу й ефективності від впровадження. В зазначеному законі встановлено чіткий графік реалізації програмно-цільового методу для органів державного сектору.

Вперше державний бюджет за програмно-цільовим методом, був підготовлений в 2009 році Міністерством фінансів Польщі, після чого, відповідно до бюджетного законодавства, було підготовлено інформацію (звіт) про виконання бюджету у 2010 році. Використання програмно-цільового методу, на рівні одиниць місцевого самоврядування, розглядається як потужний інструмент планування матеріалів видаткової частини та використовується як додатковий метод при реалізації традиційної технології постатейного процесу, відповідно до класифікації бюджету.

З 2007 року, дана технологія бюджетування ефективно використовується у місті Варшава. Імплементація програмно-цільового методу, в столиці Польщі, є наслідком адекватного реагування відповідних фінансових структур місцевих органів влади на виклики розвитку фінансової системи та освоєння нових інструментів, внаслідок адаптації бюджетного процесу до правил Європейського Союзу. Впровадження програмно-цільового методу є структурним елементом комплексу заходів спрямованих на оптимізацію структури бюджету. Даний метод було використано як фінансове середовище для розвитку міста, що дало

можливість для освоєння коштів з фондів ЄС, а також створення сучасної системи управління публічного фінансування та оптимізацію витрат.

Кожна задача, що створюється в міському бюджеті супроводжується докладним її описом та обґрунтуванням потреби у галузі, конкретно вказується приналежність програми до неї завдань та підзавдань. У всіх завданнях вказується довірена (відповідальна) особа - виконавець, що відповідає за її результат [6]. Результатом такого досвіду, стало створення бюджетного механізму, що є зручний у розумінні для широкого загалу, оскільки розподіл коштів відбувається згідно до запланованих завдань та поставлених цілей. Окрім того бюджетну документацію було доповнено значним обсягом важливої інформації та конкретизації у питаннях розподілу коштів. Планування видаткової частини здійснюється не тільки у розрізі завдань, а як комплексу заходів, реалізація котрих протягом фінансового періоду має досягнути конкретної мети

Згідно висновків Організації економічного співробітництва та розвитку, Польща - порівняно з іншими країнами впроваджує ПЦМ відносно швидко. Перші кроки в цьому процесі можна оцінювати як позитивні.

На сьогоднішній день Польща все ще має подвійну систему планування бюджетного процесу:

- традиційна, заснована головним чином на постатейному асигнуванні коштів;
- паралельний бюджет заснований на продуктивності, що спрямований на покращення процесу управління державними фінансами і т.д.

Отже, одним із ефективних методів здійснення бюджетної політики та побудови її за принципами прогнозної визначеності є ПЦМ. І досвід Польщі це аргументовано підтверджує. Державні цільові програми фактично є інструментом ефективного розподілу інвестиційних коштів між регіонами, а також ефективного розподілу коштів в об’єднаних територіальних громадах.

На нашу думку, доцільно запозичити використання програмно-цільового методу у великих містах (розпочати саме зі столиці України - Києва), та

об’єднаних територіальних громадах, для адекватного реагування відповідних фінансових структур місцевих органів влади викликам розвитку фінансової системи та освоєння нових інструментів, внаслідок адаптації бюджетного процесу до правил Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Концепцію застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 № 538-р URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/ 538-2002-%D1%80

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102456. html

3. Качковська О. Бюджетний кодекс: аналіз найважливіших змін. Баланс - бюджет. - 2018. - № 34-35 (289-290). С. 47-48.

4. Молдован О.О. Інтеграція до ЄС: досвід Польщі та виклики для України. Дзеркало тижня. Україна. №35. 27 вересня 2013 р. URL: http://gazeta.dt.ua/macrolevel/integraciya-do-yes-dosvid- polschi-ta-vikliki-dlya-ukrayini-_.html.

5. Ustawa o finansach publicznych z 27 sierpnia 2009 r. (Dz.U. nr 157, poz. 1240 ze zm.) URL: http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20091571240

6. Marzanna Krajewska, Katarzyna Andrzan. Budzet zadaniowy - instrument zarz^dzania finansami miasta stolecznego. W: „Studia BAS”. Biuro Analiz Sejmowych, Nr 1(33) 2018 s. 9. URL:http://orka.sejm.gov.p1/WydBAS.nsf/0/5548F9847B05CB37C1257B2E002A574B/Sfi le/Studia_BAS_3 3 .pdf.

Ліщук Уляна Вікторівна,
Вербовий Андрій Олексійович,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Новицька Наталія Борисівна,
доктор юридичних наук, с.н.с.,
професор кафедри приватного права
Державного податкового університету

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ КОРПОРАТИВНИХ РЕСУРСІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансова безпека підприємства є однією з основоположних передумов його розвитку, що в свою чергу має важливе значення для забезпечення економічної стабільності країни, зокрема в даний період загострення впливу багатьох інших негативних факторів. Досить вагомим для забезпечення фінансової безпеки підприємства є повне та ефективне використання усіх матеріалів, засобів та можливостей, фундаментальне значення серед яких мають корпоративні ресурси.

В цілому, термін «фінансова безпека підприємства» має чимало трактувань, одне з яких дає наступне його визначення: фінансова безпека – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат по цінних паперах підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного і фінансового розвитку [2, с. 14].

В свою чергу, під корпоративними ресурсами розуміють фактори бізнесу, що використовуються власниками і менеджерами підприємства для виконання цілей бізнесу [4]. До корпоративних ресурсів підприємства належать: ресурс

капіталу, ресурс персоналу, ресурс інформації й технології, ресурс техніки і обладнання, ресурс прав.

Детальніше розглянемо перераховані ресурси. Зокрема ресурс капіталу розглядається як сукупність акціонерного капіталу та позикових фінансових ресурсів. Акціонерний капітал – сукупність індивідуальних капіталів акціонерів, об'єднаних шляхом випуску (емісії) і розміщення акцій та інших цінних паперів. Акціонерний капітал утворюється як сума надходжень від продажу акцій при їх первинному розміщенні. Акціонерний капітал. складається зі статутного капіталу (фонду) і емісійного прибутку [3]. Даний ресурс визначальним, адже його наявність дає змогу придбати, за необхідності, усі інші необхідні корпоративні ресурси.

Ресурс персоналу ототожнюється поняттю «трудовий ресурс», та визначається, як сукупність осіб, що працюють на певному підприємстві і вкладають свою працю, фізичні та розумові здібності, знання та навички в проведення господарсько-фінансової діяльності підприємства, реалізацію його статутних завдань[5]. Ефективне розпорядження ресурсом персоналу гарантує не лише удосконалення системи фінансової безпеки, але й забезпечення ефективної та продуктивної діяльності підприємства в цілому. Тому вміння підібрати персонал та організовувати його роботу, подекуди, є визначальним.

Ресурс інформації й технології. На сучасному етапі розвитку економіки, інформація визнається стратегічним ресурсом існування та розвитку будь-якої сфери суспільства. Саме наявність та використання такого корпоративного ресурсу, як інформація, допомагає підприємству не бути поза світовими тенденціями розвитку, та мати своєчасні та якісні зміни відповідно до сучасних викликів бізнесу. Своєчасне отримання, обробка та зберігання інформації забезпечується технологічними ресурсами.

Ресурс прав має фундаментальне значення безпосередньо для захисту вищезгаданого ресурсу інформації, зокрема шляхом патентування певних винаходів, необхідних для роботи підприємства. Також застосування даного ресурсу виявляється у ліцензуванні певного виду діяльності, використанні

певних квот (на користування природними ресурсами) чи прав (права на користування землею).

Як вже зазначалося застосування корпоративних ресурсів є визначальним фактором досягнення основних цілей бізнесу, які також залежать від забезпечення основних цілей фінансової безпеки, а саме : забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства (організації); забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи іншого суб'єкта господарювання; досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством (організацією); досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу; мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища; якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства; забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації; надійне забезпечення безпеки персоналу підприємства, його капіталу і майна, а також комерційних інтересів [1, с.162].

Виконання кожної з вищезазначених цілей є важливим етапом ефективного функціонування системи фінансової безпеки. Важливо зауважити, що дані цілі забезпечуються безпосередньо використанням корпоративних ресурсів, правильним їх поєднанням та застосуванням.

Таким чином, фінансова безпека, беззаперечно є однією з найважливіших складових діяльності будь-якого підприємства, забезпечення її цілей є першочерговим завданням, результативне виконання якого покладається здебільшого на корпоративні ресурси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильців Т.Г., Федишин Л.М. Комплексна оцінка економічної безпеки приватного підприємства «Агро-Січ» та пріоритети її зміцнення в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.1. С. 161-164.

2. Ільяшенко С.Н. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до їх оцінки . *Актуальні проблеми економіки*. К. 2003. № 3. С. 12-19.

3. М. Е. Сорокін . Акціонерний капітал. *Енциклопедія Сучасної України*: НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=43573 (дата звернення: 03.10.2022)

4. Методичне забезпечення оцінювально-аналітичної системи економічної безпеки підприємства. *Навчальні матеріали онлайн:* вебсайт. URL: *https://pidru4niki.com/82123/ekonomika/metodichne_zabezpechennya_otsinyuvalno-analitichnoyi_sistemi_ekonomichnoyi_bezpeki_pidpriyemstva* (дата звернення: 03.10.2022)

5. Характеристика трудових ресурсів торговельного підприємства та задачі управління ними. *Букліб*: вебсайт. URL: https://buklib.net/books/25374/ (дата звернення: 03.10.2022)

Любас Катерина Русланівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Перше, що варто зазначити, 2021 рік став найуспішнішим для українського банківського сектору після фінансової кризи 2008 року. Фінансові результати провідних банків та основних секторів української економіки вселяли багато оптимізму щодо 2022 року, який мав стати роком активного економічного зростання та подальшого розвитку до європейських ринків.

Однак на ці оптимістичні очікування серйозно вплинуло вторгнення росії в Україну. Очікується, що падіння ВВП України у 2022 році становитиме щонайменше 30 відсотків порівняно з 2021 роком. Крім того, повідомляється, що близько 85 відсотків підприємств в Україні постраждали від війни. Таким чином, після стабілізації ситуації в Україні багато підприємств неминуче потребуватимуть реструктуризації боргу та фінансової підтримки.

У цих надзвичайно складних умовах українська банківська система продовжила працювати на всіх підконтрольних Україні територіях і підтримує український бізнес. Водночас з метою запобігання неконтрольованому витоку іноземної валюти з України та забезпечення стабільної роботи української банківської системи Національний банк України (НБУ) запровадив спеціальні правила роботи банківської системи в умовах воєнного стану. період права.

Зокрема, НБУ ввів заборону на купівлю іноземної валюти та здійснення розрахунків за кордоном, крім:

– розрахунки з міжнародними фінансовими установами (Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) тощо) та купівля іноземної валюти для таких розрахунків;

– платежі за імпорт товарів критичного імпорту, зазначених у розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про Перелік товарів критичного імпорту» від 24 лютого 2022 року № 153; і операції на підставі окремих дозволів (рішень) НБУ.

Без шкоди для зазначених заходів, які, на наш погляд, є розумними та ефективними, слід зазначити, що вони безпосередньо стосуються іноземних кредиторів, боржники яких є резидентами України. Наприклад, якщо термін погашення кредиту, наданого українському позичальнику іноземним кредитором, настає зараз, позичальник не зможе погасити його через зазначені обмеження, навіть якщо у нього для цього буде достатньо коштів.

Безсумнівно, за переважною більшістю кредитних договорів поточна ситуація в Україні та обмеження, які запроваджує НБУ, можуть розглядатися як подія дефолту, яка призводить до негайного настання терміну погашення кредитів. Однак наразі повернення неможливе як з юридичної, так і з практичної точки зору. Єдиним виходом для іноземних кредиторів може бути звернення до гарантій та поручительств, виданих компаніями за межами України для забезпечення кредитів, наданих українським позичальникам.

Водночас конфлікт та його результати є обставинами непереборної сили, що підтверджено листом Торгово-промислової палати України (ТПП) від 28 лютого 2022 року, в якому ТПП зазначила, що ці обставини з 24 лютого 2022 року до їх офіційного закінчення є надзвичайними, невідворотними та об’єктивними для суб’єктів господарювання та/або фізичних осіб за договором, окремим податковим та/або іншим зобов’язанням, виконання яких відбулося відповідно до умов договору, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання яких стало неможливим у встановлений термін у зв’язку з настанням обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин)».

Зрозуміло, що наслідки форс-мажорних обставин будуть розглядатися виходячи з положень кожного окремого кредитного договору та чинного законодавства. Але, в будь-якому випадку, українські позичальники та їхні іноземні гаранти та поручителі матимуть певні аргументи на підтримку відстрочення виконання зобов'язань за кредитними договорами та відповідними гарантіями/поруками та уникнення санкцій за неналежне (повернення) платежу.

Ще одним особливо важливим завданням для НБУ та комерційних банків є підтримка населення як в Україні, так і за кордоном. У перші дні війни було надзвичайно важливо запобігти потрясінням у банківському секторі та забезпечити його належну роботу, а саме повернення депозитів клієнтам, здійснення платежів, завантаження банкоматів і банків. Банки впоралися добре і забезпечили безперебійну роботу всіх підрозділів на підконтрольних територіях.

Крім того, НБУ у співпраці з Національним банком Польщі та деякими комерційними банками підписали договір про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах та розпочали програму підтримки українців, вимушених покинути Україну через війну. Повідомляється, що протягом перших трьох тижнів березня з України виїхало близько 3,5 мільйона людей, і більшість або залишилися в Польщі, або проїхали через Польщу в інші країни. Більшість українців, які виїхали, мали надзвичайно обмежену кількість готівки в євро чи доларах США, і більшість їхніх коштів були в українських гривнях («UAH»). Оскільки гривня не є вільно конвертованою валютою, українці зазнали значних труднощів з обміном гривні на інші іноземні валюти, а обмінний курс іноді був вкрай невигідним для українців. Щоб усунути цю проблему, НБУ домовився з Національним банком Польщі про викуп в українців до 10 млрд грн, отриманих польськими банками. Це дозволяє встановити розумний і прогнозований обмінний курс у Польщі та забезпечує можливість українцям обмінювати гривню на польський злотий та інші валюти.

Нарешті, НБУ видав постанову про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану про блокування коштів на банківських рахунках юридичних і фізичних осіб, які зареєстровані або постійно проживають в

російській федерації або республіці білорусь. При цьому резидентам російської федерації/республіки білорусь, а також юридичним особам, кінцевим бенефіціарним власником яких є резидент вищезазначених держав, забороняється проводити дебетові операції за своїми банківськими рахунками, за винятком:

– перерахування на спецрахунок НБУ для забезпечення Збройних Сил України або органів державної влади України;

– соціальні виплати, виплати заробітної плати, комунальних послуг, податків, зборів тощо.

Очікується, що такі кошти можуть бути експропрійовані Україною, в тому числі для відновлення української економіки.

Підсумовуючи зазначене вище, можемо зробити висновок, що банківську систему загалом в умовах воєнного стану можна оцінити як таку, що перебуває в задовільному стані . Банки отримують прибуток від основної діяльності, що дає можливість безперебійно функціонувати. Водночас за підсумками першого півріччя 2022 року загальний збиток банківської системи становив 4,6 млрд грн – система стала збитковою вперше за п'ять останніх років [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лобозинська С.М. Удосконалення правового регулювання банківської системи України. *Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії.* 2009. № 1. С. 110-114.

2. Любунь О.С., Любунь В.С., Іванець І.В. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності: навч. посібник. Київ, 2004. 351 с.

3. Макаренко Ю.П., Тригуб А.В. Сучасний стан та шляхи вдосконалення банківського регулювання та нагляду. *Інвестиції: практика та досвід.* 2017. № 12. С. 62-67.

4. Мамедов С.Г. Підвищення ефективності нагляду в контексті реструктуризації банків. *Вісник університету банківської справи.* 2017. №1 (28). С. 60-64.

5. Міщенко В.І., Яценюк А. П., Коваленко В.В., Коренєва О.Г. Банківський нагляд: навч. посібник. Київ, 2004. 406 с.

6. Панасенко І.М. Банківський нагляд як інструмент забезпечення стабільності банківської системи України. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2018. № 23. С. 518-523.

7. Національний банк України. Основні принципи ефективного банківського нагляду (Основні Базельські принципи). URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-printsipi-efektivnogo-bankivskogo-naglyadu-osnovni-bazelski-printsipi (дата звернення 20 жовтня 2022 р.).

8. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua (дата звернення: 20 жовтня 2022 р.).

9. Пернарівський О.В., Пернарівська О.О. Методи оцінювання ризиків у банківській діяльності. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління.* 2018. Вип. 6 (17). С. 828-833.

Мазур Тетяна Євгеніївна,
Федан Лорина Олександрівна,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасні економічні реалії переконливо свідчать, що перспективи, темпи та загальний вектор напряму соціально-економічного прогресу національних господарств значною мірою залежить від стану сформованості фінансово-

економічної безпеки держави, у системі якої важливу роль відіграє безперечно фінансова складова. Тому дана тема є актуальною для вивчення й дослідження саме в такий непростий для нашої країни час, адже вона як ніколи потребує нашої уваги та допомоги з вдосконаленням її фінансово-правової організації.

Метою дослідження є виявлення особливостей впливу глобалізації на фінансову сферу в Україні, визначити проблеми, що виникають у зв'язку з цим та причини. Також варто віднайти шляхи вдосконалення фінансової безпеки нашої держави.

Безперечно аспекти фінансової безпеки України приваблювали увагу для дослідження багатьох науковців. Серед останніх: Кондрацька Н.М., Москвін Б.Ю., Лазарєва А.П., Соловйов В. І., Любовська М.М., Сапрун Г.Г.

Протягом другої половини XX століття поступово суспільство почало переходити до нового етапу свого розвитку. Всі сфери життя людства оповила глобалізація. Глобальні інтеграційні процеси вплинули на стан держави, забезпечення її безпекового рівня та подальшого розвитку для підвищення конкурентоспроможності. Глобалізація — це виникнення єдиного економічного та інформаційного простору в загальносвітовому масштабі.

Через швидку зміну ринкової кон'юнктури на світових фінансових ринках та взаємопов'язану систему економічних відносин у структурі світового господарства стан вітчизняного фінансового сектору дедалі складніше контролювати з розрахунку внутрішніх джерел впливу [1].

Одним із головних факторів незалежності суверенної держави є стан її фінансової безпеки. Стан фінансового сектору стає все дедалі складніше контролювати через внутрішні та зовнішні джерела впливу. Ці джерела впливу є різними для кожної країни. Внутрішні загрози щодо України – це наслідки неправильної фінансово-економічної політики та зловживання в управлінні фінансовою системою. Зовнішніми загрозами є ризик початку фінансової кризи, коливання валютних курсів, збільшення масштабів «відмивання» грошей, ухилення від сплати податків. Всі ці явища на сьогоднішній день присутні та активно поширюються країною в зв'язку з війною в Україні.

Поняття «фінансова безпека» не має єдиного визначення. Визначення цього поняття є в Концепції економічної безпеки України: «Фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, регіонів, галузей, секторів економіки, держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань» [2].

Держава повинна забезпечувати своє ефективне функціонування та підтримувати економічну стійкість у світі. В свою чергу це забезпечено фінансовою безпекою, яка включає в себе інвестиційну, енергетичну, соціальну безпеки. Проблема правильної підтримки фінансової безпеки держави стосується усіх галузей господарства, бізнесу, а також верств населення.

Виходячи з вищесказаного, фінансову безпеку країни в умовах глобалізації варто розглядати в спектрі різних країн та світової економіки. Найбільш суттєвим фактором, який найбільше вливає на стабільність світової та національної фінансових систем – це збільшення обсягів руху спекулятивного капіталу. Спекулятивним капіталом є кошти, що призначені для інвестицій з високим ризиком або винагородою. Ці процеси, причиною яких стала глобалізація, призводять до ускладнення фінансової безпеки країн у всьому світі. Тому фінансову безпеку варто розглядати не тільки як компонент економічної безпеки країни, а й як складову національної безпеки держави.

Слід звернути увагу на пропозиції Москвіна Б. Ю. щодо вдосконалення безпеки фінансових інституцій в умовах правового режиму воєнного стану в Україні, а саме: впровадити в діяльність щодо управління фінансовими інституціями принципів і методів антикризового управління, спрямованого на забезпечення їх стійкості і незалежності шляхом неперервного упередження чи подолання кризових явищ; гармонійне поєднання цілей економічної безпеки фінансових інституцій з цілями національної безпеки держави, але ще й з урахуванням провідного європейського та міжнародного досвіду; забезпечити технологічну незалежність, оновити системи обробки і зберігання даних,

забезпечити захист інформації від несанкціонованого доступу; впровадити принципи соціальної відповідальності фінансових структур, які б враховували не лише забезпечення економічної ефективності їх основного виду діяльності, а й враховували такі соціальні аспекти, як збереження і розвиток кадрового потенціалу, підтримку Збройних сил України та територіальної оборони, надання фінансової та гуманітарної допомоги населенню [3].

Отже, мета політики у сфері фінансової безпеки держави – це стабільний розвиток економічної системи країни в збільшенні фінансових ресурсів. Завданнями державної політики у сфері фінансової безпеки є своєчасна оцінка та реагування на існуючі для економіки загрози. Грамотна фінансова політика – запорука відмінної фінансової безпеки держави. Доки в Україні не буде забезпечена політична стабільність, то важко очікувати стабільного економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення. А саме в цьому і реалізуються заходи держави, спрямовані на забезпечення фінансової безпеки країни в глобалізацій них процесах. Щоб розвиток України, як держави, був успішним, потрібно підтримувати ефективне функціонування національної економічної системи і намагатися протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соловйов В.І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. №3(15). URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/29-3-15-2011.pdf

2. Про схвалення Концепції економічної безпеки України. Розпорядження Кабінету міністрів України від 15 серпня 2012 року за №569-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80#n7 (дата звернення: 03.10.2022 р.)

3. Москвін Б.Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. 2022. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/12549-

%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-24935-1-10-20221005.pdf (дата звернення: 08.10.2022 р.)

Макарчук Інна Миколаївна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Худолій Володимир Васильович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Рибачок Владислав Олександрович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Низький рівень ефективності системи управління фінансовою безпекою є причиною кризових явищ, їх орієнтованості на боротьбу із результатами негативного впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, а не на попередження і вчасну нейтралізацію потенційних ризиків і загроз. Дієвим інструментом вирішення такої проблеми є обґрунтована цілеспрямована стратегія управління фінансовою безпекою, що направлена на створення адаптаційних механізмів довгострокової дії до змін зовнішнього і внутрішнього середовища, вироблення високого рівня стійкості до існуючих і потенційних загроз, з метою підвищення ефективності діяльності, забезпечення фінансової підтримки стійкого росту в поточному і перспективному періодах [5].

Стратегія управління фінансовою безпекою підприємства є невід’ємною складовою формування і реалізації загальної стратегії розвитку підприємства, оскільки відповідає за цілі, напрямки, джерела і об’єкти фінансування. Вона забезпечує усі основні напрями розвитку його фінансової діяльності й фінансових відносин підприємства.

Варто зауважити, що стратегія управління фінансовою безпекою підприємства забезпечує [4]: формування й ефективне використання фінансових ресурсів; виявлення найефективніших напрямків інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках; високий рівень фінансової безпеки підприємства; відповідність фінансових дій економічному стану і матеріальним можливостям підприємства; формування ефективної системи управління фінансовими ризиками, загрозами й небезпеками; правильний вибір інструментів та напрямків фінансових дій і маневрування задля досягнення вирішальної переваги над конкурентами.

Формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємства має базуватися на комплексному, системному підході, а також має враховувати [3]: взаємозв'язок стратегії управління фінансовою безпекою з фінансовою стратегією і загальною стратегію розвитку підприємства; рівень розвитку і кон'юнктуру фінансового ринку; рівень законодавчого і нормативно-правового регулювання фінансової діяльності підприємства; економічну й політичну ситуації в країні; ринкову позицію підприємства; ресурсне забезпечення підприємства, у тому числі забезпеченість власними коштами, можливість залучення позикових коштів і інвестицій, інноваційний потенціал підприємства; галузеву належність суб'єкта господарювання, оскільки галузь економіки, до якої належить підприємство, окреслює напрям формування його фінансової стратегії і має значний вплив на структуру капіталу підприємства; рівень фінансового ризику на підприємстві і т.д. [1].

Процес розробки та реалізації стратегії підприємства у науковій літературі даний по-різному: вчені виділяють етапи, які відрізняються ступенем деталізації, складністю господарюючого суб'єкта та характером напрямку розвитку. Стратегія поширюється на довгострокові, перспективні дії господарюючого суб'єкта. Можна сказати, що формулювання стратегії (тобто, моделі дій) і її інструментарій виступають ядром управління та ознакою його якості [3].

Формування стратегічного портфелю підприємства передбачає розробку і оцінку альтернатив стратегій управління фінансовою безпекою підприємства, їх

вибір і формування стратегічного набору. Стратегії повинні орієнтувати на максимальну та своєчасну адаптацію діяльності підприємств до динамічного фінансового середовища задля досягнення їхніх стратегічних цілей.

Стратегію управління фінансовою безпекою підприємства, як і фінансову стратегію, доцільно класифікувати за обсягом фінансових завдань, що визначені у стратегії, на генеральну стратегію управління фінансовою безпекою, оперативну стратегію управління фінансовою безпекою і стратегію досягнення окремих стратегічних завдань управління фінансовою безпекою [6]. У портфелі стратегій управління фінансовою безпекою підприємства пропонується виділяти п’ять видів стратегій. Таким чином, стратегія управління фінансовою безпекою підприємства включає: стратегію стабілізації; стратегію помірного зростання; стратегію стійкого зростання; стратегію виживання; антикризову стратегію. Стратегія зростання спрямована на отримання позитивного ефекту за рахунок розширення ділової активності підприємства в умовах стабільного зовнішнього середовища і діяльності у сегменті ринку, що динамічно розвивається [2].

Залежно від специфічних умов середовища, можливе використання таких видів стратегій зростання [1]:

- стратегія стійкого зростання, що спрямована на збалансування параметрів обмеженого зростання операційної діяльності й необхідного рівня фінансової безпеки підприємства;

- стратегія помірного зростання, що спрямована на забезпечення високих темпів операційної діяльності підприємства, насамперед обсягів виробництва і реалізації продукції, на приріст оборотних і необоротних активів підприємства. Відповідно до цього, пріоритетною сферою стратегічного фінансового розвитку підприємства є підвищення потенціалу формування фінансових ресурсів.

Таким чином, з метою досягнення підприємством стану захищеності, конкурентоспроможності і забезпечення стабільного розвитку, що дозволяє контролювати небезпеки та загрози й ефективно реалізовувати власні фінансові інтереси, місію та завдання, варто сформувати і реалізувати стратегію управління фінансовою безпекою.

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства є однією з ключових підсистем загальної системи управління підприємством, що включає сукупність економічних принципів, методів, функцій, важелів, завдань та інструментів впливу на стан і розвиток підприємства. Процес управління завжди передбачає наявність об'єкта і суб'єкта управління. Тому, розглядаючи механізм управління фінансовою безпекою підприємства, необхідно визначити суб'єкт і об'єкт управління [5].

Суб'єктів управління фінансово безпекою можна поділити на такі рівні [6]:

До першого рівня управління фінансовою безпекою підприємства належить топ-менеджмент підприємства, а саме: керівники підприємства, фінансовий директор, головний бухгалтер, головний економіст, юрисконсульт, а також інші органи управління підприємством, залежно від його організаційно-правової форми створення.

На другому рівні зосереджена фінансова служба підприємства, що, залежно від розмірів підприємства, може бути представлена фінансовим управлінням (на великих підприємствах) чи фінансовим відділом (на невеликих підприємствах).

На третьому рівні знаходяться підрозділи фінансової служби, а саме: аналітичний відділ, діяльність якого направлена на аналіз та оцінку фінансового стану підприємства, виконання планових завдань щодо прибутку, обсягів виробництва і реалізації, підтримання ліквідності й рентабельності підприємства; відділ фінансового планування, основними завданнями якого є розробка фінансових планів та бюджетів підприємства; і бухгалтерія, на яку покладаються обов'язки здійснення бухгалтерського обліку, формування фінансової звітності.

На четвертому рівні знаходяться фінансові менеджери, фінансові аналітики і бухгалтери.

Заходи підвищення рівня фінансової безпеки мають бути узгодженими між собою, оскільки застосування одного методу може призвести до зниження або підвищення рівня фінансових ризиків за іншими напрямами фінансової

діяльності підприємства. Тому, найбільш ефективним буде таке управління фінансовою безпекою, яке забезпечить комплексне використання заходів підвищення її рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. пос. К. ЦУЛ. 2013. 351 с.

2. Колісник М.К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством: навч. посіб. К. Кондор. 2007. 183 с.

3. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія. К. Київ. нац. торг.екон. ун-т. 2001. 508 с.

4. Мартинець В.В. Особливості антикризового управління промисловим підприємством. *Науковий вісник Херсонського університету*. 2018. Випуск 11. Частина 4. С.48-51.

5. Островська Г. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2018. №2 (31). с. 99-111.

6. Павленко О.І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства. *Бізнес-навігатор.* 2017. № 2 (19). С. 72-78.

Малишко Віталіна Валеріївна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Васильєв Микита Кирилович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Жук А.С.,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Важливою складовою процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства є її оцінка, метою якої є визначення того, чи перебуває підприємство у стані фінансово-економічної безпеки взагалі та виявлення її рівня. Варто зазначити, що питання виявлення чіткої методики оцінювання додатково ускладнюється тим, що на сьогодні існують різні погляди на сутність самого поняття фінансово-економічна безпека підприємства, а, відповідно, і на сутність та перелік показників, які повинні бути піддані оцінюванню [6].

Аналіз наукових доробок з питання оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства дозволив виявити серед усього різноманіття методик такі принципово відмінні підходи: індикаторний метод; методи математичного моделювання; методи оцінювання фінансово-економічної безпеки за показниками прибутку та чистого доходу; метод формування інтегрального показника за видами діяльності підприємства; методи формування інтегрального показника за ресурсно-функціональним підходом. Розглянемо та проаналізуємо кожний із виявлених методів оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства більш докладно [1; 6].

Сутність індикаторного методу фінансово-економічної безпеки підприємства полягає у визначенні певного переліку показників, що характеризують всі аспекти діяльності підприємства, та у порівнянні їх з

певними граничними значеннями – індикаторами фінансово-економічної безпеки підприємства. Тобто сутність методу полягає у порівнянні фактичних та необхідних значень ключових показників діяльності підприємства [2].

Однак головною проблемою в реалізації такого підходу є значна залежність достовірності отриманих результатів від правильності визначення переліку самих показників та точності визначення бази порівняння – індикаторів, які повинні враховувати велику кількість аспектів, таких як галузева приналежність підприємства, форма власності, динаміка показників зовнішнього та внутрішнього середовища тощо. Все це призводить до великої трудомісткості реалізації методу та ухвалення управлінського рішення за отриманими результатами, а також вимагає високого рівня кваліфікації спеціалістів підприємства.

Наступний підхід до оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємства передбачає використання принципів програмно-цільового управління, відповідно до яких рішення ухвалюється на основі формування певних економічних моделей, що характеризують економічні процеси на підприємстві, тобто на основі використання методів математичного аналізу. Використання такого підходу найбільш характерне для тих дослідників фінансово-економічної безпеки підприємства, які ототожнюють це поняття з поняттям економічного ризику в діяльності підприємства. Метод оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства на основі показників прибутку та чистого доходу є досить поширеним серед тих дослідників, які проводять певну паралель між економічною та фінансовою безпекою на підприємстві [3]. Головною ідеєю підходів є твердження, що підприємство знаходиться в стані фінансово-економічної безпеки тоді, коли отриманих ним доходів (прибутку) вистачає для досягнення стану самоокупності і надалі – стану самофінансування. Розглянемо алгоритм визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства за показниками прибутковості. На першому етапі визначаються розміри нарахованих в аналізованому році амортизаційних відрахувань за основними виробничими фондами підприємства та проводиться їх коригування

на рівень інфляції. Після проведення такого коригування визначається різниця між нарахованою амортизацією та амортизацією з урахуванням інфляційних процесів. На другому етапі визначається розмір прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства. На наступному етапі визначається частка прибутку, що реінвестується, з урахуванням аспектів діяльності конкретного підприємства. Після цього різниця між нарахованою та скорегованою амортизацією порівнюється з розмірами прибутку, що спрямовується на реінвестування [1].

Поступова реалізація всіх етапів наведеного алгоритму дозволяє встановити не лише сам факт перебування підприємства в стані фінансовоекономічної безпеки або небезпеки, але й чітко визначити її рівень та майбутні перспективи підприємства. Серед недоліків наведеного методу оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства зазначимо трудомісткість визначення її рівня на останньому етапі через неоднозначність процедури визначення інвестицій, необхідних для забезпечення стану ФЕБП, та через констатацію обов'язковості таких вкладень на підприємстві взагалі. Розглянемо другий принциповий підхід у поточній групі методів оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства – на підставі показників чистого доходу підприємства [4].

Тобто у стані економічної безпеки чистого доходу підприємства повинно вистачати на повне оновлення основних фондів з урахуванням зміни їх вартості протягом часу, тобто інфляції. Отже, у даному випадку також йдеться про необхідність урахування інфляційних процесів під час визначення рівня економічної безпеки підприємства, а це означає, що обов'язковою умовою економічної безпеки є забезпечення процесу прямого відтворення на підприємстві [3].

Для оцінювання фінансової складової економічної безпеки підприємства пропонується аналізувати такі показники фінансового стану: коефіцієнт незалежності; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів; коефіцієнт залучення довгострокових пасивів;

коефіцієнт маневровості власних коштів; коефіцієнт оборотності обігових коштів; коефіцієнт нагромадженої амортизації; коефіцієнт покриття (загальної ліквідності); коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнти прибутковості та рентабельності [5].

Таким чином, на підставі проведеного аналізу найбільш поширених методів оцінювання стану та рівня фінансово-економічної безпеки підприємства можна визначити, що сучасна об'єктивна методика, придатна для практичного використання в умовах підприємства, повинна містити в собі елементи кількох методів, які формують головні їх переваги, та, по можливості, виключати ті з них, які формують головні недоліки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва Т. А. Фінансовий контролінг як інструмент управління економічними процесами на підприємстві. Вісник Української академії банківської справи. 2015. № 1(36). С. 84- 90.

2. Ващенко Л.О. Оцінка методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємств. Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2019. № 1. С. 97-100.

3. Семенов Г. А. Фінансове планування і управління на підприємствах: навчальний посібник. К. Центр учбової літератури. 2007. 432 с.

4. Стегней М. І. Фінансова санація та комплексна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. Економічні науки. 2015. № 7. С. 359-368.

5. Терещенко, О.О. Системи показників у концепції фінансового контролінгу у сфері бізнесу. Фінанси України. 2014. № 11. С. 66-83.

6. Фаріон В.Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств. Інноваційна економіка. 2014. № 10. С. 27-33.

Манзюк Вероніка Володимирівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету податкової справи, обліку та аудиту
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права,
Державного податкового університету

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Побудова досконалої системи національної безпеки держави характеризує забезпечення стабільності та цілісності країни, відчуття стану захищеності та незалежного розвитку. Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1].

В сучасних умовах, базисною умовою становлення національної безпеки виступає фінансова безпека, яка з огляду на свої можливості, забезпечує гідний рівень життя населення та впливає на всі інші складові. У теоретичному аспекті, фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [2].

Актуальність фінансової безпеки та її потенційних загроз зумовлює інтерес науковців до її вивчення. Насамперед, до даної тематики зверталися такі вчені, як: М.В. Корнієнко, І.В. Чеховська, М.М. Єрмошенко, Т.О. Мацелик, І.М. Шопіна, О.П. Гетманець, Л.М. Касьяненко, О.О. Сластьоненко та інші. Варто відмітити, що вагомий внесок у дослідження зробили такі спеціалісти з фінансової безпеки такі, як В.Т. Білоус В.Т. та О.О. Бригинець.

Аналізуючи праці вчених, можемо простежити різні трактування поняття «фінансова безпека». На думку О.П. Гетманець, фінансова безпека визначається як узгодженість та збалансованість фінансової системи, здатність її протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам і забезпечувати в процесі функціонування захист національних фінансових інтересів на всіх рівнях господарювання [3, с. 222]. Ю.В. Біляк зазначає, що поняття фінансової безпеки має корелювати з загальним поняттям «безпека», як на рівні національної безпеки, так і на рівні корпоративних підприємств. Воно повинно мати власний зміст, що відрізняє проблематику фінансової безпеки від інших видів безпеки [4, с. 21].

Інші науковці відзначають, що фінансова безпека держави – це:

- захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин;
- достатній рівень фінансової незалежності, стабільності та стійкості

фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників, що загрожують національним інтересам у фінансовій сфері;

- здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [5, с. 12].

Загалом, фінансова безпека включає такі основні структурні елементи, як бюджетну безпеку, боргову безпеку, грошово-кредитну (монетарну) безпеку, валютну безпеку, інвестиційну безпеку, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору (фінансову безпеку страхового та фондового ринків) [2].

Дослідження фінансової безпеки держави розглядається на основі аналізу загроз, які можуть похитнути стабільність її фінансового розвитку та, відповідно, механізмів подолання. Загалом, загрози фінансової безпеки поділяють на внутрішні та зовнішні. Внутрішні загрози залежать від стану власної економіки, в той час як зовнішні небезпеки і загрози підривають національну конкурентоспроможність.

Наведемо декілька прикладів, які допоможуть детальніше роз'яснити вищенаведене. Якщо в Україні падає рівень платоспроможності населення, зростає корупція та економічна злочинність, послаблюється або розвалюється грошово-кредитна система, то мова йде про внутрішні загрози. Якщо зростає зовнішня фінансова заборгованість держави, виникає криза грошової системи, не розвивається ринок капіталів – то держава зіштовхується із зовнішніми загрозами фінансової безпеки.

Отже, фінансова безпека України є однією з найважливіших структур національної безпеки, яка відображає її фінансовий стан та дає змогу створювати умови для збереження фінансової цілісності держави. Завданням держави, на сьогоднішній день, є не лише удосконалення фінансової та національної безпеки загалом, але й вміння запобігати загрозам. Сьогоднішній стан фінансової безпеки України страждає через корумпованість чиновників та злочинність з економічного боку. Також війна істотно вплинула на скорочення ВВП, прискорення рівня інфляції, зниження інвестиційної діяльності та показників експорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.07.2018 р. № 2469 – VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення: 05.10.2022).

2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека : характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280 (дата звернення: 05.10.2022).

3. Гетманець О. П. Фінансова безпека, як об'єкт правового регулювання. *Підприємство, господарство і право.* 2020. № 3. С. 218-223.

4. Біляк Ю. В. Основні загрози фінансовій безпеці корпоративних підприємств. *Агросвіт.* 2017. №12. С. 20-30.

5. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави: навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.

Маркиш Тетяна Олександрівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова безпека держави, як складова національної безпеки, є основою економічного розвитку країни, що забезпечу суверенітет та цілісність країни а також достойний рівень життя громадян. В умовах воєнного стану, що проголошене Указом Президента України від 24.02.2022 р. питання фінансової безпеки держави набувають актуального значення, оскільки оборона країни, армія, функціонування органів оборони та захисту, спирається на достатнє та стабільне фінансове забезпечення, як вітчизняне, так і з залученням міжнародної допомоги [1].

На сьогодні фінансовий механізм є вагомою, динамічною складовою зростання країни, що спрямоване на забезпечення збалансованого розвитку реального та фінансового сектору. Не зважаючи на наявність значного теоретичного надбання, науковці й досі переймаються пошуками перспективних напрямків соціально-економічного розвитку, враховуючи національні особливості перебігу трансформаційних процесів, природних багатств, розвиненості промисловості та виробничих потужностей країни. Варто врахувати, що реалізація фінансової політики здійснюється з допомогою фінансового механізму, який являє собою досить складну систему впливу на різні сторони фінансової діяльності окремих суб’єктів.

Зазначимо думку О. Ковалюка, який вважає, що структура фінансового механізму є доволі складною і визначається конкретними завданнями, які вирішує суспільство на певному етапі його розвитку. До складу фінансового механізму входить декілька взаємопов’язаних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, нормативно-правове забезпечення та інформаційне забезпечення [2, с. 22].

Влучною є думка О.Д. Гордея та Д.О. Василика, що фінансовий механізм являє собою досить складну систему впливу на різні сторони фінансової діяльності окремих суб'єктів. Основним вектором цього впливу є взаємовідносини держави, яка виробляє і реалізує фінансову політику, із суб’єктами господарювання, що забезпечують виробництво ВВП. Виходячи з цього фінансовий механізм управління діяльністю підприємства необхідно розглядати у сукупності з фінансовим механізмом на рівні держави з фінансовими методами і формами, інструментами та важелями впливу на соціально економічний розвиток суспільства [3, с. 29].

Враховуючи види фінансової безпеки, звернемо увагу на правове забезпечення окремої провідної її складової, а саме бюджетного процесу, оскільки саме цей напрям фінансової безпеки забезпечуєфінансову підтримку державного та приватного виробництва. Варто наголосити, що бюджетний процес в Україні за часи війни пройшов ряд суттєвих змін, що є наслідком переформування доходів та видатків Державного бюджету України на 2022 рік [6, с. 143].

Враховуючи введений воєнний стан в Україні, Державна казначейська служба за погодженням з Міністром фінансів здійснює перерозподіл та фінансове забезпечення видатків на національну безпеку і оборону, заходи з регулювання фінансів на період правового режиму воєнного стану, а також платежі за видатками головних розпорядників бюджетних коштів, в межах затверджених для них Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» бюджетних призначень з подальшим внесенням змін до розпису Державного бюджету України на 2022 рік в установленому порядку [7].

Прийняті за поточні місяці війни Закони України, Укази Президента України та Постанови Кабінету Міністрів України свідчать про наступні зміни у бюджетному процесі:

- передача коштів між бюджетами здійснюється без укладання договорів;

- норма ст. 55 Бюджетного кодексу України (Захищенні видатки) в умовах воєнного стану не застосовується;

- реверсні дотації до Державного бюджету з місцевих бюджетів, тимчасово окупованих територій не здійснюються;

- фінансово-контрольні заходи щодо виконання місцевих бюджетів призупинені і поступово відновлюють роботу в обмеженому режимі;

- дозволено за рішенням місцевої державної адміністрації, військової адміністрації, виконавчого органу місцевої ради, розпоряднику бюджетних коштів використовувати кошти резервного фонду бюджету у розмірі 1% від обсягу загального фонду відповідного бюджету тощо [6, с. 143-144].

Як приклад традиційного підходу до сутності, можливо надати висновок О. Мелих «під фінансовою безпекою держави слід розуміти надійно захищену фінансову систему країни від внутрішніх та зовнішніх загроз, що перешкоджають ефективному використанню її фінансових ресурсів в інтересах окремої людини і суспільства» [4, с. 271]. Фінансова безпека, як правова категорія визначається, як «узгодженість та збалансованість фінансової системи, здатність її протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам і забезпечувати в процесі функціонування захист національних фінансових інтересів на всіх рівнях господарювання» [5, с. 222].

Слід зазначити думку Д.В. Коробцової, яка підкреслює, що фінансова безпека держави, як складова економічної безпеки залежить від її елементів, що мають вплив на забезпечення національної безпеки в цілому. В умовах нарощування збройної агресії з боку росії для врахування особливостей правового забезпечення фінансової безпеки держави слід враховувати наступні реалії суспільного виробництва: структурні зміни матеріального виробництва, руйнування базових галузей економіки; падіння попиту на промислові товари,

руйнування економічних зв'язків; втрата ринків збуту, ринків праці, ринків сировини, ресурсної бази; порушення правового механізму оподаткування та інші [6, с. 145].

Підсумовуючи, варто підкреслити, що в умовах трансформаційних перетворень економіки фінансова система є важливим інструментом визначення пріоритетних напрямів впливу держави на економічні та соціальні процеси. Сьогодні як ніколи зрозуміло, що побудувати сучасну ефективну фінансову систему старими методами не можна. Тому забезпечення фінансового механізму держави у стані війни потребує подальшого визначення правових засад стабільного функціонування бюджетної системи та інших важливих секторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 133. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 24.09.2022 р.)

2. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики). *Монографія.* Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка. 2016. С. 19-22.

3. Гордей О.Д., Василик Д.О. Бюджетний механізм забезпечення зростання суспільного добробуту. *Фінанси України*. 2017. №4. С.29-32.

4. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. Економічний аналіз. 2013. Випуск 12. Ч. 3. с. 266-273.

5. Гетманець О.П. Фінансово безпека, як об'єкт правового регулювання. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 218-223.

6. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання *«Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. №2. С. 141-146.

7. Розпорядження Кабінету міністрів України *«Про деякі питання казначейського обслуговування»* від 25.02.2022 р. № 182-р URL:

https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-kaznachejskogo-obslugovuvannya-182-250222 (дата звернення 09.10.2022 р.)

Макарчук Віталій Володимирович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права та
теоретико-правових дисциплін
Білоцерківського національного аграрного університету

ФІНАНСОВІ ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Створення державою умов для належної та ефективної діяльності правоохоронних органів щодо виконання ними правоохоронних функцій по забезпеченню національної безпеки та оборони – це цілеспрямована діяльність усіх державних інститутів, що складається із державного захисту та соціального забезпечення працівників правоохоронних органів й членів їхніх сімей. Стаття 46 Конституції України визначає, що усі громадяни України мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [1].

О. Рєзнік, відповідно до змісту повноважень, виділяє такі групи повноважень правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави: 1) інформаційно-аналітичні повноваження; 2) повноваження щодо профілактики фінансово-економічних правопорушень; 3) правотворчі повноваження; 4) повноваження щодо виявлення, припинення, досудового розслідування фінансово-економічних адміністративних і кримінальних правопорушень; 5) контрольно-наглядові повноваження; 6) повноваження щодо взаємодії та співробітництва з органами

влади, правоохоронними органами іноземних держав, окремими громадянами й іншими суб'єктам [2, с. 184].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання, її складовими є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки [3].

Ми підтримуємо думку Т. Петремана, який зазначив, що Методичні рекомендації потребують актуалізації, зокрема у контексті нових умов господарювання – пандемії, цифровізації та диджиталізації, зростання рівня контрабанди та розширення тіньової економіки у всіх її аспектах. Зокрема, нестача фінансових ресурсів, необхідних для реалізації державних програм соціального та економічного розвитку, підвищення рівня життя в країні, є гостро актуальним питанням для України [4, с. 81].

Відповідно, за своєю структурою гарантії діяльності охоплюють, по-перше, юридичні акти, тобто закони, підзаконні та інші нормативні акти, по-друге, організаційно-правову діяльність суб'єктів права, по-третє, спеціальні гарантуючі методи впливу на суспільні відносини, тобто правотворчі, правореалізуючі та контрольно-наглядові процеси. При цьому, треба відрізняти гарантії діяльності від механізму реалізації. Механізм реалізації є системою влади держави, функцією якої є захист, а також процедури такого захисту, за допомогою яких реалізується право на захист. Це поняття більш широке, ніж поняття гарантії і воно містить поряд з іншими складовими і гарантії [5, с. 122].

Тобто механізм реалізації гарантій діяльності правоохоронних органів містить заходи, здатні створювати умови для реалізації гарантій їх діяльності. Він складається з гарантій їх забезпечення. Зазначені гарантії – це відповідні

умови й засоби, які сприяють реалізації кожним представником правоохоронних органів повноважень [6, с. 318].

Важко не погодитись із думкою про те, що важливою ознакою статусу будь-якої соціальної групи в суспільстві є її матеріальне становище [6, с. 320]. Фінансування правоохоронних органів покликане насамперед забезпечити належний соціальний статус їхніх працівників. Одна з головних вимог персоналу правоохоронних органів – належне грошове утримання та забезпечення іншими матеріальними благами. За результатами досліджень західних фахівців, які вивчали механізм стимулювання професійної діяльності працівників правоохоронних органів, найпривабливішим для них видом стимулювання є грошове винагородження [7, с. 47].

Отже, фінансові гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони містять належне фінансове та організаційно-технічне забезпечення, що є невід'ємним складником життєздатності інституту правоохоронних органів загалом, та можливості здійснення повноважень конкретним співробітником – зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 20.10.2022).

2. Рєзнік О.М. Компетенція та повноваження правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 2. Т. 1. С. 181-184.

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013р. № 1277. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#n9 (дата звернення: 20.10.2022).

4. Петреман Т.В. Економічна безпека України: державне управління. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19/2021. С. 80-86.

5. Єгорова В.С. Гарантії діяльності суддів судів загальної юрисдикції. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*. 2014. № 1. С. 121-125.

6. Синявська О.Ю. Проблеми правового захисту працівників органів внутрішніх справ як суб'єктів правоохоронної діяльності. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2004. Вип. 25. С. 317-327.

7. Матюхіна Н.П. Сучасні проблеми управління персоналом органів внутрішніх справ України : наук.-практ. посібн. / за ред. О. М. Бандурки. Харків: Основа, 2002. 126 с.

Микитенко Вікторія Станіславівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Провідне місце в системі непрямих податкових платежів посідає акцизний податок, який відіграє вагому роль в наповненні державного бюджету, але водночас акцизне оподаткування має безліч недоліків та недоопрацювань.

Проблемним аспектам щодо акцизного податку та особливостям оподаткування присвячені наукові праці таких авторів як: В. Андрущенко, В.

Буряковського, В. Вишневського, О. Данілова, Ю. Іванової, І. Луніної, І. Лютого, В. Довгалюк, В. Федосова, С. Юрій та багатьох інших.

Акцизний податок – це непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених Податковим кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції) [1]. Його основне призначення полягає в регулюванні попиту на певні товари. Зобов‘язання щодо сплати акцизного податку виникають при виробництві чи продажу підакцизної продукції.

Податковим кодексом України визначено перелік підакцизних товарів:

- етиловий спирт та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- тютюнові вироби, тютюн і промислові замінники тютюну;
- пальне;
- нафтопродукти, скраплений газ;
- автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія [1].

Еволюцію акцизного оподаткування можна розділи на три періоди.

Перший етап (з 1996 по 1999 рр.) – акцизним збором обкладався широкий перелік товарів, який включав високорентабельні та монопольні товари. Другий етап (2000 р.) – з переліку підакцизних виключено 14 умовних товарних груп. Система акцизів набула рис, притаманних оптимальній організації оподаткування – фактично її склад обмежився такими товарами: алкогольні 879 напої, тютюнові вироби, нафтопродукти, автомобілі, та ювелірні вироби. Третій етап (з 2003 р.) – із складу підакцизної продукції виключено ювелірні вироби – останню позицію з товарів, на які встановлено адвалорні ставки акцизного збору. З 1 січня 2011 р. в Україні діє новий Податковий кодекс України (ПКУ), в якому «акцизний збір» було перейменовано на «акцизний податок» [2].

Задля визначення ролі акцизного податку в наповненні дохідної частини бюджету, доцільно проаналізувати надходження акцизного податку до державного бюджету.

Прес-служба Державної податкової служби повідомляє, що у серпні 2022 року платники акцизного податку перерахували 7,8 мільярда гривень до загального фонду Державного бюджету, що більше затверджених показників доходів та перевищує показники серпня минулого року. Надходження акцизного податку з виробленої та ввезеної лікеро-горілчаної продукції склали 0,8 млрд грн, що на 83 млн грн більше фактичних надходжень серпня минулого року та на 76 млн грн більше затверджених показників доходів [3].

Податковим кодексом встановлені ставки акцизного податку, що розміщені у пункті 215.3. статті 215.

Протягом останніх років в Україні відбувалося та продовжується постійне підвищення ставок акцизного податку на алкогольні напої та тютюнові вироби, що в цілому є позитивним і відповідає як загальноєвропейським, так і світовим тенденціям. Однак в Україні такі підвищення не мають системного характеру і, як правило, здійснюються з метою фіскального наповнення бюджету країни, більше того, можуть призвести до певних негативних наслідків, наприклад, до проблеми контрабанди.

Контрабанда є однією із складових ринку з нелегальним обігом товарів. Недостатній рівень захисту від підробок вітчизняних акцизних марок, спричинив розповсюдженість шахрайств з використанням підроблених марок акцизного податку як на тютюнові вироби, так і на алкогольні напої. Для вітчизняного ринку також характерно утворення «скруток» за наявності оптової ліцензії роздрібними продавцями алкогольних та тютюнових виробів, які можуть купувати продукцію готівкою і не показувати це в обороті [4].

Проблема також у тому, що платники акцизного податку все ще схильні використовувати різні схеми ухилення від сплати. Наявність таких систем зумовлена не лише недосконалістю чинного податкового законодавства, а й неспроможністю органів ДПС ефективно адмініструвати акцизний податок.

Таким чином, як один із найдавніших податків, акцизний податок є важливим джерелом наповнення бюджету. Проте, як і вся податкова система України, акцизний податок також підлягає змінам. Отже, для подолання проблем акцизного оподаткування в Україні необхідно:

1. Удосконалити методи контролю обігу та виробництва підакцизних товарів та впровадити ефективну систему моніторингу.

2. Забезпечити протидію контрабанді підакцизних товарів.

3. Посилення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати акцизного податку.

4. Сформувати стратегію акцизного оподаткування в Україні та розробити тактичні заходи, щодо її реалізації;

5. Підвищити рівень ефективності адміністрування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. 2755-VI Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 11.10.2022).

2. Новак Н.П., Коцупатрий М.М., Кучеренко М.А. Облік, функції та особливості справляння акцизного збору в Україні. *Економічний вісник університету.* 2020. №46. С. 89–93.

3. Надходження до бюджету від акцизів у серпні досягли 7,8 мільярда URL: https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/21/691718/ (дата звернення: 11.10.2022).

4. Новицька Н.В., Хлєбнікова І.І., Коротун В.І. та ін. Модернізація системи контролю за обігом тютюнових виробів; за заг. ред. Н.В. Новицької. Ірпінь; Хмельницький, 2020. 120 с.

Миколаєнко Поліна Миколаївна,
Підгородецький Валентин Олександрович,
здобуваїч вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Касьяненко Любов Михайлівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В ПЕРІОД ВІЙНИ

24 лютого, кожен українець на собі відчув страшне слово «війна», так нам знову довелося боротися за свою незалежність, знову довелося проливати кров наших найкращих синів та дочок України, знову наша держава у крові.

Фінансова безпека держави, є основою економічного розвитку країни, що забезпечує суверенітет та цілісність країни, а також достойний рівень життя громадян.

Загарбницькі дії росії, яку офіційно визнано державою-спонсором тероризму, є загрозою не тільки територіальній цілісності, а й національній безпеці в цілому. Термін національна безпека України в законодавстві трактується наступним чином - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1]. Тобто фінансова безпека держави входить до поняття національна безпека і прямо пропорційно залежить від захищеності держави від різноманітних загроз, в тому числі воєнної агресії.

Актуальність даної теми є безперечною, оскільки обороноздатність нашої держави залежить від фінансової спроможності забезпечити відповідний сектор коштами. Після початку повномасштабного вторгнення бюджетні кошти спрямовані на оборону країни, тобто на фінансування армії, органів оборони та

захисту. Для стримування і нанесення відсічі противнику необхідне залучення міжнародної допомоги.

Дослідженням фінансової безпеки держави займалися вчені, які спеціалізуються у різних сферах, зокрема економіці, політології, державному управлінні ну і звісно юриспруденції. Слід відмітити, хоч і є серйозна беза напрацювань з даного питання, проте законодавчого визначення досі не має. Вклад у дослідження фінансової безпеки зробили наступні науковці: А. Полторак, А. Бережна, О. Мелих, О. Білявська, В. Синчак, Н. Давиденко, О. Філонич та інші.

Варто розібратися з поняттям фінансова безпека і у поміч стало дослідження А. Полторак, яка всебічно висвітлила термін «фінансова безпека держави». Вона зробила обширне дослідження підходів до визначення даного поняття і у висновку виокремила три позиції з яких розглядають фінансову безпеку, по-перше як «певний стан»; по-друге як «рівень захищеності об'єкта від загроз» та по-третє як «здатність розвитку» [2, с. 33]. На наш погляд доцільно розглядати це поняття саме як стан фінансового сектору, зокрема термінологічне визначення даного поняття закріплене у Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, відповідно до них, фінансова безпека - це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. Також зазначаються складові фінансової безпеки: банківська, небанківського фінансового сектору, боргова, бюджетна, валютна, грошово-кредитна [3].

Складові фінансової безпеки деталізуються у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, яка схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. Вказана Концепція була прийнята у часі панування світової економічної кризи і цілком слушно визначила потребу країни у встановленні правових засад щодо уникнення і протистояння викликам та загрозам фінансової стабільності. Стан фінансової безпеки

країни, як складової економічної безпеки, загрози та завдання держави щодо забезпечення фінансової безпеки визначені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, що затверджена Указом Президента України від 11.08.2021 [4].

Вкрай негативно позначається на забезпеченні фінансової безпеки і нагромадження державної заборгованості, яка виступає джерелом наповнення дохідної частини бюджету з метою покриття його дефіциту та надає можливість зміцнити фінансовий стан країни і уникнути розкручування інфляції. Проте, незважаючи на низку переваг, державний борг як джерело додаткових фінансових ресурсів за умов спрямування запозичень на задоволення поточних витрат зумовлює перманентний бюджетний дефіцит та його зростання, що надалі призводить до зниження видатків у зв'язку з необхідністю обслуговування й погашення боргових зобов'язань, зниження рівня життя населення, зниження рівня довіри до уряду з боку інвесторів і зростання відсоткових ставок, втрати фінансової незалежності та банкрутства країни як позичальника.

У цей складний час, наша фінансова безпека, також потребує вдосконалення задля кращого опору держави на всіх фронтах.

Варто врахувати й думку Д. В. Коробцової, відповідно до якої для запобігання руйнування економіки в умовах війни, протистояння вказаним загрозам у фінансовій системі доцільно запровадити державне регулювання, що націлене на систематичне забезпечення доходів бюджету за рахунок, як власної виробничої бази, зокрема розвитком малого підприємництва, так і збереженням державних підприємств у промисловості та сільському господарстві, на територіях вільних від бойових дій, на не окупованих територіях[5, с.145]. Тобто, для недопущення погіршення економічних проблем в нашій державі необхідно розвивати підприємництво на території де не ведуться бойові дії і цим шляхом залучати податки до бюджету.

Підсумовуючи, варто стверджувати, що великою загрозою фінансовій безпеці України постають військові дії росії, проте наш народ є незламним на всіх

фронтах. Враховуючи те, що головною метою фінансової політики є забезпечення фінансовими ресурсами армії, галузі оборони, тому системне відтворення матеріального виробництва буде сприяти захисту держави на економічному рівні. Варто бути свідомими громадянами своєї країни, та сплачувати податки, які в свою чергу допомагають вистояти проти московської орди. Уся країна працює заради перемоги, тож щоб здобути перемогу у цій кровопролитній війні за незалежність нам усім потрібно згуртуватися і доблесно йти до перемоги.

Кожен українець вірить у найшвидше закінчення війни. Проте, післявоєнний стан є не менш важким для фінансової безпеки держави. Усім нам потрібно відбудовувати України не тільки до довоєнного стану, а й розвивати далі, йти в крок з європейськими країнами. Отже правове регулювання фінансової безпеки держави під час воєнного стану є основоположною потребою у боротьбі за незалежність і потребує подальшого вдосконалення бюджетної системи, підприємництва та оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top (дата звернення 16.10.2022 р.)

2. Полторак А.С. Теоретична концептуалізація фінансової безпеки держави. *Фінансовий простір*. 2020. № 4 (40). С.28-42. URL: https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/issue/view/40/44 (дата звернення 16.10.2022 р.)

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Мінекономрозвитку України; від 29.10.2013 № 1277 URL: https://zakon.rada.gov.ua /rada/show/v1277731-13/sp:max50:nav7:font2#top (дата звернення 16.10.2022 р.)

4. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: указ Президента України від 11.08.2021 р. № 347/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#n2. (дата звернення: 19.10.2022).

5. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. с. 141-145 URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779/258188 (дата звернення:19.10.2022).

Морозюк Марія Валентинівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

АДВОКАТ ЯК СУБ'ЄКТ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ ПРИ ВИРІШЕННІ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ

Відповідно до Конституції України кожен має право на оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1, ст. 55]. Держава гарантує кожному право на правову допомогу, якщо вона виступає гарантом цієї допомоги, беручи на себе таку відповідальність [1, ст. 59]. Право на правову допомогу є, з одного боку, одним із основних прав людини як учасника та суб’єкта правовідносин, у які вона вступає у суспільному житті, а з іншого – однією з основних гарантій конституційних прав і свобод людини, а також їх конституційно-правового статусу правового, що забезпечує реалізацію та реалізацію прав і свобод людини і громадянина, визначених Конституцією України [2, ст. 434].

Для надання правової допомоги особі на належному рівні в Україні діє адвокатське об’єднання, яке здійснює професійний захист, представництво та інші види правової допомоги [3, ст. 2].

Предметом доказування є обставини, якими обґрунтовуються позовні вимоги чи застереження чи інші наслідки для вирішення справи (причини

прострочення строку подання заяви до суду тощо), які мають бути з'ясовані при ухваленні судового рішення. Ці обставини встановлюються судом на підставі пояснень учасників судового процесу, третіх осіб та їх представників, показань, письмових і речових доказів, висновків експерта. п. Предмет доказування Проте на засадах змагальності залучені сторони надають суду докази, які, на їхню думку, допоможуть вирішити справу на їхню користь. Навіть І.Бентам писав, що мистецтво судочинства полягає саме в умінні суб'єктів доказування використовувати докази [6, с. 421].

В основі доказів, як відомо, лежать закономірності пізнання як загально соціального явища, що може мати різні різновиди залежно від обсягу та об’єкта пізнання. Характеризуючи сам процес доказування, можна зауважити, що його суть розкривається в динамічній діяльності доказів сторін, у якій відбувається поступовий перехід від невідомого до відомого. З метою доказування в податкових спорах виникає думка щодо виконання обов'язків у сфері податкового обліку, сплати податку, формування та подання податкової звітності, питання повноти та своєчасного виконання цих обов'язків. При цьому слід звернути увагу на те, що доказування в податкових спорах відбувається у зворотному порядку, коли невідома обставина випливає з відомого факту чи обставини. Така ситуація може мати місце, наприклад, коли начебто реальна (тобто відома) операція купівлі-продажу підтверджується первинними бухгалтерськими документами після її детальної перевірки (наприклад, при перевірці можливості транспортування кількості товару), на думку контролюючого органу або доведено судами як фіктивність, у такому випадку відома обставина (проведена операція) призводить до невідомої обставини, що потребує додаткової перевірки та з’ясування. проти рішень цих органів. Удосконалення доказів у податкових спорах, внаслідок чого виникає багато протиріч у регулюванні податкових відносин, з якими стикаються платники податків, а адвокат є тим, хто, крім представництва, ще й виконує функції захисту прав і свобод. особи і громадяни в суді та надають правову допомогу,

наділений не тільки правами сторони, яку він представляє, а й іншими правами, встановленими законодавством України.

«Про юристів та адвокатів» [3, ст. 20], що безумовно ставить його на окремий рівень між учасниками процесу та іншими представниками, які не є адвокатами. Незважаючи на те, що межі доказової незалежності адвоката, як правило, обмежені визначенням особи, інтереси якої він представляє, це не звільняє адвоката від самостійного шляху та методу доказування, а також не дає йому права нехтувати вимогами закон і практика в наявності доказів [4] та відповідно до Правил адвокатської етики [6] для їх отримання використовувати лише дозволені законом способи. Адвокат в адміністративному процесі, який діє в інтересах клієнта - платника податків (фізичної або юридичної особи), має обов'язок захищати свої права, свободи та законні інтереси подавати докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються його (адвоката) вимоги та заперечення. [5, ст. 71]. Незважаючи на те, що при вирішенні податкових спорів про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб’єкта владних повноважень на відповідача покладається обов’язок довести правомірність цих рішень, дій чи бездіяльності, якщо він заперечує проти адміністративних позовів, тобто.контролюючого органу як суб’єкта владних повноважень [5, ст. 71], на практиці доказ у цій ситуації все одно надає сам платник податків або через його представника. Презумпція добросовісності, проголошена Податковим кодексом України [4, ст. 56] платника податків та обов’язок контролюючого органу довести порушення, на жаль, не працює.

Успіх адвоката в суді природно залежить від усієї роботи, яку він підготує до судового засідання, щодо з'ясування, отримання відомостей, предметів, документів, фіксації даних про обставини справи, які матимуть значення для вирішення на користь людини, яку він представляє. Право, в рамках своїх прав, які гарантуються Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат має можливість, на відміну від інших суб'єктів доказування, збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази у справі (витребування та отримання документів або їх копій від громадян та юридичних

осіб, ознайомлення з необхідними документами на підприємствах, установах, організаціях, опитування громадян, збирання предметів та документів, отримання письмових висновків експертів з питань, що потребують спеціальних знань та ін.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради України. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua.

2. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я.Тацій (голова редкол.), О.В.Петришин (відп.секретар), Ю.Г.Барабаш та ін..; Нац. акад. прав.наук. 2-ге вид., переробл. і допов.Х.: Право, 2011. - 1128 с.

3. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: в редакції від 05.07.2012 [Електронний ресурс] // Сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради України. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua.

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] // Сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради України. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс] // Сторінка "Законодавство України" сайту Верховної Ради України. - Режим доступу:http://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15

6. Правила адвокатської етики. –Затверджені Установчим З’їздом адвокатів України 17.11.12 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/

Морозюк Марія Валентинівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРАВОВОЇ ЕЛЕМЕНТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Правильне забезпечення фінансової безпеки держави ґрунтується на функціонуванні чіткої і злагодженої системи. Під цим поняттям можна зазначити організаційно-правові заходи впливу, які направлені на застереження та зменшення ризиків фінансової безпеки держави.

Ключовою базою є правильно впроваджена фінансова політика, яка функціонує у всіх сферах нашого суспільства. Проте в Україні дана система є не настільки розвиненою і дане питання є актуальним, про що свідчать праці науковців у даній сфері.

Тому, безпека потребує правового встановлення як утворююча систему категорія, що характеризує правове забезпечення та функціонування системи, що має на меті протистояння та подолання загроз законності функціонування фінансів, а також дотримання умов забезпечення фінансовими ресурсами державних органів влади.

Виходячи з цього, користуючись чинною Концепцією забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, можна сформулювати правову систему фінансової безпеки, яка містить необхідні ключові елементи, такі як, об’єкт, суб’єкт, небезпеки та можливі загрози національним інтересам.

Вивчивши загальні правові наукові засади щодо поняття «фінансова безпека», можна характеризувати вищезгадані ключові елементи наступним чином:

- Об’єкт: фінансова система, її галузі та ланки, наприклад: особи, підприємства, різні установи тощо.

Суб’єктами фінансової безпеки можна назвати Президента України, ВРУ, КМУ та міністерства, державні служби, місцеве самоврядування.

Обговорюючи елементи, неможливо не згадати, національні інтереси фінансової безпеки, якими перш за все, керуються при утворення правової системи. Вони є наступними:

– впровадження економіки України у європейський правовий простір;

– мінімізація та подолання наслідків економічної кризи в Україні;

– створення потужної ринкової системи та покращення умов українського суспільства [1].

Правильне функціонування системи фінансової безпеки зумовлює своєчасне та якісне розпізнавання можливих загроз, що можуть негативно змінити стан фінансової безпеки.

Ці загрози мають багатий функціональний вплив та є законодавчо визначеними і поділяються на внутрішні та зовнішні. Серед загроз варто згадати:

- нестабільна політична ситуація;
- недостатній рівень та дефіцит бюджетної дисципліни;
- відсутній або невеликий досвід залучення ефективних зовнішніх інвестицій;
- вплив світових фінансових криз на функціонування несформованої системи.

На сьогодні, фінансова система держави є доволі стрімка, тому для реагування на негативні наслідки, їх попередження потрібна чітко сформована економічна система, головною метою якої є захист та підтримка національної безпеки, як фінансової складової держави [2].

Згідно з положеннями Стратегії національної безпеки України [4], високий рівень економіки неможливий без чіткого структурованого забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, її захисту тощо.

Підсумовуючи, все вищесказане, варто зазначити, що створення структурної та чіткої системи забезпечення фінансової безпеки держави забезпечує правильне формулювання ключових елементів та принципів функціонування фінансової безпеки, визначення інтересів держави, які будуть чітко та гармонійно функціонувати у цій системі, також мінімізація, попередження та уникнення можливих ризиків, які негативно впливатимуть на роботу вищезгаданої системи. Також неможливо щоб створення та правильне функціонування правової системи фінансової безпеки відбувалося без правових, структурно-організаційних, технологічних та ресурсних завдань.

Але все ж, щодо законодавчого забезпечення фінансової безпеки, то на даний час є проблемою те, що не чітко визначені установи та відповідальні структури на балансі яких, буде розвиватися правова система фінансової безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бригінець О.О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. 2016. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?i21dbn=link&p21dbn=ujrn&z21id=&s21ref=10&s21cnr=20&s21stn=1&s21fmt=asp_meta&c21com=s&2_s21p03=fila=&2_s21str=vnulpurn_2016_837_7

2. Крутько М.А. Нормативно-правове регулювання фінансової безпеки держави та механізм її забезпечення в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія».* 2021. Т. 29. С 123-128. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4944/vnulpurn201683770.pdf

3. Гетманець Ольга. Фінансова безпека як об’єкт правового регулювання. 2020. № 3. С. 218-223. URL:.http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8567?locale-attribute=en

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 43. стаття 1353.

Нікітчук Оксана Юріївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

На сьогоднішній день, коли в країні відбувається повномасштабне вторгнення країни-агресора, наша країна має використовувати ефективні інструменти впливу на соціально-економічні та політичні процеси. Тому зрозумілим стає питання фінансової політики, а особливо складнощів її реалізації в сучасних умовах. Фінансова політика має відповідати інтересам усіх суб'єктів фінансових відносин і саме цей аспект є сьогодні найважливішим. Питання ефективної фінансової політики було і буде актуальним як в Україні, так і в усьому світі [1, с. 223].

Слушно зазначає Н.А. Мостицька, що вагомим завданням фінансової політики на сьогодні є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення відповідних умов для довгострокового економічного зростання. У свою чергу, авторка зазначає, що фінансова політика є складовою економічної політики держави, яка впливає на суспільний розвиток держави. Зазначена політика є комплексом державних заходів, що забезпечують ефективне функціонування фінансової системи, стимулює економічний

розвиток і створює відповідне підґрунтя для здійснення державою покладених на неї функцій і завдань. Варто зазначити, що саме формування та реалізація ефективної політики у сфері державних фінансів займають достатньо важливе місце у процесі регулювання соціально-економічного розвитку держави [2, с. 24].

Деякі вчені зазначають, що в умовах сьогодення фінансова система у процесі формування і реалізації раціональної фінансової політики за допомогою фінансових ресурсів шляхом використання дієвого фінансово-кредитного механізму, як кровоносна система суспільства, наповнює кожну його клітину необхідною поживою, без якої це суспільство не зможе вижити, або буде виживати з великими проблемами чи труднощами [3, с. 120].

Латковський П.П. зазначає, що в умовах війни ситуація навколо всієї бюджетної політики кардинально помінялася для потреб ведення війни та бойових дій. Пріоритети фінансової політики змінилися для потреб оперативного забезпечення та для належного і безперервного виконання місцевих бюджетів. Для забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєво необхідних потреб українців у період воєнних дій органи державної влади (Офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО та інші) змушені приймати швидкі, ефективні та оперативні рішення для підтримання фінансової стабільності в державі [1, с. 225].

Внесення змін до місцевого бюджету сьогодні приймається не тільки виконавчими комітетами місцевих рад, місцевими державними адміністраціями, а й також військово-цивільними адміністраціями або військовими адміністраціями за поданням місцевих фінансових органів без ухвалення відповідного рішення Верховною Радою або відповідною місцевою радою. Також важливим моментом стало, що виконавчі комітети місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації можуть приймати рішення про перерахування коштів з місцевого бюджету державному бюджету з метою відсічі збройної агресії російської

федерації проти України. Передача коштів між місцевими бюджетами тепер можлива без укладання договору [1, с. 225].

Україна рухається вперед, не зважаючи на всі спроби ворога не дати їй можливості розвиватися ні економічно, ні інформаційно. Необхідно розуміти, що усі сьогоденні зміни у законодавство так чи інакше є відображенням воєнного стану в країні. Якщо розглядати податкову політику, яка є одним із напрямків фінансової політики держави, то до війни тенденція до централізації повноважень у податковій сфері пов'язана з концепцією державного суверенітету, сьогодні концепцією державного суверенітету є внесення змін до податкового законодавства задля послаблення максимального відновлення та сприяння економічної діяльності малого та середнього бізнесу [4, с. 152]. Так, у податковій сфері, для платників податків і податкових органів зупиняється перебіг строків, визначених податковим законодавством та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. Усі ці зміни у фінансовій політиці, так само як і у податковій, та інших сферах, в реаліях сьогодення є оперативним та зваженим кроком від органів державної влади [1, с. 226].

У післявоєнний період важливим постає, що найбільш необхідним завданнями в процесі реалізації фінансової політики є підвищення якісного рівня життя населення, удосконалення системи державних фінансів, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, у тому числі шляхом покращання рівня інвестиційної привабливості країни та її адміністративно-територіальних одиниць, здійснення структурних змін в економіці, що спрямовано на підвищення темпів економічного зростання.

Підсумовуючи, варто зазначити, що на сьогодні фінансова політика як складова інституційного розвитку економіки, полягає у використанні та реалізації сукупності відповідних економічних заходів, механізмів фінансово-економічного регулювання у взаємозв'язку з стратегічними пріоритетами розбудови країни з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки, що надасть можливість

посилити дієвість трансформації економіки у післявоєнний період. У свою чергу стратегія і тактика фінансової політики повинні бути взаємопов'язані. Фінансова стратегія є довгостроковим курсом фінансової політики, що розрахований на перспективу та який передбачає вирішення крупних завдань, визначених економічною та соціальною стратегією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Латковський П.П.Фінансова політика в умовах військового стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. №1. С. 223-227.

2. Мостицька Н.А. Фінансова політика як складова державного регулювання економіки. *Тези доповідей всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ. 2020. С. 24-26.

3. Дем'янишин В., Лободіна З. Розвиток вчення про фінансову політику, фінансову систему, фінансово-кредитний механізм та фінансові ресурси у працях українського науковця Михайла Крупки. *Світ фінансів.* 2021. № 4(69). С. 118-140.

4. Вдовічен В., Бабін І. Правова природа податкових повноважень органів місцевого самоврядування. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 5. С. 151–155.

Ніколайчук Софія Вікторівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В умовах сьогодення Україна стикається з великою кількістю реальних загроз, що здатні пошатнути стабільність фінансової системи, стан національної валюти чи економіки країни взагалі, що актуалізує проблематику захисту національних інтересів у фінансовій сфері. Зважаючи на це виникає потреба у напрацюванні ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки адже стабільність внутрішньої економічної системи гарантує високий рівень фінансової безпеки держави.

Фінансова безпека як складова частина економічної безпеки – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансу, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [1].

Важливо враховувати, що з позицій юридичної науки економічна безпека розглядається як стан захищеності національної економіки та забезпечення її розвитку та матеріальних інтересів людей, зважаючи на її складники та значення для розвитку економіки [2, с. 220].

Відповідно до Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері стан національної безпеки у фінансовій сфері залежить від явищ і чинників як внутрішньої, так і зовнішньої фінансово-кредитної політики держави, політичної ситуації, що склалася у державі, досконалості законодавчого

забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави [3].

Задля розробки ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки України необхідно визначити загрози, що негативно на неї впливають. Основні виклики та загрози у сфері фінансової безпеки зазначені в Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року:

1) низький рівень бюджетної дисципліни, низька інституційна спроможність розпорядників бюджетних коштів розробляти плани діяльності більш як на 1 рік, обмежені зв'язки між бюджетним плануванням та пріоритетними напрямами розвитку держави;

2) суттєвий обсяг дефіциту державного бюджету, що перевищує визначений Бюджетним кодексом 3 відсотки прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік, що за фактичної відсутності не боргових джерел його фінансування спричиняє зростання державного боргу та відповідного навантаження на державний бюджет;

3) недостатній рівень фінансової інклюзії;

4) невирішені питання активів та фінансових зобов'язань на тимчасово окупованих територіях;

5) втрата доходів бюджету внаслідок поширених схем ухилення від оподаткування та розмивання бази оподаткування через низько податкові юрисдикції;

6) непослідовність правового регулювання відносин у податковій сфері;

7) недостатній розвиток довгострокового кредитування;

8) значна частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків, у тому числі державного сектору;

9) недосконала застаріла система пенсійного забезпечення;

10) низький рівень ліквідності фондового ринку, захисту прав інвесторів поряд із недостатньою спроможністю регулятора протидіяти зловживанням на ринку [4].

Проблемою, яка потребує розв'язання, є недостатньо ефективне застосування механізмів, спрямованих на нейтралізацію, мінімізацію впливу та усунення явищ і чинників, що призводить до створення зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері.

Одним із шляхів розв'язання визначеної проблеми є проведення структурних реформ у національній економіці та забезпечення цінової і фінансової стабільності. Тому основними завданнями державної політики є визначення Урядом чітких середньострокових макроекономічних цільових показників та забезпечення макроекономічної стабільності.

Результатом виконання зазначених завдань стануть послідовність і передбачуваність політики Уряду та Національного банку, поступове зниження рівня інфляції та утримання її в межах установлених цільових значень.

Водночас грошово-кредитна політика у визначених законодавством межах повинна скоординовано проводитися разом з економічною політикою та забезпечувати підтримання структурних змін у національній економіці та стійкий економічний і соціальний розвиток держави.

Отже, в сучасних українських реаліях питання фінансової безпеки є вкрай актуальним. Фінансово безпека держави напряму залежить від взаємоузгодженої та налагодженої стабільно-працюючої фінансової системи. В умовах внутрішньої та зовнішньої економічної кризи існують фактори ризику, що слугують каталізатором негативних процесів у системі фінансової безпеки держави задля боротьби з якими необхідно проведення структурних реформ у національній економіці та забезпечення цінової і фінансової стабільності, де результатом виконання зазначених завдань стануть послідовність і передбачуваність політики Уряду та Національного банку, поступове зниження рівня інфляції та утримання її в межах установлених цільових значень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від

29.10.2013 р. № 1277. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#n9 (дата звернення 19.10.2022).

2. Гетьманець О. П. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання: *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №3. С.218-223. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/38.pdf (дата звернення 19.10.2022).

3. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.09.2012 р. № 569-Р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012 (дата звернення 19.10.2022).

4. Стратегія економічної безпека України на період до 2025: Указ Президента України від 11.08.2021 №47/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text (дата звернення 19.10.2022).

Оверченко Анастасія Павлівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мацелик Тетяна Олександрівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи

бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити.

Не є адміністративним правопорушенням дія, яка вчинена в стані крайньої необхідності або в стані необхідної оборони, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. Особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або яка була в стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності.

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності.

Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку.

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років можуть бути застосовані такі заходи впливу:

1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;

2) попередження;

3) догана або сувора догана;

4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Іноземці і особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України.

Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, крім посадової особи, звільняється від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу, якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до нього доцільно застосувати захід громадського впливу.

При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

Отже, слід також зазначити, що кримінальна відповідальність має пріоритет перед відповідальністю адміністративною. У ч. 2 ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначається, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені КУпАП, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть відповідно до закону кримінальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коломоєць Т.О. Адміністративна відповідальність: навч. посіб. К.: Істина, 2011.177 с.

2. Курс адміністративного права України: підручник: підручник/ В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко [та ін.] / за ред. В.В Коваленка. К.: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: http:// www.rada.gov.ua

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар / Р.А Калюжний, А.Т Комзюк, О.О Погрібний та ін. 2-ге вид. К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 655с.

Онищук Анна Вадимівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Новицька Наталія Борисівна,
доктор юридичних наук, с.н.с.,
професор кафедри приватного права
Державного податкового університету

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Фінансовий контроль визначають як цілеспрямовану діяльність законодавчого і виконавчих органів публічної влади і недержавних організацій, спрямовану на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході мобілізації, розподілу і використання коштів централізованих і децентралізованих грошових фондів держави з метою найефективнішого соціально-економічного розвитку всіх суб'єктів фінансових правовідносин.

Основний зміст фінансового контролю у відносинах, що регулюються фінансовим правом, зводять до такого: перевірка виконання юридичними і фізичними особами фінансових зобов'язань перед державою та органами місцевого самоврядування; перевірка правильності використання державними і комунальними підприємствами, установами й організаціями грошових ресурсів, що перебувають в їх господарському віданні чи оперативному управлінні; перевірка дотримання правил здійснення фінансових операцій, розрахунків і зберігання грошових коштів підприємствами, установами і організаціями на рахунках у фінансових установах; виявлення внутрішніх резервів виробництва - можливостей підвищення продуктивності праці, рентабельності, економії

грошових і матеріальних ресурсів і т. д.; попередження і усунення виявлених порушень фінансової дисципліни [5].

Діяльність суб'єктів фінансового контролю спрямовується на здійснення ними попереднього, поточного та подальшого фінансового контролю,забезпечення керівництва достовірною інформацією про використання фінансових ресурсів, оцінку ефективності господарської діяльності,виявлення й запобігання порушенням, що перешкоджають законному та ефективному використанню державного майна, бюджетних коштів.

Правова основа фінансового контролю щодо діяльності суб’єктів господарського товариства представлена положеннями Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [1], Господарського кодексу України [2] та низки інших нормативно-правових актів. При цьому законодавство у цій сфері не позбавлено прогалин й інших недоліків, що стосуються, зокрема, визначення кола суб’єктів господарювання, діяльність яких підлягає державному фінансовому контролю, закріплення форм такого контролю, повноважень органів, що здійснюють цей контроль, та ін.

Контроль, що здійснюється за господарським товариством власниками, керівництвом та державними органами, має на меті надання надійної інформації зацікавленим особам (акціонерам, керівництву, інвесторам, працівникам, суспільству) та забезпечення захисту і збереження цінних ресурсів, і особливо вкладеного капіталу.

Господарські товариства в Україні формують систему корпоративного управління і контролю відповідно до Принципів корпоративного управління Організації економічного розвитку та співробітництва, Принципів корпоративного управління України, Закону України «Про акціонерні товариства», а також інших нормативно-правових, методичних рекомендацій та документів у цій сфері, прийнятих НКЦПФР [4].

Також,відповідно до Закону України «Про господарські товариства» якщо говорити за контроль за діяльністю дирекції (директора) товариства

здійснюється ревізійною комісією, що утворюється загальними зборами учасників товариства з їх числа, в кількості, передбаченій установчими документами, але не менше 3 осіб. Члени дирекції (директор) не можуть бути членами ревізійної комісії. Перевірка діяльності дирекції (директора) товариства проводиться ревізійною комісією за дорученням зборів, з власної ініціативи або на вимогу учасників товариства. Ревізійна комісія вправі вимагати від посадових осіб товариства подання їй усіх необхідних матеріалів, бухгалтерських чи інших документів та особистих пояснень. Ревізійна комісія доповідає результати проведених нею перевірок вищому органу товариства. Ревізійна комісія складає висновок по річних звітах та балансах. Без висновку ревізійної комісії загальні збори учасників товариства не мають права затверджувати баланс товариства. Ревізійна комісія має право ставити питання про скликання позачергових загальних зборів учасників, якщо виникла загроза суттєвим інтересам товариства або виявлено зловживання посадовими особами товариства [3].

Отже,фінансовий контроль за господарським товариством здійснюється щодо дотримання правил здійснення фінансових операцій, розрахунків і зберігання грошових коштів підприємствами, установами і організаціями на рахунках у фінансових установах; виявлення внутрішніх резервів виробництва - можливостей підвищення продуктивності праці, рентабельності, економії грошових і матеріальних ресурсів і т. д. Також, контроль, що здійснюється за господарським товариством має на меті забезпечення захисту і збереження цінних ресурсів, і особливо вкладеного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26 січня 1993 р. № 2939-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 13. Ст. 110. (Із змінами).

2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № № 18–22. Ст. 144. (Із змінами).

3. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 49, ст. 682. (Із змінами).

4. Річний звіт НКЦПФР URL: http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual (дата звернення: 03.10.2022).

5. Закон України «Про державний фінансовий контроль» від 26.01.1993 № 2939-XII Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 13, ст.110. (Із змінами).

Осташевська Маргарита Анатоліївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права,
Державного податкового університету

ПРИНЦИПИ БЮДЖЕТНОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА

Аналіз сучасної наукової літератури засвідчує, що бюджетне право сьогодні є складною юридичною ланкою, важливою для управління бюджетними коштами та здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Складність визначення принципів бюджетного права пов’язана з відсутністю єдиного погляду на структуру бюджетного права та його статус у системі фінансового права, ігноруванням відмінностей у методах визначення принципів бюджетного права.

Тому переосмислення принципів бюджетного права як підгалузевої форми в українській правовій системі має враховувати новітні тенденції розвитку вітчизняного правознавства.

Значний вклад у вивчення поставленої проблеми зробили вчені-правознавці, такі як: Д. А. Бекерська, О. Д. Василик, Ю. І. Аністратенко, Н. В.

Воротіна, О. О. Дмитрик, Е. С. Дмитренко, Л. П. Косенко, Т. А. Латковська, Л. М. Касьяненко та ін.

Таким чином, принципи бюджетного права – це основні положення побудови бюджетних правовідносин, що націлені на розвиток суспільних відносин, необхідних для успіху життєдіяльності країни. Головна відмінна риса бюджетних правовідносин від фінансових або будь-яких інших відносин – це принцип повного забезпечення надходжень до всіх бюджетів та їх оптимальне використання.

Фоменко Ю.О., розглядаючи принципи організації бюджетного процесу, зазначає, що важливою умовою реалізації ефективного бюджетного процесу є необхідність в юридичному закріпленні принципів у Бюджетному кодексі України, що надасть їм загальнообов'язкового характеру та сприятиме їх однозначному тлумаченню [1, с. 6]. А також, автор визначає такі принципи: збалансованість бюджету, принцип єдності каси, прозорість, результативність використання бюджетних коштів, достовірність бюджету, адресність та цільовий характер бюджетних коштів, загальне покриття витрат бюджетів, принцип повноти.

На нашу думку, під час аналізу принципів бюджетного права не можна не звернути увагу, що загальні принципи адміністративного права, які є базовими категоріями для будь-якої іншої галузі права, що регулює ту чи іншу сферу діяльності публічної адміністрації. Отож, бюджетне право не є винятком. Слід зауважити, що принципи бюджетного права певним чином залежать і від принципів фінансового права, оскільки останні поширюють свою дію на всі сфери, зміст яких становлять фінанси [2, с. 55-60].

Також, принципи бюджетного права мають залежність від загально правних принципів, тобто таких, які мають вплив на всі галузі права без винятку.

З огляду на викладене можна погодитися з думкою тих авторів, як вважають, що категорія «принципи бюджетного права» характеризується системністю, оскільки принципи кожного з вищенаведених рівнів є взаємозалежними і взаємозумовлюють один одного [3, с. 399-405].

Визначаючи сферу дії принципів бюджетного права, потрібно відштовхуватися від суспільних відносин, що становлять предмет регулювання відповідної підгалузі. Коло цих відносин відображається в поняттях бюджетного права, запропонованих доктриною [4, с. 420].

Бюджетне право – сукупність норм фінансового права, які встановлюють бюджетну систему держави, розподіл бюджетних коштів, склад доходів і видатків бюджетів, а також норми, що регламентують бюджетний процес: порядок складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, а також складання, розгляду і затвердження звітів про їх виконання.

Вчені-юристи мають дуже різні погляди на систему бюджетних принципів, і навіть якщо брати групу загальних принципів, керуючись врахуванням суб'єктивного порядку при його побудові, законодавці не мають чіткого розуміння системи правових принципів.

Наприклад, О.П. Гетманець, Д.В. Коробцова виокремлюють у системі принципів бюджетного права: загальногалузеві принципи; принципи, встановлені іншими галузями права (наприклад, конституційним правом, адміністративним правом), але мають значення для регулювання бюджетних відносин; спеціальні принципи [5, с. 39–40].

До спеціальних принципів належать принципи фінансового права, що мають велике значення для підгалузі – бюджетного права

Вважаємо, що основна система принципів бюджетного права є впорядкованою. Вона включає загально правові, конституційні та фінансово-правові галузеві принципи, які впливають на регулювання бюджетного права. Доцільно виділити спеціальні принципи бюджетного права, які забезпечують унікальність та індивідуальність. Останні далі поділяються на споріднені групи: принципи визначення видатків і доходів бюджету, принципи формування бюджетних систем, принципи організації бюджетного процесу.

Важливо зазначити, що склад принципів фінансового права в доктрині змінюється відповідно до теоретичної точки зору автора. Враховуючи суперечливість цього питання, ми стверджуємо, що кожна галузь права має

загальні для галузі основоположні правові принципи, міжгалузеві принципи та принципи, пов’язані з цією галуззю права, існування яких залежить від нормативних суспільних відносин.

Отже, бюджетне право є складовою частиною фінансово-правової системи. Система принципів бюджетного права схожа на систему фінансового права, за винятком того, що додано спеціальні принципи. Ці принципи можна назвати власними, оскільки вони поширюються лише на бюджетні правовідносини, мають унікальну правову універсальність і виражені нормативно в бюджетному законодавстві у формі засад бюджетного устрою України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фоменко Ю.О. Правове регулювання бюджетного процесу в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец.: 12.00.07. Ірпінь, 2019. 22 с.

2. Цінделіані І.А. Система бюджетного права. *Держава і право*. 2010. № 5. С. 55-60.

3. Шеремет Н.В. Система принципів бюджетного права. Н.В. Шеремет. *Держава і право*. 2006. Вип. 33. С. 399-405.

4. Битяк Ю.П. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 2 : Публічно-правова доктрина України. Х. : Право, 2013. 864 с

5. Гетманець О.П., Коробцова Д.В. Принципи бюджетного права України: монографія. Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2017. 268 с.

Паланська Богдана Ігорівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Відповідальність як загальносоціологічна категорія є важливим фактором, що забезпечує законність та дисципліну у будь-якій демократичній державі. Актуальним питанням сьогодення є встановлення та закріплення в окремому нормативно-правовому акті такого поняття як «фінансово-правова відповідальність», адже досить важливо аби кожен вид правопорушення у фінансовій сфері містив регламентовані санкції за їх вчинення.

Проблема фінансово-правової відповідальності є однією із найбільш дискусійних у правовій науці України. Це пояснюється відмінностями думок щодо правової природи фінансової відповідальності. Одні вчені переконливо стверджують, що фінансово-правова відповідальність – це не окремий вид юридичної відповідальності, а різновид адміністративної, оскільки фінансове право походить з адміністративного. Інша група вчених, дотримується думки, що фінансово-правова відповідальність – це самостійний вид юридичної відповідальності, хоча і відзначають деяку її схожість з адміністративною.

З огляду на вище вказане, аналіз проблем становлення та розвитку фінансово-правової відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності є одним із пріоритетних напрямів науки, необхідних для підвищення ролі фінансового права як галузі права на даному етапі розвитку нашої держави.

Як зазначає М. І. Трипольська, фінансово-правова відповідальність – це державний осуд, що проявляється з погляду суб’єктивного права як

нормативний, формально визначений, гарантований і забезпечений фінансово-правовим примусом юридичний обов'язок зазнавати правопорушником заходів державного примусу у вигляді фінансової санкції, такої як штраф, за вчинене ним правопорушення у сфері фінансової діяльності [1, с. 42].

Варто відзначити, що фінансово-правова відповідальність, на відміну від інших публічних видів юридичної відповідальності, має певну специфічну рису, яка ґрунтується на відмінності цілей її застосування, адже фінансова відповідальність не має на меті перевиховати правопорушника, а націлена відновити порушений стан речей та компенсувати завдані порушенням збитки.

На думку, Л. К. Воронової, фінансово-правова відповідальність є формою реалізації державно-владного примусу, який виникає у разі порушення фінансово-правових норм та полягає у застосуванні уповноваженими державними органами санкцій до порушника [2, с. 114].

Загальнопоширеним визначенням є наступне: фінансова відповідальність – це самостійний вид юридичної відповідальності, що спрямований на забезпечення фінансової безпеки за допомогою використання механізму охорони фінансових правовідносин, сприяння дотримання їх учасниками правових приписів у сфері фінансової діяльності та застосування санкцій до порушників, а також запобігання вчиненню фінансових правопорушень іншими суб'єктами.

У своїй науковій роботі М. К. Смакограй дотримується трьох основних підходів щодо розуміння природи фінансової відповідальності: перший підхід описує цей інститут крізь призму державного осуду, другий звертає увагу на форму державного примусу, третій характеризує фінансово-правову відповідальність у контексті існування правових відносин між державою та порушником податкового права [3, с. 42].

Комплексний характер фінансово-правової відповідальності впливає на формування її підвидів: бюджетна, валютна, податкова, відповідальність у сфері банківської діяльності та у сфері грошового обігу й розрахунків. Усі ці підвиди об'єднує спільна мета, що ґрунтується на цілях регулювання фінансового права

у цілому – право відновлення у сфері публічних фінансів і забезпечення фінансової дисципліни й безпеки держави.

Незважаючи на значну кількість поглядів щодо визначення поняття фінансової відповідальності з урахуванням головних інститутів фінансового права, досі відсутнє єдине законодавчо закріплене поняття фінансово-правової відповідальності, що пояснюється розгалуженістю фінансового законодавства і в результаті, спричиняє певні колізії при тлумаченні правових норм.

Вказівка на фінансову відповідальність як окремий вид юридичної відповідальності за порушення законів з питань оподаткування, міститься у статті 111 Податкового кодексу України, прийнятого у 2010 році [4]. Вдосконалення положень Податкового законодавства у частині притягнення до фінансової відповідальності, встановленні штрафних санкцій за вчинення правопорушення та закріплення процесуального порядку притягнення до відповідальності є важливими критеріями, що вплинуть на стабільність усієї фінансової системи та забезпечать фінансову безпеку нашої держави.

На відміну від Податкового кодексу, в якому прямо вказано про фінансову відповідальність, Бюджетний кодекс не містить такого поняття взагалі. Відповідно до ст. 121 БК України, посадові особи, з вини яких допущено порушення бюджетного законодавства, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність. Хоча Бюджетний кодекс закріплює усі можливі порушення бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу, але не вказує про можливість настання фінансової відповідальності за їх вчинення.

Бюджетні правовідносини не менш важливі ніж податкові, тому досить актуальним є внесення певних змін до Бюджетного кодексу аби у подальшому усунути певні протиріччя та прогалини. Наприклад, стаття 117 закріплює заходи впливу за порушення бюджетного законодавства, а стаття 118 – порядок їх застосування, але жодна із статей не вказує, що захід впливу за порушення бюджетного законодавства – це один із заходів бюджетної відповідальності, що має примусовий характер та застосовується у встановленому процесуальному

порядку уповноваженими державою органами до порушників бюджетного законодавства і зумовлює настання для них негативних наслідків різного характеру. Бюджетний кодекс України закріплює відповідальність, яку несуть органи Казначейства України, однак, варто було б додати ще відповідальність Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Рахункової палати та їх посадових осіб за недотримання термінів бюджетного процесу.

Досить цікавою є думка Б. Дерев'янка та Д. Острого, які визначають необхідність законодавчого закріплення акту щодо фінансової відповідальності у залежності від тієї чи іншої сфери фінансово-правового регулювання (наприклад, ЗУ «Про фінансову відповідальність за порушення бюджетного законодавства») [6, с. 149]. Дійсно, кожен вид фінансово-правових санкцій має знайти своє відображення у законодавстві, що в подальшому дозволить якісно їх розмежовувати, а чітка регламентація порядку та процедури притягнення до фінансово-правової відповідальності за порушення фінансового законодавства у різних сферах фінансової діяльності допоможе розв'язати питання щодо правової колізії нормативно-правових актів та усуне суперечності під час реалізації вимог фінансової безпеки держави.

Поряд із вдосконаленням нормативно-правових актів у фінансовій сфері, не менш важливим є посилення засобів боротьби з фінансовою злочинністю аби усунути усі можливі ризики фінансової безпеки держави. Необхідно зазначити, що фінансовий злочин як правова категорія не закріплений законодавчо, що свідчить про необхідність подальшого дослідження даного питання. Однак, можна опиратись на думки науковців, наприклад, В. Т. Білоус та О. О. Бригінець формують визначення наступним чином: фінансовий злочин – це дія чи бездіяльність, що спрямована проти фінансових інститутів і вчиняється з використанням фінансових систем та відносин, за допомогою фінансових документів [7, с. 76].

Отже, можна дійти висновку, що фінансово-правова відповідальність є важливим правовим інститутом, який забезпечує фінансову безпеку усієї держави. Удосконалення законодавства у фінансовій сфері, закріплення

ефективних норм та запровадження якісного механізму фінансово-правової відповідальності сприятимуть захисту фінансової системи від протиправних посягань, відшкодуванню заподіяної правопорушенням шкоди, покаранню винних, попередженню нових правопорушень, а також зниженню правових колізій нормативно-правових актів та усуненню між ними суперечностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Трипольська М. І. Поняття та ознаки податкового правопорушення. *Держава та регіони. Серія: Право.* 2015. №1. С. 41-45.

2. Фінансове право: навчальний посібник. Л. К. Воронова, Н. Ю. Пришва, Н.Я. Якимчук; за заг. ред. Н. Ю. Пришви. Київ: Ліра-К, 2018. 376 с.

3. Смакограй М. К. Поняття фінансової відповідальності за податкові правопорушення. *Знання європейського права*. 2021. № 4. С. 40-45.

4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 06.09.2022).

5. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення 06.09.2022).

6. Деревянко Б., Острий Д. Особливості бюджетної відповідальності як різновиду фінансово-правової відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 145–149.

7. Білоус В. Т., Бригінець О. О. Правові питання розв'язання проблем фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2018. № 902. С. 74-81.

Панчук Діана Олександрівна,
Клюс Ельвіра Олександрівна,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Касьяненко Любов Михайлівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЛЬ ЦИФРОВИХ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Складно уявити життя сучасної людини без банківських послуг та ІТ-технологій. Тому не дивно, що ці дві сфери свого часу поєднали, таким чином утворивши необанки. Це дало змогу забезпечити менший потік людей у банківських відділеннях та значно спростило процедуру руху грошових потоків. Проте, таким чином цифрові банки привнесли до банківської системи безпеки не тільки інноваційну форму банкінгу, а й нові ризики й загрози. Тим не менш, роль банківської системи зводиться до того, що вона є основою, джерелом і опорою фінансової безпеки України.

Різні науковці трактують термін «фінансова безпека» по-різному. До прикладу, О.І. Хитрін вважає, що фінансова безпека банку – це динамічний стан, при якому банк: юридично і технічно здатний виконувати та реально виконує властиві йому функції; забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, суб'єктів господарювання, суспільства й держави від негативного впливу внутрішніх й зовнішніх загроз; володіє потенціалом як для кількісного, так і для якісного зростання і має у своєму розпорядженні механізми для реалізації цього потенціалу [1, с. 119]. Л.М. Перехрест стверджує, що фінансова безпека банку є динамічною характеристикою елементів, взаємодія яких дозволяє забезпечити його стійкий розвиток і гарантувати захист фінансових інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз як захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і

середовища в якому він функціонує [2, с. 354]. Отож, фінансова безпека банку – це найважливіша складова фінансової, а тому й національної безпеки країни; це такий стан комерційного банку, який характеризується стійкістю до впливу загроз різної природи та збалансованістю, здатністю досягати запланованої стратегічної мети і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення виконання зобов'язань.

Необанки («цифрові банки», «віртуальні банки», «інтернет-банки») – це фінансово-кредитні інститути, онлайн-банки, які не мають філіалів або інших фізичних представництв. Спілкування та обслуговування клієнтів здійснюється винятково через мережу Інтернет. Такі банки або отримують банківську ліцензію, або працюють як молодший партнер існуючого банку [3, с. 147].

В Україні найвідомішим та найпоширенішим необанком є Монобанк. Кількість його клієнтів сягнула вже близько 6,4 млн. осіб. Не зважаючи на те, що він не має власної ліцензії, Монобанк використовує банківську ліцензію Універсал Банку для роботи [4]. На відміну від традиційних банків, віртуальний банк надає майже всі послуги за допомогою мобільного за стосунку.

Без сумніву, переваги цифрових банків перед узвичаєними приваблюють своєю новизною, адже вони прагнуть використовувати інноваційні інструменти. До основних переваг можна віднести обслуговування та підтримку користувачів банківських послуг на високому рівні та у більш зручний спосіб; можливість контролю власних рахунків й транзакцій в режимі он-лайн; відсутність паперового документообігу; можливість внесення й зняття готівки у будь-якому банкоматі по всьому світу; можливість миттєвої оплати рахунків; нижчий рівень комісій при вищих процентних ставках, тощо. До того ж, віртуальні банки не тільки постійно працюють над розширенням й вдосконаленням свого продуктового ряду, враховуючи потреби своїх клієнтів в режимі он-лайн, але й отримують більші можливості у створенні прогресивних банківських продуктів.

Проте, така мобільність несе в собі й нові загрози не тільки для безпеки банківської системи, але й фінансової безпеки держави вцілому. Такі загрози

бувають наявними, або ж мають ймовірність виникнути внаслідок діяльності банку, що може призвести до банкрутства банку.

Зазвичай, загрози поділяють на зовнішні та внутрішні. Зовнішніми можна назвати наступні загрози: кредитно-грошова політика НБУ; політична діяльність держави; нестабільність зовнішнього середовища; нормативно-правове регулювання банківської діяльності; злочинна діяльність. До внутрішніх можна віднести: якість кредитного портфеля; компетентність керівництва й персоналу; залежність від інсайдерів; структура активів та пасивів; злочинні дії працівників банку.

Із появою необанків, до загроз, зазначених вище можна додати щонайменше п’ять нових кібер-загроз, таких як: вірусні атаки, фішингові атаки, спуфинг, шкідливе ПЗ, використання банківських послуг через сторонні застосунки [5]. Саме тому, був створений Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який націлений на подолання загроз такого характеру. Завдяки стратегічному плануванню та програмно-цільовому встановленню вимог і забезпеченню кіберзахисту та захисту інформації у сфері розвитку електронних комунікацій й інформаційних технологій, рівень небезпеки в інтернет-просторі є значно меншим. Більш того, даний закон є націленим на вироблення й оперативну адаптацію державної політики у сфері кібербезпеки, спрямованої на розвиток кіберпростору, задля досягнення сумісності з відповідними стандартами ЄС та НАТО [6].

Отже, можна з упевненістю сказати, що безпека загалом та фінансова безпека банків невід’ємно пов’язані з національною безпекою України. Ось чому важливо здійснювати охоронну діяльність не тільки зі сторони банків, як суб’єктів господарювання, але й держави в особі її органів. Варто також додати, що не менш важливим є й те, що хоча сьогодні вітчизняна банківська система перебуває на стадії становлення та структурування, проте діяльність та протидія ризикам характеризується хаотичністю й залежить від виниклих небезпек. Тому, у перспективі необхідно працювати над усуненням вказаних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків. *Фінанси України.* 2004. № 11. С. 118-124.
2. Перехрест Л.М. Забезпечення фінансової безпеки банків в умовах нестабільного економічного середовища: автореф. дис. … канд. економ. наук. : 08.00.08. Ірпінь, 2011. 22с.
3. Озерчук О.В. On-lineбанки: зарубіжний досвід. Фінансово-кредитні системи в умовах зміни ділових циклів: міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Київ, 2019. С. 147-149.
4. Monobank. Про банк. URL: https://www.monobank.ua/about
5. Biggest threats to cyber security in banking: safe fintech solutions. URL: https://innovecs.com/blog/biggest-threats-to-cyber-security-in-banking-safe-fintech-solutions/
6. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text

Пахолок Валентина Ярославівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ ІЗ УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Трансформаційні перетворення української економіки, складна ситуація з державними фінансами, ускладнена пандемією та економічною злочинністю, виклики глобалізації зумовлюють пошук оптимального адміністративно-правового механізму підтримки фінансової безпеки держави, серед яких

особлива роль відводиться національним правоохоронні органи, що пояснюється їх призначенням, завданнями та функціями та компетенцією. Саме ці суб'єкти мають право протидіяти широкому спектру загроз з метою підтримання фінансової системи держави у стані, який забезпечує належне функціонування всіх суб'єктів фінансових відносин у державі – фізичних осіб та суб'єктів державного управління, а також стабільність і розвиток вітчизняної фінансової системи.

У контексті реформування національної правоохоронної системи необхідно визначитися з напрямками оптимізації діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки держави, тому вважаємо за доцільне вивчити досвіду іноземної правоохоронної діяльності в аналізованій сфері з метою можливого запозичення та імплементації його у вітчизняну правову сферу. Слід зазначити, що у світі існує чотири моделі національної безпеки, складовою якої є фінансова безпека: 1) американська – орієнтована на поєднання зовнішньої та внутрішньої безпеки, модель якої використовується більшістю країн; 2) японська - з акцентом на внутрішньому соціальному забезпеченні; 3) китайська, яка є найбільш концентрованим вираженням систем безпеки країн, що будують соціалістичне суспільство; 4) системи, характерні для держав, які нещодавно здобули незалежність, а також глибоко переорієнтовують свій розвиток [1, С. 376]. Саме ця остання модель є типовою для України.

Нормативно-правове забезпечення економічної безпеки США пройшло тривалий шлях свого становлення, і його особливістю є те, що економічна безпека США як окреме і цілісне питання не сформульована як у концептуальних і стратегічних документах, так і в правових і виконавчі акти. У Стратегії національної безпеки вона розглядається лише як невід'ємний і найважливіший структурний елемент національної безпеки Сполучених Штатів і представлена як окремі аспекти її регулювання в актах [1, С. 376]. Основні напрями політики національної безпеки Сполучених Штатів були представлені в Стратегії національної безпеки в трьох основних напрямках: формування безпечного міжнародного середовища Америки, забезпечення належного реагування на

загрози та кризи, відповідна підготовка американського суспільства до непередбачуваних тенденцій. і явищ у майбутньому, в рамках яких плануються дії щодо вирішення проблем економічної безпеки [2, С. 154].Водночас існують і спеціалізовані акти.

Вищим дорадчим органом з питань забезпечення національної безпеки при Президенті США є Рада національної безпеки, яка визначає основні напрями політики державної безпеки як довгострокового, так і поточного характеру, враховує конкретні позиції та підходи, та готує нормативно-правові акти стратегічного характеру.

У Німеччині відсутня спеціальна нормативна база забезпечення економічної безпеки, характерною рисою є визначальний вплив на її формування федерального канцлера (глави виконавчої влади). Вищий законодавчий орган Федеративної Республіки Німеччина Бундестаг приймає найважливіші федеральні закони в галузі національної безпеки, які готуються парламентськими комітетами зовнішньої, військової, бюджетної та правової політики. Однак через те, що Німеччина є федеральною парламентською республікою, законопроекти, які вимагають конституційних поправок, повинні бути затверджені Бундесратом, який складається з депутатів, призначених урядами земель зі свого складу.

При цьому саме органи виконавчої влади (уряд і федеральний канцлер) є основною ланкою механізму забезпечення національної безпеки (і як його фінансова складова).

Нормативна база для забезпечення фінансової безпеки складається з «Білої книги про федеральну безпеку та перспективи розвитку Бундесверу» (2006), Директиви щодо оборонної політики (2003), Концепції Бундесверу (2004) та Директив Міністерства національної оборони., які регулюють найважливіші сфери ринкової діяльності та визначають контрольні функції держави.

У Великобританії немає спеціальної правової бази для забезпечення економічної безпеки. Окремі норми, що регулюють економічну безпеку, містяться в нормативно-правових актах у сфері оборонної політики та

ґрунтуються на оцінці національних інтересів і реалізуються через їх захист. Методи забезпечення економічної безпеки пов'язані з прогнозуванням і попередженням найбільш небезпечних зовнішніх і внутрішніх загроз. При розробці та реалізації рішень, пов’язаних із забезпеченням економічної безпеки, акцент робиться на спеціалізовані організації, що представляють інтереси промисловців і підприємців [3].

У Франції, як і в більшості європейських країн, немає спеціалізованого законодавства щодо забезпечення економічної безпеки, а його окремі положення (створення умов для зростання національного добробуту та зміцнення економічного потенціалу країни) відображені в Законі «Про національну безпеку». чутливість економічної системи країни, збереження незалежності зовнішньої політики, зменшення диспропорцій у рівні економічного розвитку суб'єктів господарювання; запобігання надмірній залежності від зовнішнього світу у найважливіших секторах економіки, мінімізація ризиків, пов’язаних із залежністю від зовнішнього світу [3].

Загалом тенденції діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки держави за кордоном такі: 1) відсутність конкретної нормативно-правової бази забезпечення фінансової безпеки та її правового регулювання в рамках такого складного інституту, як нац. безпека; 2) надання фінансового забезпечення уповноваженими органами державного управління (як правило, Міністерством фінансів країни) та правоохоронними органами; 3) значний комплекс нормативно-правових актів, що детально описують діяльність правоохоронних органів уповноважених суб’єктів безпеки; 4) створення єдиного національного спеціалізованого правоохоронного органу, що забезпечує правовий захист фінансових відносин. Вважаємо, що шлях, який обрала Україна щодо створення Бюро економічної безпеки України, є повністю виправданим, підтвердженим світовою практикою та своєчасним, а також вважаємо за необхідне розробити та прийняти Закон України «Про економічну безпеку України»», в якому окремий розділ буде присвячено фінансовій безпеці держави та запровадженню стратегічного планування шляхом прийняття Національної

стратегії економічної безпеки України, в якій фінансовій безпеці держави необхідно відвести певне місце.

Також можна запропонувати інші пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері забезпечення фінансової безпеки держави, як-от: введення в дію Закону України «Про адміністративну процедуру», зменшення маси основних нормативно-правових актів та закріплення адміністративно-правових засад правоохоронної діяльності у сфері забезпечення безпеки державної фінансової відповідальності на рівні законів України, посилення юридичної відповідальності працівників правоохоронних органів за неналежне виконання службових обов'язків, у тому числі вирішення питання про їх дисциплінарну відповідальність та оновлення Дисциплінарних статутів, належне інформування, моніторинг стану забезпечення фінансової безпеки на національному, галузевому та регіональному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лекарь С.І. Адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2013. 476 с.

2. Мельник В.І. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 215 с.

3. Гбур З.В. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 111-115.

Пахолок Валентина Ярославівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Субіна Тетяна Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Безпека банківських установ визначає фінансову безпеку держави, адже банківська система є найважливішим елементом фінансово-кредитної сфери держави. Отже, стан банківського сектору визначає рівень фінансово-кредитної безпеки, а відтак і рівень фінансової безпеки держави.

Дослідники, які займаються фінансовою безпекою, вказують, що цю проблему слід розглядати з двох позицій. З одного боку, необхідно працювати над забезпеченням фінансової безпеки банківської системи в цілому, а з іншого боку, необхідно вивчити питання забезпечення фінансової безпеки окремого банку.

Безпека окремого банку та безпека банківської системи в цілому взаємозалежні та тісно пов’язані. Таким чином, проблеми в одному банку можуть створити «ефект доміно» та призвести до системної банківської кризи. Це пов'язано з характером і специфікою банківської діяльності, адже банки в основному працюють з чужими коштами, на відміну, наприклад, від промислових підприємств. Тому будь-яка недовіра населення до того чи іншого банку, особливо великого, може призвести до масового відпливу депозитів із банківської системи. З іншого боку, структурні проблеми банківського сектора підривають довіру до окремих банків. Все це пояснює важливу роль, яку відіграє забезпечення безпеки банківських установ. Поняття безпеки банківської системи зазвичай визначають як стан, за якого фінансова стабільність і репутація

банківських установ не можуть бути втрачені в результаті навмисних дій. певної групи людей чи організацій, як всередині, так і поза банківською системою держави, а також через негативні макроекономічні та політичні чинники [1, с. 134].

Безпека банківських установ розглядається у двох аспектах:

- щодо фінансових наслідків діяльності банків як для країни в цілому, так і для окремих клієнтів і контрагентів;

- щодо попередження та попередження явних і потенційних загроз фінансовому стану всієї банківської системи країни, Національного банку України та окремих банківських установ [2, с. 48].

На думку О.І. Хитрін полягає в тому, що безпеку банку можна визначити як динамічний стан, у якому:

- є юридично та технічно дієздатним і реально виконує притаманні йому функції;

- забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, суб'єктів господарювання, суспільства і держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз;

- має потенціал як кількісного, так і якісного зростання та має механізми реалізації цього потенціалу [3, с. 122].

О.І. Хитрін також зазначає, що основною метою банківської безпеки є усунення можливості заподіяння шкоди банку або втрати вигоди, забезпечення його стабільної та максимально ефективної роботи в даний момент, а також накопичення достатнього потенціалу розвитку та зростання в майбутньому, якісне виконання угод і договорів [3, с. 123].

Д. А. Артеменко у своїй дисертації економічну безпеку банку поділяє на такі складові: фінансову, технічну, правову, інформаційно-технологічну, соціально-психологічну та організаційну. Він наголошує, що фінансова складова є основою забезпечення економічної безпеки банківської діяльності, оскільки стабільний банк, який ефективно працює, має достатні ресурси для вирішення

проблем захисту інформації, захисту працівників та залучення до всіх структур висококваліфікованих працівників.

Сутність банківської безпеки за Д.А. Артеменка полягає у забезпеченні організаційно-управлінських, нормативно-технічних і профілактичних заходів, які гарантують якісний захист прав та інтересів банку, збільшення цільового капіталу, підвищення ліквідності активів, забезпечення повернення кредитів, збереження фінансових ресурсів і матеріальних цінностей. [2, с. 45].

Інше тлумачення надає відомий дослідник безпеки О.І. Барановського. На його думку, банківська безпека – це:

- сукупність умов, за яких діяльність або обставини, потенційно небезпечні для фінансового стану банківської установи, усуваються або обмежуються до такого рівня, щоб вони не могли завдати збитків діяльності банку, збереженню та відтворенню його майна, інфраструктури, а також перешкоджати від досягнення банком статутних цілей;

- стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансова стійкість, а також середовище, в якому він функціонує [4, с. 12].

Підсумовуючи, можна констатувати, що безпека банківських установ є важливим елементом національної безпеки і такий стан банківської установи характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку.

До сьогодні тривають дискусії щодо організації оптимального підходу до формування системи безпеки банківського сектору в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, дії з реалізації якого, на думку дослідників, мають бути спрямовані на пом’якшення наслідків ряду загрози, зокрема:

- підвищення мінімальних вимог до капіталу;
- стимулювання подальшої капіталізації банківського сектору, а саме: запровадження пільг при спрямуванні прибутку на збільшення власного капіталу банків;

- розширення переліку та посилення вимог до публічної інформації про фінансовий стан власників та керівну структуру банків;
- продовження гармонізації основних показників банківської діяльності та методології їх розрахунку з міжнародними стандартами;
- підвищення ефективності та фінансової стійкості банків шляхом підвищення якості корпоративного управління, у тому числі досягнення більшої прозорості діяльності банків, ефективності управління ризиками, покращення відносин між органами управління банку та акціонерами;
- посилення правового захисту прав кредиторів;
- наближення діяльності вітчизняних банків до міжнародних стандартів;
- підтримання низьких темпів інфляції та стабільного валютного курсу;
- створення сприятливого інвестиційного клімату, що сприятиме підвищенню міжнародних рейтингів України [5, с. 173-174].

Отже, створення оптимальної системи безпеки в банківській сфері потребує розробки стратегії, концепції реалізації, визначення відповідних інструментів та етапів захисту від усіх інших форм майнової та іншої майнової шкоди.

Концепція безпеки банківських установ як комплексне та системне розуміння, бачення її сутності, факторів, що впливають на неї та представлення шляхів усунення загроз, є основою для створення системи її забезпечення.

На нашу думку, залежно від конкретних умов у країні та світі, стадії бізнес-циклу та інших факторів стратегія забезпечення безпеки банківських установ може базуватися на різних концепціях, які передбачають використання різних інструментів для досягнення поставлених цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності: підручник / за ред. М. Герасимовича. К.: КНЕУ, 2018. 599 с.

2. Адаменко С.І. Характеристика та класифікація загроз у банківській системі України. *Стратегічна панорама*. 2019 № 4. С. 48-52.

3. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків. *Фінанси України*. 2018. № 11. С. 118-124.

4. Барановський О.І. Фінансова безпека: *монографія*. Інститут економічного прогнозування. К.: Фенікс, 2018. 338 с.

5. Банківська безпека: навч. посіб. / О.Д. Вовчак, Ю.О. Самура, А. Сидоренко, В.А. Вареник. К.: Знання, 2021. 237 с.

Пенська Аліна Олександрівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року – по всій довжіні спільного кордону відбулось повномасштабне вторгнення до України з боку сусідньої країни-агресора Росії у зв’язку з чим наша країна набуває статусу воєнного стану. Як наслідок, Україна повинна забезпечити всіма потребами Збройні сили України, у зв’язку з чим – більшість долі державного бюджету наразі переходить на негайне забезпечення всіх потреб які виникають в умовах воєнного стану. В даних умовах надзвичайно важливим є забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання місцевих бюджетів. З метою забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєво необхідних потреб жителів територіальних громад у період дії воєнного стану Офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО та інші центральні органи виконавчої влади приймають низку швидких, ефективних, оперативних рішень. Виключно законом України «Про Державний бюджет України» визначаються надходження та витрати Державного бюджету України. Проте, така кількість витрат, яка відбувається в

умовах воєнного стану країни не була передбачена державою, в наслідок чого країна потребує грошової допомоги. Державний борг України набирає обертів та починає стрімко зростати, через постійне залучення нових кредитів борг, зокрема зовнішній, уже набагато перевищив зазначену для реструктуризації суму і, судячи з показників проєкту бюджету на 2023 рік, далі суттєво зростатиме. Накопичення державного боргу, що дорівнює розміру ВВП країни, є загрозливою тенденцією, однак в умовах війни дана ситуація є цілком зрозумілою.

Згідно з Бюджетним кодексом України, державний борг – це загальна сума

боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державних запозичень[6]. Власне державний борг виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів і угод про надання кредитів та позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років. Сукупність боргових зобов'язань держави містить також гарантований державою борг, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою гарантій за зобов'язаннями третіх осіб, або прийняті на себе державою зобов'язання третіх осіб. Традиційно державний борг розглядається у двох варіантах: зовнішній та внутрішній.

Зовнішній державний борг - заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям та іншим особам. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни. Даний борг виникає у зв’язку із залученням державою зовнішніх позик. У сукупність зовнішніх боргових зобов'язань держави входить також гарантований державою борг, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою гарантій за зобов'язаннями третіх осіб, або прийняті на себе державою зобов'язання третіх осіб, які є зобов'язаннями резидентів даної економіки перед нерезидентами. Станом на 30 червня 2022 зовнішній державний та гарантований державою борг України становив 47,8% від валового зовнішнього боргу країни. Порівняння ж зовнішнього державного боргу України та її золотовалютних резервів дає досить жахливу картину. Зовнішня заборгованість останнім часом хронічно випереджає

валютні резерви України, і на 31 серпня 2022 він компенсувався ними лише на 41,3% [7].

Внутрішній державний борг - вся сума випущених, але не погашених державних позик з нарахованими за ними відсотками. До внутрішнього боргу, крім суто державного, також включають заборгованість державних підприємств. Проте класичною формою державного боргу є борг центрального уряду та місцевих органів влади. Очікується, що збільшення зовнішнього боргу буде генерувати джерело іноземної валюти, розвиток капітальних проектів і, відповідно, зростання економічного розвитку, що оцінюється в реальному обсязі виробництва. Проте це не так, найчастіше зовнішній борг поширюється на фінансування непродуктивних цілей, що не призводить до економічного зростання та розвитку. Зростання обсягу платежів з обслуговування та погашення державного боргу є суттєвим чинником, що тривалий час породжує проблеми в сфері державних фінансів і впливає на бюджетну безпеку України. Для оцінки державного боргу економісти часто використовують такий критерій як відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, який є одним з головних показників боргової безпеки країни. Слід зазначити, що існують різні підходи до визначення граничного значення відношення державного боргу до ВВП. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України критичним рівнем вважається 55%. Згідно вимог міжнародних фінансових організацій, зокрема в Меморандумі про співробітництво з МВФ, державний борг України не повинен перевищувати 35–40% ВВП. Хоча граничне значення цього коефіцієнта в Бюджетному кодексі України встановлено на рівні 60% [4].

Граничний розмір Державного боргу України у проєкті Закону становить біля 6,4 трильйона гривень. Це трохи більше за прогнозований розмір валового внутрішнього продукту (ВВП) країни на наступний рік (5,99 трлн грн). Загальні виплати боргових зобов’язань складуть трохи більше 740 мільярдів гривень [4]. Лише на погашення запозичень піде близько 415 мільярдів гривень. З яких тільки 98,95 млрд грн – на виплати за зовнішнім боргом, а решта – 316 млрд грн

– на погашення внутрішніх запозичень. Згідно з свідченнями за статистикою Міністерства фінансів ми бачимо, що Державний і гарантований державою борг України станом на 31 березня 2022 року становив 2,83 трлн грн або $96,8 млрд доларів. За місяць борг зріс на 3,7%**.** За даними Мінфіну, у березні 2021 року сума зросла в гривневому еквіваленті на 102 млрд гривень (на 3,7%), а в доларовому еквіваленті на 3,49 млрд доларів (на 3,7%).Станом на 31 березня зовнішній борг склав 1,73 трлн грн або $59,2 млрд, внутрішній борг – 1,1 трлн грн або $37,61 млрд.Державний борг України становив 2,5 трлн грн або $86,28 млрд. Гарантований державою борг України становив 307,84 млрд грн або $8,83 млрд. Нагадаємо, дефіцит зведеного платіжного балансу України у березні становив $58 млн, тоді як у березні 2021-го – $713 млн. Про це свідчать дані Національного банку. Згідно з ними, профіцит поточного рахунку платіжного балансу у березні становив $1,4 млрд, тоді як у березні 2021 року був дефіцит $790 млн. Однак, наразі не йдеться про списання боргу чи його частини, але Україна до 2024 року не буде ані погашати цей борг, ані сплачувати за ним відсотки [8].

Підводячи підсумки вищесказаного, можемо дійти висновку, що через постійне залучення нових кредитів Державний борг України, особливо зовнішній, доволі сильно перевищив зазначену для реструктуризації суму і, судячи з показників проєкту бюджету на 2023 рік, і надалі суттєво зростатиме. Однак дана ситуація, з фактором воєнного стану нашою країни, є цілком виправданою, адже грошова допомога та підтримка з кожним днем набирає все більшої потреби, задля оперативного забезпечення всім необхідним для Збройних сил України, внутрішньо-переселених громадян, відновлення інфраструктури, забезпечення логістики тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02.12.2021 р. № 1928-IX. Дата оновлення: 14. 09. 2022 р.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text (дата звернення: 14.10.2022).

2. Державний борг України (2009-2022). Мінфін. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/ (дата звернення: 14.10.2022).

3. Шелест А., Сидоренко О. Державний борг України на сучасному етапі розвитку. Економіка та держава. 2018. № 18. С. 827–835.

4. Державний борг України: основні тенденції та загроза дефолту. URL: https://finance.ua/ua/credits/derzhavnyj-borg-ukrainy (дата звернення: 04.10.2022).

Перун Марина Володимирівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наразі наша держава перебуває в умовах воєнного стану, що звісно дещо видозмінює умови дотримання за забезпечення фінансової безпеки нашої країни. Наразі оборона України фінансується не лише з державного бюджету, а й за допомогою іноземних коштів, які виступають в ролі допомоги від країн, що підтримують нас в такі непрості часи. Залучення міжнародних інвесторів та раціональне розподілення коштів важливе і у мирний час, проте з початком повномасштабного вторгнення це набуло більшого значення для нашої держави. Тому не зважаючи на тяжкий стан, фінансову безпеку потрібно тримати в належному стані.

Поняття фінансової безпеки повинно взаємодіяти із загальним поняттям національної безпеки країни; визначати фінансову безпеку, як складову економічної безпеки; мати власний зміст, що відрізняє її проблеми від проблем

загальноекономічного характеру. Взаємозв'язок різних напрямів безпеки держави від її фінансової складової визначається дуже просто - відсутність достатніх фінансових ресурсів призводить до недофінансування найважливіших заходів, з іншого боку – існує загальний взаємозв'язок між різними видами безпеки, що знаходить конкретний вираз у різних за своїм економічним характером явищах і процесах [1, с. 207]. Розміри дефіциту бюджету, державного боргу та обсяг міжнародних резервів – ось найважливіші показники безпеки у сфері фінансів України.

Як повідомляє Міжнародний валютний фонд, Україна ризикує скоротити свою економіку на 35% [2]. На це вплинули факти того, що безліч людей залишилося без роботи, значна частка бюджету йде на забезпечення армії, людей, що потребують фінансової допомоги в наслідок війни, знищення великої кількості критичної інфраструктури. Про це у своїй статті зазначив журналіст Ярослав Вінокуров : «Кошти витрачаються на оборону, виплату пенсій, зарплати бюджетникам та обслуговування державного боргу. За даними Міністерства фінансів, у січні-березні 2022 року план видатків виконаний лише на 67,8%. Не в останню чергу – через перенаправлення фінансування на пріоритетні воєнні напрямки» [3].

Економіка знаходиться під безпрецедентним тиском, податкові ставки знижено, компаніям дозволили перейти на спрощену систему оподаткування (2% податок з обороту замість ПДВ і податку на прибуток). Така політика допоможе бізнесу вижити та зберегти робочі місця, але призведе до зменшення надходжень до бюджету [4, с. 19].

Україна до вторгнення з боку російської федерації мала чітку стратегію управління державним боргом на середньострокову перспективу. Але через війну відбулася переорієнтація всіх акцентів та пріоритетів бюджетів усіх рівнів у бік забезпечення обороноздатності країни та вирішення гуманітарних проблем, спровокованих війною, і держава змушена шукати величезні позапланові грошові ресурси як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках для

фінансування бюджетів усіх рівнів. [5, с. 117]. Проте, не зважаючи на таки стан обставин, Україна знаходить ресурси для погашення зовнішніх боргів.

Також, як повідомляє Національний банк України, станом на 1 вересня 2022 року міжнародні резерви України за попередніми даними становили 25 436,0 млн дол. США. У серпні вони збільшилися на 13,6% завдяки надходженню значного обсягу міжнародної допомоги на тлі помірних боргових виплат країни в іноземній валюті та менших інтервенцій Національного банку з продажу валюти [6]. Проте цей показник виріс лише у порівнянні з липнем, якщо ж говорити про попередні місяці, то цей показник є значно меншим від квітня, травня та червня.

Враховуючи елементи фінансової системи, що мають вплив на забезпечення фінансової безпеки, а саме безпеку бюджетної системи, банківської системи, податкової системи та у сфері фінансів підприємств, що діють в країні в період війни, доцільно забезпечити наступні заходи: систематичне бюджетне фінансування основних галузей оборони за рахунок спрощеного, але стабільного правового механізму оподаткування державних та приватних підприємств; проведення стабільної монетарної політки; спрощення правових засад ведення бізнесу та відкриття малих підприємств, при забезпеченні систематичного надходження податків до доходів бюджетів всіх рівнів, оскільки звільнення від оподаткування створює неможливі умови для їх наповнення [7, с. 145].

Отже, Україна, перебуваючи в умовах воєнного стану, має знаходити шляхи для підтримання фінансової безпеки. Наразі проводиться залучення іноземних інвестицій та допомоги, що дозволяє наповнювати наш бюджет. Проте враховуючи непростий стан для громадян, країна впроваджує деякі спрощення в законодавстві для полегшення життя громадян. Також велика кількість коштів йде на утримання обороноздатності держави. На даний момент економіка знаходиться під великим тиском. Аби вберегти фінансову безпеку було запропоновано низку рекомендацій: постійне фінансування галузей оборони;

спрощення, але стабільність оподаткування; спрощення процедури ведення та відкриття малого бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будник Л. А., Ронська О. Г. Фінансова безпека держави: загрозив умовах війни. *Російсько-українська війна: право, безпека, світ*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 29-30 квіт. 2022 р. Тернопіль, 2022. С. 206-210. URL: http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/article/view/933 (дата звернення 28.09.2022 р.).

2. Золотовалютні резерви України. Мінфін: веб-сайт. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/ (дата звернення: 28.09.2022 р.).

3. Що з державними фінансами та чи вистачить Україні грошей? Роз'яснення. Економічна правда: веб-сайт. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/5/685230/ (дата звернення: 29.09.2022 р.).

4. Вишлінський Г., Репко М., Гайдай Ю., Горюнов Д., Коломієць О., Самолюк М. Економіка України під час війни: оперативна оцінка, квітень 2022. Аналітична записка. Центр економічної стратегії. С. 19. URL: https://cutt.ly/AVZUsXr (дата звернення: 29.09.2022 р.).

5. Замкова, Н., Гнидюк І. Державний борг України за масштабної кризи. *SCIENTIA FRUCTUOSA. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету* 144.4. 2022 С. 110-121. URL: http://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1350 (дата звернення: 29.09.2022 р.).

6. Міжнародні резерви України станом на 01 вересня 2022 року. Національний банк України: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/mijnarodni-rezervi-zrosli-do-254-mlrd-dol-ssha-za-pidsumkami-serpnya (дата звернення: 29.09.2022 р.).

7. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №2. С.

141-146. URL: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.27 (дата звернення: 29.09.2022 р.).

Пєшков Даніїл Юрійович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Гулак Олена Василівна,
доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного
та фінансового права Національного університету біоресурсів і
природокористування України, академік
Академії адміністративно-правових наук

АНТИКОРУПЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ ЯК ОДНА З СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В ПОВОЄННИЙ ЧАС

Питання антикорупційної діяльності має важливе значення у всіх галузях, проте особливим є енергетичний сектор, оскільки саме він у повній мірі знаходиться у державній власності. І відповідно підвищує рівень необхідності врегулювання даного питання задля забезпечення фінансової безпеки України.

В умовах повоєнного часу, дана тема стане найбільш актуальною, оскільки, передбачатиме привабливість для іноземних інвесторів, тому існує необхідність впровадження ефективного механізму протидії корупції в енергетичному секторі.

На нашу думку, дане питання є однією зі складових фінансової безпеки держави. Оскільки, фінансова безпека – це такий стан фінансової сфери держави, для якої характерними є ефективність та збалансованість, гарантія стійкості фінансової системи до впливу внутрішніх і зовнішніх негативних чинників, а також уможливлення стабільного економічного зростання та синергетичний розвиток країни [1, с. 231].

В свою чергу, антикорупційна діяльність в енергетичному секторі дозволить ефективно використовувати державні ресурси для запобігання фінансовим загрозам і забезпечення сталого розвитку й функціонування економіки в майбутньому.

Починаючи з 2014 року Україна проводить активну антикорупційну політику, що передбачає не тільки проведення реформ, але й співпрацю з Урядами країн ЄС та міжнародними організаціями, які надають цільову підтримку у різних секторах.

Однією з таких організацій є Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), яка за час співпраці розробила для України Антикорупційний Огляд Енергетичного сектору [2, с. 156].

В сучасних умовах проведення енергетичної реформи та впровадження антикорупційних засад є неможливими, але існують перспективи реалізації в післявоєнний час.

На нашу думку, основною проблемою є відсутність прозорості прийняття рішень з подальшим обґрунтуванням даних рішень, що в свою чергу призводить до конфліктів інтересів серед зацікавлених сторін, що є неприпустимим в державному секторі.

Задля вирішення проблем необхідно провести ряд реформ:

- Організація вивчення подальших можливостей і вжиття заходів для посилення конкуренції в енергетичному секторі;
- Впровадження реформ корпоративного управління державними підприємствами на основі успішних міжнародних практик, що будуть передбачити боротьбу з корупцією та доброчесність;
- Забезпечення механізму, який передбачатиме неможливість політичного впливу на діяльність державних підприємств в енергетичному секторі;
- Визначення чіткого плану дій, розробка документації, яка буде регламентувати фінансові зобов'язання підприємства та розрахунок витрат відповідно обсягів діяльності;

- Розробка спеціального законодавства у відповідності до загального законодавства, задля відсутності прогалин;
- Забезпечення правових гарантій діяльності антикорупційних органів у справах, що стосується викриття корупційних злочинів у державних підприємствах енергетичного сектору.

На нашу думку, впровадження вищевказаних нововведень дозволить не тільки реформувати один з важливих державних секторів, а й підтвердити активну позицію України, щодо протидії корупції в державних органах.

Також, актуальними залишається проблеми, щодо врегулювання боргів в енергетичному секторі, що передбачає необхідні впровадження новітніх процедур врегулювання та забезпечення прозорості у даній сфері.

Отже, питання антикорупційної діяльності в енергетичному секторі має важливе значення, оскільки передбачає ряд перспектив задля забезпечення фінансової безпеки України та підвищення рівня інвестиційної привабливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Романів, В. В., Дорошенко Н. О. Фінансова безпека України. Економіка, управління та адміністрування. Житомир: 2020. Вип. 4 (90). С. 230–235. URL: https://doi.org/10.26642/ema-2019-4(90)-230-235

2. OECD Anti-Corruption Review of the Energy Sector in Ukraine. OECD. 2021. С. 156. URL: https://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-review-of-the-energy-sector-in-Ukraine.pdf

Плешкун Дана Романівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ОСНОВНІ ЗМІНИ В ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДІЇ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У лютому 2022 року наша держава зазнала повномасшабного військового вторгення на територію України зі сторони росії. З початком воєнних дій було завдано шкоди ключовим сферам держави, зокрема і тим, що відповідають за функціонування економіки країни. В період збройного конфлікту економіка України постраждала бюджетних, трудових, матеріальних ресурсах, зазнала структурних перетворень в галузі виробництва, руйнування і спад виробництва у приватному підприємстві. В умовах війни одним із головних інструментів впливу держави на політичні, економічні та соціальні процеси є бюджет. Бюджет – це потужний інструмент політики, що кардинально впливає на соціальний розвиток, ухвалення бюджетних рішень і є невід'ємним складником публічного управління. У публічному управлінні бюджет слугує інструментом ухвалення рішень, за допомогою яких визначається пріоритети та цілі, розробляються програми оперативної діяльності та здійснюється контроль.

З бюджетним процесом в Україні за часи війни відбувся ряд певних змін, що є наслідком переформування доходів та видатків Державного бюджету України на 2022 рік. Правове регулювання Державного бюджету здійснюється на підставі рішень уряду. Звертаючи увагу на введений воєнний стан в Україні, Державна казначейська служба за ухваленням Міністра фінансів здійснює перерозподіл та фінансове забезпечення видатків на національну безпеку і оборону, заходи з регулювання фінансів на період правового режиму воєнного

стану, а також платежі за видатками головних розпорядників бюджетних коштів, в межах затверджених для них Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» бюджетних призначень з подальшим внесенням змін до розпису Державного бюджету України на 2022 рік в установленому порядку [1].

Найважливішими видами доходів Державного бюджету України завжди були надходження від експорту агропродукції, розвитку металургійної галузі та ІТ-технологій. В гірких умовах сьогодення доходи від приватних підприємств зупинилися, як і від інших суб'єктів, платників податків. За даними Міністерства фінансів України у 2022 році планували зібрати 405 млрд. грн ПДВ, 76 млрд. грн. акцизу (алкоголь, сигарети, енергоносії), 37,5 млрд. грн. мита. Загалом лише непрямі податки з імпортних товарів повинні були становити майже 520 млрд. грн. – 40% від усіх доходів бюджету. Проте, замість очікуваних 39 млрд. грн. за березень до бюджету надійшли 7 млрд. грн. Для отримання надходжень уряд зобов'язав Національний банк України та державні підприємства достроково переказати прибутки, що призвело до виконання плану доходів бюджету за березень 2022 року на 93% [2]. Вагому частку доходів до Державного бюджету складають запозичення, а саме держава отримує гроші від випуску військових облігацій, ставки за якими на період війни складають 11% річних, що дозволило залучити до доходів бюджету 27,7 млрд. грн.

Другим джерелом є – запозичення від міжнародних фінансових організацій та ЄС. За перші три місяці 2022 року держава отримала пільгових кредитів на суму, еквівалентну 96,7 млрд грн., зокрема, від МВФ – 41,3 млрд грн (1,4 млрд. дол.), від Єврокомісії – 19,5 млрд грн (600 млн євро).

А третім джерелом запозичень є – гранти та безкоштовна допомога Урядів інших країн. Так, Уряд Італії надав Україні 110 млн євро, а від США – 500 млн. дол.[2].

Необхідно відзначити, що доходи бюджетів всіх рівнів спрямовуються на фінансування оборони, виплату пенсій, заробітної плати працівникам бюджетної

сфери, оплату комунальних послуг, закупівлю енергоносіїв і ліків та обслуговування державного боргу[2].

Прийняті за поточні місяці війни Закони України, Укази Президента України та Постанови Кабінету Міністрів України свідчать про наступні зміни у бюджетному процесі:

- переформування бюджетних коштів на фінансування оборони та галузей її підтримки, що призвело до спрощеної процедури виконання бюджетних зобов'язань, оскільки Уряд надав повноваження по внесенню змін до місцевих бюджетів, перерозподілу бюджетних коштів і надання кредитів з бюджету за бюджетними програмами, а також з перерахування коштів з місцевих бюджетів Державному бюджету на по-треби оборони, на збільшення видатків за рахунок зменшення інших видатків з метою боротьби російськими загарбниками, на підставі рішення виконавчих комітетів місцевих рад, місцевими державними адміністраціями, військово-цивільними адміністраціями, військовими адміністраціями, розпорядниками бюджетних коштів за поданням місцевих фінансових органів без ух-валення відповідного рішення представницьким органом влади;

- передача коштів між бюджетами здійснюється без укладання договорів;

- норма ст. 55 Бюджетного кодексу України (Захищенні видатки) в умовах воєнного стану не застосовується;

- реверсні дотації до Державного бюджету з місцевих бюджетів, тимчасово окупованих територій не здійснюються;

- фінансово-контрольні заходи щодо виконання місцевих бюджетів призупинені і поступово відновлюють роботу в обмеженому режимі;

- дозволено за рішенням місцевої державної адміністрації, військової адміністрації, виконавчого органу місцевої ради, розпоряднику бюджетних коштів використовувати кошти резервного фонду бюджету у розмірі 1% від обсягу загального фонду відповідного бюджету (внесення змін до Бюджетного кодексу України), (Тимчасовий порядок виділення та використання коштів з

резервного фонду бюджету в умовах воєнного стану затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 р. № 175) та інші [3].

Отже, бюджетна система відіграє вагому роль в функціонуванні держави, від ефективності її функціонування також залежить спроможність держави чинити опір збройній агресії російської федерації. Від бюджету України залежить спроможність держави до фінансування нашої перемоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання казначейського обслуговування Розпорядження Кабінету міністрів України від 25.02.2022 р. No 182-р URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-kaznachejskogo-obslugovuvannya-182-250222 (дата звернення: 20.10.2022).

2. Вінокуров Я. Що з державними фінансами та вистачить Україні грошей? Роз'яснення. *Економічна правда*. 5.04.2022 URL: https://www.epravda.com.ua/publications/ 2022/04/5/685230/ (дата звернення: 20.10.2022).

3. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: № 2456-VI (редакція від 19.08.2022). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення 20.10.2022).

Плисюк Катерина Олександрівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ

З посиленням глобалізаційних процесів зростають і загрози фінансовій безпеці національної економіки. Розвиток економічних систем сприяє посиленню загроз фінансовій безпеці, а також збільшенню обсягів та різновидів економічних правопорушень.

Сучасний стан національної економіки свідчить про відсутність відчутних позитивних змін у напрямку її стабілізації. Серед інших чинників позитивному розвитку сприятиме забезпечення належного рівня бюджетної безпеки. При цьому мають бути забезпечені економічні та правові аспекти її розвитку. При цьому при розробці заходів економіко-правового характеру необхідно забезпечити певну збалансованість, цілісність бюджетної системи, послідовність складання, процедури узгодження та затвердження бюджету, розмір бюджету фінансування, наявність або відсутність бюджетних резервів, характер касового виконання бюджету, кількість податкових пільг, дотримання бюджетної дисципліни [1, с. 97]. Тому при створенні заходів щодо забезпечення належного рівня фінансової безпеки необхідно враховувати багато чинників, у тому числі позитивний міжнародний досвід. Тільки дотримання такої позиції дозволить досягти бажаного результату.

В умовах, що склалися, цікавим є вивчення досвіду розвинених зарубіжних країн у забезпеченні фінансової безпеки різних структур, застосуванні

інструментарію нівелювання протиправних дій, а також питань протидії економічним правопорушенням.

Окремим проблемним аспектам, пов’язаним із забезпеченням фінансової безпеки, приділяли увагу у своїх наукових розвідках В. Андрущенко, О. Барановський, О. Білоус, І. Бінько, О. Бригінець, В. Бутенко, З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, В. Горбулін, В. Горин, Г. Дарнопих, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, М. Журавель, Т. Кізима, О. Кириленко та ін. Але питання, що висвітлюють досвід зарубіжних країн щодо забезпечення фінансової безпеки, висвітлено фрагментарно.

У США існує поширена програма профілактики та боротьби з економічними злочинами у взаємодії правоохоронних органів країни з державними та приватними установами охоронних та детективних бюро. Ця взаємодія передбачає розробку програм боротьби зі злочинністю, у тому числі заходів щодо запобігання широкому спектру загроз безпеці бізнесу.

Приватні детективи в агентствах найчастіше розслідують такі види злочинів: крадіжка товарів та документів; підробка кредитних карток та платіжних документів; хабарництво, фінансове шахрайство; комп'ютерні злочини; крадіжки із боку співробітників фірми. Основними причинами не використовувати державні правоохоронні органи є: маленький масштаб та ступінь завданого шкоди; дуже високі витрати [2].

Характерною особливістю американського бізнесу є тенденція безконфліктного, якщо це можливо, звільнення співробітників, які заслуговують на судове переслідування за скоєні економічні злочини, але з обов'язковим інформуванням бізнес-спільноти про особливості особистості та поведінки цієї людини. Такі дії забезпечують спільні інтереси соціально-економічної безпеки бізнес-спільноти країни.

Так само, як у США, у Великобританії забезпечення економічної безпеки характеризується прагненням підприємців до мінімуму небажаної гласності незаконної діяльності підвідомчих організацій і, таким чином, підриву репутації компанії. З цієї причини численні випадки скоєння економічних злочинів у сфері

комп'ютерної безпеки, а також результати розслідувань, що проводяться співробітниками комерційних служб безпеки, залишаються недосяжними для правоохоронних органів та громадськості.

Через певні культурні та історичні особливості детективні та охоронні агенції Великобританії мають свій власний характерний почерк, відмінними рисами якого є властиві лише їм напрями та методи діяльності.

У Німеччині відсутня спеціальна нормативно-правова база щодо забезпечення економічної безпеки, при цьому характерною рисою є визначальний вплив на її формування федерального канцлера (глави виконавчої влади). Вищий законодавчий орган Федеративної Республіки Німеччини Бундестаг приймає найважливіші федеральні законопроекти у сфері забезпечення національної безпеки, які готуються зовнішньополітичним, військовим, бюджетним і юридичним комітетами парламенту. Але оскільки Німеччина є парламентською федеративною республікою, законопроекти, які вимагають змін до конституції, потребують схвалення Бундесратом, який складається з депутатів, призначених урядами країн зі свого складу. [2, с. 40–41].

Європейська практика внутрішнього контролю, особливо щодо законності поводження з державними коштами, свідчить про те, що суб’єкт контролю зобов’язаний законом самостійно, без втручання органів державної влади, організувати та здійснювати внутрішній контроль у разі порушення фінансового законодавства, зобов’язаний вжити заходів до приведення своїх дій у відповідність до вимог закону, а також вжити заходів до відновлення порушеного права [3].

Досвід країн із розвиненою економікою (Франція, Німеччина, Велика Британія, Австрія, США, Японія) показує, що структурна організація органів фінансового контролю визначається визначенням об’єктів контролю та необхідністю створення архітектури горизонтальної та вертикальної влади, яка заснована на чіткому визначенні контрольних повноважень [4, с. 85].

Склад органів, що здійснюють управління фінансами за кордоном, забезпечує існування значної кількості допоміжних органів, самостійних

автономних управлінь і відділів, до компетенції яких входить здійснення певного напрямку фінансової діяльності (наприклад, регулювання грошового обігу, оплата державної заборгованості, реалізації боргової політики держави, податкової політики, економічної політики, здійснення аналітичної діяльності у сфері фінансів, бухгалтерського обліку та впровадження фінансової звітності тощо) [5, с. 60].

Таким чином, у сучасних умовах господарювання для зарубіжних підприємницьких структур характерно, поряд зі створенням власних структур забезпечення фінансової безпеки, тісну взаємодію з приватними детективно-охоронними агенціями, службами забезпечення промислової, інформаційної та комерційної безпеки. Для структур, до функціональних обов'язків яких належить забезпечення фінансової безпеки, характерне посилення тенденції до постійного розширення сфер, діапазону та масштабу розв'язуваних завдань. Розширюється сфера застосування навичок забезпечення економічної безпеки: від торгово-економічної до фінансової та електронної. Тенденцією забезпечення фінансової безпеки у світі за останні два десятиліття є створення національного спеціалізованого правоохоронного органу, який забезпечує правовий захист фінансових відносин, а отже, шлях, який обрала Україна у зв’язку зі створенням Бюро економічної безпеки України є повністю обґрунтованим, перевіреним світовою практикою та своєчасним кроком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Онищенко С.В., Голян Я.С. Сучасні тенденції бюджетної безпеки України. *Економіка і регіон*. 2015. № 3(52). С. 96–102.

2. Фінанси зарубіжних країн : навчальний посібник. Т.О. Кізима, Н.Я. Кравчук, В.П. Горин та ін. ; за ред. О.П. Кириленко. Тернопіль : Екон. думка, 2013. 287 с.

3. Revision of the Internal Control Framework. Internal control frame- work of the European commission: *EUROPEAN COMMISSION. of 19.04.2017 Brussels.*

URL:http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/
documents/control/C_2017_2373_Revision_ICF_en.pdf.

4. Лазарєва Н. Міжнародна практика фінансового контролю. *Национальный юридический журнал: теория и практика. 2015. № 12*. С. 84–88.

5. Шостаковський М.Л. Особливості управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах. *Право та інновації. 2016. № 3*(15). С. 58–62.

Попова Світлана Миколаївна,
професор, доктор юридичних наук, професор
кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Харківського національного університету внутрішніх справ
Тельний Максим Андрійович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Харківського національного університету
внутрішніх справ, старший дізнавач СД Лозівського РВП
ГУНП в Харківській області

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

Правове забезпечення фінансової безпеки суб’єктів підприємництва на сьогоднішній день є складною і важливою проблемою, вирішення якої, у свою чергу, дасть можливість економічно розвиватися та фінансово стабілізуватися підприємствам. У зв’язку з цим, необхідно вивчити основи фінансового забезпечення та критерії виявлення загроз, що допоможе покращити фінансово-економічне становище не лише суб’єктів підприємництва, а й вплинути на розвиток всієї країни [1].

Розглянемо основні нормативно-правові акти, пов’язані з забезпеченням фінансової безпеки суб’єктів підприємництва.

Складові фінансової безпеки висвітлюються у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, яка схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. Зазначена Концепція була

прийнята за часів панування світової економічної кризи і цілком слушно визначала потребу країни у встановленні правових засад щодо уникнення і протистояння викликам та загрозам фінансової стабільності [2]. Стан фінансової безпеки країни, як складової економічної безпеки, загрози та завдання держави щодо забезпечення фінансової безпеки визначені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, що затверджена Указом Президента України від 11.08.2021 [3].

Щодо завдань держави у сфері фінансової безпеки, то слід виділити наступні:

– розбудова ефективної моделі боротьби зі злочинами в економічній сфері шляхом забезпечення діяльності Бюро економічної безпеки України;

– підвищення ефективності планування діяльності головних розпорядників коштів Державного бюджету України відповідно до пріоритетних напрямів розвитку держави з урахуванням бюджетних показників на середньостроковий період, підвищення бюджетної дисципліни;

– поступове скорочення дефіциту державного бюджету та зміцнення взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями;

– імплементація мінімального стандарту Плану протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (Плану дій BEPS) та впровадження ефективних податкових правил стосовно контрольованих іноземних компаній;

– стимулювання банківського сектору спрямовувати кредитні кошти, насамперед, на розвиток реального сектору економіки, малого та середнього підприємництва;

– створення умов для збільшення залучення довгострокового фондування і розширення довгострокового та інвестиційного кредитування;

– зменшення рівня непрацюючих кредитів та підвищення стійкості банківської системи;

– збереження інституційної незалежності Національного банку України;

– активізація розвитку національного фондового ринку для забезпечення його ефективності та конкурентності;

– убезпечення національної фінансової системи від легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;

– мінімізація ризиків інвестора шляхом забезпечення ефективного захисту прав інвесторів на фондовому ринку;

– забезпечення зниження вартості позикових коштів для потреб держави (шляхом оптимального узгодження грошово-кредитної та боргової політики);

– подальше приведення положень Митного кодексу України у відповідність із положеннями митного законодавства ЄС на виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;

– реформування українського страхового ринку шляхом широкого впровадження страхування життя, медичного та інших видів особистого страхування, законодавче посилення прав страхувальників;

– забезпечення функціонування трирівневої пенсійної системи без підвищення навантаження на фонд оплати праці із збільшенням надходжень до бюджету Пенсійного фонду України;

– розвиток сфери публічних закупівель шляхом подальшого приведення системи публічних закупівель України у відповідність із стандартами ЄС, визначеними у директивах ЄС у сфері державних закупівель [3].

Конституція України – Основний Закон України, який має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Статтею 92 Конституції України визначено: правовий режим власності; правові засади та гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання; засади зовнішньоекономічної діяльності і митної справи; організації державної статистики [4].

Дослідивши низку нормативно-правових актів: Кодекс України про адміністративні правопорушення [5], Кодекс адміністративного судочинства України [6], Бюджетний кодекс України [7], Господарський кодекс України [8], Податковий кодекс України [9], Митний кодекс України [10], Закон України «Про основи національної безпеки України» [11] та ін., слід зазначити, що на теперішній час в Україні відсутній конкретний нормативно-правовий акт, який би здійснював безпосередній вплив на фінансову безпеку підприємницьких структур, а також на захист підприємництва в цілому. Тому вважаємо, що на сьогодні, у тяжкий для країни період, виникла необхідність у створенні такого єдиного нормативно-правового акту, у якому поєднувалися б положення щодо забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та фінансово-економічного розвитку держави.

Висновок. Так, питання правового забезпечення фінансової безпеки підприємницьких структур в Україні є особливо актуальним, так як саме підприємництво є основою фінансово-економічного зростання та складовою сталого розвитку економіки держави в цілому. Держава потребує прийняття конкретного нормативно-правового акту, який би підтримував підприємницькі структури та забезпечував їх фінансову безпеку. Напрямки правового забезпечення фінансової безпеки підприємницьких структур в Україні вимагають більш поглибленого дослідження як в науковій, так і в практичній діяльності країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вихристюк О.С. Нормативно-правове забезпечення регулювання економічної безпеки підприємств. URL: http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/npmaup/2010_2/pdf_files/231-236.pdf.

2. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері / Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80.

3. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 / Указ Президента України від 11.08.2021. № 347/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text.

4. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: http://www. zakon.rada.gov.ua.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8074-10. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text.

6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 №2747-IV у ред. Закону від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15.

7. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. № 2542-III. URL: http://www. zakon.rada.gov.ua.

8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436- IV (Редакція станом на 03.02.2013). URL: http://www.rada.gov.ua.

9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755–VI. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/go/2755-17.

10. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17.

11. Про національну безпеку України: Закон України від 21.07.2018. № 2469-V111 в ред. від 24.11.2021 // Відомості Верховної Ради України від 03.08.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top.

Попович Олег Васильович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЛЬ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Дослідження правових засад формування та реалізації верховенства права у податковій системі не полишає своєї актуальності, що обумовлено триваючим процесом розбудови правової, демократичної держави та громадянського суспільства в Україні відповідно до її євроінтеграційного курсу. На урядовому порталі у рубриці «Реформи» вказується, що «впродовж останніх років наша країна впевнено рухається шляхом глибоких і структурних реформ. Трансформації, що відбуваються сьогодні в усіх ключових напрямах життя держави, є фундаментом для якісних змін у середньостроковій перспективі, основою для підвищення добробуту та рівня життя нас із вами – громадян України. Системна та орієнтована на результат робота Уряду сфокусована на досягненні стратегічних цілей», зокрема – «дієвої підтримки інституцій, завданням яких є боротьба з корупцією та забезпечення верховенства права, формування основ для реального захисту приватної власності, забезпечення виняткової рівності перед правосуддям» [1].

Ключовими пріоритетами Уряду України є створення умов для обов’язкової відповідальності за правопорушення та слідування букві закону, боротьба зі зловживаннями та хабарництвом на всіх рівнях. Тому завданнями для досягнення верховенства права є: забезпечення правового захисту населення шляхом впровадження обов’язковості та неминучості виконання судових рішень; створення якісної мережі безоплатної правової допомоги та підвищення рівня правової освіченості українців; створення ефективної пенітенціарної системи; перехід до єдиного нотаріату та запровадження електронної системи; захист права власності; забезпечення належного виконання антикорупційного

законодавства та створення умов для функціонування прозорої системи інституцій, що борються з корупцією.

Верховенство права у податковій системі визначає допустимі межі дій як по встановленню податків та зборів, так і у процесі фактичного регулювання податкових правовідносин, у сфері, де з одного боку, зачіпаються життєво важливі інтереси держави, зацікавленої в наповненні бюджету, а з іншого – конституційні права окремих громадян і організацій, які відчужують частину своєї власності у вигляді податку. Податкові надходження є однією з основних дохідних статей бюджету, що, в свою чергу, істотно впливає не лише на фінансову, а й на національну безпеку держави.

Національна безпека та права людини є категоріями, що перебувають у діалектичному взаємозв'язку (і єдність, і протистояння), на якому вже неодноразово наголошували науковці [2, с. 129]. Так права людини, реалізація яких передбачає свободу дій, можуть обмежуватись з огляду на вимоги національної безпеки, публічного інтересу, громадського порядку, територіальної цілісності. З іншого боку, національна безпека спрямована на встановлення режиму належної, ефективної реалізації суб'єктивних прав кожного окремого громадянина та людини загалом. Усвідомлення останнього ґрунтується на тому, що права та свободи особистості слугують сьогодні одним із найважливіших об'єктів політики національної безпеки, виокремлюючи цілісну, так звану, систему національної безпеки людини. Поза сумнівом, податкові правовідносини лежать у площині національної безпеки. Стабільність бюджетної системи Української держави забезпечують саме платники податків, і більшість з них свідомі та добросовісні.

Верховенство права включає змістовну (визнання людини, її життя та здоров'я найвищою соціальною цінністю) та процедурну (відповідність правотворчої та правозастосовної діяльності вимогам заборони зворотної дії закону, його якості та однакового застосування тощо) складові. Продовжуємо наполягати на тому, що основне призначення верховенства права полягає, насамперед, в обмеженні держави над людиною, забезпеченні суверенітету

особи від довільного втручання публічної влади у відповідні сфери її життєдіяльності. І як закріплено у ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. А права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [3]. Так, реалізацію прав людини має забезпечити відповідна держава. Адже виключно вона здатна надати формальної обов'язковості тим умовам, які є необхідними для цього. Мова йде не лише про здійснення основних прав людиною, але і про їх охорону та захист. І якщо держава максимальною мірою реалізовуватиме таку здатність, вона може вважатися правовою.

Про поєднання змістовної та процедурної складової у принципі верховенства права можна судити, виходячи із тексту Постанови Верховного Суду від 19.04. 2022 у справі № 816/687/16 (адміністративне провадження № К/9901/33796/20) [4]. Верховний Суд сформулював висновок, що норми підпункту 4.1.9 пункту 4.1 статті 4 Податкового кодексу України не скасовують дію норми, якою встановлено (змінено) податок (збір) та/або будь-який елемент податку (збору) і яка запроваджена законом, що прийнятий пізніше ніж за шість місяців до початку бюджетного періоду, в якому запроваджується податок (збір) та/або зміни будь-якого елементу податку (збору). Колізії між такою нормою та принципом стабільності немає, оскільки принцип стабільності застосовується в системному зв'язку з іншими принципами податкового законодавства. Така норма не застосовується лише тоді, коли вона суперечить принципу верховенства права в контексті права платника податку на мирне володіння майном. Порівняння наслідків підвищення ставок рентної плати за користування надрами для відповідних суб'єктів господарювання, зокрема для позивача (додаткове податкове навантаження як чинник, що призводить до зменшення активів), із фіскальним та соціальним ефектом, на досягнення якого це було спрямовано, а саме в частині реального забезпечення виконання функцій держави (збалансування бюджету і забезпечення видатків на оборону, соціальний захист населення в складних економічних умовах фактичної

військової агресії), свідчить на користь висновку, що підвищення ставок рентної плати не порушило норми Конституції України, було пропорційним у відповідній ситуації щодо втручання держави у право власності платників податків, для яких був установлений обов'язок сплатити до бюджету додаткові кошти, а також забезпечило баланс між публічними та приватними інтересами. Про вимушеність такого заходу з боку держави свідчить і така обставина, як зменшення ставки рентної плати з 1 січня 2016 року до рівня, який був до 3 серпня 2014 року.

Тому, запровадження сучасних фундаментальних засад у податковій системі є передумовою належного правового регулювання податкових відносин, а їх прозора та ефективна реалізація – одним із необхідних кроків у сьогоденних соціально-економічних реаліях. Реалії сьогодення змушують до запровадження певних обмежень або ускладнення умов, що може створювати загрозу правам людини. Але у будь-якому випадку, формування та реалізація податкової політики мають відбуватися так, щоб порушень конституційних прав і свобод платників податків не виникало.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi (дата звернення 20.09.2022).

2. Тітко Е.В. Національна та міжнародна безпека в контексті захисту прав людини в умовах сьогодення. *Філософські та методологічні проблеми права.* 2016. № 2 (12). С. 126-138.

3. Конституція України від 28.06.1996. URL: https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i (дата звернення 29.09.2022).

4. Постанова Верховного Суду від 19.04.2022 у справі № 816/687/16 (адміністративне провадження №К/9901/33796/20). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104044775 (дата звернення 20.10.2022).

Ревера Анастасія Олександрівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Одним із основних економічних напрямів державного регулювання економіки України є оподаткування. Податкова система є складною багаторівневою структурою. Адже податки регулюють економічні відносини та інтереси держави, регіонів, громадян держави. З появою держави виникає необхідність у сплаті податків для формування державного бюджету. Тому саме податки є важливим атрибутом кожної держави.

Податок – обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу України [1]. Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів з умовою отримання ними 81 спеціальної вигоди, зокрема внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значущих дій.

Податки, як відомо є невід'ємним елементом фінансової системи, на яких тримається нормальне функціонування держави. Діяльність податкової системи нашої держави насамперед тісно пов'язана з економічним, політичним чи будь-яким іншим становищем. Саме тому, можна стверджувати, що на стан податкової система впливає рівень розвитку в країні, розвинене законодавство та прогресивні зміни [2].

Поняття податкової системи зазначено в пункті 3 статті 6 ПКУ і трактується як сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Податковому кодексі України порядку [1].

Зміст податкової системи розкривається як сукупність:

- взаємовідносин між платниками та державою щодо вилучення частини створеного продукту для формування централізованого фонду держави, необхідного для виконання покладених на неї функцій;
- взаємопов'язаних, взаємоузгоджених податків, зборів, інших обов'язкових платежів;
- процесуальних взаємовідносин зі встановлення, зміни, скасування податків та обов'язкових платежів, забезпечення організації їх сплати, організації контролю і відповідальності за порушення податкового законодавства;
- нормативно-правових актів, що регламентують функціонування податкової системи [3].

У Податковому кодексі України закріплено визначення податкової системи, яке відображає безпосереднє сприйняття форм реалізації податкових відносин, проте, не врахована одна важлива характеристика – взаємозв'язок між елементами.

В сучасних умовах жодна країна не може обійтися без податків, оскільки вони є основним джерелом наповнення державної скарбниці. Відповідно до ст.67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом [4]. Тому і важливо, щоб податкова система держави була досить досконалою та ефективною.

На податкову систему (зміст, сутність, значення) впливає податкова політика, яка визначає пріоритети та засоби акумулювання фінансових ресурсів, потрібних державі для виконання своїх функцій. Державна податкова політика є комплексом соціально-економічних, фінансових, організаційно-правових процесів із формування податкової системи і регулювання податкових відносин з метою забезпечення фінансових потреб держави, окремих соціальних груп

суспільства, а також розвитку економіки країни завдяки перерозподілу фінансових ресурсів. Як зазначає І. Юрзінова, податки слід розглядати не як окремий інструмент управління економікою, а як важливий елемент цілої системи інструментів у поєднанні з іншими (неподатковими) інструментами, для підвищення ефективності державного регулювання економіки [5].

Сучасна податкова система України є досить молодою, адже її розвиток почався лише з набуттям країною незалежності, а за такий короткий період досить непросто побудувати надійну, прозору та стабільну систему.

Побудова ефективної податкової системи для будь-якої країни - це еволюційний процес, що не має готових рецептів і вимагає поряд із загальноприйнятими об'єктивними економічними законами враховувати і особливості розвитку держави.

Податкова система повинена враховувати можливості платника податку, тобто рівень його доходів. Оскільки можливості різних фізичних і юридичних осіб неоднакові, для них мають бути встановлені диференційовані податкові ставки. Платежі кожного до бюджету мають бути пропорційні його доходам, і винятки для окремих осіб недопустимі [6].

Основними недоліками податкової системи України є :

- складне та суперечливе законодавство з питань оподаткування;
- складна система адміністрування;
- переважання витрат на адміністрування окремих податків над доходами, що отримані під час їх збирання
- фіскальна спрямованість;

Саме податкова система зможе стимулювати стабільне та прозоре накопичення коштів до бюджетів різних ланок, покращить життя суспільства та дасть поштовх для розвитку економіки України.

Податкову систему України можна вдосконалили шляхом:

1) підвищення прозорості та зрозумілості сплати податків;

2) недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;

3) забезпечення надійної системи податкового контролю, яка не буде обтяжувати платників податків, але й обумовлюватиме відповідальність за вчинення податкового правопорушення;

4) посилення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків;

5) вдосконалення адміністрування податкових платежів.

Отже, податкова система є важливим інструментом контролю економічного розвитку. Оскільки держава є основним фінансовим суб'єктом, саме вона має відповідати за наповнення бюджету та підтримання умов, за яких він збалансований. Податкова система України має деякі недоліки, тому вона повинна реформуватися на підставі дієвих європейських практик, провадитися у внутрішньодержавних інтересах, наближатися до європейських стандартів, сприяти розвитку підприємств різних галузей та залученню іноземних інвестицій, адже призначення податкової системи полягає не лише у збиранні податків та забезпеченні доходної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, але й у сприянні досягненню стратегічної мети розвитку національної економіки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. 2755-VI Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/2755-17#Text (дата звернення – 12.10.2022)

2. Найдьон Є. М., Сандул В. А, Напрямки удосконалення податкової системи України на основі аналізу досвіду іноземних держав. *Юридична наука*. 2020. № 4. Т.1. С.125-132

3. Тимченко О. М. Податкова система України: навч. посіб. Київ: Академія фінансового управління, 2012. 656 с.

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. 27-IX Відомості Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254#Text (дата звернення – 12.10.2022)

5. Кулак А. В. Податкове регулювання доходів і прибутків платників податків в Україні: дипл.робота. Тернопіль, 2014. 95 с.

6. Гушан О.В., Громова А.Є., Проблеми і перспективи розвитку опадаткування в Україні. *Економічні науки*. 2017. №4(44). С.651-653.

Рябоволик Тетяна Федорівна,
кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнського національного
технічного університету

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЙ

Поява значної кількості підприємств різних за організаційно-правою формою, які мають різні форми власності, наявність усіляких способів конкурентної боротьби, недосконаліть законодавчої бази, слабкість державних структур, покликаних створити нормальні умови для розвитку бізнесу, криміналізація господарського життя та багато інших причин поставили суб'єкти господарювання в умови, коли вони змушені приділяти значну увагу питанням забезпечення своєї фінансової складової економічної безпеки.

Зокрема, керівництво комерційної організації має знати, що воно не лише отримуватиме прибуток і користуватиметься різними благами, а й постійно ризикуватиме. І далеко не кожне підприємство, навіть у країнах з тривалою ринковою історією, може витримати такі жорсткі випробування та забезпечити свою економічну безпеку, а нині і в умовах повномасштабної війни.

Даною проблематикою займаються як зарубіжні науковці так і вітчизняні. Зокрема питанням значимості, плануванню та механізму економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємства присвячені праці Сосновської І.М., Кузенко Т.Б., Козаченка Г.В. Проблемам фінансової безпеки підприємства

приділялась увага у працях Лоренця А.Е., Мандражі З.Р. А в працях А.Третяка підіймались питання економічних злочинів та шахрайства.

Питання пов’язані з аналізом та оцінкою фінансової складової економічної безпеки виробничого підприємства завжди буде актуальним та викликатиме жвавий інтерес науковців, оскільки зовнішнє середовище досить швидко змінюється, а відповідно фінансова безпека і загрози також.

На сьогоднішній день економіка країни переживає кризовий воєнний період, при якому продовжують прогресувати різні загрози, які створюють негативні умови для збереження стабільного розвитку вітчизняних підприємств. В цілому, рівень економічної безпеки країни в більшій мірі визначає рівень економічної безпеки кожного її господарюючого суб’єкта.

Головні цілі фінансової складової економічної безпеки підприємства полягають в:

1. забезпеченні ефективної роботи організації, її фінансовій стійкості, стабільності та незалежності;

2. забезпечення захисту інформації;

3. досягненні необхідного інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів;

4. організації безпеки організації, зокрема її персоналу, капіталу та іншого майна [1].

Сучасні умови господарювання потребують комплексної системи економічної безпеки, яка здатна прогнозувати загрози. Вона повинна створюватися у відповідності із дотриманням вимог чинного законодавства та включати в себе наступні заходи: інформаційні, економічні, адміністративні, технічні.

Засоби забезпечення безпеки організації наведені на рис. 1.

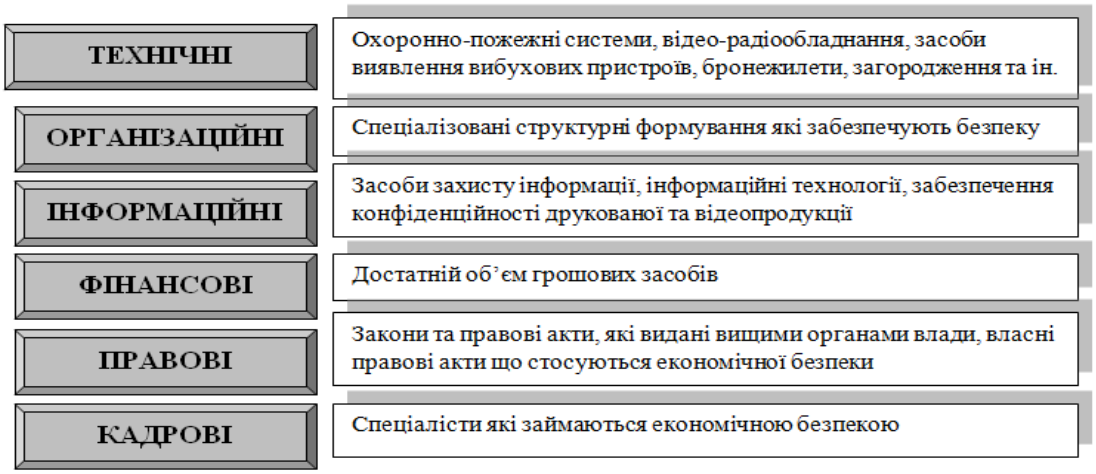

Рис. 1. Засоби забезпечення економічної безпеки організації

Джерело: складено авторами

Згідно статистичних досліджень, за останні роки, від економічних злочинів та шахрайства постраждали 51% українських організацій. Цей показник значно більший ніж у світі, який становить 47%. Якщо говорити про тенденцію даного показника то раніше він складав 48% тобто іде інтенсивний ріст, а це негативне явище для розвитку бізнесу та економіки в цілому. Найбільш розповсюджені економічні злочини наведено на рис. 2.

Рис. 2. Найбільш розповсюджені фінансово-економічні злочини.

Джерело: побудовано за матеріалами [2]

Як правило зазначені вище дії співробітників та керівництва організацій досить важко прогнозувати, а відтак відстежувати та контролювати. А результати можуть бути досить серйозними і негативними для будь якої організації, та призвести до цивільних чи кримінальних справ проти організації чи причетних осіб. Таким чином, можна досить легко нашкодити репутації, а інколи і взагалі втратити бізнес в цілому.

Якщо говорити про фінансові наслідки від економічних злочинів то тут статистика досить невтішна як світова так і в Україні рис. 3.

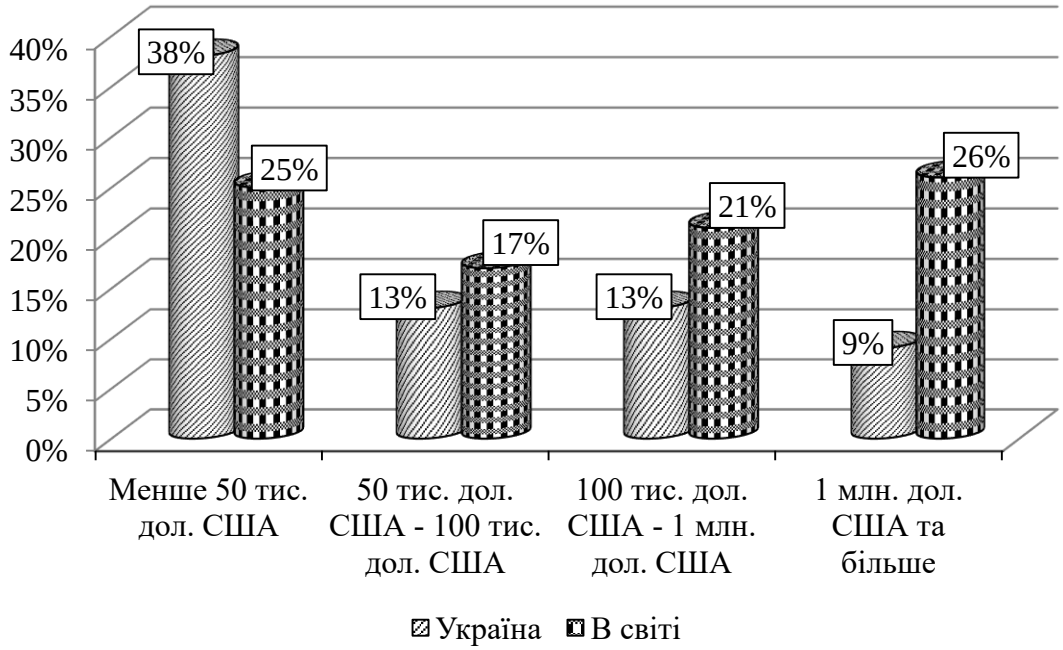

Рис. 3. Вартість шахрайства в світі та Україні

Джерело: побудовано за матеріалами [2]

Виходячи з вищезазначеного можемо сказати, що наслідки від нехтування економічною безпекою бідь якою організацією можуть виходити далеко за рамки просто фінансових збитків, це може бути нанесена шкода і нематеріальним активам, або ж наприклад відносинам з важливими бізнес-партнерами, в цілому репутації чи бренду. Всі ці перелічені фактори є надзвичайно важливими для будь якого господарюючого суб'єкта та його діяльності.

Тому необхідно пам'ятати, і це очевидно, що успіхів досягатимуть ті бізнес-організації, які приділяють увагу не тільки інвестиціям у підвищення

ефективності діяльності, а також і в розробку та впровадження програмного забезпечення, інструментів та технологій щодо підвищення ефективності економічної безпеки та запобіганню шахрайства та злочинів.

Тому, стає очевидним, що запорукою успішного розвитку будь-якої організації є не лише інвестиції у підвищення ефективності її діяльності, а також – у розробку та впровадження програм, інструментів та технологій для боротьби з шахрайством та економічною злочинністю.

Економічна безпека вища на тих підприємствах (організаціях), які не тільки знають, що має бути вироблено, де і за якою ціною продано, але і як раціонально організовувати свій бізнес, щоб досягти поставленої мети з найменшими затратами та втратами. Здійснюючи керівництво підприємством (організацією), необхідно брати до уваги всю сукупність керованих параметрів (інструментів маркетингу) та обмежень зовнішнього середовища. Тому до сфери управління економічною безпекою відносяться також питання стабільної роботи підприємства (організації), пов'язані з формуванням витрат та цін на готову продукцію, з кругообігу коштів підприємства, з утворення та витрачання його матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, із забезпечення розрахунків із діловими партнерами, банками, бюджетом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лоренц А.Э. Проблема обеспечения экономической безопасности предприятия. *SCI-ARTICLE.RU*. 2013. №4. URL www.sci-article.ru. (дата звернення : 10.09.2022)

2. Третяк А. Економічні злочини та шахрайство: досвід українськихорганізацій. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2020/12/17/669308/ (дата звернення: 10.09.2022).

Рябокінь Яна Василівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Гулак Олена Василівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного
та фінансового права
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПИТАННЯХ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

За актуальними даними однієї із найвпливовіших антикорупційних міжнародних організацій Transparency International Україна посідає 122 місце зі 180 країн у CPI (Corruption Perceptions Index — CPI) . Цей показник, на жаль, є досить невтішним, особливо у співвідношенні з країнами Європейського Союзу. Водночас, прикро усвідомлювати, що країна Центральної Європи з величезним потенціалом займає місце в рейтингу поряд із найбіднішими африканськими країнами. Політичний курс України має чітко визначений вектор до євроінтеграції, тому за останні п`ять років ми спостерігаємо активне реформування вітчизняної системи запобігання та протидії корупції.

Варто відзначити неабияку роль громадських організацій у сфері запобігання та протидії корупції. Вони дають можливість зайняти важливе місце в інституційному конструкті суспільно-державного організму, їм відводиться роль ключового комунікатора між громадянами і владою, а багатогранна діяльність означених органів покликана виконувати значну кількість суспільно значимих державотворчих функцій. Повноту феномену громадської організації віддзеркалює змістовне наповнення, яке необхідне для побудови демократичних елементів публічного управління та публічної політики [1].

Громадські організації сприяють протидії застосуванню корупційних схем як в органах державної влади, так і місцевого самоврядування шляхом впровадження нових технологій по створенню веб-платформи розповсюдження інформації про підвищення рівня обізнаності громадських активістів та журналістів. Окрім того, громадські організації використовують методи здійснення моніторингу та всебічно висвітлюють в ЗМІ стан реалізації антикорупційних програм та положень, включаючи й ризики, й проблемні аспекти, що виникають у процесі їх втілення на практиці.

Як вже зазначалось вище, українське законодавство спрямоване на євроінтеграцію та включає відповідні норми щодо наявності обов'язкового суспільно-громадського контролю, у тому числі, за діяльністю суто антикорупційних органів чи повноваження яких пов'язані із запобіганням та протидією корупції. Така функція найбільш повніше реалізується через представлення свідомих та активних членів суспільства у радах громадського контролю, які з початком дієвої антикорупційної реформи в нашій країні, є обов'язковими, й реалізують контрольні й низку інших функцій, запобігаючи корупційних ризикам у самих антикорупційних органах [2].

До того ж, Україна, як держава, ратифікувавши низку міжнародних антикорупційних конвенцій ще на початку поточного століття, офіційно прийняла на себе зобов`язання щодо виконання їх положень, включаючи і представлення в такому механізмі громадськості. Зокрема, згідно з ст. 13 Конвенції ООН проти корупції, кожна держава-учасниця повинна вживати належних заходів для сприяння активній участі громадянського суспільства у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпек корупції:

— залучення населення до процесів прийняття рішень та посилення прозорості їх прийняття;

— забезпечення ефективного доступу населення до інформації та проведення заходів щодо інформування населення;

— повага, заохочення та захист свободи пошуку, отримання, опублікування та поширення інформації про корупцію [3].

Обов'язковою складовою антикорупційної політики України є формування системи органів, які забезпечують запобігання та протидію корупції, уточнення та розмежування їхніх завдань і повноважень, оптимізацію структури та штатної чисельності, підвищення рівня професіоналізму та відповідальності їхнього особового складу, подальше впровадження демократичних механізмів у службову діяльність відповідно до світових і європейських стандартів. Прийняття нормативно-правових актів, які і визначають порядок створення та функціонування таких органів, є доволі тривалим процесом. Втім, базовий пакет антикорупційних законів, розроблений під методичним керівництвом міжнародних інституцій, був прийнятий 14 жовтня 2014 року, щоправда, під суттєвим тиском громадськості. Так, серед базових нормативно-правових актів в цей день було прийнято: Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», Закон України «Про запобігання корупції», оновлений Закон України «Про прокуратуру», який передбачив існування нового структурного компоненту – Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, яка здійснює процесуальне керівництво діяльності детективів Національного антикорупційного бюро [4].

Власне, й сам основний антикорупційний Закон України – «Про запобігання корупції», – передбачає, окрім НАЗК, і громадськість, як основні антикорупційні суб'єкти у питаннях побудови ефективного антикорупційного державного механізму. Відтак, при кожному означеному органі створюється громадська рада у кількості 15 осіб, які спільно визначають спрямування діяльності органу та контролюють правомірність його дій у цілому.

Отже, можна стверджувати про необхідність забезпечення ефективної взаємодії громадських організацій та органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції. Найкращий варіант розвитку подій на арені

антикорупційних реформ та звершень є прояв максимальної демократії з боку органів державної влади та місцевого самоврядування по відношенню до громадських організацій. У таких випадках, зростає довіра населення до влади, знижується рівень терпимості і толерантності до корупційних дій та нормалізується виконання законодавчої бази, яка спрямована на забезпечення запобігання і протидії корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Токар М. Громадські організації України в системі розвитку публічно-управлінських відносин: *монографія*. Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. 412 с.

2. Гулак О. В., Курило В. І., Дубчак Л. М. До питання про шляхи подолання корупції в Україні. *Право та державне управління*. № 1. 2021. С. 196-201. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/31.pdf

3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Міжнародний документ ООН від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

4. Гулак О.В., Головій Л.В. Реформування системи антикорупційних органів в Україні. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: збірник тез IV Міжнародної науково-практичній конференції. Частина 2. (12 грудня 2019 р.). Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2019. 462 с. С. 70-73. URL: https://www.researchgate.net/publication/349086163_REFORMUVANNA_SISTEMI_ANTIKORUPCIJNIH_ORGANIV_V_UKRAINI

Савчук Богдан Сергійович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ НІМЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ

Актуальністю теми дослідження є фінансова система, яка характеризується теоретико-правовою базою, рівнем розподільчого процесу в конкретній країні, певною правовою системою та фінансово-економічними умовами. Стабільна національна фінансова система є однією з головних умов забезпечення високого рівня життя кожного громадянина. Основою стабільної фінансової системи є ефективне функціонування економіки країни. Створення такого узгодженого та раціонального механізму є складним завданням, оскільки фінансова система є складною фінансовою структурою, яка потребує оптимального балансу національної фіскальної політики та економічних інтересів.

Практика розвинених країн світу довела, що формування їхньої фінансової системи тривало 50-100 років. У вітчизняній та зарубіжній літературі всебічно досліджено розвиток зарубіжних фінансових систем, особливості формування та функціонування фінансових систем. Наприклад, роботи К.В. Рудого та Л.О. Миргородської присвячені аналізу стану та структури фінансових систем розвинених країн, а роботи М.І. Карліна досліджують фінансові системи країн Західної Європи. Комплексного та системного аналізу проблем та основ вітчизняної економічної літератури щодо функціонування сучасної фінансової системи України немає [1, с. 244].

Фінансова система – це концепція, що складається з набору взаємопов’язаних елементів, які мають певні характеристики. У науковому середовищі немає єдиного погляду на визначення фінансової системи. На думку О. Р. Романенка, фінансова система – це «сукупність самостійних, але взаємопов’язаних сфер фінансових відносин, що мають особливості мобілізації та використання фінансових ресурсів, відповідного інституційного та правового забезпечення» [2, с. 27-38]. Фінансову систему, з іншого боку, можна розглядати як сукупність державних установ та інституцій місцевого самоврядування, які здійснюють керівництво у межах своєї компетенції [3, с. 61].

Законодавством України не закріплено визначення фінансової системи, що, в свою чергу, дає можливість розробити власну концепцію фінансової системи. Фінансова система складається з окремих і певним чином взаємопов'язаних елементів: державних фінансів, місцевих фінансів, фінансів підприємств, фінансів громадян, а також фінансових відносин, що забезпечують залучення, розподіл і використання коштів для виконання завдань і їх виконання.

Для ефективного функціонування та розвитку фінансової системи має значення тип держави: унітарна чи федеративна. Загалом унітарна країна має дворівневу фіскальну систему, а фіскальні відносини контролюються центральним і місцевим урядом, тоді як федеральна система має три рівні. Як приклад для аналізу - Німеччина та Україна.

Фінансова система ФРН складається з таких елементів: федеральні фінанси; земельні фінанси у складі відповідного бюджету; спеціальні фонди; фінанси підприємств; місцеві фінанси. Основу правового регулювання фінансової системи Німеччини становить Конституція країни. Фінансова конституція встановлює порядок взаємовідносин між федерацією і землею, закріплюючи тим самим повноваження конституційних органів у сфері національної фінансової діяльності. Фінансова система України має дворівневу структуру, яка складається з державних фінансів та фінансів суб’єктів господарювання. Отже, фінансові системи Німеччини та України мають певну схожість, але є й відмінності, а їх дослідження є основою для залучення

міжнародного досвіду та побудови ефективної фінансової системи в Україні [4, с. 639].

Аналізуючи структуру видатків німецького бюджету, можна сказати, що вони в основному спрямовуються на фінансування освіти, сім'ї, старості, жінок і молоді, закордонних справ, економічного розвитку та співробітництва. Найбільші видатки становлять соціальні витрати, особливо такі види витрат, як пенсії, допомога по безробіттю, перепідготовка безробітних і фонди біржі праці.

Німеччина – країна з соціальним вектором розвитку економіки. Наразі в Україні спостерігається протилежне, оскільки бюджетні кошти нашої країни, які на 50% за офіційними даними забезпечують діяльність бюджетних органів та установ. Використовуючи позитивний міжнародний досвід, Україні необхідно реформувати сферу державного управління, скоротити кількість бюджетних установ та переглянути витрати на їх утримання. Незважаючи на високий рівень економічного розвитку, Німеччина також є державою з дефіцитом бюджету, але це мало впливає на якість життя її громадян, оскільки існують інші ресурси мобілізації бюджетних коштів для окремих національних територій [5, с. 523].

Тому ефективне функціонування фінансової системи України неможливе без чіткого законодавчого забезпечення всіх фінансових процедур, гостро стоїть питання необхідності гармонізованого та систематизованого законодавства. Україні необхідно змінити або встановити нові правові норми, провести ряд реформ, щоб стати привабливою країною для іноземних інвесторів, оскільки іноземний капітал інтегрований в економіку України надасть додаткові ресурси для зміцнення і вдосконалення фінансової системи нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єфименко Т. І., Лютий І. О., Гасанов С. С.: Фінансова система України: взаємодія систем управління, Київ: ДННУ «Академія фінансового управління», 2015. 244 с.

2. Гаруст Ю.В., Кобзєва Т.А. Організаційно-правова структура фінансової системи України за сферами виникнення фінансових відносин, Форум права. 2015. №5. 27-38 с.

3. Бригінець О.О. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2016. № 22. 61 с.

4. Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу: навч. посібник, Київ, Знання, 2011. 639 с.

5. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп., Київ: Знання-Прес, 2003. 523 с.

Сива Богдана Юріївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Стаття 61 Податкового Кодексу України визначає мету податкового контролю – це контроль «правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи» [1]. У свою чергу, більшість науковців основну мету податкового контролю визначають як наповнення державного бюджету. Ефективне виконання державою своїх функцій неможливе без надходження від платників податків, тому податковий контроль є важливим елементом для їх забезпечення. Порушення суспільних відносин, за якими

встановлюється такий контроль, напряму негативно впливає на економічну безпеку держави. Це спричиняє ухиленню від сплати податків, виведення коштів за межі України тощо та як наслідок процвітання тіньової економіки держави.

На наш погляд, мета податкового контролю має розглядатися ширше, не лише як спосіб перевірки платників податків на відсутність у їх діях складу правопорушень, а й виявлення безпосередніх їх причин для подальшого вдосконалення чинних нормативно правових актів. До такого висновку у свої працях доходить і Єгарміна В.Д., а також, що на підставі таких перевірок уповноважені органи контролю мають вносити свої пропозиції щодо удосконалення законодавства [2, с. 168].

Способами здійснення податкового контролю, відповідно до статті 62 Податкового кодексу України, є:

«1. ведення обліку платників податків;

2. інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів;

3. перевірок та звірок відповідно до вимог цього Кодексу, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин.

4. моніторингу контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків відповідно до статті 39 ПКУ» [1].

Деякі науковці стверджують, що потрібно їх розширити та додати нові, проте, на нашу думку, це призведе до надмірного навантаження Податкового кодексу та дублювання положень інших статей, зокрема додаткового розкриття поняття перевірок, моніторингу тощо.

В актуальних наукових працях Н.В. Лагодієнко, Л.В. Іванченковою, О.О. Євтушевська, Л.Б. Скляр виокремлюють наступні пропозиції, які є слушними на нашу думку, для удосконалення чинного податкового контролю:

«- побудова стабільної, зрозумілої і цілісної податкової системи з метою визначення збалансованих підходів до фінансового перерозподілу в межах країни й обґрунтування норм оподаткування;

- уніфікація системи оподаткування, уникнення подвійного оподаткування;

- ефективно структурувати систему оподаткування на користь прямого оподаткування майна, капіталу, землі;

- співучасть ДПС у законотворчій роботі;

- розвиток інформаційних технологій, тобто збільшення кількості електронних сервісів та покращення обслуговування платників;

- реструктуризація податкових органів, яка включає скорочення персоналу та мотивацію співробітників;

- юридичний напрям, основною метою якого має бути зміна процедур адміністративного оскарження» [3, с. 28].

Виходячи з аналізу наукових праць, схожий підхід, проте трохи менш деталізований, розглядався й 9 років назад, зокрема у праці Шевчука О. Д, який виділяв наступні основні напрямки удосконалення податкового контролю:

«1. усунення суперечностей у законодавчо-нормативній базі;

2. більш ефективне використання комп'ютерних технологій обробки баз даних з метою підвищення автоматизації роботи податкових органів;

3. введення нових прогресивних податкових технологій і процедур» [4, с. 40].

Як бачимо хоча й податковий контроль намагаються реформувати, проте ці темпи занадто повільні.

Варто також відмітити негативний вплив широкомасштабного вторгнення російської федерації на територію України, а також впливу карантину встановленого у зв’язку з COVID-19. Саме ці два явища фактично не лише паралізувало роботу суб’єктів господарювання, а й не дозволяють повноцінно здійснювати контроль податкових органів за доброчесністю платників податків. На нашу думку, після завершення дії правового режиму воєнного стану та

повернення штрафів за невикористання реєстрації розрахункових операцій в контексті податкового контролю варто також застосовувати ресурси Інтернет для можливості повідомлення споживачі про такі правопорушення. Та врахування такі повідомлення при формуванні графіків перевірок. Також варто зробити в акцент на максимальній автоматизації усіх можливих етапів податкового контролю, для зменшення впливу суб'єктивного фактору.

Отже, податковий контроль є невід'ємною частиною економічної безпеки держави. Чинний стан його розвитку потребує активних коректівів та вдосконалення за для того щоб уникнення від сплати податків та порушення податкових норм було майже неможливим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI: Редакція від 10.10.2022. Офіційний вебпортал парламенту України URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення 17.10.2022).

2. Єгарміна В.Д. Податковий контроль: теоретичні засади і практика. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 166-176.

3. Лагодієнко Н.В., Іванченкова Л.В., Євтушевська О.О., Скляр Л.Б. Податковий контроль як умова ефективного функціонування податкової системи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 9. С. 24-29 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9-10_2022/6.pdf (дата звернення 17.10.2022)

4. Шевчук О.Д., Лоїк І.І. Сучасні тенденції та напрямки удосконалення податкового контролю в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2013. № 5. С. 38-40.

Сіротко Юлія Юріївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету податкової справи, обліку та аудиту
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

З моменту прийняття Акта про незалежність Україна визначила захист своїх національних інтересів пріоритетним напрямом. У цьому контексті особливого значення набуває питання як національної так і економічної безпеки держави – її складової. Дослідження парадигми нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки є досить актуальним. Україна, як і будь-яка держава, прагне досягти економічної стабільності та фінансової незалежності, що є дуже важливим аспектом в умовах трансформаційних та глобалізаційних викликів сучасності, а особливо в період війни.

Теоретичне обґрунтування сутності фінансової безпеки знаходить своє відображення в працях різних науковців. Прикладом традиційного підходу є визначення О. Ю. Мелих «... під фінансовою безпекою держави слід розуміти надійно захищену фінансову систему країни від внутрішніх та зовнішніх загроз, що перешкоджають ефективному використанню її фінансових ресурсів в інтересах окремої людини і суспільства» [1, с. 271].

Існують і інші підходи щодо визначає поняття фінансової безпеки. Зокрема Гетманець О.П. визначає поняття фінансової безпеки в розрізі співвідношення між фінансовою безпекою держави та фінансовою безпекою підприємства: «фінансова безпека держави – це стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх

негативних чинників (загроз), здатністю такої сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення і в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток» [2, с. 220].

Загалом фінансова безпека держави - це:

1) захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин;

2) достатній рівень фінансової незалежності, стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників, що загрожують національним інтересам у фінансовій сфері;

3) здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [3, с. 12].

Сутність фінансової безпеки як ґрунтовної складової частини економічної безпеки визначається як захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин [4, с. 611].

Розробка ефективного механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки України вимагає визначення дестабілізуючих факторів, або ж загрози, що можуть негативно на неї впливати. До таких загроз слід віднести:

- кіберзлочини у фінансовій системі;
- недосконале правове регулювання фінансово-кредитної сфери;
- нестабільна ситуація в країні;
- значний вплив світових фінансових коливань та криз на нашу економіку;
- корупційна складова;
- недосконала бюджетна політика та нецільове використання бюджетних коштів;
- неефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків
- зростання «тіньового» сектору економіки й інші.

В умовах внутрішньої та зовнішньої економічної кризи існують фактори ризику, які є каталізатором негативних процесів у системі фінансової безпеки

держави, для боротьби з якими необхідно розробити ефективний механізм забезпечення порядку. На думку науковців найбільш ефективними заходами щодо забезпечення фінансової безпеки України, є:

1) удосконалення нормативно-правової бази регулювання фінансової безпеки країни

2) створення системи заходів, спрямованих на протидію корупційній складовій;

3) залучення іноземних інвестицій шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату;

4) запозичення іноземного досвіду забезпечення фінансової безпеки та імплементувати міжнародні стандарти в національне законодавство;

5) створення умов для виведення коштів із тіньової економіки;

6) вдосконалення регулювання кредитно-банківської системи.

При розробці нормативно-правових документів необхідно насамперед вивчати та запозичувати досвід зарубіжних країн з вищим економічним і правовим розвитком, імплементувати міжнародні стандарти у сфері фінансової безпеки держави та приєднуватися до міжнародних конвенцій. [5, с. 137]

В результаті проведеного дослідження можемо констатувати, що в теперішніх реаліях питання фінансової безпеки держави є вкрай актуальним. Фінансово-економічна безпека держави напряму залежить від взаємоузгодженої та налагодженої стабільно-працюючої фінансової системи. В умовах економічної кризи існують ризики, що впливають негативно на процеси у системі фінансової безпеки держави, для боротьби з якими необхідно вжити заходи, запропоновані науковцями. Досить актуальним на сучасному етапі є розробка та прийняття нормативно-правого акта, який встановить види та засоби механізму захисту фінансових інтересів суб’єктів господарювання, де будуть враховані організаційно-правові особливості забезпечення безпеки фінансової діяльності, в тому числі й інститути фінансової системи країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Мелих О.Ю Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз.* 2019. Випуск 12. Ч. 3. с. 266-272.

2. Гетманець О.П. Правові аспекти подолання загроз у сфері фінансової безпеки. *Економічна безпека держави в контексті національних інтересів*, 2021. С. 60–63.

3. Гетманець О.П. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 218–223.

4. Загарій В.П. Ключові характеристики фінансової безпеки як системи. *Ефективна економіка.* 2019. № 3.

5. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184 с.

Сластьоненко Оксана Олександрівна
кандидат юридичних наук, доцент, с.н.с.,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету
Лаговська Наталія Валеріївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного права
Державного податкового університету

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На сучасному етапі українська економіка намагається триматися попри значні втрати Коли йде війна, то питання фінансової безпеки набувають особливої актуальності. Для забезпечення економічної безпеки держави важливу роль в цьому аспекті відіграє фінансова безпека. Без її досягнення практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стосуються діяльності держави, бо фінанси – це важлива складова будь-якої економічної системи. Пріоритетність

та вагома роль фінансової безпеки у системі економічної безпеки держави пояснюється значенням фінансової системи для національної економіки.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, фінансова безпека держави – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансу, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [1].

На думку науковців, фінансова безпека держави – це в першу чергу захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; також, це достатній рівень фінансової незалежності, стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників, що загрожують національним інтересам у фінансовій сфері; а ще – це здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [2, с. 12].

Сьогодні, в складних умовах розвитку міжнародних господарських відносин, а особливо в період військової ескалації відбувається загострення конкурентної боротьби, збільшується кількість військових злочинів та проявів корупції і тому правове забезпечення фінансової безпеки держави та суб’єктів господарювання стає пріоритетним напрямом державного регулювання економіки і сучасним стимулом розвитку підприємництва в Україні та способом захисту інтересів громадян. Однак, прояви загроз фінансовій стабільності країни, як зовнішніх та внутрішніх, вимагають пошуку правових засобів запобігання їм та їх усунення, що залежить від чіткого визначення сутності фінансової безпеки та напрямів її правого врегулювання [3, с. 218].

На сучасному етапі виникають певні особливості реалізації фінансової безпеки. Чинники, які визначають фінансову безпеку держави можна поділити на такі основні групи:

- нормативно-правове забезпечення функціонування фінансової сфери;

- політична ситуація в країні;

– фінансова незалежність держави від інших держав та міжнародних організацій і іноземних інвесторів;

– особливості державної фінансово-кредитної політики;

– рівень розвитку економіки та динаміка економічного зростання.

На думку Гетманець О.П. забезпечення захисту фінансової системи країни в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз, що склалися потребує систематизації чинних нормативно-правових актів з фінансової безпеки, шляхом офіційної інкорпорації. Вона вважає, що офіційне видання систематизованого законодавства сформує підстави для постійного моніторингу економічної та фінансової стійкості країни, забезпечить обґрунтовану оцінку фінансового стану та сприятиме проведенню прозорої фінансової політики [4, с. 63]. У зв'язку з цим, правове регулювання фінансової безпеки доцільно спрямувати на створення умов, які забезпечують достатність фінансових ресурсів, їх збалансованість та ліквідність, а також ідентифікацію сфер правового регулювання за інститутами фінансової системи, а саме: державні та місцеві фінанси, бюджетні та позабюджетні фонди, фінанси суб'єктів господарювання. Тому, фінансова безпека з позицій правого регулювання безпеки функціонування інститутів фінансової системи повинна забезпечувати розвиток кожної підсистеми з метою забезпечення стабільності, захищеності та розвитку фінансової системи в цілому [3, с. 222].

Таким чином, на нашу думку особливості реалізації фінансової безпеки держави на сучасному етапі обумовлені поглибленням кризових явищ в економіці України. З точки зору забезпечення фінансової безпеки це вимагає об'єктивної оцінки ситуації, що стосується визначення можливості фінансової стабілізації в державі відповідно до вимог міжнародних фінансових організацій. Вважаємо, що розробка методологічних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки допоможе запровадити комплекс практичних заходів з попередження, ліквідації та мінімізації кризових явищ у всіх складових фінансової безпеки держави. Сюди можна віднести стабілізацію фінансово-кредитної сфери,

забезпечення нормалізації грошового обігу, вдосконалення бюджетної системи, оптимізацію сфери державних запозичень, поліпшення інвестиційного клімату. Все це є особливо важливим в сучасних умовах для відновлення та розвитку нашої економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/ show/v1277731-1358. (дата звернення 04.10.2022)

2. Фінансова безпека держави: навчальний посібник/ О.М. Марченко, Я.Я. Пушак, І.О. Ревак. Львів, 2020. 356 с.

3. Гетманець О.П. Фінансова безпека як об’єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 218–223.

4. Гетманець О.П. Правові аспекти подолання загроз у сфері фінансової безпеки. *Економічна безпека держави в контексті національних інтересів*, 2021. С. 60–63.

Суббот Анатолій Іванович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та
права імені Леоніда Юзькова

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Як уже неодноразово наголошувалось, ефективність функціонування правоохоронних органів залежить від державної політики в правоохоронній сфері, зокрема – обсягу фінансових ресурсів, які виділяються на забезпечення

безпеки професійної діяльності. Формування, становлення та вдосконалення системи фінансової безпеки правоохоронних органів України набуває особливої актуальності в сучасних умовах військової агресії та безпосередньо залежить від обсягів фінансового забезпечення.

Питання фінансових відносин і фінансового забезпечення правоохоронних органів завжди стояли надзвичайно гостро, їх корені лежать у характері системи господарювання і обмеженості бюджетних коштів на протязі періоду незалежності нашої країни. У науці поняттю «фінансування правоохоронних органів» надавалося широке тлумачення: воно охоплювало всі етапи фінансового забезпечення, у тому числі – обчислення потреби в кредитах і грошових коштах, їх витребування, отримання і розподіл, витрачання, облік, звітність і контроль.

Із часом зазначений термін поступився своїм місцем поняттю «фінансове забезпечення правоохоронних органів», під яким розуміється система заходів, що організовуються і провадяться з метою своєчасного та повного задоволення потреб правоохоронних органів у грошових коштах. Руколайніна Є.І. визначає поняття фінансового забезпечення органів внутрішніх справ, як діяльність, яка здійснюється в межах фінансової системи держави в усіх її проявах та є формою участі в розподілі грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів із метою наділення ОВС відповідними матеріально-технічними ресурсами [1,с.675-678].

На нашу думку, фінансове забезпечення є перш за все джерелом ресурсів для підтримки та існування системи правоохоронних органів України, адже співвідношення між отриманим результатом (ефектом) і ресурсами, які затрачаються на його утримання, визначають ефективність діяльності організації, а також забезпечують фінансову безпеку правоохоронного органу.

Можна констатувати, що фінансове забезпечення правоохоронних органів являє собою систему фінансових відносин, строго визначену державними та відомчими нормативними правовими актами, тому фінансове забезпечення правоохоронних органів України – це діяльність, яка здійснюється в межах

фінансової системи держави у всіх її проявах та виступає формою участі в розподілі грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів. Зміст фінансового забезпечення правоохоронних органів витікає з його мети: наділення правоохоронних органів відповідними матеріально-технічними ресурсами, необхідними не лише для виконання основних обов'язків і завдань, а для убезпечення їх професійної діяльності[2,с.11].

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити узагальнюючий висновок про те, що фінансове забезпечення є перш за все джерелом ресурсів для підтримки та існування системи правоохоронних органів України, адже співвідношення між отриманим результатом (ефектом) і ресурсами, які затрачаються на його отримання, визначають ефективність діяльності організації.

Також, щодо вичерпного визначення, поняття фінансове забезпечення правоохоронців розуміється як система товарно-грошових відносин, які виникають між центральними апаратами відповідних правоохоронних органів, органами влади, підприємствами, організаціями, фізичними особами з одного боку, та правоохоронними органами та їх підрозділами – з іншого, у процесі централізованого постачання матеріальних, технічних і військових ресурсів (сировина, паливо, обладнання, речове майно, зброя, боєприпаси і матеріали); виконання договорів купівлі-продажу (оптова торгівля), реалізація фондів, комісійного й роздрібного продажу продуктів і засобів виробництва; надання матеріально-технічної допомоги та фінансування їх діяльності.

Аналізуючи стан фінансового забезпечення діяльності правоохоронних органів як одного із елементів фінансової безпеки, вважаємо, що недостатнє фінансування правоохоронних органів не дає змоги здійснити виплату в повному обсязі передбаченого нормативними документами грошового забезпечення правоохоронців, здійснити на належному рівні реалізацію інших соціально-економічних прав працівників (наприклад, щодо виплати вихідної допомоги, страхових сум, забезпечення безкоштовної медичної допомоги та інших прав, зокрема пенсійне забезпечення). На жаль, положення, яке нині склалося з

фінансуванням та матеріально-технічним забезпеченням правоохоронних органів, носить довгостроковий характер. Тому, на нашу думку, на сьогодні вкрай важливим залишається питання пошуку оптимальних шляхів збільшення фінансового та матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів як найважливіших елементів їх безпечної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Руколайніна І.Є. Поняття та основні напрями матеріально-технічного та фінансового забезпечення в діяльності ОВС. *Форум права*. 2011. № 3. С. 675–678.

2. Ільницький М.С. Адміністративно-правове регулювання фінансового забезпечення та матеріально-технічного постачання органів внутрішніх справ України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец.12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ільницький Михайло Степанович. Ірпінь, 2009. 19 с.

Субіна Тетяна Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету
Януш Орловській,
к.ю.н. (dr), викладач (adiunkt)
кафедри фінансового права,
факультету права та адміністрації
Університету Вармії та Мазури в Ольштині,
Польща

ДІЯЛЬНІСТЬ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В КРАЇНІ

В 2021 році розпочав роботу державний орган «Бюро економічної безпеки України» (далі – БЕБ України), що призвело до початку реформування Служби безпеки України та Податкової служби України в частині повноважень, адже

основним завданням БЕБ України є розкриття економічних злочинів. Відповідно до ст. 1. Закону України «Про Бюро економічної безпеки України». Бюро економічної безпеки України – це центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави [1].

Після 24 лютого 2022 року з метою ефективного виконання своїх завдань та координації діяльності в сфері протидії економічним злочинам співробітники БЕБ України здійснюють аналіз економічної сфери областей, та ймовірні шляхи для розвитку економіки в регіонах.

Діяльність БЕБ України спрямована, в першу чергу, на відпрацювання наступних напрямів:

- виявлення та реагування на необґрунтоване завищення цін. Бюро продовжує отримувати повідомлення про такі порушення зі сторони недобросовісних підприємців з більшості областей України;
- виявлення та зупинення діяльності тих підприємств, які здійснюють незаконну торгівлю з росією та білоруссю, у тому числі переміщення товарів контрабандним шляхом;
- встановлення суб’єктів господарської діяльності, де кінцевими бенефіціарами є резиденти росії та білорусії;
- встановлення активів росії та білорусії, а також їх громадян;
- попередження незаконних дій з гуманітарною допомогою;
- боротьба з негативними проявами, які заважають бізнесу відновлювати економіку держави;
- розслідування кримінальних проваджень [2].

Відповідно до офіційного сайту «Офіс Генеральної прокуратури України» в розділі про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування, опубліковано Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-жовтень 2022 року у якому наведені статистичні дані діяльності БЕБ України, а саме розділ 3 Кримінальні правопорушення у

провадженнях, досудове розслідування у яких здійснюється Бюро економічної безпеки України в якому розкрито, що:

1. Усього кримінальних правопорушень – 28.

2. Кримінальні правопорушення проти власності становить – 69.

3. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності становить – 225:

– виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів, ст. 199 – 7;

– незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення, ст.200 – 4;

– незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей, ст. 203-2 – 2;

– незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів, ст.204 – 23;

– підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб - підприємців, ст. 205-1 – 17;

– протидія законній господарській діяльності, ст. 206 – 2;

– протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації, ст.206-2 – 1;

– легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, ст.209 – 28;

– ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових) платежів, ст.212 – 129;

– ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, ст.212-1 – 1;

– доведення банку до неплатоспроможності, ст. 218-1 – 1;

– доведення до банкрутства, ст.219 – 3;

– шахрайство з фінансовими ресурсами, ст.222 – 1;

– незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, ст. 229 – 4;

4. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян та Кримінальні правопорушення проти журналістів – 14.

5. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг 11.

6. Кримінальні правопорушення проти правосуддя – 1.

7. Інші – 8 [3].

Відповідно до результатів комплексного моніторингу ефективності роботи БЕБ України за сім місяців війни, можна зазначити, що Станом на 6 вересня на офіційному сайті відомства у розділі «Плани та звіти» жодних повідомлень або звітів про результати роботи не спостерігається. опубліковано такі дані як: арешт активів рф та рб - 36,4 млрд грн; упереджено розкрадання - 4 млрд грн; відшкодовано збитків у КП - 3,1 млрд грн. Крім цього, з опублікованої інформації у щоденній всеукраїнській газеті «День» стало відомо про наступні результати роботи відомства про проведення аналізу тендерних закупівель – 124,4 млрд грн. та про відпрацьовування операції з виведення коштів за кордон – 150 млрд грн. [4].

На сьогоднішній день статистичні дані є проміжними і потребують подальшого моніторингу та як в країні ще триває повномасштабна війна.

Як зазначає голова БЕБ України Вадим Мельник основним пріоритетом під час війни є пошук та блокування активів російської федерації. Мета – це

змусити цей ресурс працювати на Україну й завадити фінансуванню держави-агресора суб'єктами господарювання, які працюють у нашій країні.

Другий пріоритет – це сприяння наповненню бюджету через унеможливлення економічних злочинів і тіньових схем, пов'язаних з податковою мінімізацією, незаконним поверненням ПДВ, порушеннями при держзакупівлях [5].

Таким чином, аналітичний пошук, попередження кримінальних проявів, виявлення та запровадження шляхів подолання економічних злочинів є основною діяльністю БЕБ України, а особливо під час війни в Україні. Забезпечення економічної безпеки держави є однією із головних складових національної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 02.04.2021 *Офіційний вісник України*. 2021. № 25.

2. Як Бюро економічної безпеки боротиметься з порушниками під час війни ? ULR: http://surl.li/dmanu (дата звернення: 20.10.2022).

3. Офіс Генеральної прокуратури. ULR: http://surl.li/bnzkm (дата звернення: 20.10.2022).

4. Як спрацювало нове Бюро економічної безпеки?. ULR: http://surl.li/dqvrm (дата звернення: 20.10.2022).

5. Чиновники, які сприяють незаконному поверненню ПДВ, - мародери, що розкрадають бюджет. ULR: http://surl.li/dqafs (дата звернення: 20.10.2022).

Сухонос Володимир Вікторович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри фундаментальної
юриспруденції та конституційного права ННІ права,
Сумського державного університету
Сухонос Віктор Володимирович,
доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства ННІ права
Сумського державного університету

ГЛАВА ДЕРЖАВИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Складовою національної безпеки є безпека економічна, невід'ємним елементом котрої, у свою чергу, є фінансова безпека [12, с. 28]. Забезпечення останньої, через фінансово-правове регулювання, відбувається в рамках реалізації фінансової функції держави.

Як відомо, функції держави – це основні напрями її діяльності [2, с. 94]. Зазвичай функції держави є тими видами діяльності, що виражають суть і призначення держави, її місце і роль в суспільстві.

На сьогодні можна виділити декілька класифікацій державних функцій. Зокрема, В. Погорілко виділяв наступні: за об'єктами (сферами) діяльності, за способами діяльності, за засобами діяльності та за умовами діяльності. При цьому функції, які виділяються на способами і засобами діяльності, визначаються як «владні», «технологічні» або «організаційні» [10, с. 10].

Саме до таких функцій належить фінансова функція держави.

Від функцій держави слід відрізняти функції її різних органів (у тому числі й функцій парламенту, уряду або глави держави), котрі мають більш конкретний характер та залежать від задач вказаного органу.

Фінансову функцію глави держави найбільш ефективно можна дослідити залежно від форми державного правління.

Зокрема, аналізуючи вплив монархів на фінансову систему країни, слід наголосити на тому, що кожен з них намагався контролювати фінансову сферу. Так, з 1959 до 1986 року султан Брунею сам займав посаду міністра фінансів [14, с. 167]. Проте такий підхід не є характерним для інших абсолютних і, тим більше, дуалістичних (не кажучи вже про парламентарні) монархій, де існує декілька варіантів впливу монарха на фінансову систему.

По-перше, монарх має право як затверджувати закони (Королівство Бельгія, Королівство Іспанія, Велике Герцогство Люксембург, Князівство Монако і Султанат Оман), що регулюють питання фінансової сфери (насамперед, бюджету), так і видавати власні акти (Держава-Місто Ватикан, Королівство Саудівська Аравія і Королівство Таїланд) щодо цього. Так, король Бельгії, який, відповідно до ст. 109 Конституції, має право схвалювати та оприлюднювати закони [7, с. 64], може здійснювати вплив на фінансову систему, адже, згідно § 1 ст. 170 конституції країни, жоден податок на користь держави не може стягуватись інакше як за законом [7, с. 94]. В Великій Британії монарх має право, згідно ст. 1 Акту про парламент 1911 р., затверджувати фінансовий білль без попередньої згоди Палати лордів [5, с. 22].

По-друге, монарх має право призначати голову фінансового відомства (Держава Бруней Даруссалам, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Співдружність Багамських Островів, Беліз, Сент-Лусія і Ямайка). Зокрема, в Сполученому Королівстві саме правлячий монарх має право призначати прем’єр-міністра, який традиційно є Першим Лордом Казначейства [1, с. 280].

По-третє, монарх (або його представник) має виключне право ініціативи стосовно фінансових заходів (Канада, Королівство Нідерланди, Сент-Вінсент і Гренадини та Федерація Сент-Кітс і Невіс).

Щодо впливу на фінансову систему шляхом бюджетної діяльності, то серед абсолютних монархій такі повноваження мають Султан Оману, Король Саудівської Аравії та Папа Римський. Так, у Саудівській Аравії контроль над фінансовими справами став покладатися на Короля ще з часів існування одного

з попередників цієї держави – Королівства Хіджаз. Як відомо, 29 серпня 1926 р. Король Абд аль-Азиз ібн Абд ар-Разман аль-Фейсал аль Сауд видав першу конституцію цієї країни – Основний Закон Королівства Хіджаз. Відповідно до ст. 5 Основного Закону все управління Хіджазським королівством знаходиться в руках короля [4, с. 426]. До справ же Хіджазу, згідно п. 4 ст. 9 належали й фінансові справи [4, с. 427]. 29 січня 1927 р. Королівство Хіджаз та Султанат Неджд об'єдналися в єдину державу [4, с. 436], яка 18 вересня 1932 р. отримала назву Арабського Саудівського Королівства [4, с. 437]. Однак Основний Закон від 29 серпня 1926 р. діяв лише на території, яка раніше була Королівством Хіджаз. Саме тому у березні 1992 р. король Фахд прийняв Основний нізам про владу, який мав конституційний характер [11, с. 562] і діяв на усій території Саудівської Аравії. Відповідно до ст. 73 Основного нізаму будь-яка дія, спрямована на виплату певної грошової суми з бюджету країни, повинна здійснюватися відповідно до положень бюджету. Якщо ж цього не можна зробити, то така виплата здійснюється шляхом відповідного королівського декрету. Більше того, сам бюджет, згідно ст. 76 Основного нізаму затверджується королівським декретом [5, с. 316]. Щодо Папи Римського, то саме він, згідно ст. 12 Основного Закону Ватикану від 26 листопада 2000 р., розглядає фінансові бюджети та звіти [9, с. 77].

Свою специфіку мають і дуалістичні монархії. Зокрема, емір Кувейту, в надзвичайній ситуації, може здійснювати інші повноваження, пов'язані з фінансами. Так, після закінчення іракської окупації Кувейту, емір Джабір III наказав списати усі борги громадян та виплатити зарплатню за 7 місяців вимушеного безробіття. Було також сплачено борг 11 комерційним банкам у розмірі 20 млрд. доларів, що виник у результаті війни [13, с. 179].

Є свої особливості і в парламентарних монархіях. Зокрема, в колишніх британських домініонах, де існує подвійний глава держави: номінальний (британський монарх) і реальний (генерал-губернатор, який є представником монарха), останній, приміром, згідно ст. 83 Конституції Австралійської

Співдружності, має право робити певні витрати на обслуговування будь-якого відомства держави [5, с. 655].

По-четверте, на монарха покладається право організації грошової емісії. Так, у Королівстві Бельгія король, відповідно до ст. 112 Конституції має право чеканити монету [7, с. 64]. Право на емісію грошей також має король Данії (ст. 26 Конституційного акту) [6, с. 18].

В монархіях Азії та Океанії глави держави також здійснюють істотний вплив на фінансову систему. Так, в Державі Кувейт емісія здійснюється відповідно до закону з іменем еміра (ст. 77 Конституції) [3, с. 366]. В Королівстві Тонга король, за порадою Кабінету міністрів, видає укази, що мають відношення до випуску грошей та контролю над цим (ст. 45 Конституційного Акту Тонга) [15]. В Конституції Йорданського Хашимітського Королівства від 8 січня 1952 р. ч. 2 ст. 37 надає королю право чеканити монету своїм іменем [3, с. 161].

Дещо іншою є ситуація в умовах республіки. Так, у більшості республік грошова емісія мало залежить від глави держави, покладаючись або на уряд, або на спеціалізовані банківські установи (РФ, Україна), або взагалі на позадержавні структури (ФРС в США). Набагато більше здійснюється опосередкований вплив глави держави на фінансову сферу. Так, в Україні Президент, згідно ст. 106 Конституції, призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради Національного Банку України (п. 12) [8, с. 39], який організує процес грошової емісії, а також підписує закони, прийняті Верховною Радою України (п. 29) [8, с. 41], у тому числі – Закон про Державний бюджет України. Крім того, відповідно до п. 28 вказаної статті конституції, Президент України створює, в межах коштів, передбачених в Державному бюджеті України, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби [8, с. 41].

Таким чином, глава держави, реалізуючі свою фінансову функцію, стає важливим елементом фінансово-правового регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акт о министрах Короны 1937 года. *Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран. Новое и Новейшее время* / сост. Н. А. Крашенинникова. Москва: ЗЕРЦАЛО, 1999. С. 280-281.

2. Державознавство : підручник / за ред. Володимира Сухоноса. Суми: Університетська книга, 2021. 493 с.

3. Конституции государств Азии : в 3 т. / ред. Т. Я. Хабриева. Москва: НОРМА, 2010. Т. 1: Западная Азия. 544 с.

4. Конституции государств Ближнего и Среднего Востока / ред. И. Д. Левин. Москва: Изд-во иностранной литературы, 1956. 591 с.

5. Конституції зарубіжних країн: навч. посібник / ред. В. О. Серьогін. Харків: ФІНН, 2009. 664 с.

6. Конституційний акт Королівства Данія 1953 року. *Конституції країн світу: Королівство Данія, Французька Республіка, Чеська Республіка, Республіка Польща* / уклад. О. В. Коротюк та О. В. Лавринович. Київ: ОВК, 2021. С. 11-39.

7. Конституція Королівства Бельгія від 7 лютого 1831 року. *Конституції країн світу: Королівство Бельгія, Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Швеція* / уклад. О. В. Коротюк та О. В. Лавринович. Київ: ОВК, 2021. С. 17-107.

8. Конституція України від 28 червня 1996 р. : за станом на 25 жовтня 2021 р. Київ: Паливода А. В., 2021. 72 с. (Закони України).

9. Основний закон Держави-Міста Ватикан від 26 листопада 2000 року. *Конституції країн світу: Італійська Республіка, Держава-Місто Ватикан, Королівство Іспанія, Португальська Республіка* / уклад. О. В. Коротюк та О. В. Лавринович. Київ: ОВК, 2021. С. 75-84.

10. Погорілко В. Ф. Функції Української держави та їх правові основи. *Бюлетень міністерства юстиції України*. 2004. № 1. С. 9-17.

11. Правовые системы стран мира : энциклопедический справочник / под ред. А. Я. Сухарева. [2-е изд.]. Москва: НОРМА, 2001. 840 с. (Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М).

12. Рєзнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічої безпеки України : монографія. Суми: Сумський державний університет, 2018. 477 с.

13. Рыжов К. В. Все монархи мира. Мусульманский Восток. XV–XX вв. Москва: Вече, 2004. 544 с. (Все монархи мира).

14. Сухонос В. В. Монархія як державна форма: історико-теоретичний та конституційно-правовий аспекти : монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2010. 368 с.

15. Act of Constitution of Tonga : веб-сайт. URL: https://wipolex.wipo.int/en/text/177482 (дата звернення 08.10.20220).

Тарасенко Оксана Вікторівна,
кандидат юричичних наук,
викладач Ірпінського фахового коледжу
економіки та права

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НЕПОВНОЛІТНІХ: КРИМІНАЛЬНИЙ ВПЛИВ ЗМІ НА СВІТ ПІДЛІТКІВ

Дитина як повноцінний громадянин України має право бути захищеною від будь якого негативного впливу, що може завдати шкоду її фізичному та психічному здоров'ю. в сучасному світі існує безліч небезпек для дітей і одну з серйозних загроз представляють засоби масової інформації, зокрема інтернет.[1]

В сучасному світі інформація вже не є основою безпеки. Основою безпеки є комунікація з приводу інформації. Проблеми інформаційної безпеки, зрештою оформлені на правовому рівні. 25 лютого Президент України підписав Указ про проведення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» [2].

Питанням інформаційної та комп'ютерної безпеки у сімейному та позакласному вихованні в нашій країні приділяється ще недостатньо уваги. Недостатньо враховуються особливості психолого-вікової періодизації у формуванні інформаційної безпечної особистості. Адже методи забезпечення інформаційної безпеки підлітків та виховний вплив має бути адекватний віковим особливостям та рівню розвитку дитини, для того щоб отримати оптимальний результат виховних заходів і забезпечити безпечну соціалізацію особи в інформаційному середовищі [3].

Зокрема, прийнятий Міжпарламентською Асамблеєю модельний закон «Про захист дітей від інформації, що завдає шкоди їх здоров'ю та розвитку», який встановлює правові та організаційні основи державної політики і міжнародного співробітництва у сфері забезпечення інформаційної безпеки дітей [4].

Однією з основних проблем для викладачів і батьків є не контрольованість інтернету як джерела інформації, відомостей і даних. Оскільки глобальна комп'ютерна мережа містить багато матеріалів, які не тільки не є корисними для дітей і підлітків, але й можуть завдати шкоду їх психологічному, моральному чи навіть фізичному здоров'ю [3].

Часто підліток, як найбільш вразлива людина, поводиться в світовій мережі віктимно, ненавмисно провокуючи вчинення протиправних дій. Мова може йти про встановлення з дитиною незаконного контакту (грумінгу) з подальшими злочинними діями, кіберпереслідування, он-лайн насилля, шахрайство, порнографія та ін. Причому, іноді може мати місце і так звана «інверсія ролей», коли підліток з жертви перетворюється на порушника [1].

Крім того, останнім часом серед студентів та учнів стало популярним розповсюдження відео та фотозображень за допомогою мобільного зв'язку із насильницьким та моральним змістом: побиття однолітків, статеві акти, різноманітні форми приниження, так званого булінгу. Це поняття означає залякування, фізичний або психологічний терор стосовно особистості з боку

групи дітей, молоді, спрямований на те, щоб викликати в неї страх і тим самим підкорити її собі [5].

Особливу увагу слід приділяти комп'ютерним іграм із деструктивним, агресивним змістом, до яких в мережах дуже легкий доступ. Такі ігри суттєво впливають на свідомість дитини, вчать її вирішувати проблеми силовими методами, викликають тривожність, жорстокість, дратливість, емоційну неврівноваженість [1].

Виходячи із специфіки дитячого віку , слід сказати, що у профілактичній роботі з даною групою велике значення мають, насамперед, заходи не правового характеру, а педагогічні, психологічні, медичні [6].

Варто зазначити, що батьківський і вихователь ський контроль за тим, що саме підлітки роблять в Інтернеті є часто малоефективний з огляду на недостатню компетентність педагогів і батьків щодо застосування програм-фільтрів, що блокують звертання до відомих адрес із сумнівним змістом. Відомий спеціаліст з питань безпеки дітей в Інтернеті Паррі Афтаб справедливо підкреслює, що найкращий фільтр, який може дійсно забезпечити безпеку дитини в мережі й розв'язати багато інших проблем, - у голові в самої дитини, а дорослим потрібно тільки налаштувати цей фільтр. Отже , основна роль у забезпеченні власної безпеки належить особистості, тому провідну роль у недопущенні доступу підлітків до матеріалів, несумісних із завданнями навчання, особливо за переважної відсутності контентфільтруючих програм у навчальних закладах і вдома, є навчання і виховання з метою формування інформаційно безпечної особистості [7].

Користування засоби масової інформації (ЗМІ),зокрема спеціальними, є одним з найбільш поширених видів діяльності сучасних дітей та підлітків. Будь який веб-сайт, що дає змогу здійснювати соціальну взаємодію, вважається соціальним ЗМІ. До них,зокрема, належать сайти соціальних мереж: facebook, mySpace, twitter, азартних ігор і віртуальних світів,відео-сайти (YouTube) і блоги. Згадані ресурси останніми роками надзвичайно бурхливо розвиваються, даючи сучасній молоді можливості для розваг і спілкування. Важливо, щоб батьки були

обізнані щодо природи таких медіа-сайтів, оскільки там не завжди створюється здорові умови для дітей і підлітків [8].

Здійснюючи «плавання» й експерементуючи в соціальних ЗМІ, діти й підлітки піддаються певному ризику через обмежену здатність до саморегуляції та сприйнятливість до тиску з боку однолітків. Останні дослідження показують, що трапляються часті прояви офф-лайнової поведінки онлайн, такі як переслідування, формування вузьких угрупувань і сексуальні експерименти, що створює проблеми «кібер переслідування», збереження конфіденційності та секстингу.

Таким чином, інформаційна безпека безпосередньо залежить від рівня і якості освіченого молодого покоління, ступеня зрілості особистості й готовності її до самореалізації в суспільстві. Саме тому виникає гостра необхідність розширення змісту загальної середньої освіти, використання нових компонентів, пов’язаних із навчанням підлітків інформаційної безпеки віртуального світу є об’єднання зусиль вчителів, батьків і громадськості задля більш ефективного навчання підлітків правилам безпечного поводження у світовій мережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лесько Н.В. наукова стаття Проблеми і перспективи розвитку в Україні, к.ю.н, доцент кафедри адміністративного та інформаційного права МАУ

2. Українська правда Блоги, стаття Сергія Дацюка

3. Наукова робота Вариводи К.С. Інформаційна безпека підлітків в мережі Інтернет

4. Про захист дітей від інформації, що завдає шкоду їх здоров’ю та розвитку: модельний закон [електронний ресурс]. Режим доступу: htt:jurconsult.net.ua/zakony-stran

5. Куницький В.В. Захист неповнолітніх в інформаційному просторі як об’єкт гуманітарної експертизи: український та зарубіжний досвід

6. Веселуха В. Значення віктимологічної профілактики в системі запобігання злочинам. *Право України*. № 10. С.67-73

7. Ковальчук В.Н. Забезпечення інформаційної безпеки старшокласників у компютерно-орієнтованому навчальному середовищі: дис….канд.пед.наук: 13.00.10/ Ковальчук В.Н. Житомир, 2019. 291с.

8. Ковальчук В.Н. Проблеми інформаційної безпеки дітей різних вікових категорій. *Комп'ютер у школі та сімї*. 2018. №8. С.58-62.

Тер-Арутюнян Віолета Мігренівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету морського права Національного
університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Науковий керівник:
Бортник Надія Петрівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного та конституційного
права факультету морського права Національного
університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ

Проблема забезпечення національної безпеки, станом на зараз, є однією з центральних і таких, що потребують моментальної реакції навіть на потенційні загрози. Національна безпека держави вимагає проведення правильної політики у різноманітних сферах: політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та низці інших. Натомість, однією з базисних складових національної безпеки виступає фінансова безпека, яка справляє вирішальний вплив на рівень економіки держави.

Понад сім місяців на території України йде повномасштабна війна проти окупанта в особі РФ. Після вторгнення країни-агресорки, в усіх сферах, в тому числі й у фінансовій, відбулись кардинальні зміни, які зумовили підлаштування України під умови воєнного стану безпрецедентними кроками для нашої держави. Важливим методом збереження фінансової безпеки, а в свою чергу, й національної безпеки – є забезпечення стабільного і максимально захищеного

фінансового сектору.

Фінансова безпека підпорядковує низку складових: фінансову безпеку домогосподарств та фінансову безпеку підприємств, тобто установ та організацій, – на мікрорівні та бюджетну, боргову, грошово-кредитну, валютну, інвестиційну, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору – на макрорівні [1]. Натомість, в умовах війни фінансова безпека зазнає і зовнішнього, і внутрішнього тиску. Основними проблемами для нашої держави нині стали:

1) значні витрати на фінансування військових потреб;

2) фінансове забезпечення громадян, які постраждали внаслідок воєнних дій: втрата роботи, знищення житла, бізнесу тощо;

3) занепад економіки в найбільш промислово вигідних регіонах на півдні та сході держави.

Безумовний вплив окреслені проблеми справляють на зниження золотовалютних резервів України. Проте, колишній голова НБУ Кирило Шевченко, свого часу зауважував, що «зараз ми маємо адекватний запас міжнародних резервів. … Станом на початок травня резерви, за оперативними даними, становлять 26,6 млрд. доларів США. При достатній міжнародній фінансовій допомозі у нас буде можливість утримувати резерви на належному рівні і навіть збільшувати їх» [2]. Звернемо увагу, що золотовалютні резерви станом на 30 вересня 2022 року складають 23,9 млрд. доларів США [3]. З огляду на це можемо констатувати, що війна не дестабілізувала фінансову безпеку в Україні настільки, щоб ситуацію можна було б вважати безвихідною. Варто зазначити, що на стійкість фінансової сфери впливає плідна багаторічна робота в минулому, яка тримає нашу державу на достойному рівні і зараз.

Будник Л.А., Ронська О. Г.. Ще однією важливою складовою фінансової безпеки є промисловий сектор, який через активні бойові дії зазнає падіння. Більша частина бойових дій проводиться на півдні та сході України, саме в тих регіонах, на які припадало 60% ВВП держави. Багато підприємств у прифронтових зонах зазнають пошкоджень, руйнацій, знищення або, на жаль,

окупації. Громадяни втрачають роботу і стають неспроможними забезпечувати собі навіть мінімальний рівень життя, а це, як зазначалось раніше, зумовлює додаткові витрати з національного бюджету. Вказані, чинники негативно впливають на рівень фінансової безпеки та створюють реальні ризики падіння економічного рівня держави [4, с. 206-210].

Незважаючи на проблеми, описані вище, існують і ті чинники, які паралельно можуть стабілізувати фінансову безпеку максимально настільки, наскільки це можливо в умовах, що склалися. Як мінімум, Україна не відмовилася від свого обов'язку обслуговувати платежі за державним боргом. А це вказує на те, що наша держава спроможна не втратити свої економічні здобутки та авторитет серед інших країн.

Отже, варто зробити висновок, що питання фінансової безпеки нині актуальне як ніколи, тому що ставить під питання не тільки економічну ситуацію в Україні, а й усе світове економічне майбутнє. Але фінансова безпека України знаходиться в умовах відносної стабільності, враховуючи воєнний стан і проведення бойових дій на території держави. Для підтримання на тому самому рівні, або навіть і вищому, передусім, потрібне проведення виваженої, ефективної і дієвої державної політики в усіх сферах, а також максимальна підтримка з боку міжнародних лідерів і партнерів України. Натомість, вирішальним для подальшого забезпечення національної та фінансової безпеки стане закінчення війни та перемога України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5698

2. У Нацбанку розповіли, як війна вдарила по міжнародних резервах України. URL: https://www.unian.ua/economics/finance/rosiyske-vtorgnennya-u-nacbanku-rozpovili-yak-viyna-vdarila-po-mizhnarodnih-rezervah-ukrajini-novini-ukrajina-11810889.html

3. Золотовалютні резерви України. Мінфін: веб-сайт. URL:

https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/

4. Будник Л. А., Ронська О. Г.. Фінансова безпека держави: загрози в умовах війни: *Російсько-українська війна: право, безпека, світ*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції; (м. Тернопіль, 29–30 квітня 2022 року). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 206–210.

Терновий Богдан Володимирович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека держави – це такий стан фінансової системи держави, за якого створюються фінансові умови для стабільного економічного розвитку, забезпечується стійкість до фінансових криз і дестабілізуючих чинників, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи держави, а також захистом законних фінансових інтересів на будь-якому рівні фінансових правових відносин. Вона визначається ефективністю податкової політики держави, яка поєднує інтереси держави та індивідуальні і колективні інтереси платників податків.

Актуальність полягає в тому, що наразі Україна постала перед низкою загроз для фіскальної безпеки. Серед них виведення фінансового капіталу з України за кордон (офшори) та приховування суб’єктами господарювання значних сум доходів від оподаткування. Для запобігання такого явища у податковій сфері повинна бути спрямована на проведення аналізу економічної співпраці українських резидентів із суб’єктами підприємницької діяльності, які

зареєстровані в офшорних зонах, та удосконалення нормативно-правової бази у податковій сфері, а також на проведення інвентаризації міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування [2]. Ще одними з небезпек є втрата доходів бюджету внаслідок поширених явищ «сірого» імпорту, контрабанди, схем ухилення від оподаткування, а також непослідовність правового регулювання відносин у податковій сфері [3].

Вирішення вище названих проблем покладено на Державну податкову службу України. Її правовий статус зумовлений складною організаційною структурою, сукупністю повноважень та цільовим аспектом діяльності.

О. О. Бригінець вважає, що для якісної характеристики цього органу статус варто розподілити на такі компоненти, як цільовий, структурно-організаційний та компетенційний. До цільового компоненту віднесено принципи, мету, завдання і функції, до структурно-організаційного – регулювання порядку створення, реорганізації, ліквідації, порядку діяльності самої служби, підпорядкованість її структурних підрозділів, до компетенційного – сукупність прав й обов’язків щодо здійснення податкової політики [4, с. 69-70].

На думку науковця О. М. Рєзніка потрібно розділити правовий статус на чотири компоненти: 1) мета, завдання, функції; 2) компетенція і повноваження; 3) організаційно-штатна структура; 4) юридична відповідальність. Також він визначив компетенцію як сферу діяльності органу, а повноваження – як сукупність прав і обов'язків для виконання покладених функцій у межах компетенції. Тому під правовим статусом варто розуміти стан органу, який характеризується компетенцію та повноваження як елементи, що визначають його призначення і відповідальність [5, с. 138].

Для Державної податкової служби України (далі – ДПСУ) характерна компетенція у сфері державної податкової політики, яку вона реалізує за спрямуванням і координацією Кабінету Міністрів України через Міністра фінансів. У межах повноважень значне місце займає контроль – один із найважливіших обов'язків. Так, ДПСУ у своїй діяльності здійснює: адміністрування податків і зборів, єдиного внеску в порядку, який встановлений

законодавством; забезпечує контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати до бюджету і відповідних позабюджетних фондів; контролює своєчасність подання платниками податків та єдиного внеску передбаченої законом звітності, своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків і зборів, єдиного внеску та інших платежів; здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства, законодавства щодо трансфертного ціноутворення, законодавства щодо адміністрування єдиного внеску; застосовує до платників податків (платників єдиного внеску) передбачені законом фінансові санкції (штраф і пеня) за порушення податкового законодавства [1].

Таким чином, можна стверджувати, що діяльність Державної податкової служби України, зумовлена правовим статусом, є важливою для гарантування фінансової безпеки держави. Саме завдяки контролю цього органу забезбечується стале наповнення бюджетів, встановлюється оптимальний рівень оподаткування, зменшення виводу фінансових ресурсів за кордон, а також боротьба з такими правопорушеннями, як ухилення від сплати податків, контрабанда, порушення митних правил.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про Державну податкову службу України: Постанова КМУ від 06.03.2019 № 227. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/227-2019 (дата звернення: 17.10.2022).

2. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: розпорядження КМУ від 15.08.2012 № 569-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/569-2012 (дата звернення: 17.10.2022).

3. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/ show/347/2021 (дата звернення: 17.10.2022).

4. Бригінець О. О. Адміністративно-правовий статус Державної податкової служби України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2011. 220 с.

5. Рєзнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. докт. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.

Тернущак Михайло Михайлович,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

ПЛАН МАРШАЛЛА ДЛЯ УКРАЇНИ: ДЖЕРЕЛА, СТАДІЙНІСТЬ ТА СПРЯМУВАННЯ

Військовий конфлікт в Україні поступово переходить у затяжну фазу, наслідком чого все більшому руйнуванню піддається цивільна інфраструктура, в тому числі критична інфраструктура держави. Зрозуміло, що для забезпечення нормальної життєдіяльності та належного функціонування економіки Україна вже потребує фінансову та матеріально-технічну допомогу, яку, наразі, отримує від міжнародної західної коаліції з різних джерел.

Президент Всесвітнього економічного Давоського форуму Берге Бренде у 2022 р. звертався з приводу «плану Маршалла» щодо відновлення України, наголосивши "навіть без мирної угоди, що в даний момент малоймовірно, ми повинні почати роботу з відновлення, принаймні, в районах, які знаходяться під контролем України" маючи на увазі відновлення інфраструктури, електрики, школи, дороги та мости [10].

08.04.2022 провідними економістами (Торбйорн Бекер, Баррі Айхенгрін, Юрій Городніченко, Сергєй Гурієв, Саймон Джонсон, Тимофій Милованов, Кеннет Рогофф та Беатріче Ведер ді Мауро) у «RAPID RESPONSE ECONOMICS» було опубліковано статтю «A Blueprint for the Reconstruction of Ukraine/Нарис про відбудову України», у якій вперше було напрацьована орієнтовна стратегія відновлення України [12].

Так, на думку фахівців, основними джерелами допомоги мають стати:

перше, двостороння допомога, що реалізовуватиметься за рахунок таких форм як гранти, кредитні гарантії, кредити, натуральні внески, в тому числі передбачена можливість адмініструвати окремі види підтримки через різні агенції, такі як USAID (США), SIDA (Швеція) та інші;

друге, допомога Міжнародних інституцій, зокрема через Світовий банк (СБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Міжнародного валютного фонду (МВФ) у частині надання короткострокового фінансування для забезпечення доступу до іноземної валюти та покриття тимчасових фіскальних дисбалансів. Також діяльність ЄС з можливістю створення трастових фондів для реконструкції України та надання доступу Україні до спеціальних процедур, таких як структурні фонди ЄС, які доступні для країн ЄС;

третє, можливість використання конфіскованих російських активів, як приклад російський фонд національного добробуту, резерви російського центробанку, з виробленим міжнародним судовим механізмом для передачі відповідних активів Україні з подальшим цільовим використанням. Сюди також варто добавити конфіскацію поточних доходів Росії від нафти та газу за аналогією із виплатами Іраку Кувейту протягом 30 років після вторгнення Іраку до Кувейту;

четверте, приватні джерела, а саме кошти які зараховуватимуться до спеціально утворених приватних фондів та внески окремих осіб. Заслуговує пошани вчинок нобелівського лауреата від РФ Дмитра Муратова, який продав через аукціон власну медаль лауреата за 103,5 млн доларів які будуть перечисленні у фонд ЮНІСЕФ для підтримки українських дітей біженців [13].

Також у Нарисі про відбудову України напрацьована стадійність спрямування та реалізації допомоги Україні, зокрема передбачено стадії: нульова – мінімізації збитків (під час бойових дій); реконструкції І – швидка відповідь (по завершенню бойових дій); реконструкції ІІ – швидке відновлення

інфраструктури та економіки; реконструкції ІІІ – основа для довгострокового зростання [12].

Вихідною позицією мінімізації збитків є структурування економіки воєнного часу Україною згідно з безпековим ризиком. З урахуванням цього пропонується розподілити економічний функціонал в залежності від регіонів. Так у регіонах на лінії фронту (областях які межують з РФ та областях, що межують з тимчасово окупованими територіями) повинна надаватися перевага гуманітарній допомозі (продукти, пальне, ліки), технічній допомозі з евакуацією виробництва та подальшою релокацією, логістичною підтримкою. У відносно безпечних регіонах (інша територія, за виключенням областей, що межують із західними державами) пріоритетними виступають технічна підтримка для переміщених підприємств, програми зайнятості/відкриття бізнесу для тимчасово переміщених осіб, технічна підтримка для організації логістики, підтримка додаткових транспортних коридорів для ввезення гуманітарної допомоги та українського експорту, будівництво житлових та інфраструктурних приміщень з акцентом на модульні конструкції, розгортання спроможності місцевої влади для швидких дій. А в регіонах глибокого тилу (західних областей, що межують із західними державами), в першу чергу створення спеціальних економічних зон, в тому числі укладення домовленостей про утворення таких зон для українських підприємств у сусідніх країнах, виробництво гуманітарної допомоги, запуск віртуальних економічних зон для ІТ компаній з Україні, підтримка додаткових транспортних коридорів для завезення гуманітарної допомоги та вивезення експорту з України [12].

18.05.2022 р. Європейською комісією за результатами консультацій з іншими європейськими інституціями (COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS) був затверджений План допомоги та відбудови України «UKRAINE RELIEF AND

RECONSTRUCTION», що базується на чотирьох стовпах реконструкції держави, а саме:

- відбудова країни, зокрема інфраструктури, медичних послуг, житла та шкіл, а також цифрової та енергетичної стійкості відповідно до найновіших європейських політики та стандарти;

- продовження модернізації держави та її інституцій для забезпечення ефективного управління та поваги до верховенства права шляхом надання підтримки адміністративного потенціалу та технічної допомоги, в тому числі на регіональному та місцевому рівнях;

- реалізація структурного та регуляторного порядку денного з метою поглиблення економічної та суспільної інтеграції України та її народу з ЄС відповідно до його Європейського шляху;

- підтримування відновлення економіки та суспільства України шляхом сприяння сталій та інклюзивній, економічній конкурентоспроможності, стійкості торгівлі та розвитку приватного сектора, сприяючи зеленому та цифровому переходу країни [15].

04.07.2022 р. на Міжнародній конференції в Лугано (Швейцарія) Прем'єр-міністром України було представлено План відновлення України: «Сильна європейська країна – магніт для іноземних інвестицій», який розрахований на 10 років та передбачає реалізацію 850 проектів із залученням 750 млр доларів [15].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як працюватиме «план Маршалла» для України. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/

2. A Blueprint for the Reconstruction of Ukraine. URL: https://cepr.org/content/blueprint-reconstruction-ukraine

3. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE

OF THE REGIONS «UKRAINE RELIEF AND RECONSTRUCTION» URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ukraine-relief-reconstruction_en.pdf

4. План відновлення України. URL: https://recovery.gov.ua/

Тимошенко Вікторія Володимирівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
економічного факультету, Чернівецького національного
університету ім. Юрія Федьковича
Науковий керівник:
Атаманчук Наталія Іванівна,
доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
Київського регіонального центру
Національної академії правових наук України

РОЛЬ ПОДАТКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання безпеки завжди було і залишається актуальним для людства, адже слугує однією із передумов утворення держави та є її основною функцією. На сьогодні для України забезпечення фінансової безпеки є основним пріоритетним завданням задля забезпечення мобілізації публічних фондів коштів у обсягах, необхідних для ефективного виконання покладених на неї завдань та функцій. Передумовою формування таких фондів коштів є насамперед наявність податкової системи, до якої входять економічно доцільні податки та збори для забезпечення фінансової безпеки держави [1, с. 128].

Поділяємо думку Г. Лук’янової та Я. Іващишин про те, що «одним із найважливіших завдань для забезпечення фінансової безпеки є реформування податкової системи, забезпечення спрямованості фіскальної політики держави на зменшення питомої ваги усіх складових матеріальних витрат в економіці. Необхідно докорінно підвищити ефективність використання державних коштів, забезпечити дієвий державний контроль за діяльністю суб'єктів природних

монополій, прозорість використання ними фінансових ресурсів, ефективність тарифної та регуляторної політики [2, с. 107].

Початок війни на території нашої держави зумовили зміни у всіх сферах суспільного життя, у тому числі і у системі оподаткування. Зауважимо, що податкові надходження в умовах воєнного стану набувають особливого значення, є важливою складовою економічного фронту, оскільки сплата податків сприяє наповненню бюджетів, підтримці обороноздатності Збройних Сил України, і держави в цілому.

Слушною є думка зарубіжних учених про те, що «…громадянин залежить від держави і держава залежить від податкових ресурсів» [3, с. 241].

Зауважимо, що відповідно Податкового кодексу України, в нашій державі встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори. До загальнодержавних податків належать: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата, мито. Місцевими податками і зборами є: податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір [4, ст. 8, ст. 9, ст. 10].

Досліджуючи пріоритети оподаткування в Україні до та під час війни, Л. Барабаш зазначає, що «бюджети довоєнного періоду створювали сприятливі умови для зростання рівня податкового навантаження на економіку в цілому та підприємницьке середовище зокрема, адже найбільші новації стосувалися саме фізичних осіб-підприємців, платників єдиного податку. Податкові ж зміни воєнного часу активізували стимулюючу та регулюючу функції податків, ставши своєрідним символом оновлення податкової системи України у руслі створення сприятливого підґрунтя для сталого економічного відновлення та розвитку» [5, с. 17].

Для забезпечення виконання завдань і функцій держави, підтримки її соціально-економічного розвитку, необхідним є достатнє фінансове забезпечення, яке значною мірою обумовлене податковими надходженнями. Саме надходження від справляння податків займають найбільшу частку у

структурі бюджетних ресурсів. Для злагодженого функціонування всіх елементів податкового механізму, в першу чергу, необхідно сформувати стабільну та цілісну податкову систему, а також проводити ефективне податкове регулювання, враховуючи інтереси всіх суб'єктів оподаткування, що є надзвичайно важливим для нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Правове забезпечення фінансової безпеки України: монографія / Білоус В.Т., Бригінець О.О., Драган О.В., Касьяненко Л.М. та ін. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 428 с.

2. Лук'янова Г., Іващишин Я. Проблеми реалізації правового забезпечення фінансової безпеки України. *The II International Scientific and Practical Conference «Modern, relevant and popular research of world science»*, October 04 – 07, 2022, Tokyo, Japan. С. 107-110.

3. Vladimíra Žofcinová, Zuzana Horváthová, Andrea Cajková. Selected Social Policy Instruments in Relation to Tax Policy. *SOCIAL SCIENCES* (NOV 2018). Vol. 7, no. 11. p. 241.

4. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n5748.

5. Барабаш Л.В. Пріоритети оподаткування в Україні до та під час війни. *Сучасний стан, проблем та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем*: збірник тез доповідей ІІ Міжнародної науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 20 травня 2022 року) [Електронний ресурс]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. С. 16-17.

Тимченко Леонід Дмитрович
доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу
дослідження міжнародної податкової конкуренції,
Науково-дослідного інституту фінансової політики
Державного податкового університету
Кононенко Валерій Петрович
доктор юридичних наук,
завідувач науково-дослідного відділу
дослідження міжнародної податкової конкуренції
Науково-дослідного інституту фінансової політики
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ І ПРОЦЕДУРА ВЗАЄМНОГО УЗГОДЖЕННЯ

Численні кризові явища і воєнні конфлікти останнього періоду у світі, зокрема й в Україні, вносять хаос у міжнародні відносини, загрожують миру і безпеці [1, с. 134]. Загальна ситуація ускладнюється російсько-білоруською агресією проти України, що вимагає всі напрямки зовнішньої і внутрішньої діяльності держави підпорядковувати захисту національних інтересів. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» державна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру. А національні інтереси України – це життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [2].

Національна безпека охоплює широкий спектр питань у дотриманні національних інтересів, ключовими з яких є економічні інтереси, оскільки саме економічна безпека є фундаментом стабільного розвитку держави у майбутньому. Основою економічної стабільності виступає фінансова незалежність країни, яка, перш за все, забезпечується здатністю держави до

захисту своїх стратегічних фінансових інтересів [3, с. 40]. Головною метою забезпечення фінансової безпеки держави є стабільний, збалансований розвиток фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, розрахункової, інвестиційної та фондової систем [3, с. 41]. Звісно, досягти цього в непередбачуваній і мінливій ситуації гарячої фази війни майже не можливо, але виважена фінансова політика сприятиме пом'якшенню кризових явищ.

Під фінансовою безпекою держави розуміють захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової і грошово-кредитної систем, який гарантує здатність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення і раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення соціально-економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань [4, с. 17]. На думку О.Р. Вайцеховської, забезпечення ключових інтересів держави, регіонів, підприємницьких структур та громадян у фінансовій сфері від впливу негативних чинників є однією з головних внутрішніх функцій держави [5, с. 96].

Основними пріоритетами держави в особі її відповідного компетентного органу – Міністерства фінансів України у забезпеченні формування та реалізації податкової політики є:

- підвищення ефективності, стабільності та прогнозованості податкової системи;

- підвищення якості та ефективності податкового адміністрування;

- ефективне акумулювання ресурсів, необхідних для виконання державою своїх функцій;

- забезпечення справедливості та рівності податкової системи її адаптацію до норм та правил Європейського Союзу;

- відсутність негативного впливу для ведення бізнесу та сприяння економічному розвитку [6].

З метою стабілізації української фінансової системи, сприянню проведенню структурних реформ та створення підґрунтя для сталого економічного зростання, Міністерство фінансів активно співпрацює з

іноземними партнерами. В рамках такого співробітництва Міністерство працює над залученням фінансової та технічної підтримки, обміном кращим міжнародним досвідом та приведенням українських стандартів у відповідність до світових практик [7]. Міжнародне податкове співробітництво – процес співпраці держав з метою усунення подвійного оподаткування попередження ухилення від сплати податків, обходу податків, а також досягнення інших цілей. Основою міжнародного співробітництва держав у сфері оподаткування є сукупність податкових прав держав, які вони реалізують як суб'єкти міжнародного права, а саме через укладення міжнародних договорів, спрямованих на усунення подвійного оподаткування [8, с. 7].

Враховуючи збільшення обсягів торгівлі та інвестицій іноземних компаній, підвищується можливість виникнення міжнародних податкових спорів. Якщо їх залишати неврегульованими, вони можуть породжувати подвійне оподаткування, що створить перешкоди для міжнародної торгівлі та бізнесу [9, с. 1]. Крім того, це негативно впливає на процес прийняття підприємницьких рішень, зокрема на вибір шляхів фінансування інвестицій та використання прибутку, а отже, є однією з першопричин макроекономічної неефективності податкових заходів [3, с. 43], що наразі не допустимо.

Процедура взаємного узгодження за рахунок можливості застосування договірних норм у сфері оподаткування є надзвичайно важливим елементом вирішення податкових спорів. Отже, процедура взаємного узгодження сприяє уникненню подвійного оподаткування, захисту інтересів суб'єктів підприємництва, уникненню конфліктних ситуацій, підвищенню ефективності, стабільності та прогнозованості податкової системи і, як наслідок забезпеченню фінансової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кононенко В.П. Издание «Энциклопедия международного права» в трех томах (редакционная коллегия под председательством Ю.С. Шемшученко и В.Н. Денисова) Институт государства и права им. В.М. Корецкого НАН Украины –

(КИЕВ: АКАДЕМПЕРИОДИКА, 2014–2019) – как очередная ступень в развитии международного права (аналитический обзор т. 1). Московский журнал международного права. № 3. 2020. 130-144.

2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення 22.09.2020).

3. Іщенко В. В. Теоретичні засади визначення впливу оподаткування на фінансову безпеку держави. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 12. С. 40-43.

4. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави. К. 2001. 306 с.

5. Вайцеховська О.Р. Фінансова національна безпека як складова фінансового суверенітету держави. Публічне право № 1 (33). 2019. С. 96-102.

6. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text (дата звернення: 05.10.2022).

7. Міжнародне співробітництво. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/international_agreements_of_ukraine_on_avoidance_double_taxation-543 (дата звернення: 05.10.2022).

8. Демянчук Ю.Г. Організаційно-правові засади уникнення міжнародного подвій-ного оподаткування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 18. с.

9. Нікітін В.В. Подвійне оподаткування в умовах взаємодії національного і міжнародного податкових режимів: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2021. 38. с.

Тістечок Аліна Костянтинівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД ЗДІЙСНЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з організаційних форм адвокатської діяльності є індивідуальна, яка згідно із офіційними статистичними даними Єдиного реєстру адвокатів України є найбільш поширеною серед адвокатів. Одним із важливих питань, що постають перед адвокатом, є оподаткування його діяльності. У зв'язку з цим окреслена тема є досить актуальною, адже при оподаткуванні індивідуальної діяльності адвоката виникають певні дискусії, які потребують вивчення.

Проблему правового регулювання оподаткування доходів від здійснення індивідуальної адвокатської діяльності досліджували такі вчені-науковці: О.Д. Святоцький, І.Я. Семенюк, Л.В. Таційй, Є.Ф. Шкребець, О.Г. Яновська, Н.М. Бакаянова, Н.А. Маринів, Ю.В. Оніщик, А.Б. Романюк, Л.В. Товкун, М.Р. Аракелян, Н.М. Бакаянова, Т.В. Варфоломеєва, Т.Б. Вільчик, та інші.

Так, згідно з ст. 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою. Адвокат, котрий здійснює адвокатську діяльність індивідуально, може відкривати рахунки в банках, мати печатку, штампи, бланки (у т. ч. ордери) із зазначенням свого прізвища, імені та по батькові, номера і дати видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю [1]. Проте дане визначення є досить стисле та потребує уточнення. Тому щоб краще розуміти правову природу індивідуальної форми адвокатської діяльності слід звернутись до Податкового кодексу.

Так, відповідно до пп. 14.1.226 ПК самозайнята особа – платник податку, який є фізичною особою – підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність, за умови, що така особа не є працівником у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності. Незалежна професійна діяльність – участь фізичної особи в науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності; діяльність лікарів, приватних нотаріусів, приватних виконавців, адвокатів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів; особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою – підприємцем та використовує найману працю не більше ніж чотирьох фізичних осіб [2].

Так, аналізуючи викладене, ми зробили висновок про те, що індивідуальна адвокатська діяльність – це самостійна організація власної адвокатської діяльності, під час якої адвокат забезпечує себе трудовою діяльністю, визначає й організовує своє робоче місце, укладає договори про надання правової допомоги з клієнтами від власного імені, відкриває рахунки в банках, може мати печатку, штампи, бланки, може бути роботодавцем, здійснює облік доходів і витрат, складає податкову та іншу звітність, нараховує і сплачує податки та збори, розпоряджається вигодами від цієї діяльності та несе всі ризики, пов’язані з нею.

Згідно з до п. 178.1 ст. 178 Податкового кодексу України адвокати, які мають намір здійснювати індивідуальну адвокатську діяльність, зобов’язані стати на облік у контролюючих органах за місцем свого постійного проживання як самозайняті особи й отримати довідку про взяття на облік згідно зі ст. 65 Податкового кодексу України [2].

Оподатковуваним доходом адвоката слід вважати сукупний чистий дохід. Це означає різницю між доходом та документально підтвердженими витратами, необхідними для здійснення адвокатської діяльності.

Так, керуючись п. 178.2 ст. 178 ПКУ доходи адвокатів, отримані протягом календарного року від здійснення індивідуальної адвокатської діяльності, оподатковуються за ставкою 18% бази оподаткування щодо доходів, нарахованих (виплачених, наданих) у т. ч., але не виключно у формі: заробітної плати, інших заохочувальних і компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами. У разі неотримання довідки про взяття на облік адвокатом, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, об'єктом оподаткування є доходи, отримані від такої діяльності без урахування витрат [2].

Суттєвим недоліком оподаткування індивідуальної адвокатської діяльності виглядає неможливість адвоката перебувати на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності. Це, за слушним твердженням Н.М. Бакаянової, суттєво ускладнює роботу адвоката, який працює самостійно [3]. Справді, спрощена система дозволяла б адвокату менше уваги приділяти організаційним аспектам, пов'язаним з оподаткуванням, та зосередитися на безпосередньому виконанні адвокатської функції, наданні правової допомоги. Адвокати ж вимушені значну увагу приділяти питанню звітування та ведення податкового обліку. Усе це зменшує привабливість індивідуальної адвокатської діяльності як організаційної форми настільки, що є головним чинником у виборі інших форм здійснення адвокатської діяльності – через юридичні особи [4].

Отже, можна зробити висновок, що сучасний стан правового регулювання оподаткування доходів від індивідуальної адвокатської діяльності потребує чіткої законодавчої регламентації, а також характеризується тим, що оподаткування індивідуальної діяльності адвоката можливе лише за загальною системою оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012р. № 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17 (дата звернення 20.09.2022).

2. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 20.09.2022).

3. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 487 с.

4. Джабурія О.О. Індивідуальна адвокатська діяльність як організаційна форма адвокатської діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* 2019. Вип. 54. С. 197–201.

Трохлюк Лілія Сергіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЛЬ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Заходи бюджетної політики безумовно мають важливе значення для суспільства, оскільки від їх ефективності залежить розвиток фінансової системи України, що є однією з умов забезпечення фінансової безпеки держави.

У найбільш загальному вигляді, бюджетна політика – це діяльність держави щодо використання бюджетних відносин для забезпечення соціально – економічного розвитку суспільства. Бюджетна політика є однією із важливих

складових економічної політики, яка має значний вплив на вектор розвитку економіки, підприємництва, населення забезпечуючи реалізацію функцій держави [1].

Бюджетна політика повинна спрямовуватися саме на створення умов для поліпшення соціально-економічного стану країни та вирішення проблем, які стримують розвиток фінансового сектору країни. Одним із найактуальніших питань бюджетної політики є необхідність збалансованого розподілу та перерозподілу фінансових і не фінансових активів з метою задоволення потреб громадян України, а також досягнення необхідного рівня фінансової безпеки.

Керівництво України, діючи відповідно до світових тенденцій, зробило певні кроки для підтримки економіки за допомогою інструментів саме бюджетної політики. Втім, напрями підтримки та досягнуті результати були набагато скромнішими, порівняно з іншими країнами. На нашу думку, така ефективність пов'язана з особливостями розроблення та реалізації заходів бюджетної політики в Україні.

Аналізуючи бюджетну політику України, не можна не помітити, що Міністерство фінансів дійсно нав’язує місцевим органам влади, а також секторальним міністерствам їхні бюджети та структурні реформи. При цьому Міністерство фінансів знімає з себе відповідальність за наслідки та перекладає її на секторальних міністрів, а також на посадових осіб місцевого самоврядування, які згідно із законодавством, дійсно відповідають за підготовку та виконання бюджету відповідного сектору державного управління чи місцевого самоврядування. Міністерство фінансів практично не прислухається до думки міністерств, коли доводить до їхнього відома ліміти для складання бюджетних запитів, і практично не обговорює проєкт бюджету з міністрами, або ж робить це формально [2].

Якщо розглянути, саме фундаментальні засади бюджетної політики України, визначені у постановах Верховної Ради України щодо основних напрямів бюджетної політики за останні роки, то можна прослідкувати

тенденцію, яка свідчить, що забезпечення фінансової безпеки є пріоритетним напрямом державної фінансової політики, зокрема бюджетної.

Удосконалення бюджетної політики вимагає адаптації до актуальних умов економічного середовища, а також за необхідності пристосування до існуючого стану економіки, рівня безпеки тощо. Значний перелік чинників, які обумовлюють пріоритетні напрями бюджетної політики, зумовить певні зміни в тактиці, але її основна мета – забезпечення соціально-економічної справедливості, має залишитися незмінною.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, коли рівень корупції залишається високим, надзвичайно важливим є питання підвищення ефективності та прозорості державних фінансів. Створення та всебічний розвиток систем контролю за використанням бюджетних коштів, сприятиме зменшенню розкрадань та підвищенню якості їх використання. Онищенко С. влучно зауважив, що основне завдання держави, в контексті зміцнення бюджетної безпеки – це створення такого економічного, соціального, політичного та правового середовища, які б працювали стимулом для збалансування бюджетного процесу [3].

З метою удосконалення бюджетної політики та посилення її впливу на національну економіку, необхідним є формування довгострокової стратегії розвитку економіки. Така стратегія повинна чітко визначити, яку економічну модель уряд збирається будувати, а також які ресурси та реформи для цього потрібні. Тож на основі стратегії необхідно розробити структурно - інвестиційну політику з чітким визначенням пріоритетів розвитку економіки та заходами із залучення інвестицій у пріоритетні галузі. Інвестори повинні розуміти які довгострокові пріоритети розвитку сформовані в країні та якими способами держава стимулює інвестиційні процеси в пріоритетних галузях [4].

Разом з тим, необхідно розробити бюджетну стратегію, яка надасть можливість впорядкувати доходи і видатки бюджету на кілька років з обов'язковою прив'язкою до планованих реформ. Тобто стратегія має містити: перелік реформ, їхню пріоритетність, вартість розроблення і впровадження,

терміни реалізації тощо. Також не менш важливим є реформування пов'язаних з бюджетною системою сфер діяльності: податкової системи, боргової політики держави, проведення регуляторної і адміністративної реформи, реформування системи соціального захисту, охорони здоров'я, освіти і науки тощо.

Необхідною є розробка політики щодо більш маштабних державних підприємств, які мають стратегічне значення для економіки країни. Ця політика має сприяти вдосконаленню системи управління та зниженню витрат. Таким чином, основною метою є підвищення прозорості та прибутковості цих компаній.

Економічна нестабільність ставить перед державою вагому кількість викликів та загроз, одним з найсуттєвіших є забезпечення функціонування фінансової системи країни. Так як фінансова безпека, являється базисом національної безпеки - вона потребує постійного моніторингу та стабілізації її стану.

Підсумовуючи, варто зазначити, що в сучасних умовах стає необхідною переорієнтація бюджетної політики на цілі, які будуть забезпечувати розвиток та відновлення економіки України. Бюджетна політика має бути вагомим інструментом у питанні забезпечення фінансової безпеки держави, водночас необхідно контролювати та стимулювати розвиток бюджетної сфери. Удосконалення бюджетної політики та забезпечення фінансової безпеки повинно передбачати цілеспрямовану роботу органів державної влади, управління та місцевого самоврядування зі створення однієї спільної, комплексної стратегії забезпечення фінансової безпеки. Складовою частиною такої стратегії має бути бюджетна політика щодо розвитку та стабілізації фінансового сектору для забезпечення соціально-економічного розвитку України. Актуальними все ще залишаються питання, пов'язані з формуванням та реалізацією бюджетної стратегії, а також вибором та фінансуванням структурних пріоритетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дем’янишин В.Г. Теоретичні засади бюджетної політики. *Світ фінансів*. 2007. №1. С.19-34.

2. Бутенко В.В. Роль бюджетної політики в системі забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 1. С. 170-179.

3. Онищенко С. Засади формування ефективної державної політики, орієнтованої на забезпечення бюджетної безпеки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. Вип. 2. С. 84.

4. Зеленько О.О., Гуцан Т.Г., Гура А.О. Інвестиційний клімат в економіці Україні: сучасний стан і напрями покращення. *Бізнес Інформ*. 2020. №1. С.100-107. URL: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-1- 100-107

Туз Олександр Мирославович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Державна служба фінансового моніторингу (далі – Держфінмоніторинг, служба) реалізовує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, та є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого скеровується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Діяльність такого органу є галузевою

і специфічною, та однозначно грає важливу роль у системі фінансової системи держави [1].

Із початком повномасштабного вторгнення росії в Україну Держфінмоніторинг продовжує свою роботу згідно основних повноважень, а також сприяє міжнародній координації в напрямі запровадження санкцій щодо російської федерації [2].

Згідно даних Держфінмоніторингу, за першу половину 2022 року служба отримала 546 332 повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Серед цих даних:

- 20 301 повідомлення про підозрілі фінансові операції (діяльність);
- 524 022 повідомлення про порогові операції:
- 83 повідомлення про порогові та підозрілі операції (діяльність);
- 866 повідомлень на запит про відстеження фінансових операцій [3].

Починаючи з періоду введення військового стану в Україні, Держфінмоніторинг отримав 294 351 повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, що складає 53,88% відсотка від всіх повідомлень за першу половину року.

Опрацьовуючи вищевказану інформацію, Держфінмоніторинг направив до правоохоронних органів 373 матеріали. Серед отримувачів матеріалів: Служба безпеки України, органи Національної поліції, Бюро економічної безпеки України, органи прокуратури, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України. Загальна сума фінансових операцій у направлених матеріалах складає 28 823,50 мільйона гривень [3].

Іншою важливою складовою діяльності Держфінмоніторингу є встановлення каналів фінансування осіб, що можуть бути пов’язані з військовою агресією з боку росії та Білорусі щодо України. За перше півріччя теперішнього року служба вже встигла скерувати до правоохоронних органів 102 матеріали щодо фінансових операцій, вчинених підозрюваними в протиукраїнській діяльності особами, Під час розслідувань такого типу службою було заблоковано 2,383 мільярди гривень. У процесі теперішньої діяльності Держфінмоніторинг

також активно співпрацює з підрозділами фінансових розвідок іноземних держав.

Окрім того, Держфінмоніторинг активно проводить фінансові розслідування стосовно фактів відмивання коштів, одержаних від корупційних діянь, розкрадання та привласнення державних коштів та майна. В період з січня по липень цього року служба направила правоохоронним органам вже 21 матеріал щодо підозр в корупційних правопорушеннях на загальну суму фінансових операцій у розмірі 426,55 мільйони гривень [3].

Згідно Емілії Дмитренко, роль Держфінмоніторингу полягає в роботі щодо узагальнення законодавства з питань компетенції служби, розробці нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, аналізі методів та фінансових схем легалізації злочинних доходів та ефективності заходів щодо функціонування системи фінансового моніторингу в державі, проведенні нагляду та контролю за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу тощо. Таке окреслення діяльності служби створює чітке розуміння важливості її діяльності в нашій державі [4, с.45].

Можна зробити висновок про те, що Держфінмоніторинг зміг перебудуватися згідно вимог воєнного стану, продовжити діяльність в сфері моніторингу, а також вжити заходів задля роботи на перемогу України у війні-розширити працю в своїй галузі всередині країни та активно взаємодіяти з підрозділами фінансової розвідки країн-партнерів. Важливість роботи служби оцінюється високо, адже її внесок в життєдіяльність держави був і залишається вагомою складовою для підтримки фінансової безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 р. № 537. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF# (дата звернення 05.10.2022).

2. Державна служба фінансового моніторингу України. «Про Держфінмоніторинг». URL: https://fiu.gov.ua/pages/pro-sluzhbu/zagalni-vidomosti/pro-derzhfinmonitoring.html (дата звернення 05.10.2022).

3. Державна служба фінансового моніторингу України. «Інформування про результати роботи Держфінмоніторингу за І півріччя 2022 року». URL: https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/Informuvannya-pro-rezultati-roboti-derzhfinmonitoringu-za-I-pivrichchya-2022-roku.html (дата звернення 05.10.2022).

4. Дмитренко Е. Роль фінансового моніторингу у мінімізації латентності злочинів, передбачених статтями 209 та 209-1 Кримінального кодексу України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 43–50 URL: http://www. chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/1-2014/43-dmytrenko.pdf.

Фрадинський Олександр Анатолійович,
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу дослідження публічних фінансів,
Науково-дослідного інституту фінансової політики
Державного податкового університету

ЕВОЛЮЦІЯ ПЕРЕЛІКУ ОФШОРНИХ ЗОН У ЗАКОНОДАВЧОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ

Протягом останніх десятиліть офшорні зони – це не лише інструмент ефективного фінансового планування для великого бізнесу, а й характерний чинник, що впливає на стан (позитивно чи негативно) як державних фінансів так і фінансової безпеки будь-якої країни світу.

Формування переліку офшорних територій в Україні проводиться Кабінетом Міністрів України та здійснюється відповідно до вимог податкового законодавства (пункту 161.2 статті 162 Податкового кодексу України, а до вступу його в дію – пункту 18.3 статті 18 Закону України «Про оподаткування

прибутку підприємств») та, в першу чергу, стосується питань оподаткування прибутку юридичних осіб [1].

На виконання цієї вимоги першим офіційним загальнодержавним актом у сфері формування вітчизняного переліку офшорів необхідно рахувати розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.03.2000 р. №106-р. Зазначений документ містив перелік 44 офшорних зон із розбивкою їх за географічною ознакою: Британські острівні регіони (Гібралтар, Олдерні, острів Гернсі, острів Джерсі, острів Мен), Близький Схід (Бахрейн, Дамаск), Центральна та Південна Америка (Беліз, Коста-Ріка, Панама), Європа (Андорра, Ірландія, Кампіоне, Кіпр, Ліхтенштейн, Мадейра, Мальта, Монако, Чорногорія), Карибський регіон (Ангілля, Антигуа, Антильські острови, Аруба, Багамські острови, Барбадос, Віргінські острови, Гранд Кайман, Гренада, Бермудські острови, Невіс, острови Гюркс і Кайкорс, острови Теркс і Кайкос), Африка (Ліберія, Маврикій Сейшельські острови), Тихоокеанський регіон (Вануату, Гонконг, Західне Самоа, Лабуан, Маршаллові острови, Науру, Ніуе, острови Кука, Сінгапур) [2].

Вже через рік, 14.03.2001 року, новим розпорядженням Кабміну перелік офшорних юрисдикцій було оновлено шляхом як виключення зі списку окремих територій, так і способом їх включення до переліку. Було вилучено Дамаск, Ірландію, Ліхтенштейн, Чорногорію, Острови Гюркс і Кайкорс та додано Домініканську Республіку, Аруба, Британські Віргінські острови, Аоминь (спеціальний адміністративний район Китайської Народної Республіки). Таким чином, кількість офшорів в українському правовому полі зменшилася до 41 [3].

Наступні зміни в переліку офшорних юрисдикцій трапилися у лютому 2002 року, коли Кабінет Міністрів України прийняв нове розпорядження, згідно якого кількість офшорів було зменшено до 35 [4]. Було вилучено Домініканську Республіку, Коста-Ріку, Кампіоне, Мадейру, Мальту, Гонконг (Сянган), Макао (Аоминь). Проте найбільша інтрига була пов’язана із Кіпром, який на цей час активно використовувався українським великим бізнесом з метою як мінімізації податкового тиску, так і для репатріації капіталів, вийшовши на друге місце за

рівнем іноземних інвестицій в економіку України. Справа у тому, що в лютневий перелік офшорів він не потрапив, формальним приводом стало те, що між Україною та Кіпром діяв, відповідно до статті 7 Закону України «Про правонаступництво України» договір про уникнення подвійного оподаткування. Проте вже через півтори місяці, 29 березня 2002 року, було прийнято окреме розпорядження Кабміну про доповнення переліку офшорних зон та яке стосувалося включення до його складу Кіпру.

24 лютого 2003 року було прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України із новим переліком офшорів, яких стало 37 [5]. До зазначеного розпорядження вносилися зміни у квітні 2005 року (виключено із переліку Панаму та додано до переліку Кіпр) і лютому 2006 року (було виключено з переліку Кіпр). Така ситуація із Кіпром пояснюється тим фактом, що країна з 2004 року вступила до Європейського Союзу, а відтак, змушена була змінити своє законодавче поле до європейських вимог, скасувавши у 2003 році реєстрацію міжнародних (офшорних) компаній. Проте, на сьогоднішній день, з врахуванням невисокої ставки податку на прибуток у 12,5%, Кіпр залишається привабливою юрисдикцією з помірним оподаткуванням, цікавим бізнесу з метою фінансового планування, захисту активів, мінімізації інвестиційних ризиків.

Діюча редакція переліку офшорних зон була прийнята розпорядженням Кабміну 23 лютого 2011 року. На той момент вона нараховувала 36 офшорних юрисдикцій, але починаючи із 2018 року до неї було внесено 4 змін і доповнень [6]. 27 грудня 2018 року було змінено назву самого розпорядження із «Про перелік офшорних зон» на «Про віднесення держав до переліку офшорних зон», а до переліку офшорів було додано: у Карибському регіоні – Тринідад і Тобаго; у Африці – Намібія; у Тихоокеанському регіоні – Гуам, Палау, Американське Самоа. 19 лютого 2020 року із переліку офшорів було виключено розділ «Близький Схід», який включав одну-єдину країну Бахрейн, а розділ «Тихоокеанський регіон» було доповнено Фіджі. 27 травня 2020 року розділ «Центральна Америка» було доповнено Панамою. Останньою зміною в переліку офшорних юрисдикцій стало доповнення 29 вересня 2021 року розділу

«Карибський регіон» Сінт-Мартен – самокерованою країною із значним рівнем автономії у складі Королівства Нідерланди, яка до 2010 року входила до складу Нідерландських Антильських островів.

Аналіз складу та динаміки територій, включених вітчизняним законодавством до переліку офшорних, дозволяє зробити висновок, що основними офшорами в Україні вважаються, переважно, острівні держави Карибського та Тихоокеанського регіонів. Практично виключені з переліку офшори Близького Сходу. Кількість офшорів в Європі зменшилася від 9 у 2000 році до 3 – 2022 року. Слід відмітити, що не дивлячись на зміни у переліку офшорів, їхня кількість приблизно залишається на одному рівні, якщо у 2000 році до цього переліку включалося 44 позиції, то станом на жовтень 2022 року до нього входить 43 юрисдикції. Така ситуація пояснюється включення до переліку офшорів окремих острівних держав Карибського моря та Тихого океану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 02.12.2010 №2755-VI (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print (дата звернення: 21.09.2022).

2. Про перелік офшорних зон: затв. розпорядженням Кабінету міністрів України 01.03.2000 р. № 106-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2000-%D1%80#Text. (дата звернення: 21.09.2022).

3. Про перелік офшорних зон: затв. розпорядженням Кабінету міністрів України 14.03.2001р. № 79-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-2001-%D1%80#Text. (дата звернення: 21.09.2022).

4. Про перелік офшорних зон: затв. розпорядженням Кабінету міністрів України 14.02.2002 р. № 53-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/53-2002-%D1%80#Text. (дата звернення: 21.09.2022).

5. Про перелік офшорних зон: затв. розпорядженням Кабінету міністрів України 24.02.2003 р. № 77-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2003-%D1%80#Text. (дата звернення: 22.09.2022).

6. Про віднесення держав до переліку офшорних зон: затв. розпорядженням Кабінету міністрів України 23.02.2011 р. № 143-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80#Text. (дата звернення: 23.09.2022).

Хлопетчук Олена Сергіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПОДАТОК ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективна податкова система є одною з основних умов економічного благополуччя держави, забезпечуючи не тільки поповнення державного бюджету, а й збереження соціальної та фінансової стабільності. Саме в такому аспекті ключовим елементом стає податок, що являє собою фінансове зобов’язання, яке покладається на платника податків і яке підлягає виконанню в порядку, розмірі та строки, передбачені чинним законодавством.

В умовах воєнного стану питання фінансової безпеки держави набувають актуального значення, оскільки оборона країни, армія, функціонування органів оборони та захисту, спирається на достатнє та збалансоване фінансове забезпечення, як національне, так і з залученням міжнародної допомоги [1, с. 142]. Що стало предметом дослідження у роботах Коробцової Д.В. «Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану», Скоріна

В.В. «Податкова політика як інструмент економічного розвитку України», Чугунова І.Я. «Податок з доходів фізичних осіб у системі фінансово-економічного регулювання» та інші.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Податкового кодексу України «податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу» [2]. Його своєчасна і повна сплата безпосередньо впливає на подальшу ефективність функціонування економічної системи.

Держава за допомогою податків здійснює вплив на всі державно-правові процеси, в тому числі, й економічні процеси. Як одне з головних завдань податку є вплив через систему податкових ставок і пільг на процес суспільного виробництва в країні: тим самим сприяти розширенню або скороченню розвитку певних галузей, підвищенню або зниженню платоспроможного попиту населення країни, впливати на економічну активність підприємців, збалансувати платоспроможний попит і пропозицію, регулювати кількість грошей в обігу тощо [3, с. 120].

Стан фінансової безпеки країни, як складової економічної безпеки, загрози та завдання держави щодо забезпечення фінансової стабільності визначені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, що затверджена Указом Президента України від 11.08.2022 року. Важливість та значення податку в сфері підтримки економіки, в цілому, виражаються у діяльності національної влади. Задля запобігання руйнування економіки, уряд спростив податкові та митні правила на час війни, зокрема, це дозвіл переходу на спрощену систему оподаткування (з 01.04.2022 року) та сплата лише 2% від доходів незалежно від кількості найманих працівників [4].

Наступний крок щодо податкової підтримки бізнесу полягає у запровадження пільгових умов нарахування та сплати майнових податків. Відомо, що у період з 01.03.2022 року по 31.12.2022 року юридичні особи взагалі звільнені від оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за тими об'єктами житлової нерухомості, що розташовані на території,

де ведуться бойові дії або на тимчасово окупованих територіях. Протягом 6 місяців від закінчення дії воєнного стану суб'єкти господарювання повинні будуть відредагувати значення та подати уточнюючі розрахунки. Подібні вимоги визначені щодо плати за землю [5].

Згідно ст. 69.16 Податкового кодексу України дозволено не нараховувати та не сплачувати екологічний податок за об'єктами, що розташовані на територіях, де ведуться (або велись) бойові дії або які тимчасово окуповані.

Певних змін зазнав і порядок нарахування та сплати акцизного податку. Оскільки паливо забезпечує логістичну складову війни, було прийнято рішення не вважати реалізацією передачу палива у якості гуманітарної допомоги у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, при примусовому відчуженні чи відчуженні для потреб держави без отримання компенсації, при передаванні палива Збройним силам України, підрозділам територіального оборони та іншим військовим підрозділами, визначеним законодавством. На період дії воєнного стану в Україні встановлено нульові ставки акцизного податку на такі види пального як: бензини моторні, важкі дистиляти, скраплений та інші гази, бутан та ізобутан [1, с. 145].

Одним із певних податкових стимулів слід вважати надану можливість не сплачувати єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування особами, що провадять незалежну професійну діяльність та є членам фермерського господарства. Також дозволено не сплачувати єдиний соціальний внесок платникам єдиного податку 2 та 3 групи на фонд оплати праці мобілізованих працівників – за них ЄСВ сплатить держава.

Отже, проаналізувавши все вище сказане, можна виділити основний момент, що податок посідає важливу роль у функціонуванні та підтримки стабільності фінансової та економічної систем, розвитку фінансово-господарських відносин, оптимізації економічних можливостей держави, що, в свою чергу, є складовими національної безпеки, яка супроводжує суверенітет та цілісність країни в умовах сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»:* ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2022. №2. С. 141-146.

2. Податковий кодекс України: Закон України від 01.01.2011р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 26.09.2022).

3. Фоміна О.В., Пугаченко О.Б. Податкове стимулювання діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану в Україні. *Міжнародний періодичний науковий журнал «Сучасна техніка та інноваційні технології».* 2022. №20 (2). С. 113-123.

4. Гетманцев Д.О. Перехід на спрощену систему оподаткування за ставкою 2% продовжено. URL: https://www.rbc.ua/ukr/news/perehoduproshchennuyu-sistemu-nalogooblozheniya-1648798514.html (дата звернення: 26.09.2022).

5. Економічний стан в умовах ВС. Економічна Експертна Платформа. URL: https://economics.org.ua/index.php/blog/377-economika-vv (дата звернення: 26.09.2022).

Цимбалюк Анатолій Володимирович,
кандидат економічних наук,
доцент, професор кафедри публічного права
Державного податкового університету
Цимбалюк Світлана Ярославівна,
кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри митної справи та товарознавства
Державного податкового університету

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ СЕГМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Актуальність аналізу економічної безпеки нашої держави взагалі, та її фінансової складової, зокрема, пов'язані з рядом факторів правового, економічного, військового, політичного та соціального характеру, які несуть загрозу національним інтересам української державності. Фінансова безпека України сьогодні виходить на одне з перших місць в історії цінностей, які ми повинні захищати всіма доступними можливостями.

Серед ключових завдань забезпечення економічної безпеки має бути першочергове та суттєве посилення фінансової безпеки України, зокрема: зміцнення фінансового потенціалу реального сектора економіки суб'єктів господарювання; забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери; надійної внутрішньої та зовнішньої захищеності національної валюти; інтересів вкладників; фінансового ринку; здійснення виваженої політики внутрішніх та зовнішніх запозичень держави; максимальне поліпшення інвестиційного клімату, навіть не зважаючи на бойові дії тимчасово анексованої території російськими загарбниками.

Категорія фінансової безпеки є досить новою як для науки, так і для практики. В Україні питання безпеки розглядалися, переважно, з погляду національної або економічної безпеки держави. Але віднедавна вже йдеться про право на існування такої категорії, як фінансова безпека, яка містить в собі безліч

аспектів. Це і бюджетна, і валютна, і грошова та інфляційна, інвестиційна і боргова та безпека суб'єктів кредитно-фінансової сфери.

Переважна більшість науковців юристів та економістів поділяють думку, що фінансову безпеку держави необхідно розглядати як підсистему економічної безпеки держави, яка, в свою чергу, є складовою частиною Національної безпеки.

Ми вважаємо, що сутність поняття «Фінансова безпека держави» можна визначити як специфічний вид суспільно-економічних відносин, які виникають між державою та суб'єктами соціально-економічних відносин щодо забезпечення оптимального стану фінансової системи держави та захисту її національних інтересів в умовах функціонування глобальної фінансової системи.

Складовими фінансової безпеки держави є фінансова безпека суб'єктів господарювання, державних фінансів, грошово-кредитного ринку, інвестиційного ринку, соціально-економічних та зовнішньо-економічних відносин і, звичайно, забезпечення їх правового регулювання.

Виходячи із вищенаведеного, можна визначити першочергові національні інтереси в сфері забезпечення фінансової безпеки:

1) зміцнення фінансів суб'єктів господарювання, інших юридичних та фізичних осіб, в т.ч. домашніх господарств;

2) підвищення ефективності фінансової системи, як найважливішого регулятора економічних відносин, шляхом розробки відповідного фінансово-економічного законодавства, що регулюватиме рух міжнародних фінансових потоків, діяльність податкових та митних служб, банківської системи та інших фінансово-інвестиційних інституцій, а також захищатиме фінансову систему від впливу кримінальних і терористичних угрупувань;

3) удосконалення та розвиток грошово-кредитної системи, з метою забезпечення грошовою масою і кредитами потреб економіки і населення, підтримка ліквідності і стабільності Національної грошової одиниці;

4) здійснення політики доходів, спрямованої на випереджаюче зростання платоспроможного попиту населення, подолання існуючого нині штучного

заниження вартості робочої сили, а також неприпустимо низького рівня соціальних витрат, відновлення стимулюючої функції заробітної плати;

5) підтримання позитивного зовнішньоторговельного сальдо і платіжного балансу, створення достатнього золотовалютного запасу держави, відпрацювання механізмів повернення із-за кордону національного капіталу, створення ефективної системи управління зовнішнім боргом тощо.

Розглянувши певний комплекс сутнісних характеристик категорії «Фінансова безпека держави», на наш погляд, потребують подальшого вивчення і систематизації такі проблеми, як:

- забезпечення фінансової безпеки, що у свою чергу вимагає уточнення понять суб'єктів та об'єктів фінансової безпеки, їх функцій і правового регулювання;
- індикативний аналіз стану фінансової безпеки України та здійснення його постійного моніторингу;
- дослідження глибинних суперечностей процесу глобалізації фінансової системи, зовнішнім проявам якими є внутрішні та зовнішні загрози.

Отже, забезпечення фінансової безпеки можливо лише за умов дотримання Національних інтересів, при цьому основним пріоритетом держави в сфері забезпечення фінансової безпеки є підвищення якості життя її громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року. Указ президента України від 11.08.2021р. № 347/2021. Урядовий кур'єр.-№156.-13.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text

2. Варналій З.С. Глобалізація інвестиційних процесів і фінансова безпека України. *Стратегічна панорама*. №3-4. 2001. С. 176-178.

3. Варналій З.С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації: *монографія*. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Знання України, 2020. 423 с.

4. Єрмошенко М.М. Основні засади підвищення фінансової безпеки держави. *Економічна безпека України: проблеми та перспективи* (Матеріали круглого столу). www.niss.gov.ua.

Чайка Ганна Олександрівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права,
Державного податкового університету

ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Загроза фінансовій безпеці дуже розповсюджена у всьому світу. Україна не є винятком, і зміцнення системи фінансової безпеки країни є ключовим інтересом на національному рівні. Поточна ситуація в міжнародному фінансовому секторі характеризується непростим відновленням після фінансово-економічної кризи 2007-2008 років. Проаналізувавши наслідки кризи, вчені встановили завданні збитки для України на фінансово-економічному рівні та встановили низький темп відновлення, що у свою чергу призводить до фінансової небезпеки країни.

Поняття фінансової безпеки є дуже широким. А. Сухороков дає визначення фінансової безпеки як ступінь захищеності інтересів країни у сфері фінансів, тобто такий стан його основних складових, які зможуть гарантувати державі ефективно використовувати власні кошти [1, с. 13]. Проаналізувавши праці багатьох науковців, можемо встановити, що найбільш доречними є погляди О.М. Марченка, Я.Я. Пушака, І.О. Ревака, де автори висвітлюють поняття фінансової безпеки як захищеність фінансових інтересів, фінансову незалежність, стабільність та стійкість, здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи [2, с. 12].

Хочемо погодитися з думкою М. Єрмошенком. У своїх працях автор визначає основні ризики фінансової безпеки держави, серед яких можна назвати: показники реального і номінального ВВП, бюджетного сектору, державного боргу, грошово-кредитного сектору, інфляції, валютного ринку, банківської системи, фондового ринку, страхового ринку [3, с. 6]. На сьогоднішній день ці ризики залишаються провідними в нашій країни, зумовлені негативним явищами у зв'язку з останніми подіями та відсутності жорсткого контролю над фінансовими операціями олігархічних груп.

Одним з негативних факторів, для становлення загрози фінансовій безпеці стало загострення світової пандемії COVID-19, що у свою чергу призвело до перенесення або повного скасування подій, великий дефіцит поставок. Найбільш «вразливою» до кризових явищ, зумовлених пандемією COVID-19, є стаття надходжень від податку з доходів фізичних осіб, що у свою чергу призводить до зменшення надходжень до державного бюджет кураїни, застосування мінімізації оподаткування.

Розпочата росією війна, стала справжність випробуванням для України та українського народу, загострившись при цьому внутрішню та зовнішню фінансову безпеку України.

Крім того за оцінками Міжнародного валютного фонду економіка України може скоротитися на 35% [4]. Причинами такої ситуації є людські жертви, величезний збиток життєвоважливої інфраструктури та торгівлі, а також великий потік біженців.

Наповнення державного бюджету в нових умовах становиться занадто низьким: кожен день ведення війни потребує великих фінансових затрат, а окуповані території України приносили близько 60% ВВП країни, що у свою чергу призводить до великих кризових передумов.

Багато підприємств не працює, люди втратили роботу. За опитування загальнонаціонального агентсва «Рейтинг» серед українців, які працювали до війни, 53% сьогодні втратили роботу, або тимчасово не працюють; 22%

працюють у звичному режимі; 21% –віддалено або частково, лише 2% –знайшли собі нову роботу [5].

Таким чином, можемо встановити, що головними ознаками ризиків, що становлять фінансову небезпеку країні є такі, як рівень бюджетної дисципліни низький або майже відсутній; відсутність навичок у розпорядників бюджетних коштів багаторічного планування цих коштів; дефіцит держбюджету, що у результаті призводить до збільшення державного боргу та певного навантаження на платоспроможність держави; застаріла форма пенсійного страхування; часті зміни в податковому законодавстві; застосування тіньових схем ухилення від оподаткування та застосування мінімізації оподаткування.

Зробивши висновок вище викладеного, необхідною умовою є своєчасність реагування на передумови фінансовій загрозі країни, що у свою чергу дозволить їх мінімізувати, забезпечивши при цьому стабілізацію фінансової безпеки. Найважливішим фактором подолання фінансової безпеки – перемога України!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухоруков А.І. Проблеми фінансової безпеки України: монографія. К.: НІПМБ, 2004. 117 с.

2. Марченко О.М., Пушак Я.Я., Ревак І.О. Фінансова безпека держави: навчальний посібник. К.: ЛДУВС, 2020. 356с.

3. Єрмошенка М.М. Засади формування бюджетної політики держави: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрмошенка. К.: НАУ, 2003. 284 с.

4. МВФ прогнозує скорочення економіки України в 2022 році на 35%. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-mvf-skorochennia-ekonomiky-ukraina-mvf/31752846.html (дата звернення: 12.10.2022).

5. Шосте загальнонаціональне опитування: адаптація українців до умов війни (19 березня 2022). URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/shestoy_obschenacionalnyy_opros_adaptaciya_ukraincev_k_usloviyam_voyny_19_marta_2022.html (дата звернення: 12.10.2022).

Чепіль Андріана Романівна,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ЧАСТИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розгляд даної тематики є актуальним через те, що початок війни вплинув абсолютно на всі сторони суспільного життя, в тому числі і на фінансову, бюджетну безпеку. Відповідно до Основного Закону України – Конституції «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3 КУ) [1]. Разом з Конституцією права та свободи інтереси регламентують ряд міжнародних нормативно-правових актів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, зокрема таких як Європейська конвенція з прав людини, Загальна декларація прав людини та інші.

Зрозумілим є те, що ефективний захист прав і свобод людини більшою мірою залежить від якості законодавства в державі, яке регулює всі сфери життя, де має місце застосування або законне обмеження прав людини, проте іноді зовнішні обставини можуть впливати на ці фактори значно більше.

Як відомо, з 24.02.2022 у нашій державі ведено воєнний стан у зв’язку з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію нашої держави. Терористичні дії окупантів значно ускладнили ситуацію у всіх сферах

суспільного життя. Щодо удару по національній безпеці у зв'язку з війною проведено вже багато досліджень та результати цього можна спостерігати кожного дня, проте менше увагу приділяється тому, що хиткою стала і фінансова безпека, що і обумовлює необхідність дослідити взаємозв'язок національної та фінансової безпеки в Україні.

В свою чергу, злочини проти основ національної безпеки визначаються в Кримінальному кодексі України як одні із найбільш суспільно-небезпечних злочинних діянь, що можуть бути вчинені суб'єктом злочину.

Розділ, який містить перелік суспільно-небезпечних діянь, визначених як злочин, об'єктом яких виступає національна безпека України є першим серед розділів Особливої частини Кримінального кодексу України. Зокрема, цей факт окреслює важливість цього кола суспільних відносин для стабільного функціонування держави.

Так, відповідно до положень Закону України «Про національну безпеку України», національна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2].

Якщо повертатись до фінансової безпеки, то слід звернутись до визначення, яке з цього приводу надає дослідник О. Мелих, який стверджує, що під явищем фінансової безпеки України треба розуміти надійно захищену фінансову систему держави, зокрема як від внутрішніх, так і від зовнішніх загроз, які безпосередньо або опосередковано створюють перешкоди ефективному використанню фінансових можливостей держави в інтересах окремої людини і суспільства [3, с. 271].

Основні елементи, частини фінансової безпеки держави встановлені у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, що була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. Цей документ був прийнятий тоді, коли у світі була глобальна фінансова криза, і за своїми положенням він визначав необхідність держави у затвердженні правових засад, направлених на попередження та боротьбу з тими викликам

проти фінансової стабільності, які є актуальними. В той же час, положення фінансової безпеки України, як частини економічної безпеки, загрози та завдання держави щодо забезпечення фінансової безпеки визначені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, що затверджена Указом Президента України від 11.08.2021 [4].

З огляду на вищевикладену інформацію можна зрозуміти, що фінансова безпека є частиною національної безпеки, що є важливим при подальшому дослідженні даної тематики.

Аналізуючи вплив війни на фінансову безпеку України слід погодитись з Коробцовою Д.В., яка в ході свого дослідження виділила основні тези, серед яких наступні:

1) держава здійснила переоформлення бюджетних коштів та направила їх на забезпечення оборонних галузей (що, власне, є вкрай необхідним заходом в період воєнного стану, адже від рівня забезпечення оборонної галузі залежить чи є у нашої держави майбутнє);

2) на час війни передача коштів між бюджетами не потребує укладення відповідних договорів (також вбачається корисним, оскільки це могло дуже сильно «збюрократувати» цей процес, що негативно вплинуло б на діяльність держави в умовах війни);

3) наразі призупинені фінансово-контрольні заходи з питань, пов’язаних із виконанням бюджету (певне, оскільки такі заходи можуть лише завадити ефективному, оперативному реагуванні на виклики війни)

4) за рішенням керівництва місцевої влади, військової адміністрації можна використовувати 1% від резервних коштів бюджету та інше [5].

Таким чином, досліджуючи питання саме взаємозв’язку фінансової безпеки та національної безпеки України в умовах воєнного стану потрібно зробити декілька важливих висновків. По-перше, ці два явища нерозривно пов’язані. Погіршення одного без варіантів вплине на погіршення іншого. По-друге, слід висловити підтримку керівництву нашої держави в ефективності щодо стабілізації фінансової безпеки на сьогодні. Як відомо, немалу роль в цьому

відіграє міжнародна підтримка нашої держави, тому важливість та актуальність в подальшому підтримання дружніх та партнерських відносин з міжнародними лідерами серед держав не викликає сумніві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р (зі змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

2. Про національну безпеку України. Закон України від 21.07.2018р. № 2469-V111 в ред. від 24.11.2021р. Відомості Верховної Ради України від 03.08.2018р. № 31. стор. 5. ст. 241. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top.

3. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз*. 2013. Випуск 12. Ч. 3. с. 266-272. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11687/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%202013_1.pdf

4. Стратегія економічної безпека України на п-ріод до 2025. Указ Президента України від 11.08.2021р. № 347/2021. Урядовий кур’єр від 13.08.2021р. № 156 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text.

5. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. URL: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.27.

Чепіль Софія Олександрівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету податкової справи, обліку та аудиту
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Для сучасної України проблемою, яка ускладнює її розвиток та інтеграцію до Європейського Союзу є стан фінансової системи держави, забезпеченням якої займається низка державних органів. Особлива роль у забезпеченні фінансової безпеки держави відведена правоохоронним органам. Це пов'язано з високим рівнем тінізації економіки країни, яка, за експертними оцінками, складає 31% від обсягу ВВП за 2021 рік, що в грошовому еквіваленті становить понад 1,5 трлн. грн. на рік.

Дослідженням оптимальної моделі адміністративно-правового механізму забезпечення фінансової безпеки держави займалися такі науковці як: В.Т. Білоус, О.М. Бандурка, А.М. Куліш, А.В. Мазур, О.М. Музичук, О.І. Нікітенко, В.М. Шаповала та інші. Однак, питання удосконалення адміністративно-правового статусу правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави на сучасному етапі потребують додаткових досліджень.

Адміністративно-правове забезпечення – це безперервна професійна діяльність суб'єктів публічної адміністрації, яка здійснюється за допомогою адміністративно-правових засобів та способів, спрямованих на створення належних умов для ефективної реалізації, охорони, захисту та відновлення прав і свобод громадян. Стрельченко О.Г. визначає «публічну адміністрацію» як

функціонально-організаційну сукупність суб'єктів адміністрування, наділених владними повноваженнями щодо реалізації публічних інтересів [1, с. 196].

У структурі адміністративно-правового статусу правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави О.М. Рєзнік виділяє такі елементи як: 1) компетенція і повноваження правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України; 2) мета, завдання та функції правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України; 3) юридичні гарантії та юридична відповідальність правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України; 4) організаційно-штатна структура правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України Він наголошує, що компетенція становить сферу діяльності певного правоохоронного органу, тоді як повноваження – сукупність прав і обов'язків правоохоронного органу, наданих йому законодавством для виконання покладених на нього функцій у межах компетенції [2, с. 138].

Правоохоронні органи у вітчизняній правовій теорії визначаються як: теперішні у суспільстві та державі установи й організації, що здійснюють правозастосовчу і правоохоронну функції, і які наділені, відповідно до чинного законодавства, владними повноваженнями та здійснюють у межах своєї компетенції правоохоронну діяльність [3, с. 14].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [4]. Поліція може взаємодіяти з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування.

Відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» завданням СБУ є захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності

іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці. До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України. Завданням Головного управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки СБУ проголошено захист національних економічних інтересів, запобігання, попередження і розкриття злочинів в економічній сфері, а крім того попередження і запобігання зовнішньому впливу і втручанню у роботу державних установ, а також підприємств критичної інфраструктури, а його ефективна діяльність має принципово важливе значення для забезпечення фінансової безпеки держави [5].

Отже, спеціалізованим законодавством України на рівні законів та підзаконних нормативно-правових актів визначено адміністративно-правовий статус правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України, Головного управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки СБУ, як суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави, але сукупно їх адміністративно-правовий статус врегульований дещо фрагментарно, що вимагає удосконалення законодавства України у досліджуваній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стрельченко О.Г. Регулювання сфери обігу лікарських засобів: адміністративно-правове дослідження: монографія. Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2019. 400 с.

2. Рєзнік О.М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. докт. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.

3. Гаруст Ю.В., Мельник В.І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 256 с.

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.10.2018р. № 2584-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 04.10.2022).

5. Про Службу безпеки України: Закон України від 28.01.2021р. № 1150-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text (дата звернення 04.10.2022).

Чирик Сергій Володимирович,
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
Столяр Ірина,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету слідчої та детективної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ЯК ПРАВОВА ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Найбільш важливі та значущі відмінності адміністративного судочинства виявляються в його принципах, серед яких слід виділити активну роль суду, що включає інквізиційний принцип судового розгляду, розумні терміни розгляду справи, що визначають особливий порядок розгляду спору, що відрізняється від цивільного судочинства, судовий контроль за виконанням рішення[1; с. 61].

Принципи адміністративного судочинства закріплено у Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, КАСУ.

Так в ст. 7 КАС України перелічено основні принципи адміністративного судочинства: 1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом; 4) змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; 5) гласність і відкритість адміністративного процесу; 6) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду, крім випадків, установлених цим Кодексом; 7) обов'язковість судових рішень.

Правові принципи, до яких належать принципи адміністративного судочинства, який завжди фіксуються у тексті нормативних правових актів у вигляді прямого закріплення [2; с.12].

. Так, деякі принципи адміністративного судочинства опосередковано відображені в КАС. При такому способі закріплення сутність та зміст принципів адміністративного судочинства виводяться, абстрагуються із ряду норм КАС. Це пояснює необхідність включення до системи принципів адміністративного судочинства принципів здійснення правосуддя лише судом, диспозитивності та істини. Таким чином, система принципів адміністративного судочинства включає дванадцять принципів

Розглядаючи окремі принципи хотілося б більше уваги приділити законності і гласності, оскільки саме вони на даному етапі розвитку суспільства є найголовнішими принципами для реалізації справедливого судочинства.

Принцип законності, що поєднується з дотриманням природних і невід'ємних прав особистості. Законність стосовно будь-яким видам юридичного процесу є прояв позитивного права, передбачає вимогу нормативності інших принципів юрисдикційних судочинств і означає також обов'язок слідувати всьому нормативному процесі [3; с.21].

Не секрет, що при судовому розгляді юридичної справи недотримання цього принципу тягне за собою суттєву процесуальну санкцію: скасування судових та інших нормативних рішень, що відбулися у справі.

Принцип гласності юридичного процесу властивий кожному з його різновидів. Гласність процесу – виключно важлива ознака теорії правової

державності. Тільки доступне громадській думці зміст судових процедур може сприяти становленню громадянського суспільства, усвідомленому правозастосування, формуванню високого рівня правосвідомості. Вилучення із положень цього принципу можуть бути встановлені лише законом відповідного рівня виключно з метою охорони конституційних прав громадян чи публічних інтересів.

Крім цього, хотілося б зазначити, що суд має можливість напрацьовувати у практиці здійснення судочинства й інші сталі підходи, які можуть набути статусу принципів. Вони, зокрема, можуть бути виведені із завдань і спрямованості (духу) законодавства про адміністративне судочинство. "Неписаними", на нашу думку, можна вважати принципи процесуальної економії, добросовісності суду й учасників процесу, пропорційності тощо.

Особливістю багатьох норм адміністративного процесу на сучасному етапі є відсутність достатньої емпіричної бази для їх формулювання. Подекуди вони були результатом теоретичного моделювання, запозичень із зарубіжних адміністративних процесів і ще не апробовані у вітчизняній судовій практиці вирішення публічно-правових спорів. Незважаючи на всі благі наміри законодавця, окремі норми Цивільного кодексу можуть не врахувати всіх нюансів відносин, які реально виникнуть на основі цих норм. Тому кожного разу при застосуванні положень Кодексу необхідно давати їм таке тлумачення, яке б випливало із завдань адміністративного судочинства та найбільше відповідало б змісту його засад.

Якщо в КАС немає норми, яка б регулювала окремі процесуальні відносини, суд діє за правилами адміністративного судочинства. При застосуванні норми вказується вимога (правило), що випливає з цієї норми і відповідно до якої має бути вирішена справа. Таким чином, суд може вивести із принципів принципи, які прямо не сформульовані в тексті Цивільного кодексу, але є логічним висновком зі змісту цього принципу.

Підсумовуючи все вище згадане, хотілося б сказати, що принципи адміністративного судочинства - це основні норми, вступні положення, що

становлять його якісні ознаки та особливі властивості, в яких у концентрованому вигляді виявляється зацікавлена воля людей надати закону з такими ознаками, який би найбільш повно міг реалізувати власних уявлень і поглядів при створенні основ порядку організаційної побудови, а також відображення перспектив її розвитку та забезпечення захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері громадського правовідносини проти порушень державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, іншими суб'єктами під час здійснення ними владних повноважень з управління відповідно до закону, зокрема щодо виконання делегованих повноважень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шемшученко Ю. С. Принцип. Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К.: Укр. енцикл., 2003. Т. 5. С. 110-111.

2. Конституція України. Верховна Рада України. Офіц. вид. К.: Велес, 2014. 48 с.

3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-37. Ст. 446.

Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету
Лямзіна Олександра Володимирівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету

ХАРАКТЕРИСТИКА РИЗИКІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В умовах сьогодення, а саме швидкого розвитку міжнародних відносин, удосконалення інтеграційних процесів, збільшення фінансових злочинів, посилення конкурентної боротьби, а також виявлення корупції – забезпечення на законодавчому рівні регулювання фінансової безпеки держави постає одним із пріоритетних напрямків державного регулювання економіки, тобто сучасним та найважливішим способом захисту інтересів держави.

Політична ситуація в країні, яка кардинально змінилась 24 лютого 2022 року значно загострила економічні проблеми країни, а також сприяла виникненню нових загроз, які потребують удосконалення чинних засад у сфері забезпечення фінансової безпеки держави.

З початком воєнного стану в країні, що був проголошений Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 64/2022, проблеми забезпечення фінансової безпеки країни набувають важливого значення тому, що захист держави та функціонування органів даного захисту спирається на стабільне фінансове забезпечення [1].

Характеризуючи фінансову безпеку держави, як складову національної безпеки, можна зауважити, що вона є основною передумовою економічного розвитку кожної країни, чим забезпечує територіальну цілісність та суверенітет держави. Говорячи про фінансову безпеку, як правову категорію, то вона визначається як збалансованість та координованість фінансової системи, а також можливість протистояти різноманітним внутрішнім та зовнішнім небезпекам [2].

Досліджуючи сучасний етап розвитку економічної системи України, можна виявити декілька основних факторів, які здійснюють досить вагомий вплив на стан фінансової безпеки держави. До них відносять:

- внутрішню та зовнішню фінансово-кредитну політику ринку;
- фінансову автономію держави від форм зовнішньої фінансової допомоги;
- політичний стан в державі;
- нормативно-правова база, яка характеризує функціонування системи фінансової безпеки України [3].

В квітні 2022 року Національним інститутом стратегічних досліджень було проведено з 24.02.2022 р. по 7.04.2022 р моніторинг актуальних ризиків для фінансової безпеки. Під час моніторингу було визначено, що витриманість функціонування економіки в України в умовах воєнного стану в країні потребує негайного дослідження існуючих, які сформувалися внаслідок війни, і потенційних ризиків, які можуть похитнути фінансову безпеку держави.

Здійснюючи моніторинг, Національний інститут стратегічних досліджень виявив перелік найбільш вагомих ризиків для фінансової безпеки України в період воєнного стану [4]:

1. Дефіцит податкових надходжень державного та місцевих бюджетів в наслідок зменшення податкової бази та накопичення боргу.

2. Неспроможність митних та податкових органів ефективно виконувати свої обов’язки через ризики та загрози безпеці працівників, знищення архітектури, обладнання, робочих документів тощо.

3. Істотне збільшення бюджетного дефіциту. Відповідно до прогнозу Міжнародного валютного фонду дефіцит державного бюджету України у 2022 році збільшиться до 17,8% ВВП із 4% ВВП у 2021 році. У наступні роки дефіцит залишиться також на високому рівні: 2023 – 13,1% ВВП, 2024 – 11,9% ВВП, 2025-2026 роки – 10,9-10,8% ВВП [5].

4. Збільшення обсягів державного та гарантованого державою боргу України у короткостроковій та середньостроковій перспективі. Розглядаючи

матеріали щодо прогнозування стану Державного боргу в Україні, можна визначити, що Міжнародний валютний фонд передбачає зростання державного боргу України у наступних роках: в 2023 році борг України на рівні 78% ВВП, у 2024 році – 78,7%, у 2025 році – 82,9%, у 2026 році – 88,7% і в 2027 році – 92,3% [6].

5. Зниження обсягу міжнародних резервів.

6. Прискорення інфляції.

7. Зменшення ресурсної бази банків через вилучення коштів до зарплатних, пенсійних та інших видів рахунків, а також коштів юридичних осіб.

8. Зменшення рівня фінансової інтеграції через закриття великої кількості відділень банків, обмеження доступу до транспортної інфраструктури, Інтернету на прилеглих територіях та в зонах бойових дій тощо [4].

12 квітня 2022 року Рада з фінансової стабільності провела засідання, на якому було обговорено системні ризики фінансового сектору, а також аналіз здійснення заходів для збереження фінансової стабільності в нашій державі. На засіданні було визначено, що втрати ВВП України в 2022 та подальших роках будуть суттєвими, інфляційний тиск залишиться великим, ціни на енергоносії зростуть швидкими темпами. Встановлено, що більшість ризиків перебувають на високих рівнях, але залишаються під контролем завдяки діяльності державних органів [7].

Виходячи з вище викладеного, можна стверджувати, що фінансова безпека держави, як складова економічної безпеки повністю залежить від її складових елементів, які здійснюють вплив на забезпечення національної безпеки держави в цілому. Для перешкоджання руйнування економіки під час воєнних дій, протидії зазначеним загрозам у фінансовій сфері державі необхідно запровадити програму заходів, які б могли послабити вплив таких ризиків на фінансову безпеку. У моніторингу Національним інститутом стратегічних досліджень було запропоновано вжиття таких заходів як: уточнення пріоритетів політики з метою зменшення негативного впливу на економіку, запобігання безпідставному підвищенню цін, відокремлення несприятливих кредитів банківської системи,

які з’явилися внаслідок бойових дій, зміцнення законодавчої бази у сфері фінансової безпеки тощо.

Отже, гарантування фінансової безпеки країни в умовах війни потребує подальшого вдосконалення та швидкого реагування з боку державної влади у забезпеченні недопущення впливу ризиків на фінансову безпеку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення: 20.09.2022 р.).

2. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* 2022. С. 141-146. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/ article/ view/261779/258188 (дата звернення: 23.09.2022 р.).

3. Носань Н. С. Актуальні загрози та ризики фінансової безпеки України. *Економіка та управління національним господарством. Випуск 40.* 2019. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/40_2019/8.pdf (дата звернення: 24.09.2022 р.).

4. Моніторинг актуальних ризиків для фінансової безпеки (24.02 – 7.04.2022 року). *Офіційний веб-сайт Національного інституту стратегічних досліджень.* 2022. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/monitorynh-aktualnykh-ryzykiv-dlya-finansovoyi-bezpeky-2402-7042022-roku_(дата звернення: 25.09.2022 р.)

5. МВФ очікує зростання дефіциту держбюджету України у 2022 році до 17,8% ВВП і повернення його нижче 10% з 2027 року. *Інформаційне агентство Interfax-Україна.* 2022. URL:https://ua.interfax.com.ua/news/economic/825718.html (дата звернення: 27.09.2022 р.).

6. Український держборг зросте до понад 85% ВВП цього року – МВФ. *Українська правда: Економічна правда.* URL: https://www.epravda.com.ua/ news/2022/04/20/686015/ (дата звернення 27.09.2022).

7. Системні ризики є високими, проте контрольованими – підсумки засідання РФС 12 квітня 2022 року. Офіційний веб-сайт Національного банку України. 2022. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/sistemni-riziki-ye-visokimi-prote-kontrolovanimi--pidsumki-zasidannya-radi-z-finansovoyi-stabilnosti (дата звернення 29.09.2022).

Школяренко Євгенія Анатоліївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ЗАХОДИ ВПЛИВУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Бюджетний кодекс України містить перелік примусових заходів, розкриває суть окремих з них, а також наводить підстави для застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

Актуальність вибраної теми полягає у дослідженні заходів впливу та відповідальності за порушення бюджетного законодавства. Тому що, основним елементом фінансової системи кожної держави є бюджет. Рівень розвитку країни залежить від впорядкованості її законодавства, зокрема бюджетного, тому дуже важливо одразу при порушенні бюджетного законодавства використовувати відповідні заходи та санкції.

Таким чином, порушення бюджетного законодавства – це дія або бездіяльність учасника бюджетного процесу, що призвела.до порушення встано вленого законодавством порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджетів та звітування про їх виконання.

Тому норми бюджетно-правового регулювання, що стосуються вчинення правопорушень у бюджетній сфері, містяться у главі 18 Бюджетного кодексу України Зокрема, ч. 1 ст. 116 порушенням бюджетного законодавства визначає порушення учасником бюджетного процесу встановлених Бюджетним кодексом України норм щодо складання, розгляду, затвердження, унесення змін, виконання бюджету та звітування про його виконання.

Важливо зазначити, що Бюджетний кодекс України не встановлює покарань за порушення бюджетного законодавства, але при тому містить перелік заходів впливу, які можуть застосовуватися до учасників бюджетного процесу за порушення бюджетного законодавства.

Так, згідно зі ст. 117 Бюджетного кодексу України за порушення бюджетного законодавства до учасників бюджетного процесу можуть застосовуватися відповідні заходи впливу:

– попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою усунення порушення;

– зупинення операцій із бюджетними коштами; призупинення бюджетних асигнувань; зменшення бюджетних асигнувань;

– повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету;

– зупинення дії рішення про місцевий бюджет;

– безспірне вилучення коштів із місцевих бюджетів;

– інші заходи впливу, які можуть бути визначені Законом про держбюджет.

Серед заходів впливу найбільшим профілактичним потенціалом вирізняється попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою усунути порушення. Відповідні заходи можуть застосовувати учасники бюджетного процесу, уповноважені цим кодексом на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства. До них належить Рахункова палата, Мінфін та місцеві фіноргани, Держказначейство, місцеві ради та інші суб’єкти, уповноважені нормами главі 17 Бюджетного кодексу України.

Таким чином, застосування цього заходу попереджає ймовірне настання негативних наслідків, зокрема за недотримання додатково встановлених обмежень, настання обставин, що створюють загрозу для державних інтересів. [1].

Визначаючи заходи впливу, важливо перейти до відповідальності за порушення бюджетного законодавства. Підставою відповідальності за порушення бюджетного законодавства є бюджетне правопорушення, поняття якого сформульовано у статті 116 Бюджетного кодексу України: бюджетним правопорушенням визнається недотримання учасником бюджетного процесу встановленого цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання бюджету [2, с. 24–27].

Порушенням є:

– Використання коштів місцевих бюджетів на цілі, не передбачені рішеннями про затвердження місцевих бюджетів або в обсягах, що перевищують межі видатків, затверджених нормативними актами.

– Невиконання умов щодо пропорційного скорочення видатків щодо незахищених статей бюджету, якщо Верховна Рада України прийняла рішення про порційне скорочення.

– Невиконання умов пропорційного фінансування видатків всіх рівнів. Недотримання термінів щодо здійснення бюджетного процесу.

Слід враховувати, що за одне й те саме порушення бюджетного законодавства може бути передбачена як адміністративна, так і кримінальна відповідальність, в залежності від розмірів бюджетних коштів, які використано з порушення законодавства [4, с. 60–63].

Види відповідальності за порушення бюджетного законодавства пов’язанні з Цивільним кодексом України, Кодексом України про адміністративні порушення та Кримінальним кодексом України. Перелік нормативно-правових актів, якими унормовано питання контролю за дотриманням бюджетного законодавства та відповідальності за порушення

бюджетного законодавства вказано в таких статтях Бюджетного кодексу України: 9,26, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119. [3, 447-452].

Отже, Бюджетний кодекс України містить в собі перелік примусових заходів, наводить підстави для застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства. Підсумовуючи усе вище зазначене, вважаємо, що першочерговим завданням органів управління (як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні) є попередження (недопущення) порушень бюджетного законодавства. У цьому зв'язку важливого значення набувають заходи із створення ефективно функціонуючої системи бюджетного контролю та дієвого механізму притягнення до відповідальності порушників бюджетного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення 05.10.2022 р.)

2. Гетьманець О.П. Сутність і значення фінансово-правової відповідальності в бюджетному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Вип. 30. Том 2. Ужгород, 2015. С. 24-27.

3. Дічкова О.В. Відповідальність за бюджетні правопорушення, допущені на першій стадії бюджетного процесу. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 447-452.

4. Гетманець О.П. До питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства. *Форум права*. 2011. №1. С. 206–210. URL: http:// www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11goppbz.pdf

Шкуропацький Олександр Іванович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
Катещенок Денис Андрійович,
курсант Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Економічна система України протягом усієї своєї історії перебувала у кризовому стані, про що свідчать багаточисельні статистичні данні. У відкритих джерелах викладені конкретні цифри з яких можна зробити висновок: за усі роки незалежності України не було жодного року, в якому б державний бюджет не стикався з поняттям «дефіцит». На тлі абсолютно нераціональної політики у економічній сфері держави, Російська Федерація вторгаючись на територію суверенної держави – України внесла свій деструктивний вклад у розвал фінансово – економічної безпеки України.

Розглядаючи фінансову безпеку, слід з'ясувати більш ширше поняття «економічна безпека». Цей термін вперше був застосований Ф. Рузвельтом в програмах виходу з Великої депресії 1933-1937 рр. Але треба зазначити, що приблизно в той же період ця категорія була складовою програм соціально – економічних перетворень демократичної партії США [1]. Дефініцією поняття економічна безпека є комплекс дієвих заходів офіційних державних органів, які забезпечують стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризують здатність національної економіки до розширеного самовідтворення та задоволення потреб громадян, суспільства і держави на певному визначеному рівні та часовому проміжку.

На відміну від економічної безпеки, фінансова безпека є більш вузьким та конкретним поняттям. У праці «Фінансова безпека підприємств України» автори

дають таку дефініцію поняття: Фінансова безпека – це результат діяльності держави і всього суспільства у сфері фінансових відносин, спрямований на захист національних фінансових інтересів, на попередження і ліквідацію загроз розвитку і зміцнення добробуту громадян і домашніх господарств, фінансового стану підприємств, організацій, установ, галузей, регіонів, держави [2].

У цій статті автор підіймає питання фінансової безпеки у широкому розумінні, а саме окремих регіонів України. Особливості географічного місцезнаходження регіонів та насиченість їх корисними копалинами обумовлюють різний рівень їх розвитку. До липня 2022 року діяв такий інструмент регулювання як режим Спеціальної або вільної економічної зони. Концепція полягала у тому, що у залежності від екологічних, геодезичних та інших особливостей певної території, Верховна Рада України за поданням Кабінету Міністрів України могла запровадити окремі умови для конкретного макрорегіону або мікрорегіону задля підвищення рівню інвестиційного клімату. Одним з інструментів було саме пільгове оподаткування для окремих категорій вигодоотримувачів. Було передбачено створення таких типів Спеціальних Економічних Зон: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристсько – рекреаційні, страхові, банківські тощо.

Однак згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 усі законодавчі акти відносно Спеціальних Економічних Зон втратили чинність. Натомість Кабінету Міністрів України була поставлена задача розробити та подати до Верховної Ради України законопроекти щодо реалізації викладених у чинному Законі норм щодо регіонального розвитку. Цим Законом внесені зміни до нормативних актів відносно регіональної політики держави. Основна ідея полягає у тому що кожен регіон власноруч вирішує яким чином буде розвиватися та чи інша територіальна одиниця, територіальні громади подають власний план розвитку територій або

план розвитку та відновлення територій, якщо вони постраждали від війни в Україні.

На зміну Спеціальним Економічним Зонам були запроваджені функціональні типи територій, які поділені на 4 типи:

1) території відновлення;

2) регіональні полюси зростання;

3) території з особливими умовами для розвитку;

4) території сталого розвитку.

Територіями відновлення є мікрорегіони, територіальні громади, на території яких відбувалися бойові дії та/або які були тимчасово окуповані, та/або території яких зазнали руйнувань об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій, а також які характеризуються різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку та значним переміщенням населення до інших регіонів та/або інших держав.

Регіональними полюсами зростання є мікрорегіони, територіальні громади, що характеризуються значно кращими географічними, демографічними, соціально-економічними показниками розвитку порівняно з іншими подібними територіями регіону, та зростання яких позитивно впливає на суміжні території, регіон та/або державу в цілому.

Територіями з особливими умовами для розвитку є макрорегіони, мікрорегіони, територіальні громади, рівень соціально-економічного розвитку яких є низьким або на яких існують природні, демографічні, міжнародні, безпекові чи інші об'єктивні обмеження щодо використання потенціалу території для розвитку.

Територіями сталого розвитку є самодостатні мікрорегіони, територіальні громади з наявним соціально-економічним потенціалом територій та спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах.

Перелік функціональних типів територій, а також вимоги щодо показників для віднесення територій до різних функціональних типів визначаються Кабінетом Міністрів України [3].

Аналізуючи післявоєнну відбудову країни, слід мати на увазі можливість повторного вторгнення з боку Російської Федерації. Східно – південні та деякі північні регіони очевидно будуть потребувати саме їх докорінного відновлення, відбудування не тільки зруйнованих об'єктів критичної інфраструктури, а також підприємств середньої та важкої промисловості. Такі регіони очевидно будуть віднесені до територій відновлення. Західні ж, на відміну від усіх інших, постраждали найменше, тому, з урахуванням майбутніх загроз, доречно буде зробити окрему зону пільгового оподаткування у найбезпечніших регіонах, та розташувати там підприємства, які не залежать від сировинної складової. Наприклад це можуть бути підприємства машинобудівної галузі, на яких будуть лише збиратися готова продукція. Також це обумовлено дешевою, у порівнянні з Європейською, робочою силою та вартістю енергоресурсів.

Щодо східно-південних регіонів, доречно буде їх віднести до територій з особливими умовами для розвитку та розташувати лише підприємства горно – видобувної промисловості та виробничі комбінати з переробки та обробки таких ресурсів. Це обумовлено тим, що вартість доставки сировини у більш безпечні західні регіони буде занадто високою, що не покриватиме ризиків знищення таких комбінатів при можливій повторній ескалації конфлікту.

У регіонах Чорноморського та Азовського узбережжя, на мою думку, слід зробити акцент саме на розвитку логістичних морських маршрутів, а саме розвитку портів. Наразі діють досить великі торгові порти в Одесі, Бердянську та інших містах, що покривають нагальні потреби. Також не слід забувати про природні особливості Кримського регіону, та запровадити режим туристсько-рекреаційної зони, або зони зі спрощеним режимом відвідування для іноземців. Такий крок може підвисити зацікавленість туристів та приток іноземного капіталу. Саме ці регіони можна віднести до регіональних полюсів зростання.

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна зробити певний висновок: наявна нормативна база недостатньо врегульовує саме конкретні аспекти діяльності макрорегіонів та мікрорегіонів. Кабінет Міністрів України повинен на законодавчому рівні розробити перелік усіх територій за зазначеною у статті 11-2 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» класифікацією. Спеціальні комісії, утворені з членами Комітету Верховної Ради з питань регіональної політики та містобудування повинні зробити оцінку таких територій та розробити індивідуальні податкові умови. Наступним кроком треба подати законопроекти, які б включали в себе кордони макрорегіонів або мікрорегіонів, та регулювали б наступні питання з урахуванням особливостей конкретних територій:

- умови оподаткування;
- спрощених шляхів фінансування зовнішніми, внутрішніми або державними інвесторами;
- умови набору працівників, їх умови праці та інші трудові відносини;
- валютно – фінансові умови;
- державні гарантії для інвесторів;
- режим в'їзду та виїзду на територію регіону;
- спеціальні митні умови.

Отже, фінансова безпека у широкому розумінні є невід'ємною частиною економічної безпеки, та напряму залежить від прийнятих на загальнодержавному рівні законодавчих актів. Законодавець вже прийняв доречний Закон, яким встановив градацію територій України за їх фактичним станом після війни, що дає правову основу їх відновлення. Безпекова складова держави складається не тільки з фінансово-економічної безпеки, слід також не нехтувати зовнішніми загрозами фактичних бойових дій. Екологічні, геодезичні, природні та інших особливості території України створюють безмежні можливості для регіонального розвитку у різних векторах. Насиченість корисними копалинами та енергоресурсами не виключає можливості туристичного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Третяк В.В., Гордієнко Т.М. Економічна безпека: сутність та умови формування. *Економіка та держава*. 2010. С. 6-8.

2. Химич І.Г., Винник Т.М., Константюк Н.І., Тимошик Н.С., Юрик Н.Є. Фінансова безпека підприємств України. *Modern Economics*. 2021. № 25(2021). С. 79-93. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-24.

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій»: (офіц. текст: за станом на 14 жовтня 2022 р.) / Верховна Рада України. К.: Парламентське вид-во, 2022. 59 с.

Шмигельська Ольга Дмитрівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА США

Кожна з провідних країн світу робить свій внесок у розвиток стабільної фінансової системи як основи для зростання фінансово сильного суспільства. Коли приймається конкретне фінансове рішення, бізнесмен реалізує його за допомогою поточної фінансової системи.

Дослідженням даної теми займалися наступні науковці: Рудий К. В., Миргородська Л.О., фінансові системи країн Західної Європи досліджені у роботі Карліна М.І. Проте у вітчизняній економічній літературі відсутній комплексний та системний аналіз проблем та засад функціонування сучасної фінансової системи України.

Метою роботи є порівняльно-правовий аналіз організаційної структури фінансової системи України та США.

Основними методами дослідження є метод дефініційного аналізу – був застосований для того, щоб пояснити сутність поняття «фінансова система» та описово-аналітичний метод застосований для підбиття підсумків.

Організаційна структура фінансової системи є показником, який відображає процеси реального життя суспільства. Світова економічна криза показала недоліки фінансових систем більшості країн Європейського Союзу та внесла корективи в процеси утворення та функціонування їх головних ланок і сфер.

Загалом, фінансова система визначається як система, яка включає низку взаємно незалежних областей та рівнів фінансових відносин, кожна з яких характеризується своїм особливим процесом створення та використання фінансових ресурсів, а також органи та установи, які є частиною фінансової системи.

Основними елементами фінансової системи є: загальнодержавні фінанси; місцеві фінанси; фінанси суб'єктів господарювання усіх форм власності; фінанси невиробничої сфери діяльності; фінанси населення; фінансовий ринок; фінансова інфраструктура [3, с. 54].

Організаційний склад фінансової системи України включає містить в собі 2 підсистеми:

1) органи управління:

– Міністерство фінансів;
– Державна податкова служба;
– Державна аудиторська служба України;
– Державна казначейська служба України;
– Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

2) фінансові інститути: НБУ, інші комерційні банки, небанківські кредитні установи, страхові компанії, фондові біржі, міжбанківська валютна біржа, фінансові посередники на ринку цінних паперів [3, с. 54].

Розглядаючи організаційну структуру та основи побудови фінансової системи України, важливо також виокремити специфіку процесу її формування. Перш за все, варто звернути увагу на те, що сьогодні кожна складова фінансової системи знаходиться на різних рівнях становлення та розвитку. Це зумовлено різним рівнем організаційного та правового забезпечення. Це показник незбалансованості фінансової системи України.

Фінансові системи держав можуть відрізнятися за структурою та функціями. Це зумовлено формами власності, політичними орієнтаціями правлячих еліт, рівнем економічного розвитку держави тощо. У світі існує більше двадцяти різних моделей фінансових систем окремих держав. Якщо є певні відмінності, вони мають спільну основу в списку кожної ланки [2, с.70].

З організаційної точки зору управління зовнішніми фінансами підпорядковується вищим органам законодавчої влади – парламентам (аналогом в Україні, як уже зазначалося, є Верховна Рада України, у США – Конгрес). Парламент складається з двох палат - нижньої і верхньої.

У Сполучених Штатах Америки до організаційної структури фінансової системи окрім Міністерства фінансів (Казначейства),функціонує Адміністративно-бюджетне управління (АБУ) при президенті США [1, с.112].

Складовою частиною міністерства фінансів також є Управління контролю за грошовим обігом. Наступною важливою складовою організаційної структури фінансової системи країни є спеціальні органи що здійснюють фінансовий контроль. Одне з основних місць у керуванні фінансовою системою належить спеціалізованим органам з фінансового контролю, що є незалежними від уряду та є підзвітними парламенту.

В Сполучених Штатах Америки таким органом є Головне бюджетно-контрольне управління (ГБКУ США), яке було утворено згідно з законом про бюджет і звітність від 10 червня 1921р. [2, с.70].

До головних обов'язків цього органу входить:

– інтерпретація фінансових нормативних актів;
– нагляд за законністю та ефективністю діяльності державних органів;

– підтримка Конгресу, комітетів і членів Конгресу;

– контроль за достовірністю, правильністю та законністю проведення розрахункових операцій.

Повноваження та функції контролюючого органу є меншими ніж у Сполучених Штатах Америки. Наприклад, цей орган обмежений у своєму праві тлумачити закони про фінансове регулювання, він не має права втручатися в діяльність державних органів та постачальників фінансових послуг. До обов'язків Департаменту державного контролю входить перевірка законності фінансової діяльності державних органів, ефективності та доцільності використання державних коштів. Інформування парламенту про результати таких перевірок є обов’язком керівництва.

Нестабільність функціонування сучасної організаційно-правової фінансової системи пояснюється подіями, що відбулися в економічному житті України за останнє десятиліття. А саме:

– зростання ролі глобалізації економічних процесів у державі, яка прямо пропорційна фінансовій системі;

– посилення політичного тиску на фінансову сферу;

– дефіцит державного бюджету та зростання боргу країни в цілому;

– поширення негативної практики фінансових пірамід та збільшення обсягу умовного капіталу.

Отже, організаційно-правова структура фінансової системи складається з ряду фінансових органів та інститутів, які характеризують систему управління фінансами. Ця система потребує реформування, оскільки сьогодні вплив фінансової сфери на економіку держави постійно зростає.

У свою чергу, підвищення значення результативності ефективного функціонування фінансової системи вимагає розробки відповідної програми її розвитку, застосування заходів, здатних вирішити внутрішні суперечності цієї системи та захистити країну від зовнішньоекономічної стихії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко В. М. Розвиток фінансової системи України в умовах глобалізації: *монографія*. Л.: ЛНУ імені Івана Франка. 2017. 236 с.

2. Мейш А.В., Лисак О.М. Перспективи розвитку фінансової системи України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. №1. С.70-74.

3. Школьник С.В. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України: *монографія.* Суми: Сумський державний університет, 2017. 343 с.

Шульженко Олександр Олександрович,
здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

Значні зміни суспільно-політичних і соціально-економічних відносин в Україні зумовили більш активну її інтеграцію в багато сфер життєдіяльності світової спільноти. Тому, організаційні аспекти боротьби з корупцією в бюджетній сфері мають виняткове значення в справі практичної реалізації антикорупційної діяльності. Державна українська політика запроваджує нові органи, які займаються протидією та запобіганням корупційних правопорушень, також розслідуванням тих же правопорушень. Це такі органи, як НАЗК, НАБУ, САП, БЕБ. Але створивши установи по протидії корупції поки що не існує єдиного бачення підходів щодо надійної організації для боротьби з корупцією, особливо у бюджетній сфері. І це є одним з головних недоліків протидії корупції в цілому. Оскільки, корупціонери – освічені й поінформовані люди, які

здійснюють злочини не від незнання законів, а від глибокого усвідомлення серйозних причин безкарності корупції в країні.

Корупція має розвиток в умовах бюрократії та надання їй владних привілеїв. Виведення з під соціального контролю, поширюється протиправного зразка поведінка посадових осіб, які використовують виконання покладених на них державних функцій з метою особистого збагачення і отримання інших особистих переваг.

Шлях України до входження в Європейський Союз як один із головних напрямів розвитку української держави зумовлений як культурним розвитком, національним так і правовим. Інтеграція з Європою буде сприяти швидкому розвитку України. Досвід європейських країн в різних галузях їх діяльності та існування буде запроваджуватися в Україні. Це також забезпечить зміну соціальної системи. В той самий час "Колективний Захід" зацікавлений в в тому щоб Україна залишалась незалежною та демократичною державою і стала фактором стабільності на Сході та в Центрі Європи, що є надзвичайно важливим для зростання і прогресу Європи як єдиного цілого. Отож , об'єднання України з Європою вимагає утворення підходящої концепції розвитку і впровадження реформаторських та інтеграційних заходів, які повинні бути спорідненими між собою.

Корупція та влада є одночасно антагоністами й супутниками: корупцію породжує влада, без якої вона як явище є неможливою; корупція як соціальна корозія постійно «роз'їдає» державні структури; державна влада, відповідно, повсякчас [4].

До основних факторів, що сприяють розвиткові корупції в органах публічної влади в бюджетному процесі України, належать такі:

1) законодавчі проблеми (наприклад, несвоєчасне прийняття Закону України «Про Державний бюджет України» та рішення про місцеві бюджети, у результаті чого розподіл коштів протягом періоду, коли відсутній щорічний акт про бюджет, практично залежить від волі певних посадових осіб);

2) певна непрозорість прийняття та виконання актів про бюджет (незважаючи на те, що законодавство передбачає відкритість бюджетного процесу, існують таємні видатки, у певних місцевих органах формується тенденція зникнення чи знищення певних документів, зокрема суворої звітності);

3) неналежний рівень притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності посадових осіб за вчинені ними правопорушення;

4) обмеженість участі громадськості в бюджетному процесі та практичне неврахування думки громадян щодо вирішення певних фінансово бюджетних проблем;

5) лобіювання та підтримання у Верховній Раді України інтересів окремих політичних груп, навіть окремих громадян, які досить часто є представниками влади на місцях [4].

Протидія та запобігання корупції в Україні є одним із основних принципів бюджетної політики держави. Визначення порушення бюджетного законодавства імплементовано в статті 116 Бюджетного кодексу України та визначає, що порушенням бюджетного законодавства визнається порушення учасником бюджетного процесу встановлених цим Кодексом чи іншим бюджетним законодавством норм щодо складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету та звітування про його виконання.

Для того щоб попередити розвиткові корупції в органах публічної влади в бюджетному процесі України в Бюджетному Кодексі передбачені відповідні статті, які визначають Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства. Статтею 117 БКУ передбачено що:

1) попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства - застосовується в усіх випадках виявлення порушень бюджетного законодавства. Виявлені порушення бюджетного законодавства мають бути усунені в строк до 30 календарних днів;

2) безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів - застосовується за порушення бюджетного законодавства

3) зупинення операцій з бюджетними коштами - застосовується за порушення бюджетного законодавства,

4) призупинення бюджетних асигнувань - застосовується за порушення бюджетного законодавства [1].

Серед головних напрямів антикорупційної діяльності, зокрема у бюджетній сфері, варто визначити наступні:

- максимальна регламентація всіх процесів і процедур у бюджетному процесі у формі законів, положень, інструкцій;
- упередження виникнення та недопущення корупційних правопорушень чи правопорушень, пов'язаних з корупцією, під час обслуговування бюджетів;
- залучення громадськості до формування та реалізації бюджетної політики, політики щодо запобігання та протидії корупції у сфері діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, а також об'єктивне та достовірне інформування інститутів громадянського суспільства про їх роботу;
- виявлення корупційних ризиків на стадії бюджетного процесу, що можуть негативно вплинути на виконання уповноваженими органами покладених на них функцій та завдань;
- запровадження сучасних антикорупційних механізмів (електронних систем, баз даних) [2].

Окрім Бюджетного кодексу, правопорушення які мають корупційний характер також згадані в Кримінальному кодексі України де визначені діяння що становлять уже власне корупційні злочини, які винятково містять в собі протиправну корупційну складову, а саме:

- нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК України);
- привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України);

- незаконне збагачення (ст. 368-2 КК України);
- підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України);
- зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України);
- пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) [3].

Отже, слід зазначити, що корупція є складним і багатоаспектним соціальним явищем. Саме її соціальну сутність характеризують багато різних аспектів. Особливе місце у сукупності аспектів посідає політичний, оскільки корупція як соціальне явище виникає внаслідок реалізації публічної влади, є частиною неефективного функціонування владних структур. Головним показником суспільної небезпеки корупції, що також описує її соціальну сутність і визначає її зміст як об'єкта адміністративно-правового дослідження, є негативні наслідки корупції, з'ясування яких дає змогу: розробити підхід з наукової точки зору до розуміння цього негативного явища; зрозуміти основні задачі та визначити реальні задачі у сфері запобігання та протидії корупційним правопорушенням; створити ефективні засоби щодо запобігання й протидії корупції. Із цього можна дійти висновку, що важливими заходами для подолання корупції в бюджетній сфері є взаємодія об'єднань громадян з органами державної влади і органами місцевого самоврядування у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики, підтримка антикорупційних заходів держави громадянським суспільством, поєднання зусиль держави і громадськості у подоланні корупції як системного явища в усіх сферах суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17 (дата звернення: 21.10.2022).

2. Севрук В.Г. Деякі аспекти протидії корупції в Україні. Актуальні питання протидії корупції: стан, проблеми та перспективи на майбутнє: *матеріали Всеукр. наук.-практ.* конф. (м. Дніпро, 17 жовт. 2014 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С.80-81.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР) 2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 21.10.2022).

4. Боднар В. Є. Запобігання корупції в бюджетній сфері. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. №1. С. 296–306.

Юздепська Вікторія Анатоліївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ права Державного податкового університету
Науковий керівник:
Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Фіскальна політика реалізується в реальному економічному житті через фінансовий механізм. Він використовується для управління фінансовими відносинами щодо створення та використання цільових фондів та грошових внесків для реалізації державних програм економічного та соціального розвитку на різних рівнях управління та реальності. Наявність оптимізованих контролюючих органів сприяють соціально-економічному розвитку суспільства.

Досить часто вказується, що фінансова стабільність є складною і багатофакторною категорією, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб як власного населення, так і держави. В умовах сьогодення все більшої

актуальності набуває ефективна система, що запровадить економічну безпеку на гідному рівні та чинитиме опір чинникам, які руйнують державу.

Дана тема є об'єктом вивчення багатьох вчених, зокрема основні проблеми висвітлені у роботі Колісник А.С. «Деякі питання визначення суб'єктів економічної безпеки України» [1, с. 165].

Слід почати з того, що положення Конституції нам указують про 4 досить важливих суб'єкта економічної безпеки: Президента України, який забезпечує національну безпеку, тобто є її гарантом (стаття 106); Верховну Раду України, яка є єдиним органом законодавчої влади (стаття 92); Кабінет Міністрів України (стаття 116) [2]. Та окреме місце займають органи Державної податкової служби та Державної митної служби.

Згідно Постанови КМУ від 6 березня 2019р. «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» Державна податкова служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [3].

Зокрема, завданнями Державної митної служби є забезпечення митної безпеки і захисту митних інтересів України, створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, збереження належного балансу між митним контролем і спрощенням законної торгівлі; запобігання та протидію контрабанді, боротьбу із порушеннями митних правил тощо.

З ліквідацією Державної податкової міліції певні повноваження перейшли до новоствореного органу виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави – це Бюро економічної безпеки України. Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про Бюро економічної безпеки України», дане бюро виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції [4]. Тому, його значимість у підтримці економічної безпеки теж не варто забувати.

Тобто, кожен згаданий орган має свою мету, завдання та повноваження, які визначені чинним законодавством України, але існує низка питань, які потребують більшої конкретики у компетенції тих чи інших служб, через що виникає непорозуміння і неефективність у виконанні своїх обов'язків.

Діяльність органів фінансового контролю зосереджена на здійсненні контрольно-наглядових повноважень за належним виконанням вимог податкового та митного законодавства України з метою протидії схемам ухилення від оподаткування та, як наслідок, втратам доходів бюджету; на запобіганні процесу контрабанди товарів, уникненні нераціональної структури імпорту та експорту, і, відповідно, на гарантуванні стабільності української економіки.

Ті функції та завдання, які покладені на вище згадані органи відіграють важливу роль у забезпечення фінансової стабільності України, особливо в умовах воєнного стану, коли кожна структурна одиниця влади повинна чітко виконувати свою мету аби зберегти національну економіку, суверенітет країни та тримати оборону в цілому.

Отже, зупинившись на певних моментах розглянутої теми, можна запевнити, що діяльність органів безпосередньо пов'язана з підтримкою фінансової стабільності та економічного розвитку України, завдяки нагляду та попередженню фінансових правопорушень та виконанню тих чи інших нормативних актів щодо їх подальших дій відповідно актуальним вимогам та поставленим завданням законодавцем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колісник А. С. Деякі питання визначення суб'єктів економічної безпеки України. *Право і суспільство*. 2021. № 6. С. 165-172.

2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 11.10.2022).

3. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року № 227. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text (дата звернення: 11.10.2022).

4. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 25.09.2022 року № 1150-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text (дата звернення: 11.10.2022).

Якубівська Юлія Вячеславівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

СПЛАТА ПОДАТКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вторгнення відбулося 24 лютого 2022 року, і росія почала відкриту повномасштабну військову агресію проти незалежної України, що супроводжувалася бойовими діями на території нашої держави. Того ж дня наш Президент підписав Указ про введення воєнного стану в Україні, затверджений Верховною Радою України [1]. Війна кардинально змінила повсякдення кожного громадянина та вплинула майже на всі сфери життя країни. Триваючі бомбардування знищили інфраструктуру, виробничі потужності, порушили системи організації та управління господарською діяльністю. Тому зараз надзвичайно важливо дослідити певні питання, особливо оподаткування під час воєнного стану.

Українці масово були змушені покинути свої домівки, втратили прибутки від комерційної діяльності наприкінці лютого. У багатьох першим пріоритетом постало питання як врятувати сім'ю та зберегти хоча б невелику фінансову подушку. Тому держава відреагувала спрощенням податкового регулювання та

контролю під час війни, адже підприємець не безпідставно втрачає можливість сплачувати податки та думати про ймовірні штрафи або ж перевірки.

З 01.04.2022 щодо першої та другої групи ФОП держава дозволила не сплачувати ЄСВ та єдиний податок аж до припинення воєнного стану та 12 місяців після припинення воєнного стану на території України. Слід додати, що держава не вимагатиме сплати податків за визначені місяці після припинення воєнного стану. Також законотворець у статті дещо заохочує громадян сплачувати податки попри встановлені пільги, адже саме так можна підтримати державу у важкий період задля наближення усіма бажаної перемоги [2].

Відповідно до пп.3 п.291.4 ПКУ третій групі ФОП сплата єдиного соціального внеску є необов'язкова. Але якщо суб'єкт господарювання має кошти, то сплата податку лише вітатиметься. Проте, якщо змоги сплачувати податок немає, санкції загрожувати не будуть.

17 березня 2022 було встановлено третю «особливу» групу ФОП, до якої планується переведення усіх суб'єктів господарювання цієї групи. До спецгрупи можуть перейти суб'єкти господарювання, якщо рівень їхнього доходу не перевищує 10 мільярдів гривень на календарний рік; вони не займаються такими видами господарської діяльності, як проведення азартних ігор, лотерей; вони не займаються обміном іноземної валюти та виробництвом, експортом, імпортом, продажем підакцизних товарів. Дані ФОПи зобов'язані сплачувати лише ставку єдиного податку, що становить 2% доходу замість 3% або 5% [3].

Питання податкових перевірок є важливим для всіх суб'єктів комерційної діяльності та платників податків. Заборону, або мораторій, на проведення перевірок було введено ще в 2020 році після початку пандемії COVID-19 та спричиненої нею фінансової кризи. На підставі запровадження воєнного стану законотворцями було ухвалено рішення про оновлений мораторій, згідно з яким скасовуються або призупиняються заплановані податкові перевірки. Платникам податків, які очікують на перевірку, це може здатися суттєвою поступкою [4].

Слід розуміти, що наразі податкове законодавство доволі нестабільне, враховуючи ситуацію в державі. З початку війни Верховною Радою України було

прийнято низку зміни до Податкового Кодексу України щодо питань оподаткування та звітності ФОП. Зміни, що безпосередньо стосуються оподаткування ФОП, було внесено Законами № 2120-IX від 15.03.2022, № 2142-IX від 24.03.2022, № 2173-IX від 01.04.2022, № 2192-IX від 14.04.2022. Лібералізація оподаткування в період війни є вимушеним антикризовим заходом. Зниження ставок акцизного податку, ПДВ, запровадження єдиного податку в розмірі 2% фактично для всіх підприємств, послаблення адміністративного навантаження на платників, дерегуляція бізнесу і послаблення податкового контролю допомогли бізнесу пережити шок. Однак, потрібно розуміти, що запроваджені зміни – це лише антикризові заходи, які ефективно працюють протягом нетривалого часу. Проте, у висновку слід сказати, якщо сплачувати податки у повному обсязі – Україна матиме бюджет для подолання фінансових труднощів, пов’язаних з війною, також це допоможе знищити ворога та суттєво наблизить нашу Перемогу на шляху до мирного життя та європейського майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: закон України від 24.02.2022 № 2102-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102- 20 (дата звернення 20.09.2022).

2. Податковий кодекс України: пункту 9 підрозділу 8 розділу XX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2173-IX від 01.04.2022 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n8438 (дата звернення 20.09.2022).

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності - 4014-VI пп.3 п.291.4 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4014-17#Text (дата звернення 20.09.2022).

4. Денис Бортник: Особливості сплати податків для ФОП під час воєнного стану, 2022 URL: https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/osoblivosti-splati-podatkiv-dlya-fop-pid-chas-voennogo-stanu.html (дата звернення 20.09.2022).

Яременко Людмила Михайлівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування,
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Гребеножко Руслан Олексійович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
Гребеножко В.О.,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Процес управління завжди базується на відповідному економічному механізмі. У сучасній науковій літературі він розглядається як складне та багатопланове економічне явище, що має широкий спектр форм прояву. Тому існує необхідність визначитися з його змістовою інтерпретацією.

У загальному випадку під механізмом розуміють внутрішню будову, систему, сукупність станів і процесів, з яких складається звичайне явище, або систему чи спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності, деяких ланок та елементів, які приводять їх у дію. Виходячи з цього в економічному контексті з позиції системного аналізу механізм розглядається як «сукупність цілеспрямованих впливів організаційно-економічного характеру на організацію як відкриту соціально-економічну систему чи на процес з метою підвищення ефективності процесу (системи) або досягнення певного результату» [2].

У технологічному аспекті економічний механізм тлумачать як «інструмент управління, що являє собою сукупність управлінських елементів і способів їхньої організаційної, інформаційної, мотиваційної та правової

підтримки, шляхом використання яких з урахуванням особливостей діяльності підприємства забезпечується досягнення певної мети» [1].

Побудова економічного механізму управління фінансовим потенціалом базується на врахуванні окремих теоретико-методологічних та організаційно-економічних передумов. Головні з них наступні [3]:

-процеси формування, розвитку та реалізації фінансового потенціалу відбуваються в умовах динамічної та стохастичної зміни зовнішнього економічного оточення та внутрішнього фінансово-економічного становища, що обумовлює необхідність забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості та фінансової адаптивності;

-управління фінансовим потенціалом відноситься до компетенції функціонального управління - фінансового менеджменту - і підпорядковане загальним стратегічним та тактичним завданням економічної діяльності підприємства;

-як об'єкт фінансового менеджменту, фінансовий потенціал потребує власного інструментарію та технології управління;

-якість управління фінансовим потенціалом визначається рівнем виконання його функціональних завдань: формування (залучення) необхідних і достатніх обсягів фінансових ресурсів, акумулювання та розподіл їх за окремими видами діяльності і напрямками використання, а також швидкість і ефективність трансформації в інші види економічних ресурсів для забезпечення виробничих, інвестиційних, соціальних та інших потреб підприємства;

-система управління фінансовим потенціалом повинна забезпечувати динамічний та пропорційний розвиток усіх його компонентів, а також економіки підприємства в цілому;

-управління фінансовим потенціалом характеризується внутрішніми протиріччями, які обумовлені високим рівнем перманентної конкуренції за отримання обмежених обсягів фінансових ресурсів між окремими видами діяльності та напрямками їх використання.

Особливості економічного механізму управління фінансовим

потенціалом обумовлені його функціональною специфікою та впливом на характер процесів формування і використання фінансових ресурсів. Вони проявляються у наступному [5]:

-забезпечення внутрішньої гармонізації, впорядкованості, систематизації, злагодженості та взаємодії окремих структурних елементів фінансового потенціалу як динамічної економічної системи, детермінованої до просторових та часових параметрів;

-врахування та гармонізація економічних інтересів, цілей і завдань кожного із суб'єктів фінансових взаємовідносин з підприємством (податково-бюджетні органи держави, інститути фінансово-кредитної та інноваційно-інвестиційної системи, інші господарюючі суб'єкти, домашні господарства);

-забезпечення оперативної адаптації управління фінансовим потенціалом до динамічних змін у зовнішньому економічному оточенні;

-детермінація управління фінансовим потенціалом до статутних вимог, стратегічних цілей та завдань перспективного розвитку підприємства;

-реалізація оперативної трансформації фінансових ресурсів в інші види економічних ресурсів.

Важливе значення для забезпечення ефективності функціонування економічного механізму має розробка методів та інструментів управління фінансовим потенціалом. Фінансовою теорією та фінансовим менеджментом нині розроблено потужний арсенал інструментальних засобів управління фінансовою діяльністю підприємств, у тому числі й використання інструментів фондового ринку. Їх вибір залежить від специфіки фінансової діяльності підприємства, його виробничої спеціалізації та потужності, рівня фінансового потенціалу та конкретних умов економічної діяльності. Розробка методів та інструментів управління фінансовим потенціалом має на меті ліквідацію причин та чинників інерційного підходу до ухвалення управлінських фінансових рішень та здійснення оперативного переходу до сучасних методів, які ґрунтуються на науково-методичних рекомендаціях та використанні наявних потенційних можливостей трансформації економічного механізму [4].

У динамічних ринкових умовах важливе значення набуває фінансове планування та прогнозування. Їх розробка та практичне впровадження виступає важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості й фінансової адаптивності, попередження зовнішніх загроз та локалізації фінансових ризиків. Система фінансових планів і прогнозів повинна включати аналітично - планові документи на довгострокову (стратегічну) перспективу, середньострокові бізнес-плани та поточні фінансові плани (бюджети). Спеціально варто виділити бізнес-плани реалізації окремих виробничих та інвестиційних програм (проектів). Вибір горизонту планування та форм планово-прогнозних документів, деталізація планових показників та їх структуризація залежать від масштабів й специфіки фінансової діяльності підприємства. Важливим етапом побудови економічного механізму управління фінансовим потенціалом є розробка системи внутрішніх часових і ресурсних нормативів, локальних процедур та регламентів з прийняття, реалізації та коригування управлінських рішень в сфері формування та використання фінансового потенціалу.

На завершальному етапі формується система забезпечення управління фінансовим потенціалом. Вона включає наступні елементи [7]: організаційне забезпечення; інформаційне забезпечення; ресурсне забезпечення; аналітичне забезпечення; система планування і прогнозування; визначення конкретних фінансових завдань по окремих часових відрізках і закріплення їх за виконавцями.

Моніторинг та контроль фінансових операцій та процесів є невід'ємним елементом ефективного функціонування економічного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства. Вони необхідні для своєчасного виявлення різних фінансових проблем і оперативного їх вирішення, попередження виникаючих загроз і ризиків, а випадку їх настання - локалізації їх наслідків з мінімальними економічними втратами. Крім того, вони є важливим елементом ефективної системи стимулювання діяльності як самого підприємства, так і його окремих структурних підрозділів [6].

Необхідно відзначити, що зазначені елементи стратегії управління

фінансовим потенціалом зрештою визначають конкурентоспроможність будь - якого підприємства, що має своєю метою вилучення позитивного економічного ефекту. Досягнення саме цієї мети і повинна забезпечити в перспективі система менеджменту в цілому.

Отже, управління фінансовим потенціалом підприємства багато в чому залежить від правильності сформованої стратегії управління фінансовим потенціалом. Формування та реалізація стратегії управління фінансовим потенціалом, спрямованої на підтримку конкурентоспроможного фінансового потенціалу підприємства, ґрунтується на використанні механізмів та інструментів фінансового менеджменту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. пос. К. ЦУЛ. 2013. 351 с.

2. Ващенко Л.О. Оцінка методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємств. *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2019. № 1. С. 97-100.

3. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія. К. Київ. нац. торг.екон. ун-т. 2001. 508 с.

4. Мартинець В.В. Особливості антикризового управління промисловим підприємством. *Науковий вісник Херсонського університету*. 2018. Випуск 11. Частина 4. С.48 – 51.

5. Семенов Г.А. Фінансове планування і управління на підприємствах: навчальний посібник. К. Центр учбової літератури. 2007. 432 с.

6. Стегней М. І. Фінансова санація та комплексна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. Економічні науки*. 2015. № 7. С. 359-368.

7. Терещенко О.О. Системи показників у концепції фінансового контролінгу у сфері бізнесу. *Фінанси України.* 2014. № 11. С. 66-83.